תלמוד בבלי · אחרונים · בית פנחס

בית פנחס על יבמות

רבי פנחס הלוי הורוויץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

בית פנחס על יבמות

רבי פנחס הלוי הורוויץ

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/בית-פנחס-על-יבמות/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ראשון חמש עשרה נשים 6
דף ט. 6
דף ט: 6
דף י. 8
דף יד: 8
דף טו. 9
דף טו: 10
דף טז 11
דף יז. 12
פרק שני כיצד 14
דף יז: 14
דף כ: 16
דף כא. 18
דף כא: 20
דף כב. 21
דף כב: 23
דף כג. 24
דף כג: 26
דף כד. 27
דף כה. 29
דף כה: 31
דף כו. 31
פרק שלישי ארבעה אחין 32
דף כו: 32
דף כז. 34
דף כז: 35
דף כח. 38
דף כח: 40
דף כט. 41
דף כט: 42
דף ל. 43
דף ל: 46
דף לב: 46
דף לג. 47
דף לג: 48
דף לד. 51
דף לד: 51
דף לה. 53
פרק רביעי החולץ 55
דף לה: 55
דף לו. 58
דף לו: 58
דף לז. 59
דף לז: 62
דף לח: 62
דף לט. 63
דף לט: 64
דף מ. 66
דף מ: 68
דף מא. 69
דף מא: 71
דף מב. 72
דף מב: 72
דף מג. 73
דף מג: 75
דף מד. 76
דף מד: 77
דף מה. 79
דף מה: 80
דף מו. 81
דף מו: 82
דף מז. 83

דף מז: 84
דף מח. 84
דף מח: 85
דף מט 86
דף מט: 87
פרק חמישי ר' גמליאל 88
דף נ. 88
דף נ: 89
דף נא. 89
דף נא: 90
דף נב. 92
דף נב: 93
דף נג. 93
פרק ששי הבא על יבמתו 94
דף נג: 94
דף נד. 95
דף נד: 96
דף נה. 96
דף נה: 97
דף נו. 97
דף נו: 98
דף נו. 99
דף נו: 101
דף נח. 102
פרק שביעי אלמנה לכ"ג 103
דף סט 103
דף ע. 103
פרק שמיני הערל 104
דף עא. 107
דף עא: 109
דף עב. 110
דף עב: 113
דף עב: 117
דף עד. 119
דף עד: 120
דף עו. 127
דף עו: 128
דף עז. 130
דף עז: 132
דף עח. 133
דף עח: 135
דף עט. 136
דף עט: 138
דף עט: 142
דף פא. 144
דף פא: 145
דף פב. 148
דף פב: 149
דף פג. 151
דף פד. 156
פרק יש מותרות 156
דף פד: 157
דף פה. 159
דף פו. 163
דף פו: 165
דף פו: 167
פרק עשירי האשה רבה 167
דף פח. 169
דף פח: 171
דף פט. 174
דף פט: 175
דף צ. 176
דף צ: 179
דף צא. 179

דף צא: 180
דף צב. 183
דף צב: 183
דף צג. 184
דף צג: 186
דף צד. 187
דף צד: 188
דף צד: 190
דף צו. 192
דף צו: 193
דף צז. 194
פרק אחד עשר נושאין על האנוסה 194
דף צז: 195
דף צח. 196
דף צח: 197
דף צט 198
דף צט: 198
דף ק. 199
דף ק: 199
דף קא. 199
פרק שנים עשר מצות חליצה 200
דף קא: 201
דף קב. 202
דף קב: 203
דף קג. 204
דף קג: 205
דף קד. 206
דף קד: 206
דף קה. 207
דף קה: 207
דף קו. 208
דף קו: 209
פרק שלשה עשר בית שמאי 210
דף קז. 210
דף קז: 211
דף קח. 212
דף קח: 212
דף קט. 214
דף קט: 215
דף קי. 216
פרק חמשה עשר האשה שלום 216
דף קטו. 216
דף קטו: 218
דף קטז. 220
דף קטז: 221
פרק ששה עשר האשה בתרא 222
דף קכ. 222
דף קכ: 225
דף קכא. 228
דף קכא: 229
דף קכב. 229
דף קכב: 230
תולדות הגה"ק המחבר זצללה"ה וספורים נפלאים. 230

פרק ראשון חמש עשרה נשים

דף ט.

בתוס' בד"ה מה ע"ז דבר שחייבין כו' תדע דבפרק בתרא דמכות ממעט פסח ומילה משום דבעינן דומיא דע"ז דאמר רחמנא לא תעביד כו' ר"ל דע"ז הוה המצוה דיהי' שב ואל תעשה וממילא כשהיא עובר עובר בקום ועשה אבל פסח ומילה הוי המצוה בקום ועשה וממילא כשאינו עושה הוא עובר בשב ואל תעשה שאינו עושה כלום וממילא לא חמיר כ"כ וזה המיעוט שכתבו התוס' לעיל בד"ה אין חייבין כו' דממעטינן פסח ומילה דלית בהו חטאת ועל זה אמרו התוס' דמה להו להגמרא למעטינהו משום דאינן שוין מכח סברא למה לא ממעט אותן משום דבעינן שיהא בהן לאו וכרת כמו בע"ז וזה שכתבו ולא ממעט להו משום דלית בהו לאו כמו בע"ז אלא ודאי דלא בעינן דומיא דע"ז רק מאי דכתיב בההוא פרשה ולכך צריך למעט להו מכח דאינן שוין בסברא וכמ"ש וק"ל:

שם בתוס' בד"ה מאי לייתי לייתי פר כו' קסבר דכיון שחלקם כו' נראה פשוט דקשיא להתוס' מאי מקשה בגמרא דילמא אי לאו קרא דתורה אחת ה"א דמרובין לייתי קרבן אחר כשאר חייבי כפרה ואשמעינן קרא דתורה אחת דיהיו כיחידים לכך כתבו דהמקשן סובר פירוש של הברייתא דאי לאו קרא דתורה אחת ה"א דיהיו חלוקים מכל צריכי כפרה שבעולם וכן הוא באמת פירוש של הברייתא גם לפי התרצן והיינו משום מאחר דהן חלוקין משאר חייבי מיתת בית דין בענין ממון דבשאר חייבי מיתת בית דין ממונן פלט ובמרובין ממונם אבד ולכך ה"א דהם נמי יהיו חלוקים מכל שאר צריכי כפרה לעניין קרבן ג"כ וק"ל:

דף ט:

בגמ' והאמר ר"י א"ר וכן תני ר"ח כו' קושיית המקשן לא קשיא עד לבסוף מהא דרב ספרא מתרגם אף אשת אחיו שלא היה בעולמו וכמו שפירש שם רש"י ריש ע"א בדף שאחר זה וק"ל:

שם ברש"י בד"ה והאמר ר"י אמר רב כו' וחזר שמעון ואנס אנוסת אחיו שמותרת לו כו' כצ"ל וכמ"ש התוס' דצריך לומר דוקא שאנס אותה והא דאמר שמותרת לו היינו משום דמתניתין איירי דוקא בכל העניינים כשנעשו בהיתר וכמו שאמרו בגמרא בדף שאחר זה ע"א דמתניתין לא רצה למיתני דבר שאינו נעשה בהיתר לכך כתב רש"י שמותרת לו וק"ל:

שם ברש"י בא"ד כגון כלב שנשא שתי נשים חלאה ונערה וילדו לו כו' כצ"ל ול"ג מחלה ונועה ולכך כתב רש"י אילו שתי נשים לפי שמצינו בדברי הימים א' ולאשחר היו שתי

נשים חלאה ונערה א"כ מצינו שאדם אחד נשאן ביחד משא"כ מחלה ונועה דלא נישאו לאדם אחד ועוד דמחלה ונועה היו אחיות וכאן א"א לומר שהן אחיות דהאיך נשא שתי אחיות דא"א לומר שנשא אחת אחר מיתת האחרת דהרי ילדה אח"כ עם איש אחר והיינו צריכין לדחוק דנשא מתחילה מחלה וילדה בת וגירשה ונישאה ליחצאל וילדה בת ואח"כ מתה מחלה ונשא כלב את נועה וילדה בת ואח"כ נשא יחצאל ג"כ נועה וזה עניין רחוק ולכך ודאי איירי בנכריות ומ"ה לא רצה לדמות העניין בשמות של שתי אחיות וק"ל ובגמרא דרשי דאשחור הוא כלב וחלאה ונערה הוא מרים ורש"י מביא לפי פשוטו שהיו שתי נשים:

שם ברש"י בא"ד ונשא יחצאל לאחר מיתתו את שתי נשיו וילדו לו שתי בנות כו' ונשא יעקב את שתי בנות יחצאל זו לאחר מיתת אחותה כו' באמת היה יכול לדמות העניין בששתי נשי יעקב היו נכריות והיינו שיחצאל נשא את חלאה וילדה בת וחצרון נשא את נערה וילדה בת והכל אחר מיתת כלב ויעקב נשא את בת יחצאל ובת חצרון וילדה לו בת חלאה כו' כמ"ש רש"י ולזה כיון הח"ש אלא שלשונו אינו מובן יפה וא"א לדמות העניין בכגון כלב נשא את חלאה וילדה שתי בנות ויחצאל נשא את נערה וילדה שתי בנות ויעקב נשא את בת כלב ובת יחצאל וילדה לו בת כלב את ראובן כו' כמ"ש רש"י דא"כ לא היו אחיות כלל אותן שתי נשים של לוי ויהודה ואנו צריכין למצוא שיהיו היבמות אחיות זו לזו ואפ"ה יהיו מותרות וג"כ א"א לומר שימצא בעניין זה בכגון כלב היו לו שתי נשים חלאה ונערה וכל אחת ילדה לו שתי בנות ונשא יעקב בת חלאה ובת נערה וילדה לו בת חלאה את ראובן כו' דא"כ שתיהן אסורות על ראובן ועל שמעון דהרי הן אחות אמו של כל אחד ואחד מכח כלב אבי אמן של ראובן ושל שמעון וק"ל:

שם ברש"י בד"ה ור"י מתרגם כו' באונסין לא קמיירי מתניתין ר"ל מתניתין דפירקין בוודאי לא איירי באונסין דסתמא קתני ומאחר שמצינו למימר דמיירי בנישואין מסתמא לא איירי באונסין אבל ודאי שפיר א"ל לוי לרבי דליתני אמו אנוסת אביו ואם נפרש מילתא דרב ור' חייא דקאי גם אבבי דרישא א"כ מוכרחין לומר דמתניתין איירי באונסין ובאמת לא איירי מתניתין באונסין אלא בנישואין ואע"ג דרש"י במתניתין כתב דאיירי באונסין היינו כפי מה דמסיק אביי ומ"מ קשה מה שמקשה במתניתין אי איירי בנישואין וכבר האריכו שם התוס' בזה העניין בדברי רש"י ע"ש:

שם בתוס' בד"ה באונסין לא קמיירי דבכולן אני קורא כו' התוס' סוברין דהא דקאמר באונסין לא קמיירי לא קאי אמתניתין דידן דודאי המשנה איירי באונסין וכמו שכבר האריכו בזה התוס' במתניתין בד"ה בתו כו' והא דאמר באונסין לא קמיירי ר"ל מילתא

דר"ח א"א לומר דאיירי באונסין דלישנא דבכולן אני קורא בהן משמע ברגיל להיות והיינו בהיתר ובנישואין וכמבואר בתוס' דלעיל ודלא כרש"י בשמעתין וק"ל:

דף י.

בגמ' בלא דאי נמי משכחת יעקב אנס כלתו כו' וצרת צרה נמי משכחת לה שייבם בן יעקב אחי המת צרת הכלה ומת בלא בנים פוטרת הצרה של הכלה את אשת בן יעקב אחי המת שיש לו כבר כגון יעקב יש לו בן ושמו ראובן וראובן נשא אשה ושמה רחל ואנס יעקב את רחל והוליד ממנה בן ולהאי ראובן יש לו עוד אשה אחרת ושמה לאה ומת ראובן בלא בנים ונפלו נשיו לפני בן רחל כגון שיש ליעקב עוד בן אחר ושמו שמעון וכשמת ראובן בלא בנים ייבם שמעון את לאה דהיא צרת אנוסת אביו ומותרת לו להתייבם דהוי צרת חייבי לאוין דאנוסת אביו כשאינה אמו אינה אלא חייבי לאוין וחייבי לאוין בני חליצה וייבום נינהו וכמבואר בדף זה ע"ב בגמרא ולשמעון יש לו כבר אשה אחרת ומת אח"כ בלא בנים ונפלו שתיהן לפני בן רחל מיעקב שתיהן פטורות מחליצה דהא האחת דהיינו לאה היא צרת אמו והאחרת היא צרת צרה ודו"ק (חסר):

דף יד:

בתוס' בד"ה ובגט ישן תימא למ"ד וכו' למה היה להם למנוע וכו' וא"ל דבאמת מש"ה לא היו נמנעים משום דדינא הוי הכי דאם פטרה בגט ישן תינשא לכתחילה דא"כ מאי קאמר ללמדך שחיבה וריעות כו' וכי מה חיבה וריעות יש בזו מאחר דדינא הוי הכי אלא ודאי דלשון זה משמע שהיו עושין שלא כדין משום חיבה וריעות וא"כ מקשו התוס' הלא מדינא מותרת לכ"ע וא"ל דלשון ללמדך שחובה וריעות נהגין כו' קאי אאידך דא"כ לא היה לו להתנא לחשוב כלל דאפלוגי בגט ישן מאחר שאין בו שום חידוש שלא היו נמנעים בו דמשמע דהתנא בא להשמיענו שיהיו בני אדם נוהגין ג"כ בחיבה וריעות אף דמחולקין בדברים לפעמים כמו שהם היו עושין וק"ל:

שם בתוס' בד"ה אלא ב"ש כו' ודילמא משום ממאנת ר"ל ספק אשת איש דקתני הכא דמבואר לקמן בדף ק"ז דס"ל לב"ה דנשואה ממאנת וב"ש סברי דאינה יכולה למאן וא"כ כשממאנת הויא אשת איש לב"ש ודוק:

שם בתוס' בד"ה נעשה כדברי ב"ש כו' אלא דאתי למידק הא כיוצא בזאת דהיינו יבמה לשוק בניה תועבים הא דלא אמר סתם דאתי למידק דבכל חייבי לאוין בניהם תועבין י"ל דבשאר חייבי לאוין בוודאי בניהם תועבין אפילו בלא מיעוט דהן עדיפי מגרושה דהוי לאו דשאר אבל יבמה דהוי ממש כיוצא בה דגרושה ואפ"ה בניה תועבים:

דף טו.

בגמ' לא נצרכה אלא לצרה עצמה כו' ר"ל לעולם לא עשו כדבריהם ומעולם לא נתייבמו הצרות והא דקאמר רשב"ג מה נעשה להם לצרות כו' ר"ל לצרות דב"ה שנישאו לשוק בלא חליצה מה נעשה להם אם נאמר דניחוש לדברי ב"ש דיוציאו לעז עליהם מעתה ואע"ג דלא עשו ב"ש כדבריהם מ"מ היה ר"י בן נורי רוצה לתקן דבר שלא יהיה ג"כ נגדם דטוב להחמיר היכא דאפשר עד שא"ל רשב"ג דאין לעשות כן כדי שלא יוציאו לעז על הראשונות ודוק:

שם בגמ' ת"ש דאמר ר' טרפון תאבני כו' כתב הח"ש צ"ל תאב אני וכן מצאתי בתוספתא ובס"א ג"כ עכ"ל ואין צריכין להגיה דתאבני פירושו תאב אני והוא קיצור עברי בתרגום ורבים ראיתי כאלה:

שם בגמרא שהיתה נשואה לאבא אחיו כו' כך היה שמו אבא כמו ר' אבא וק"ל:

שם בגמ' מעשה וילדה כלתו של שמאי הזקן כו' בשביל הקטן כתב הח"ש בשביל שהיה לה ג"כ בן קטן כבן חמש ולא היה יכול לפרוש מאמו עכ"ל ואני בינותי ולא אבין דהא בהדיא משמע בגמרא דסוכה דף כ"ח דשמאי סבר דכל קטן שבעולם חייב ואפילו לא הגיע לחינוך וא"כ מנ"ל להח"ש לחלק ולומר דהיה שם ג"כ בן קטן כבן חמש דזה לשון המשנה שם נשים ועבדים וקטנים פטורים מן הסוכה וקטן שאינו צריך לאמו חייב מעשה וילדה כלתו של שמאי כו' גמרא תנו רבנן כל לרבות הקטנים כו' והתנן הקטנים פטורים ל"ק כאן בקטן שהגיע לחינוך כו' וכתבו התוס' הגיע לחינוך כגון שאינו צריך לאמו וכמו דקתני מתניתין בהדיא חילוק זה כו' וא"כ ממילא הא דקתני במתניתין דקטנים פטורים איירי בשלא הגיע לחינוך ובצריך לאמו ומקשה תו בגמרא מעשה לסתור ומתרץ חסורי מיחסרא וה"ק ושמאי מחמיר ומעשה כו' הרי בהדיא דשמאי מחמיר בקטן שהוא צריך לאמו ולא הגיע לחינוך ומנ"ל לחלק ולומר דאיירי בבן חמש דוקא לכך נ"ל פשוט דר"ל הקטן שילדה עכשיו וכן משמע מלשון רש"י דהתם דכתב ז"ל מעשה לסתור דהא קטן הצריך לאמו הוי ואמאי פיחת וסיכך עכ"ל ודוק והא דרוצה לפשוט ממעשה זאת דעשו כדבריהם דילמא לא עשו כדבריהם ושאני הכא דשמאי עצמו עשה כדבריו אבל ב"ש לא עשו כדבריהם י"ל דטעמא דמ"ד לא עשו משום דמיחזי כשתי תורות וא"כ פשוט שפיר דהרי ראינו דליכא למיחש בכיוצא שמאי והלל לשתי תורות והיינו כתירוצא דרבא דלעיל הואיל והוי שתי ב"ד ודוק:

שם בתוס' בד"ה עירוב מקואות כו' לשתי מצטרף לערב אין מצטרף כו' רמב"ם ור"ש משנץ בפירוש משניות מחולקין בפירוש שתי וערב ע"ש דף ק"ל ע"ב ומ"ש נפרצו זה

לתוך זה על רום כו' פירש ר"ש ז"ל נפרץ הכותל בראשו והפירצה רואה את האויר עד הרקיע והמים מתחברים שם סגי ברום כקליפת השום וברוחב כשפופרת הנוד וע"ז כתבו התוס' משמע דלמעלה כו' וק"ל:

דף טו:

ברש"י בד"ה שהן לחין כו' ושמא נגע בגב החבית כו' ר"ל בעיקר החבית והיינו קודם שנתן הזיתים לתוכו נגע בגופו של חבית בתוכו אבל אם נגע מגבו ודאי דאינו מקבל שום טומאה דאין כלי חרס מיטמא מגבו אלא מתוכו ודוק:

שם בתוס' בד"ה צריכה לנקב כו' דלכך לא גזרו על המסיקה פירוש דלא גזרו למסוק זיתים בטהרה כמו שגזרו לבצור ענבים בטהרה כמבואר בשבת דף י"ז: שם בתוס' בד"ה מה לאלמנה כו' דלהכי אייתר ליה חללה לומר דלא ילפינן בק"ו כן מבואר בפרק עשרה יוחסין דהא דאין חללה אלא מאיסור כהונה נלמד מדכתיב חללה בכהן גדול ע"ש סוף דף ע"ז ע"ב: שם בתוס' בא"ד וא"ת ונילף במה הצד מאלמנה וגו ועבד כו' ר"ל דנילף דבנה של גרושה הוי פגום במה הצד מאלמנה וגו ועבד ולמה מבואר כפי עדותו של ר' יהושע דאפילו לב"ש בני צרות דב"ה לא היו פגומין לכהונה וממילא ה"ה ולד מחזיר גרושתו וכמבואר בגמרא ודוק:

שם בתוס' בא"ד וי"ל דר"י סבר לה כר"ע וסבר נמי דיש ממזר מגוי ועבד כו' תימא בעיני דאם הוא יהיה סובר כר"ע גם בהא דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין והוי ממזר מחייבי לאוין א"כ שפיר איכא למילף גר עמוני ומואבי דפוסלין בביאתן ממה הצד מאלמנה וגוי ועבד דליכא למיפרך מה לגוי ועבד דהוי גמי ממזר דהא גם בגר עמוני ומואבי סובר דהוי ממזר דהן חייבי לאוין והיה נ"ל לפרש דה"ק דר"י סבר לה כר"ע והיינו בהא דלר"ע הוי ממזר מגוי ועבד והא דאמר וקסבר נמי דיש ממזר כו' ר"ל ור"ע סבר נמי דיש ממזר מגוי ועבד כמבואר בקידושין דף ע"ה וכן לקמן בשמעתין וזה מצינו מ"ד דקידושין תופסין בחייבי לאוין ואפ"ה הוי ממזר מגוי ועבד כמבואר בתוס' קידושין בדף הנ"ל בד"ה שאין ממזר אלא כו' וכן מבואר לקמן בגמרא דהחולץ דף מ"ד מ"ה דאמר ר' יוחנן דאפילו מ"ד דאין ממזר מחייבי לאוין היינו משום דתפסי בהו קידושי אבל מגוי ועבד הוי ממזר כיון דלא תפסי בהו קידושין כחייבי כריתות דמו אך שקשה דבהדיא קאמר בגמרא בפרק ד' מיתות דף נ"ד דר"י סובר דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין וכ"כ התוס' לקמן דף מ"ו ודף מ"ט וא"כ הדרא קושיין לדוכתא ונ"ל דאפשר לומר דר"י סובר כר"ע דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין והוי ממזר דוקא מחייבי לאוין דשאר בשר אבל מחייבי לאוין גרידא לא הוי ממזר וכדתנן להדיא בהחולץ דף מ"ט ומיהו מגוי ועבד הוי ממזר משום

דאינן בני קידושין כלל אבל כל שאר חייבי לאוין דלאו דשאר בשר לא הוי ממזר משום דאינן בני קידושין וזה דלא הוי ממזר רק מחייבי לאוין דשאר בשר מבואר לקמן בהדיא לתנא דמתניתין אליבא דר"ע וא"כ יהי' דברי התוס' כפשוטו דסובר כר"ע דהוי ממזר מחייבי לאוין יסובר בזה ג"כ כר"ע דמגוי ועבד הוי ממזר אך שר"י יסבור אליבא דר"ע דלא הוי ממזר רק משאר בשר ואף שמשמע מהתוס' בהחולץ דף מ"ט דכשלא הוי ממזר רק משאר בשר אז לא הוי ממזר ג"כ מגוי ועבד מ"מ נוכל לומר דהתוס' דהכא סברי דאפשר לומר דהוי ממזר מגוי ועבד אף למה שנאמר דלא הוי ממזר אלא מחייבי לאוין דשאר ודוק:

דף טז.

בגמרא אמר ג' דברים צרת הבת אסורה כתב הח"ש לינשא לכהן ירושלמי עכ"ל ונ"ל דקשיא ליה למה אמר לשון אסורה משמע דלייבום אסורא אבל חליצה מיהא בעיא הלא פטורה אפילו מחליצה עז"א דמשמיענו דאסורה לינשא לכהן והיינו בכגון שאם נתייבמה הצרה לאחין ונתאלמנה מיבמה אסורה לכהונה דנבעלה לאסור לה ונעשתה זונה וכמבואר זה במתניתין ומ"מ אין אנו צריכין לכל זה דכבר תני לעיל צרת סוטה אסורה וכתבו התוס' דלאו דוקא אסורה אלא פטורה ג"כ מחליצה וא"כ גם כאן נאמר דלאו דוקא הוא ובכאן ניחא יותר דמצינו למימר דלא בא לומר רק לאפוקי מב"ש דמתירין לאחין ואמר הוא דאסורה וכדתנן להדיא במתניתין וב"ה אוסרין ושם א"א לומר כמ"ש הח"ש דהא בהדיא קתני במתניתין בתר וב"ה אוסרים דינא דפסולה לכהונה ודוק:

שם ברש"י בד"ה התירו שמעתם אומרים הח"ש מחק מילת אומרים ואני אומר דנכון דרש"י בא לפרש על הא דאמר בגמרא דוסא שמעתם וכתב על מילת דוסא תיבת התירו ועל מילת שמעתם כתב תיבת אומרים וזה פשוט:

שם בתוס' בד"ה בני צרות כו' א"כ פשיטא דכשירין דמיד שקידשה כו' ר"ל אם איתא דהקידושין תופסין בשומרת יבם א"כ אפילו לב"ש דהצרה צריכה חליצה אם לקחה אחר בוודאי דהבנים כשרים דהקידושין מפקע לה לזיקה וא"כ מאי קבעי לר' יהושע אלא ודאי דאין הקידושין תופסין וקא בעי שפיר אם הם פסולין מכח ק"ו וכדאיתא בגמרא וא"כ אמאי מספקא ליה לקמן בהאשה רבה לשמואל ודו"ק:

שם בתוס' בד"ה עמון ומואב כו' כ"ש בעמון ומואב שלא נתקדשו מעולם שראוי לתקן מעשר עני כו' ר"ל דמאחר שלא נתקדשו מעולם א"כ אין שייך ליתן טעם למה חורשין וזורעין בשביעית דודאי רשאין לזורעין מאחר שאינו א"י כלל רק דלפי סדר השנים היה להם לפרוש מעשר שני שהוא שנה ראשונה ומעשר עני נוהג בששי ולא מצינו מעשר

עני שתי שנים רצופים וע"ז באו ליתן טעם בגמ' למה תיקנו מעשר עני ולא תיקנו מעשר שני וכמבואר בתוס' בחגיגה דף ג' ע"ב ומסיק עוד ולא תימא מהיכי תיסוק אדעתין לתקן מעשר שני עד שנאמר דהגמרא בא ליתן טעם למה לא תיקנו כך עז"א דבמסכת ידים איכא מ"ד באמת דסובר דנותנין מעשר שני וע"ש בפירוש ר"ש שנ"ץ דף קכ"ז ע"ב: שם בתוס' בא"ד ולא בעי למימר דעמון ומואב כו' פי' ואינו רוצה לומר דעמון ומואב וה"פ דהתוס' באו לומר דכן יש לפרש בחגיגה כו' כמ"ש כאן דאיירי בעמון ומואב שלא נתקדשו מעולם אבל אינו ר"ל ר"א דהתם בעמון ומואב שכיבשו עולי מצרים ומסיק ע"ז ותדע דר"א דהתם איירי בעמון ומואב שלא נתקדשו כלל דאי נתקדשו א"כ למה מספקא ליה לר"א אי כו' ה"ל למיפשט מר"א דהתם דחגיגה וכן מבואר בתוס' דחגיגה דף הנ"ל ובמגילה דף י' ומסיק ועוד דר' יהושע ס"ל דקידשה לעתיד לבוא כו' ואפ"ה אית ליה במסכת ידים כו' וא"כ ש"מ דאין לפרש טעמו משום דקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבוא וא"כ מוכרחין לומר דאיירי בעמון ומואב שלא נתקדשו כלל וכמ"ש התוס' דהכא כאן ומסיק אלא ע"כ הא דקאמר התם מאי טעם לאו מדברי ר"א הוא ותדע דבמשנה דמסכת ידים דתני דברי ר"א לא תני לה כלל כן הוא במגילה דף י' ע"א בתוס' וכן הוא בר"ש שנ"ץ בידים דף קנ"ז ע"ב (חסר):

דף יז.

ברש"י בד"ה לפסול רובן לפסול שנטמעו בנות עשרת השבטים בנכרים ובניהם הרי הם כישראלים וכו' והם לא נזהרו וכו' כן הגיה מהרש"ל בח"ש והא דפירש רש"י משום דלא נזהרו ונשאו אחותו או בתו ולא כתב כפשוטו משום דהם פגומים כמו שפירש בקידושין היינו משום דהכא כתב כן לקיים ג"כ הגירסא שגרס לקמן בפ"ב דף הנ"ל על הא דרבינא דהכא לימא קסבר רבינא גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר א"כ משמע הלשון דאפילו פגום לא הוי עד שתירץ כן לבסוף ורבינא קאי על דברי שמואל ור"י דאמרי בנך הבא מן הגוי אינו קרוי בנך אלא בנה ע"כ לדידי' לסברת המקשן מה יהי' הפסול דאמר ר' יוחנן וכולן לפסול לכך מוכרח לפרש כמו שכתב כאן ודוק כן משמע מהח"ש ונ"ל דמלבד זה מוכרחים להגיה דאם לא נגיה איך אמר דבניהם הרי הם כישראלים כו' משמע דהם עצמם כשירים נינהו וא"כ מאחר דיכולים לומר כן למה כתב רש"י לעיל בדברי רב אסי דהוי ממזרים דילמא הם כישראלים גמורים ולכך שפיר תפסי קידושין שלהם ולמאי קרו להו רש"י ממזרים אלא ודאי דאם נייחסם אחר הישראל א"א לומר דהם כשירים מאחר דשם א"א לומר שנייחס אותם אחר הישראל לבדו הואיל והאם הוא כותית וחוששין לזרע האם עכ"פ א"כ איך אמר כאן דהם כישראלים לכך נ"ל פשוט

דמוכרחים להגיה כמו שהגיה הח"ש וקאי הפסול משום בנות ישראל וא"כ שפיר נוכל לומר דהם כישראלים גמורים ונייחס א תם אחר אמם מאחר דהקידושין אינם תופסין והוי הולד כמותה ונאמר דזרע האב שהוא הגוי הוי כזרע בהמה דזרמת סוסים זרמתם ולכך הוי הולד כשר ממש כמ"ש ג"כ כבר ברש"י בזה ודוק:

שם ברש"י בד"ה איצטרויי איצטרו כו' כמו טילי חריפא דמצרי זיקי גמרא דע"ז דף ל"ו ופי' רש"י טילי חריפא מין יין חזק ואין טעמו טוב ומתוק כו' דמצרי זיקי מבקע נודות מחזקו והח"ש כתב ז"ל הגמרא דמי שאחזו והוא יין לבן כו' ואינו נכון דשם איתא האי מאן דשתי טילא חיורא אחזתו ויתק ופי' רש"י טילי יין רע ויתק חלשות ע"ש דף ע' וזה לא שייך לכאן כלל וטעות הוא בח"ש וק"ל:

שם בתוס' בד"ה ואין בנך כו' ורבינא נמי מאי קאמר ש"מ מדר' יוחנן בקידושין דף ס"ח ולקמן פ"ב דף כ"ג והיינו הא דהכא וק"ל:

שש בתוס' בא"ד ושמואל ור"י לא פירשו כלום בנכרי הבא על בת ישראל דמילתייהו דוקא בישראל הבא מן הישראלית שבעלה ישראל קאמרי דהוי בנך תוס' קידושין דף ס"ח וכ"כ ח"ש בשם גיליון תוס' ולפי"ז אין לנו שום נפקותא במה דאמרי בנך מן הישראלית קרוי בנך דמילתא דפשיטא הוא ולא בא להשמיענו רק הדיוק דזה דוקא קרוי בנך ואין בנך הבא מן הכותית קרוי בנך אלא בנה וק"ל:

שם בתוס' בא"ד ורבינא דייק ש"מ כו' דדוקא בבנך כי יסיר את בנך למעוטי זרעו ז"ל התוס' בקידושין דף הנ"ל ואתא רבינא וקאמר ש"מ בן בנך הבא מן הנכרי קרוי בנך מדלא כתב גבי בתך לא תתן לבנו כי יסיר את בתך מאחרי ונידרוש מיניה דעליה דוקא הקפיד רחמנא כדדייקינן גבי בתו לא תיקח לבנך ומדלא קאמר הכי ש"מ דגן בתך הבא מן הכותי קרוי בנך והקפיד רחמנא אתרוייהו ולכך לא כתב כי תסיר את בתך מאחרי דמשמע מיעוט מבן בתו עכ"ל ובזה דברי התוס' כאן מבוארים יפה:

שם בתוס' בד"ה משאול לתרמוד שאול קורא בבל כו' כתב הח"ש פירוש דעמוקה כשאול וכבר מצינו פסוקים רבים ראיות לזה דכתיב בקהלת ונרוץ הגלגל אל הבור ודרשינן זו בבל ע"ש ברש"י וכן פי' רש"י פרשת נח דלכך קורא בבל שנער שננערו שם כל מיתי מבול לפי שהוא עמוקה עי"ש ריש פרשת נח וזה שפירשו התוס' כך משום דודאי פי' רש"י דחוק בזה דאם נפרש שאול גיהנם א"כ לא שייך לומר דמיגנדר ואזיל לשאול ומשאול לתרמוד וזה פשוט והח"ש כתב דאי הוי כפירש"י דשאול הוא גיהנם ומשום דגרע משאול א"כ למה מתגלגל מתרמוד למישן הלא גרע תרמוד ממישן דפסולי דמישן משום פסולי דתרמוד והל"ל איפכא דהא חשוב הגרועין והפסולין יותר לבסוף מאחר דאמר

משאול לתרמוד ודעתו של רש"י כשינוייא קמא דתוס' דלעיל דאישתרבוב למישן עד שגדלו יותר עכ"ל והנה מה שמקשה תחילה למה אמר דמתגלגל מתרמוד למישן הל"ל איפכא והיינו דמתגלגל משאול למישן וממישן לתרמוד זה ודאי לאו דוקא דהא הרפניא עדיף ממישן ותרמוד ואיך יחשבנו לבסוף בשנאמר דחושב והולך הגרועין ביותר לבסוף אלא דר"ל דהכי הל"ל מתגלגל משאול להרפניא ומהרפניא למישן וממישן לתרמוד כנ"ל דמוכרחין לומר אלא דעדיין קשה דמה מתרץ לרש"י דס"ל כתירוץ הראשון של התוס' דאושתרבוב למישן עד שגדלו יותר ולכך חשיב מישן אחר תרמוד הלא אכתי יקשה למה חשוב נהר פנים לבסוף דא"א לומר דגם לשם אישתרבוב עד שגדלו יותר דא"כ למה אמר התם בפ"ב דקידושין דתשעה קבין עזות נטלה מישן ה"ל למיחשב הרפניא דפסולין יותר ואפשר לומר דסובר בזמן האמוראים אישתרבוב להרפניא והיו פסולים יותר ממישן ובזמן התנא דברייתא דחשיב דתשעה קבין עזות כו' עדיין לא אישתרבוב להרפניא כ"כ והיה אז מישן גרוע יותר ודוק כנ"ל דמוכרחים לומר אליבא דח"ש אך שאין צריכין לכל זה כמ"ש מ"מ נ"ל דדברי הח"ש נכונים לאומרן אח"כ כמ"ש לפירש"י דאינו מונה הסדר שהלכו דהא חשיב ג"כ שאול וגם אינו מונה סדר מעלתן בגריעותן ודוק:

סליק פרק חמש עשרה נשים

פרק שני כיצד

דף יז:

בגמ' מאי שני' שני' לנשואין כו' האי דלא אמר מאי שני' שני' בנפילה והיינו ר"ל שנפלה כבר לפני שמעון ואח"כ נפלה לפני לוי דהיינו אח הנולד או הל"ל שני' לנפילה שנפלה שני פעמים לפני לוי צ"ל דמה שנפלה לפני לוי אינו קרוי נפילה דבאמת אינה נופלת לפניו כלל דהא פטורה ממנו אפילו בלא חליצה ולכך לא שייך לקראה שניי' על שם שנפלה לפני לוי וק"ל:

שם בגמרא אמר קרא כי ישבו אחים יחדיו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם ז"ל רא"ם בפרשת כי תצא ולאו מיחדיו הוא דריש לה אלא מישבו דמשמע ששניהם יחד ישבו בעולם פרט לאחיו שלא הי' בעולמו שישיבתו של זה בעולם אינו בעת ישיבתו של זה בעולם אבל מילת יחדיו כבר דרשוהו רז"ל למיוחדין בנחלה כדלקמן עכ"ל וכ"כ גם הג"א גם מהר"ר שבט ז"ל מחק בכאן מילת יחדיו להורות לנו שאינו נדרש אלא מישבו ובאשיר"י שלו הגיה כי ישבו אחים יחדיו ישב"ו שהיתה להם ישיבה כו' וז"פ:

שם בגמרא ואיצטריך למיכתב אחים כו' לאיי אפנויי מופנה כו' אע"ג דלעיל מסיק דאינה מופנה צ"ל דכאן לא אמר רק דה"א דהוא מופנה אבל לפי האמת אינו מופנה והח"ש כתב בזה דברים דחוקים ונ"ל דלעיל אמר דמבני יעקב הוא מופנה יותר שכל התיבה הוא מיותר לאפוקי (הכא) שצריך לכתוב רעים במקום אחים ועכ"פ גם בלוט הוא מופנה:

שם ברש"י בד"ה ופרכינן מי לא עסקינן כלומר מי לא מיתוקמא נמי מתניתין וכו' כן הגיה בח"ש ופשוט הוא ור"ל דהא המשנה סתמא קתני ובודאי דאיירי גם בייבם את אשת אחיו תחלה כו' וק"ל:

שם בתוס' בד"ה אשת אחיו כו' ת"ל מדכתיב דרכי' דרכי נועם ר"ל דאם תהי' זקוקה גם לאח הנולד א"כ לפעמים דלא יהי' לו אח לבעלה של אשה זו ותעמוד ותנשא לאחר ואח"כ יולד מחמיה אח לבעלה המת ואם נאמר דיחלוץ לה הרי היא מתגנה על בעלה ומסקי ומה"ט עבדינן מתים כחיים כו' לקמן דף פ"ה דאמרינן כל שהיה ילד מבעלה חי לאחר מותו אף שמת אח"כ דינו כחי ואינה חוזרת לזיקתה משום דרכי' דרכי נועם וכו' דזו שהי' לה בן ולא נזקקה וניסת לשוק ומת בנה ואם תאמר תחלוץ הרי היא מתגנה על בעלה ע"ש ור"ל א"כ קשה ל"ל דרש הכא לאשת אחיו שלא הי' בעולמו ומסקי אע"ג דאיצטריך דרשא בפני עצמו לאשת אחיו שלא הי' בעולמו משום מילי אחרינא חדא משום הא דאמר לקמן דף כ"א דמצוה בגדול לייבם משום דכתיב והי' הבכור כו' ופריך דילמא בכור דוקא מייבם ופשוט לא מייבם כלל ומתרץ א"כ אשת אחיו שלא הי' בעולמו דכתב רחמנא ל"ל דהא בלא"ה אינו מייבם כלל משום דלא בכור הוא זה שנולד לאחר מיתת אחיו ע"ש וא"כ אי הוי נדרש מפסוק דרכי' דרכי נועם לא הי' אפשר למידק זה ממנו דדרכי' דרכי נועם איצטריך נמי למיעבד מתים כחיים וגם אינו שום ייתור ואיצטריך נמי דרשא בפני עצמו לאשת אחיו שלא הי' בעולמו להא דבפ' ב"ש דוקיא דדייק מיני' דקטן זוקק לייבם ע"ש כפי מ"ש התו' שם ואי לא הוי ייתור לדרש דאשת אחיו שלא הי' בעולמו לא הי' אפשר למידק ממנו וכמ"ש ע"ז מסיק דמ"מ משמע דעיקרי' לגופי' איצטריך וא"כ קשיא דלא צריכי' לגופי' דנלמד מדרכיה דרכי נועם כו' ותירצו דאיצטריך קרא לגופי' היכא דחמותה מעוברת דהוי שפיר דרכי נועם כשנולד לו אח בחיי בעלה אף שאינו אלא יום אחד לכך צריכין דרשא למעט דאפי' בחמותו מעוברת מאחר שלא היתה להם ישיבה אחת בעולם וק"ל:

שם בתוס' בד"ה אחוה אחוה כו' דפשיטא דמיקרי אחיו כו' ר"ל דלא שייך למילף דכשאינן בעולם אחד דאינן נקראין אחין דזה אין סברא דודאי נקראין אחין ולכך אי לאו

דמיעט קרא בהדיא אחיו שלא הי' בעולם אחד לא הוי שייך למילף מבני יעקב להא מילתא ולא הוי ממועט בג"ש כלל וזה פשוט:
שם בתו' בד"ה ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה כו' דכדברי האומר אין זיקה דהיינו ר"מ ר"ל דמבואר בדף שאחר זה דסובר ר"מ דאין זיקה וק"ל:
שם בתו' בא"ד ומוקי פלוגתייהו בעבד בה מאמר ופליגי אי מאמר קונה אי לאו כו' ולא פליגי בזיקה כלל דאפילו סברי כ"ע דיש זיקה אפ"ה לא הוי בעלה להפר נדריה אלא איירי דעבד בה מאמר ופליגי אי קונה אי לאו וסובר ר"ע דאינה קונה כלל ולכך אינו מיפר ור"א סובר דקונה לעולם ולכך מיפר לעולם ור' יהושע דקונה דוקא בשיש שם יבם אחד דאז לא אפשר לאידך למיפסלה עליו משא"כ בשני יבמין אינו קונה קניין גמור כן משמע לקמן דף כ"ט ושם תירץ בגמרא עוד תירוץ אחר דפליגי בעמדה בדין בשביל מזונות ע"ש ועל אותו התירוץ כתבו התו' לקמן דצריכין לומר נמי דאיירי בעבד בה מאמר ופליגו בסמכא דעתה וכו' ע"ש ובזה לא הבינותי הח"ש שכתב דלקמן לא פירשו התו' דפליגי אי מאמר קונה אי לאו רק פליגי בסמכא דעתה כו' דודאי אין זה קושיא ולא תמיה דכאן כתבו איך מוקי לה התם בשינוייא קמא ולקמן כתבו איך פליגי לפי אוקימתא השניי':

דף כ:

בגמ' א"ה כל התורה כולה נמי עשה ול"ת הוא כו' וא"כ היאך קיי"ל דעשה דוחה ל"ת הא כל ל"ת שבתורה הוי ל"ת ועשה ואע"ג דכל עשה שבתורה יהיו ב' עשה דקרא דוהתקדשתם קאי ג"כ עליהם מ"מ אפילו תרי עשה אין דוחה ל"ת ועשה וכמו שמבואר בתו' וק"ל:
שם ברש"י סריס אדם כו' ולאו מחמת חולי נסתרס מאיליו ר"ל דאם נסתרס מחמת חולי מאיליו דינו כמו זקן דמחמת זקנה נעשה סריס מאיליו ומה לי מחמת חולי או מחמת זקנה ולא הי' בכלל איסור לאו דפצוע דכא והתנא נקט סריס אדם כדי להשמיענו אף שהוא בכלל איסור לאו דפצוע דכא אפ"ה אם בעלו קנו אבל סריס דנסתרס מחמת חולי מאיליו הוה ממש כמו זקן ותרי גווני זקן אינו רוצה להשמיענו דאין בו שום חידוש וזקן גופא אין בו חידוש כ"כ רק דבא להשמיענו דאע"ג דלאו בר אולודי הוא ביאתו ביאה כו' ע"ש כמ"ש רש"י אח"כ וזה דדין נסתרס מחמת חולי מאליו הוי כמו זקן עיין בח"ש:
שם ברש"י בד"ה או מייבמין כו' ואחר דיבור זה מציין רש"י והזקן שפסק מלידה כו' ונ"ל פשוט דבכיון היפך רש"י דיבורים הללו כדי להראות לנו דדברים הללו שכתב בדיבור או מייבמין כו' אינו קאי על הזקן דבאמת זקן מייבם אפילו לכתחלה דלא מצינו לו איסור

בשום מקום והא דכתב רש"י אח"כ דבזקן משמיענו דביאתו ביאה לקנות יבמתו כו' לאו דוקא בדיעבד רק דלישנא דברייתא משמע דוקא דיעבד והיינו משום אינך פצוע דכא כו' כתב רש"י ג"כ לישנא דדיעבד אבל ודאי דאפילו לכתחלה מייבם כנ"ל:

שם ברש"י בד"ה תיובתא דרבא ותיובתא דר"ל כו' פירוש אליבא דרבא שסובר דדינו דריש לקיש שייך ג"כ הכא הוי תיובתא לריש לקיש אבל באמת לריש לקיש גופי' ל"ק כדלקמן בסמוך ריש דף כ"א וכ"כ בח"ש:

שם בתו' בד"ה א"ה חייבי לאוין כו' א"ה חייבי לאוין נמי נשווה חליצה וייבום מהאי קרא ויהיו עולין לחליצה ולייבום בחייבי לאוין והיינו דהמקשן אינו סובר דרש דיבמתו וא"כ ממילא עולין לייבום וממילא מיחלץ חלצה ג"כ והתרצן השיב הא כתיב יבמתו אשר בו נשמע דלא יעלו לייבום ויעלו לחליצה ופריך וכו' וקרא דלא יחפוץ נדרוש לחייבי לאוין ונשווה אותם לחליצה וייבום ומסיק דא"ל דאם נאמר הכי דקרא דלא יחפוץ אתי לחייבי לאוין ממילא נאמר דאתי עשה ודחי ל"ת דחייבי לאוין וכשעולין לייבום בודאי דעולין לחליצה (ולמה לי להשמיענו) עז"א דטובא איצטריך להאי קרא דאם לא יחפוץ כדפריך לקמן בפרק החולץ גבי ונייבם לחדא כו' ודוק:

שם בתו' בא"ד וחייבי לאוין יעלו גם לייבום וחייבי עשה לא יעלו גם לחליצה כו' והתרצן השיבו מסתברא חייבי לאוין תפסי בה קידושין כו' ר"ל חייבי לאוין וחייבי עשה ולכך בודאי אתי קרא דיבמתו לחייבי עשה להצריך חליצה וא"ל מה השיבו על קושית חייבי לאוין דדילמא קרא לא אתי רק לחייבי עשה וחייבי לאוין יעלו לחליצה וייבום נ"ל דכבר הקשו כן בסמוך בדיבור שאחר זה אף לפי הפשוטו של שמעתתא בלי פירושם והתירוץ שכתבו שם שייך ג"כ לפי פירושם וק"ל:

שם בתו' בד"ה מסתברא חייבי לאוין כו' ונ"ל דמשמע השתא לדרוש מקרא דיבמתו לאסור יבום ולהצריך חליצה ר"ל דמשמע ליה להתרצן הזה דקרא אתיא להשמיענו דייבום אסור וגם משמיענו דמצריך חליצה וא"כ א"א לומר דקאי לחייבי עשה בלבד דא"כ למאי משמיענו דייבום אסור פשיטא דאין עשה דוחה עשה אלא ודאי דאתי לאסור יבום בחייבי לאוין דה"א דדוחה עשה דיבמה לל"ת דידהו והא דאמר דמשמע ליה השתא משום דלפי המסקנא באמת לא נאמר דאתיא קרא לאסור יבום רק דאתי להשמיענו דמצריך חליצה וכמו שיבא בע"ה לקמן בד"ה גזירה ביאה ראשונה וכו' במה שאכתוב שם בזה ע"ש:

שם בתו' בד"ה פצוע דכא כו' לאפוקי בידי שמים שלא היה להם שעת הכושר ר"ל שנולד כך ממעי אמו דאותו אינו עולה ליבום ולחליצה כלל כדאיתא לקמן דף ע"ט אבל

בידי שמים שהי' לו שעת הכושר והיינו שנסתרס מחמת חולי מאיליו היה דינו כמו זקן וכמ"ש לעיל ברש"י בזה והנה התו' לא רצו לפרש דבא לאפוקי סריס שנסתרס מחמת חולי מאיליו דא"כ הי' קשה למה בא התנא להשמיענו הלא דינו כמו זקן וזקן בעצמו תנא לי' לכך כתבו דבא לאפוקי סריס בידי שמים שלא הי' לו שעת הכושר כלל דאותו אינו עולה ליבום ולחליצה ולא חולץ ולא חולצין לאשתו ודוק:

שם בתו' בד"ה אם בעלו קנו ה"ה דלכתחילה נמי שרי כדמוכח לקמן נ"ל דר"ל לקמן פרק הערל דקתני התם במתניתין להדיא שהי' בירושלים סריס אדם ויבמו את אשתו ובגמרא דייק מינה דיבומי נמי שרי והלכתא כוותי' ע"ש דף ע"ט ע"ב: שם בתו' בד"ה גזירה ביאה ראשונה כו' דקשה להתו' לפי המסקנא אלמנה מן הנשואין וחייבי עשה אמאי חולצת דכיון דאין עולין ליבום דלא אתי עשה דיבמה ודחו להו א"כ ליהוי כחייבי כריתות כמ"ש לעיל בדף זה ע"א בד"ה בשלמא מן הנישואין כו' דשם כתבו ותירצו דהמקשן לא בא להקשות רק אמאי דאין מתיבמות לכך אינו מקשה קושיא זו אבל מ"מ קשיא לפי המסקנא אמאי באמת חולצת ולעיל כשתירץ מסתברא חייבי לאוין תפסי בהו קידושי כו' ואתי קרא דיבמתו לאסור חייבי לאוין ביבום ודאי לא קשיא קושיא זו דהא כתבו התו' דקרא משמיענו דצריכה חליצה ג"כ ומבואר שם דאתי לחייבי עשה ג"כ ומשמיענו דאע"ג דאינו עולה ליבום אפ"ה עולה לחליצה וא"כ ממילא ודאי נאמר הכי ג"כ באלמנה מן הנישואין דאע"ג דהוי ל"ת ועשה אפ"ה דיעלה לחליצה ואף שאינו עולה ליבום משום דתפסי קידושין אבל עכשיו דמסיק דחייבי לאוין מדאורייתא עולה ליבום רק דרבנן גזרו בהו וא"כ ודאי הן שפיר עולין לחליצה אבל חייבי עשה ואלמנה מן הנישואין מנ"ל דחולצות ומסיק דנלמד מיבמתו דעולין מיהא לחליצה ולפי זה צריכין לומר דלא אתי קרא לאסור יבום דהא בהו לא צריך קרא לאסור יבום ולא אתי קרא רק להשמיענו דצריכה חליצה ומש"ה כתבו התו' לעיל דמשמע ליה השתא לידרוש כו' דלפי האמת לא אתי קרא רק להגיד לנו דצריך חליצה ולא לאסור יבום וכמ"ש כאן ודוק:

דף כא.

בגמ' משמרו בחוץ כולו משתמר כו' ר"ל דכשעומד בחוץ ורואה לתוך גינתו ומשמרו אז ודאי כולו משתמר משא"כ כשעומד בפנים אז ודאי מה שמאחריו אינו משתמר וק"ל:

שם בגמ' אם אמו ואם אביו אשת אבי אביו כו' מבואר ברש"י בכאן ובגמ' אח"כ דאם אביו אסורה מכח גזירת אם אמו ובאם אביו לא שייך ערוה דאורייתא בדרא וכמ"ש רש"י אח"כ בד"ה ואשת אחי אב מן האם כו' יש מקשין הלא גם באם אביו איכא ערוה דאורייתא בדרא דהיא אשת אבי אביו ובזה שייך ערוה דאורייתא ולא קשיא כלל דבאם

אביו אסורה אף כשהיא אינה אשת אבי אביו רק שהיא אנוסת אבי אביו ובזה ליכא ערוה דאורייתא בדרא ולא מיתסרו אלא משום דאתי למיחלפא באם אמו דתרוייהו אימא רבתי קרו להו וק"ל:

שם בגמ' א"ה אשת חמיו נמי תימא אני מותרת לך כו' ר"ל למה תני הרבותא באשת חורגו ה"ל למיתני הרבותא הזאת באשת חמיו דתנא ליה ברישא לפני אשת חורגו שהרי תנא ומותר אדם באשת חמיו ובאשת חורגו ויותר נ"ל דמקשה דה"ל למיתני בשתיהן הרבותא הזאת וה"ל למיכללינהו אהדדי וליתני אשת חמיו ואשת חורגו אומרות לו כו' ולא מקשה המקשה קושיא זו רק עכשיו שתירץ המתרץ דנקטי לרבותא אבל בשלא נקטי לרבותא לא הי' רוצה להקשות דה"ל למיתני כן ג"כ באשת חמיו דאדרבה אפשר שהי' קשה לו למאי תני ליה כלל והא דלא הקשה כן היינו משום דרוצה מתחלה להקשות אהא דתנא דאסור בבת חורגו דמיתני ליה ברישא למאי תנא לה ואח"כ רצה להקשות אסיפא דאשת חורגו למאי תנא לה דהי' סובר דאין זה רבותא ועכשיו שהשיב לו התרצן דהאיסור דבת חורגו תני להראות לנו הרבותא הזאת דאשת חורגו אומרת כו' מקשה דה"ל למיתני גם באשת חמיו ודוק:

שם בתו' בד"ה ומותר באשת חמיו כו' הא דוד נשא רצפה בת אי' והיא היתה אשת שאול המלך והוא הי' חמיו של דוד שהרי דוד נשא מיכל בת שאול א"כ מצינו שנשא דוד אשת חמיו ולכך ודאי דאינו אסור מן התורה רק משום מראית עין אסרוהו אח"כ ולשין זה דואם תאמר תורה היא לאיסורא הא דוד נשא כו' הוא ג"כ מלשון ירושלמי ואף אם אינו מלשון ירושלמי מתפרש כך כמ"ש וק"ל:

שם בתו' בא"ד ואע"ג דשמעתין שרי להו שמא אח"כ אסרוה ר"ל שמא בימי הגאונים שהיו אחר התלמוד אסרוה משום תקנה ולא מדינא וק"ל:

שם בתו' בד"ה א"ה כו' מאם אם חמיו ל"מ למיפרך כו' ר"ל דמבואר לקמן דף כ"ב בשניות דר' חייא דאם חמיו אסורה משום שנייי' ומשמע ממילא דאם אם חמיו מותרת וע"ז ליכא לתרוצי כתירוץ הנאמר בגמ' דהא גם היא פסיקא לי' דלעולם אסורה ע"ז מסיק דבעיא היא לקמן כו' ר"ל וא"כ אפשר דהיא ג"כ אסורה ואין לה הפסק ולא שייך לומר דתימא לי' אני מותרת לך כו' וק"ל והקשה הח"ש הלא בלא"ה לא שייך לומר רבותא זאת דבת בעצמה איסורה אינו רק מדרבנן ואיך תאמר היא בדידי לא גזור רבנן דאין זה שום רבותא ומוכרח אתה לומר דאין זה שום קושיא דליתני עניין זה לרבותא דא"כ נקשה ג"כ דאם אשת אביו תימא לי' אני מותרת לך וכו' וכן אם אשת אחי האב וע"ש בח"ש ואומר אני דאם נפרש התו' בעניין זה יהיו דבריהם תמוהים ביותר דא"כ

אכתי נקשה דניפשוט מכח קושיא זאת את האיבעיא ונאמר דמוכרחין לומר דאין הפסק למעלה דאם יהי' דיש להם הפסק א"כ הל"ל דתימא ליה אני מותרת לך וכו' ועוד תימא בסוגיא דשמעתין דה"ל להקשות ג"כ דאם אשת אביו תימא ליה אני מותרת לך כו' כמבואר דין זה באה"ע סימן ט"ו גם הי' יכול להקשות דאם כלתו תימא לי' אני מותרת לך כו' וכן אם אשת אחי אב מן האב דבכל אלו הבת אסורה מדאורייתא משום ערוה והאם מותרת וגם הוי מילתא דפסיקא דאסורות אפילו לאחר מיתת בעליהן ולא יתורץ כתירוץ הנאמר בגמ' בעניין זה ולכך נ"ל בפשיטות דודאי המקשה אינו מקשה דהל"ל הרבותא אלא בדבר שההיתר מפורש בברייתא ואז מקשה דהל"ל דהיתרא דידהו הוי רבותא וכמו שמקשה באשת חמיו דמפורש בה ההיתר כמו באשת חורגו אבל בדבר שלא תני כלל להיתירא לא שייך לאקשויי דה"ל להשמיענו הרבותא דתימא ליה אני מותרת לך כו' והתו' באו להקשות דאם אם חמיו דמותרת הוא כאילו מפורש בברייתא דבי ר' חייא דמותרת דמדקתני רביעי שבחמיו שני' ש"מ דחמישי שבחמיו מותרת וכמו שרצה לפשוט באמת בגמרא לקמן ולכך באו לומר דלא מצי למיפרך התם דתימא ליה אני מותרת לך כו' מאחר דהוי כמפורש דהיא מותרת דהא באמת מיבעיא לקמן אם היא מותרת או אסורה וא"כ ש"מ דאינו מפורש איך דינא דאם אם חמיו בברייתא כלל ולכך לא שייך למיפרך דליתני דתימא לי' אני מותרת לך כו' ואף אם היא באמת מותרת ודוק ומ"מ צריכין לתירוצא של הח"ש בהא דלקמן אינו אלא שניי' ולא שייך למיגזר בי' ע"ש:

דף כא:

בגמ' א"ד הא איתפלג דרתא א"ל מ"ש מאשת אבי אביו דאסורא עד למעלה מעלה אע"ג דאיתפלג דרתא צ"ל דודאי למעלה לא חשיב בי' איתפלג דרתא עד לעולם רק הכא דהקורבה אינה למעלה בלבד כי היא ג"כ קורבה שהיא מן הצד לא מצד האבות והיינו שבכאן הוי למעלה אבי אב והוא מן הצד שהוא אחי אבי אביו משא"כ למעלה באשת אבי אביו שהכל דור אחד בשוה ולכך לעולם אסורה ולא חשיב איתפלג דרתא וזה שדיקדק רש"י כאן לפרש לישנא דאתפלג דרתא נתרחקה הקורבה ודו"ק:

שם ברש"י בד"ה מ"ש הני וכו' וכן אשת בן חמיו בקידושין שלו באשתו נתקרב בן חמיו וקידושי בן חמיו באשתו כו' כצ"ל נ"ל ור"ל דתרתי קידושין צריכין הכא חדא דבקידושין שלו באשתו דהיינו במה שקידש את אשתו נתקרב אצלו בן חמיו ונעשה גיסו דהוא אחי אשתו ועדיין אשת בן חמיו רחוקה לו כל זמן שלא קידשה בן חמיו וא"כ צריכין להאי קורבה ג"כ קידושי בן חמיו באשתו וק"ל:

שם בתו' בד"ה לא אסרו כו' ועוד מדפשיט מינה אשת אחי אם מן האם ולא מוקי לה בכלת בתו ר"ל מזה מדוקדק דטעם גמור הוא ולפי הטעם אין שום חילוק אבל אי הוי סימנא בעלמא לא מרבינן מיניה כ"א חד ענין א"כ היה קשה דלירבי מיניה כלת בתו ולא אשת אחי האם מן האם ודוק:

שם בתו' בד"ה רב אשי אמר כו' ואחד הי' בימי רב חסדא כו' ורב חסדא נפטר כו' דברים הללו צריכים לי עיון וכי לא אפשר שהי' אותו מרי בר איסק שהי' בימי רב חסדא ג"כ בימי רב אשי דאף שמת רב חסדא בימי רבא והי' חי רבא אחרי מות רב חסדא כמו עשרים שנה וכשמת נולד רב אשי וכשנעשה רב אשי בן שלשים אפ"ה הי' אפשר בפשיטות שהי' אותו מרי בר איסק דבימי רב חסדא והי' אז בימי רב חסדא ג"כ בן כ' שנה וא"כ הי' עכשיו בימי רב אשי כמו בן ע' שנה ואין זה תמיה כלל וכ"ש שאפשר שלא חי רבא כ"כ אחר מות רב חסדא וג"כ רב אשי אפשר שלא הי' בן שלשים עדיין כשאמר כך ודוק ובקשתי בכל הגמרות שהביאו התו' בדיבור זה ולא מצאתי דבר זה:

שם בד"ה אשת אחי אבי אב וכו' והיא בכלל אחות אבי אב וכו' בזה מתרצים למה לא בעי ג"כ אחות אם אם דבאמת היא בכלל אחות אבי אב ודוק:

שם בתו' בד"ה אמימר אכשר כו' וקאמר נמי אמימר מוקי לה כו' וקסבר גזרו שניות בחלוצה ואין הש"ס רוצה לפשוט כו' ר"ל דשם בהחולץ דף מ' בעי אי גזרו שניות בחלוצה או לא ובעי למיפשט מברייתא ודחי לה ואמר דאסירו משום מת דהוי לה אשת אחי אבי אב ופריך והא אמימר אכשר באשת אחי אבי אב ומשני אמימר מוקי לה משום חולץ וקסבר גזרו שניות בחלוצה וא"כ אי הוי קיי"ל כאמימר ה"ל למיפשט האיבעיא שלו בזה אלא ודאי דסובר דאין הלכה כמותו ולכך לא בעי למיפשט האיבעיא מאמימר וק"ל ובח"ש הגיה בתו' והביא הגמ' דהחולץ במה דאמר בתחלה דהסוגיא דהתם דלא דכוותי' וכמו שהגיה הוא ממש באשיר"י:

דף כב.

בגמ' שניות דבי ר' חייא יש להן הפסק או לא יש מקשין האיך אפשר לומר דיהא להם הפסק לשניות הללו דא"כ יקשה מ"ש אם אם חמותו דיהא מותרת ואשת אבי אבי אביו אין לה הפסק ואסורה לעולם אע"ג דהיא ג"כ אסורה מחמת אישות ותירץ רש"ל בביאורי סמ"ג דבן מצוי אצל אביו א"כ הוא מצוי אצל הנשואות משא"כ בחמותו וגם האם אינה מצוי' כ"כ אצל הבנות וכמו שיתבאר עכ"ל:

שם בגמ' ומ"ש ערוה ערוה לכל מסורה כו' כן הוא בריי"ף ורא"ש ב' פעמים ערוה לפום ריהטא נראה דהמקשה אינו מקשה רק מהא דאמימר מתיר לכתחלה אפילו באחין מן

האם ש"מ דס"ל דאין כאן קורבה כלל ולא חייש לאיחלופי משא"כ לרב נחמן דסובר דאחין מן האם אין מעידין לכתחלה משום דאיכא למיחש לאיחלופי א"כ לקמן לכך אחותו מן האם יוציא דאיכא למיחש לאיחלופי והא דשם אפילו בדיעבד חיישינן לאיחלופי היינו משום דדיעבד דהתם חשיב כמו לכתחלה דכל שעה הוא נראה שדר עמה משא"כ בעדות דאם העידו כבר תו ליכא למיחש לאיחלופי דמה דהוה הוה ולכתחילה מיהא אסור ודוק:

שם בתו' בד"ה שניות דר' חייא כו' אבל בת בני בנים לאו בת ירושה היא ולא שכיחו גבי' ז"ל רש"ל בביאורי סמ"ג צ"ל למה אסרו למעלה עד עולם אם אמו ולא אסרו למטה כה"ג בת בת בתו הלא באם אמו ג"כ אינו בא לכלל ירושה דבת אינה יורשת צ"ל דלעולם הבן מצוי אצל אבות ואמהות אפילו בשאינו יורש אותם לאפוקי הבת אם אינה יורשת אינה מצוי' אצלם דכל כבודה בת מלך פנימה וגם האב אינו מצוי אצל הבנים עכ"ל:

שם בתו' בד"ה לכל מסורה כו' ואי משום שמא יאמרו אמאי שרי התם במן האב ומן האם ר"ל דשם איתא דרב ששת פליג ארב אחא ואסר להו וקאמר בגמ' מן האב ולא מן האם כ"ע לא פליגי דשרי מן האם ולא מן האב כ"ע ל"פ דאסור כי פליגי מן האב ומן האם מאן דשרי בתר אבא שדי להו דהא בני פלניא קרו להו ומאן דאסור משום דקרו להו ג"כ בני פלונית וא"כ באו התו' לומר כאן דאם איתא דטעמא דל"פ מן האם לבד ואסור משום שמא יאמרו דמן האם דוקא נאסרו בני נח ולכך לא אסירא רק נשיהן אחין מן האם ולא נשיהן אחין מן האב מ"מ אמאי שרי רב אחא במן האב ומן האם הלא בוודאי המה יודעין דהם אחין מן האם ג"כ ויאמרו באנו כו' אלא ודאי דטעמא דאיסורא באחין מן האם משום איחלופי וא"כ במן האב ומן האם ליכא למיחש לאיחלופי דבני פלניא קרו להו והעולם סוברין דהן מן האב לבד ואז ליכא קורבה כלל דזרמת סוסים זרמתם כו' ומשום שמא יאמרו ליכא למיגזר לפי האמת משום דאשת אח שרי בכל ענין לבני נח כמבואר אח"כ בתו' וכ"כ הח"ש בענין זה והוא רצה להגיה בתו' גמרא שהבאתי וא"צ להגיה דמלשון התו' שכתבו אמאי שרי התם מן האב כו' משמע שלא העתיקו הגמרא דהתם לכאן ודוק:

שם בתו' בד"ה פשיטא אחיו הוא כו' כדפריך לקמן אר"י בר"י כו' ר"ל ואף שנדחה לקמן דא"א לומר דממעט חייבי כריתות ואדרבה מביא פסוק לריבוייא דאחותו מחייבי כריתות מיקרי אחותו מ"מ התנא דהכא אפשר דבא להשמיענו זה דלא תטעי בהכי וכ"כ בח"ש ומסקי התו' בתירוצם דניחא ליה לשנויי דאצטריך משום דהוה ילפינן אחוה

אחוה מבני יעקב דמשום האי טעמא אצטריך בן אין לו כו' וא"ל דלישני נמי דמשום הכי איצטריך בן אין לו דלא ניליף ממי שיש לאביך אישות בה פרט לחייבי כריתות דאינו נקרא אחיך ומדלא זקיק מיפטר נמי לא פטר די"ל דלזה לא איצטריך דבהדיא מבואר לקמן דף כ"ב דפסוק מרבה לחייבי כריתות דנקרא אחיו ולא כתבו מתחלה רק דהתנא משמיענו זה ודוק:

שם בתו' בא"ד ובתר הכי פריך ואחיו הוא לכל דבר כו' ר"ל אף דלפי משמעות הקושיא הראשונה שהקשה למאי תני דאחיו הוא לייבם הואיל ותני אחיו הוא לכל דבר א"כ משמע ודאי דשפיר מיתנא תני אחיו הוא לכל דבר דאל"כ ה"ל לאקשויי תכף לישנא דפשיטא על ב' בבות משא"כ בשמעתין דפריך מאחיו הוא לייבום לישנא דפשיטא בפני עצמו בלא הא דתנא אחיו הוא לכל דבר ודוק:

דף כב:

בגמרא ערות בת אשת אביך מולדת אביך ל"ל כו' כצ"ל וצריכין למחוק מילת אחותך הוא דהא אדרבה בגמ' דריש לר"י בר"י דאחותך הוא אתי למעוטי דאינו חייב משום בת אשת אביו ורבנן אמרי דאתא לדרשא אחריתי גם הח"ש מחקו וכתב בס"א אינו וכן נראה עיקר עכ"ל וכן משמע מדברי רש"י שכתב אחותך היא בהאי קרא דבת אשת אביך כתיב ומציין בהא דאמר ור' יוסי אמר קרא אחותך היא וכו' א"כ ש"מ מלישנא דרש"י דעדיין לא נכתב בגמ' תיבת אחותך היא דהוצרך להגיד לנו דהוא סיפא דקרא דבת אשת אביך וק"ל:

שם בגמ' ור"י בר"י האי בת אשת אביך מאי עביד ליה אין להקשות דילמא מיבעיא ליה כדי לכתוב בההוא קרא אחותך היא ולמעט דלא מחייב משום בת אשת אביו דאי הוי כתיב באידך קרא הוי דרשינן מיני' דאין מזהירין מן הדין די"ל דהכי מקשה דלא ליכתוב כלל פסוק דבת אשת אביך ויכתוב אחותך היא באמת באידך קרא לידרוש מיני' דאין מזהירין מן הדין ולא יצטרך כלל למעט דלא ליחייב בה משום בת אשת אביו מאחר דלא הוזכר שום חיוב בבת אשת אביו וק"ל:

שם בתו' בד"ה מ"ט הכא לא פריך כו' ולהכי בעי מ"ט וכו' והא דלא הקשו כן תיכף לעיל כשהי' משני כיון דלענין ייבום מיפטר פטר וכו' י"ל דבאמת אפשר שהקשה כן תיכף בייבום גופא מנ"ל למימר שפוטר רק שהסדרן סידר הקושיא בגופא דמתניתין דתנא הדין דפוטר ודוק:

שם בתו' בד"ה בן אין לו עיין עליו אע"ג דסתם אח או בן הוי אפילו ממזר כו' האי אע"ג המשך לשונו קאי אהא דאמר דסתם זרע לא הוי אלא זרע כשר וכו' וה"ק אע"ג דלישנא

דסתם אח או בן הוי אפילו ממזר מ"מ לישנא דסתם זרע הנזכר בכתוב לא הוי אלא זרע כשר כדאמרינן בקידושין כו' רק שהוצרך לדייק דמשמע הכי בשמעתין דסתם אח ובן הוי אפילו ממזר כדפריך לעיל פשיטא אחיו הוא ומזה משמע דסתם אח הוי אפילו ממזר ומזה דהכא לא איצטריך ובן אין לו עיין עליו משום דלא נילף מבני יעקב דייק דסתם בן הוי אפילו ממזר דהא אי לאו דרשה דאחוה אחוה מבני יעקב לא הוי איצטריך כלל דרש דעיין עליו דסתם בן פירושו אפילו ממזר ועל זה מסיק דאפ"ה לישנא דסתם זרע הנזכר בקרא משמע דוקא זרע כשר ולכך אתי שפיר גמרא דקידושין דמקשה על הא דכתיב וזרע אין לה ושבה אל בית אבי' כו' אין לי אלא זרע כשר כו' כמבואר שם דף ד' ע"א וכן נראה פשוט דלישנא דאע"ג האמור בתחילת הדיבור אין לו משמעות כלל ונ"ל מ"ש פשוט:

שם בתו' בא"ד ולהכי איצטריך לאתויי לענין נחלה ולא בעי למילף מדלענין יבום כו' ר"ל דלענין נחלה מצריך פסוק להא דבן הבן כו' ומקשו שם התו' דלמה לי' קרא תיפוק ליה מדלענין יבום בן ובני בנים כהדדי נינהו ה"נ לענין נחלה ובזה מתורץ דביבום גופי' לא ידעינן ליה דדרש דעיין עליו אתיא לאתויי ממזר וכמבואר בפרק יש נוחלין בתו' דף קט"ו ומ"ש כדאמרינן גבי בת הוא לחזק לישנא דה"ל לאתויי מעניני דיבום כדאמרינן גבי בת י"נ דף ק"ט דאמר בהדיא מדלענין יבום בן ובת כהדדי נינהו לענין נחלה נמי כו' ע"ש והא דלענין יבום בני בנים פוטרין מן היבום באמת נלמד מנחלה כמבואר להדיא בתו' פרק יש נוחלין דף קט"ו: שם בתו' בא"ד וא"ת תדרוש איפכא גבי נחלה לאתויי ממזר כו' ר"ל וממילא נמעט ממזר מענינא דיבום מגז"ש דאחוה אחוה מבני יעקב וק"ל ומתרץ דגבי נחלה א"צ לאתויי ממזר כו' ולהכי ע"כ ההוא דנחלה אתי לרבות בן הבן ר"ל וא"כ ודאי ענינא דיבום נלמד מיני' וממילא אתיא קרא דהכא לאתויי ממזר וק"ל:

דף כג.

ברש"י בדיבור ולי נראה דהולד ממזר כו' ושייך ביה ממזרות צריכין למחקו כי אין זה מרש"י ושום תלמיד הו' כותבו בגליון ונדפס בפנים והוא דעת התו' וכן מחקו הח"ש ופשוט הוא:

שם בתו' בד"ה ור"י בר"י חד בשפחה כו' דמבת אשת אביך נפקי תרוייהו כו' ר"ל אף שאחד מסתברא יותר כמו שמסיק בגמ' צריכותא מ"מ מקשו התו' דעכ"פ ממועטין תרוייהו דאין לאביך אישות בה ומתרץ דהוה קא מוקמינן קרא כו' ואידך הוה מרבינן ממולדת חוץ כו' ודוק:

שם בתו' בד"ה ואי אשמעינן נכרית וכו' לא הוה צריך להך צריכותא דנכרית לא מפרש בהדיא בקרא כו' ואפשר ליישב קושיא זו דהגמרא קאמר ואי אשמעינן בהדיא בגוים ולא הוי כתיב קרא דהאשה וילדי' כו' ומתרץ בזה דלא יקשה דליכתוב בהדיא גוי ולא יצטרך לשני פסוקים לפסוק דבת אשת אביך ולפסוק דהאשה וילדי' כו' ודוק:

שם בתו' בא"ד וא"ת השתא דאיכא טעמא כו' ל"ל קרא כו' ר"ל דהשתא לא נוכל לתרץ דהוה מרבינן אידך ממולדת חוץ כדדחינן לעיל דיקשה הי מינייהו מפקת ולעיל לא הקשו רק דשניהם ממועטין באמת מהא דאין לאביך אישות בה וע"ז תירץ דפסוק דמולדת חוץ הוה מפקא את אידך מהא דאין לאביך אישות בה כמו חייבי כריתות אבל עכשיו מקשה דהי מינייהו מפקת ומתרצי דה"א טעמא דלא שייך במצות עדיף והוי מוקמינן לי' בנכרית ושפחה לא הוי אתא מיני' והי' נלמד אדרבה ממולדת חוץ ומסיק ואע"ג דטעמא דנכרית לא אתי משפחה כיון דאיכא בשפחה טעם כל דהו דלא הוי בנכרית ר"ל דמבואר בגמ' דנכרית לא הוי אתי משפחה אי הוי כתיב שפחה בלבד משום דאיכא בשפחה טעם כל דהו דלא הוי בנכרית והיינו דשפחה אין לה חייס אפ"ה אפשר שפיר לומר דהאי טעמא דלא שייך במצות עדיף ולא הוי אתיא שפחה מנכרית והוי מוקמינן ליה בנכרית דוקא וה"ה דמצי לשנויי איפכא דהאי טעמא דשפחה עדיף והוי מוקמינן ליה בשפחה דוקא והא דלא אמר היינו משום דלישנא דגמ' משמע כאילו כתוב לישנא דנכרית בהדיא בפסוק דאשת אביך דמיני' ממעט באמת נכרית ושפחה ממעט מהאשה וילדי' שאמר אי אשמעינן נכרית כו' משמע כאילו נזכר בהדיא נכרית באותו פסוק דאל"כ קשיא קושיית התו' דלעיל בדיבור זה והתו' ודאי מקשו שפיר דהא באמת אין שם מפורש כלל רק דלישנא דגמ' הכי משמע וכמ"ש ודוק ועיין במהרר"ש:

שם בתו' בד"ה קסבר רבינא וכו' וכן גורס התם ר"ל רש"י בעצמו גורס התם דהולד ממזר ע"ש בקידושין דף ס"ח ע"ב: שם בתו' בא"ד וכן משמע לעיל דקא"ר יוחנן בסוף פ"ק וכולן לפסול כו' באו להביא ראיה לזה דכשהולכין אחר הישראל טפי הוי ממזר מכשהולכין אחר הנכרי דהא ר' יוחנן אמר וכולן הוי לפסול והיינו משום דהולכין בו אחר הישראל והוא ורב אסי דלפניו לעיל פ"ק שוין בזה דשדינן הולד אחר הישראל ולכך חוששין לקידושין והדר קאמר כי אמריתא קמי' דשמואל אמר דאין קרוי בנך אלא בנה ואין חוששין לקידושין ואינו ממזר והיינו משום דשדינן אותו בתר הנכרית ואע"ג דמדברי רש"י לעיל משמע דמילתי' דשמואל לא קאי אר' יוחנן כלל וכמו שהארכתי בזה לעיל בכתבי מ"מ התו' קאי לסברתייהו דכתבו לעיל דמילתא דרב אסי ור' יוחנן איירי בעניין אחד ע"ש דף ט"ז בד"ה כותי שקידש כו' ובכתבי הארכתי שם ומזה תימא על הח"ש

לקמן בגמ' דף מ"ה נ"ל למחוק הא דר' יוחנן הכא בהדיא הולד ממזר דא"כ מה צריכין התו' לעיל דף כ"ג לדקדק כן מדר' יוחנן דאמר וכולן לפסול כו' עכ"ל וממה שכתבתי הכא תראה דהתו' לא באו להביא ראי' כאן רק הסברא כשהולכין אחר הישראל הוי טפי ממזר וא"ל דאכתי ה"ל להתו' לדקדק דהגירסא דהולד ממזר מוכרח מדאמר ר"י לקמן בהדיא ורבינא קאי הכא אדברי ר"י די"ל דזה ודאי לק"מ דאיכא למימר דהמקשן מקשה הכי לימא קסבר רבינא הולד כשר ויקשה דר"י אדר' יוחנן ואע"ג דלפי"ז לא יתרץ כלום בגמ' בהא דנהי דממזר לא הוי כו' דהא עכ"פ אמר ר' יוחנן דהוי ממזר מזה ודאי לא שייך לאקשויי דא"כ גם לגירסת התו' יקשה לפי המתרץ שבגמרא דהוי דלא כר"י דלקמן וא"כ אם הי' כוונת רש"ל להקשות כמו שהקשיתי כאן לא הי' צריך להביא דברי התו' דבגמרא גופא ה"ל למידק למחוק לקמן דברי ר' יוחנן אלא דבלא"ה כתבו התו' לקמן דתרי אמוראי נינהו אליבא דר' יוחנן כמבואר לעיל דף ט"ז והארכתי בזה לעיל בכתבי עי"ש במ"ש על התו' בד"ה קסבר גוי ועבד כו' ודו"ק:

שם בתו' בא"ד והא דאמר בפ' יש בכור וכו' לא תימא למ"ד אין מזהמין את הולד כו' ר"ל ומשמע ודאי דכששדינן אותו בתר אמו הישראלית טפי פטור מכששדינן אותו בתר נכרי דהא אמו הוי לויה ולוים פטורים וא"כ ממילא מ"ד אין מזהמין את הולד סובר דשדינן אותו בתר הישראלית מאחר דפשיטא דהולד פטור ואמר דאין מזהמין והיינו ר"ל דאין פוסלין את הולד וא"כ מזה משמע דכשהולכין אחר הישראל דהולד כשר ומ"ד מזהמין דשדינן לי' בתר נכרי ולכך פסול עז"א אר"י דמ"ד אין מזהמין את הולד היינו מ"ד דהולד ממזר כו' ולשון מזהמין שייך על שם הגוים שהן מזוהמין כדאמרינן ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן כו' וא"כ כשאמר אין מזהמין היינו דלא שדינן ליה בתר נכרי המזוהם אלא שדינן ליה בתר ישראל והולד ממזר ומ"ד מזהמין היינו דשדינן לי' בתר נכרי והולד כשר ואפ"ה פטור דלוי פסול מיהא איקרי כלומר לוי פגום ומסיק ובקונטרס לא פירש כן התם דהא פירש שם איפכא והיינו כמ"ש בזה לעיל וק"ל:

שם בתו' בד"ה ההיא בז' אומות כו' וצוה הכתוב שלא לכרות להם ברית שלום שלא להכותם כו' ר"ל שלא לכרות להם ברית שלא להמיתם כי אדרבה הכה תכה אותם והיינו כדי לכבוש את א"י וק"ל:

דף כג:

בגמ' ודוקא מיחלץ והדר יבומי כו' ז"ל הח"ש זה כמו ועוד קמ"ל נמי הא עכ"ל ודבריו נכונים בפשיטות כי לשון זה בא לומר דעי"ל דקמ"ל דדוקא כו' וק"ל:

שם ברש"י בד"ה חולצות ולא מתייבמות כו' נ"ל דיבור זה אינו מלשון רש"י כי רש"י מפרש הקושיא אדיעבד דוקא וכמו שכתב לפני זה ודיבור זה הועתק מפירוש התו' וכתבה שום תלמוד ברש"י מבחוץ בגליון וטעו המדפיסים וכתבוהו מבפנים ובאמת הוא פירוש התו' ובגמרת מוהר"ר שכנא ז"ל כתוב בתחלת הדיבור הזה תוספות ובסוף הדיבור כתב תיבות עד כאן והא דבאמת לא פירשה רש"י כפשוטו דמקשה אלכתחילה היינו משום דאותה הקושיא לא קאי שפיר לדברי ר' יוחנן דאמר אחיות אינו יודע מי שנאן לקמן דף כ"ז דסובר דגם במתניתין דד' אחין לקמן אחת מתייבמת כמו הכא וא"כ לא קשה כלל אליבי' ורש"י רצה לפרש הקושיא אליבי' ג"כ וכן ראיתי הודפס בקצת ספרים בתו' שמסקי בד"ה ומ"ש מהא דתנן כו' בסוף הדיבור וז"ל ומיהו הך קושיא ליתא לדברי ר' יוחנן דאמר אחיות אינו יודע מי שנאן עכ"ל וק"ל:

שם בתו' בד"ה ומ"ש מהא כו' ועוד בסמוך מציין סיפא דמתניתין כו' ר"ל מדמציין אח"כ סיפא דמתניתין ש"מ דכאן לא קאי אסיפא דמתניתין דאם הי' כאן מקשה אסיפא דמתניתין לא ה"ל לציין אותו אח"כ מאחר דמינה איירי אלא ודאי דכאן לא מקשה אסיפא וזה שהגהתי מילת מציין במקום מייתי כן הגיה מהר"ר שכנא ז"ל ומסקי התו' בסוף דיבור זה בקצת ספרים ומיהו הך פירכא כו' וכמ"ש לעיל ברש"י בזה:

דף כד.

בגמ' אי למ"ד יש זיקה יש זיקה אי למ"ד אין זיקה אסור לבטל מצות יבמין כו' כן הגיה מהור"ר שכנא ז"ל ולפי זה כשנגיה כך בגמרא א"ש לישנא דתו' בד"ה אי למ"ד כו' ונאמר דאחר שכתוב בא"ד לכך הוצרך לומר אינו יודע הוא סוף דיבור ואח"כ מתחיל דיבור אחרת אי למ"ד אין זיקה ואע"ג כו' וכן הגיה מהור"ר שכנא ז"ל בתו' ודלא כמו שהגיה הח"ש בתו' וק"ל:

שם ברש"י בד"ה ואי למ"ד אין זיקה אסור לבטל כו' הרי נאסרה משום כך וכיון שנאסרה שעה אחת א"נ חלוץ חד לחדא ואזלא הא השנייי כו' ר"ל מאחר שכל אחת ואחת נאסרה מתחלה אף שלא נאסרה רק משום דילמא יתבטל מצות יבמין מ"מ הרי נאסרה כל אחת ואחת לייבם מטעם הזה וקי"ל כיון שנאסרה כו' ובח"ש כתב בזה בהגהתו דברים אשר הם בעיני קשה להבינם וכן משמע לקמן ברש"י דף כ"ז ע"ב דאף שלא נאסרה רק משום ביטול מצות יבמין אפ"ה חשיב איסור גמור ואסורה עולמית:

שם בתו' בד"ה אי למ"ד יש זיקה אר"י אע"ג דלמ"ד יש זיקה ליכא למיגזר לייבם כו' נ"ל דלא גזרינן לדידי' משום דהכל יודעין דזיקה חשיבא ככנוסה וחשיבא כל אחת כאחות של אשתו ולא אתי לייבמה וכן משמע קצת בתו' לקמן דף כ"ח משא"כ למ"ד אין זיקה

ואסורות משום ביטול מצות יבמין שפיר איכא למיגזר דלא מסקו אינשי אדעתייהו טעם זה דעלמא לא חיישי למיתה וכמ"ש התו' וק"ל:

שם בתו' בא"ד דלית ליה יבמה שהותרה כו' אלא לר' יוחנן לכך הוצרך לומר אינו יודע מי שנאן ר"ל לשום תנא ואמורא לית ליה יבמה שהותרה רק לר' יוחנן אית ליה האי סברא ולכך הוצרך לומר דמתניתין נשנית בטעות אבל מי ששונה המתניתין דד' אחין לית ליה יבמה שהותרה וכו' וממילא אינה בטעות וכאן הוא סוף דיבור ומתחיל דיבור אחרת אי למ"ד אין זיקה ואע"ג כו' וכן הגיה מו"ה שכנא ז"ל כמ"ש בגמ' ומסיק בא"ד אבל הכא כל חד וחד אימור דידי' מיתרמיא ליה ושפיר עבדי ור"ל וליכא למיגזר בהו דילמא מייבם ברישא דאפילו אי מייבם ברישא ליכא איסורא כ"כ דאיכא למימר דידי' מתרמיא ליה ושפיר עביד דמייבם וכ"כ בח"ש ומסקו התוס' ומשום מ"ד אין זיקה צ"ל כל כך ר"ל דלמ"ד יש זיקה אינה אסורה אלא משום דנאסרה עליו שעה אחת מחמת זיקה שוב לא תחזור להיתירה הראשון א"כ לא הוצרך לומר הכא דדידי' מתרמי ליה דאפילו אינה דידי' מ"מ שפיר מייבמה דהא מתחילה לא נאסרה כלל משום זיקה וא"כ כי מיפקא זיקת אחותה ע"י חלוצת אחיו בוודאי מותר בה דפשיטא דמותר אדם בקרובת חלוצת אחיו משא"כ למ"ד אין זיקה דאמר דאיסורו התם משום גזירה הוצרך לומר הכא דלא גזרינן שייבמה באיסור משום דליכא איסורא כ"כ ודוק והתו' דכתבו כאן דלרב דאמר אין זיקה אתיא מתניתין דאחיות אליבי' הוא לשיטתייהו שם אבל כבר מבואר שם ברש"י דמתניתין לא אתיא כלל אליבא דרב ובהדיא כתב שם רש"י דמאי דאמר הכא בגמ' אי למ"ד יש זיקה אי למ"ד אין זיקה ליתא אליבא דרב דלדידי' מותרות להתייבם ולכך כתב הכא רש"י שפיר דאף למ"ד אין זיקה אנו אומרים כיון שנאסרה עליו כו' דלא קאי כלל אליבא דרב וסובר דמאן דקתני לה למתניתין דאחיות צריך לסבור כיון שנאסרה כו' ודוק:

שם בתו' בד"ה וספק חלוצה כו' אבל הכא כל אחד כשכונס אמרי קים ליה להאי כו' ר"ל ואע"ג דאחת מהן ודאי חלוצה מ"מ העולם לא אתי למיטעי למישרי ודאי חלוצה לכהן דאמרו כל אחד כשכנס ודאי קים ליה דאינה חלוצה היא ויתלו העולם ודאי הטעות בהו ומה שלא כופין להם להוציאם היינו משום דלא ידעינן הי מינייהו חלוצה כניס ומספיקא אין מוציאין משא"כ התם דאתי למיטעי ולמישרי ודאי חלוצה מאחר דיש מקום לטעות וק"ל:

שם בתו' בד"ה או אינו אלא לשם ויהא כולו קרא כפשוטו כו' צריך לפרש כולה קרא כפשוטו דאם נדרוש והי' הבכור ואשר תלד נדרוש מי שראוייה להוליד פרט לאיילונית

ולא איירי הפסוק כלל בהולדה איך אפשר לומר דיקום על שם אחיו הוא קאי אזרע אשר תלד מאחר שלא איירי מיני' בפסוק כלל וק"ל:
בתו' בד"ה הלכתא לגריעותא כו' שאין ירושתו חוזרת ביובל כו' ר"ל דקי"ל אחין שחלקו לקוחות הן וחוזרין ביובל משא"כ חלק בכורה דקיי"ל מתנה קריי' רחמנא ודוק:
שם בתו' בד"ה הלכה כדברי האומר כולם גרים הן ואפילו גירי אריות הך גירי אריות לא דמי להא דאמרינן כותים גירי אריות ר"ל דמאי דפליגי בדוכתא אחרינא וסובר מ"ד דכותים גירי אמת ומ"ד סובר דכותים גירי אריות הם לשון זה ודאי משמע דאינם גירים ממש דא"כ מאי פליג וממילא לא דמיא להאי דהכא דתני בהו דהם גרים והיינו משום דהתם היו עובדין אלהיהן כו' ר"ל ולכך חשיב להו התם בשאינן גרים והכא דתני גירי אריות ר"ל שהן ממש גירים גמורים רק שהם עושים מחמת מורא האריות כמו הכותים ולא איירי הכא בגמרא בכותיים ומסיק מאחר דהתם כותיים היו עובדין אלהיהן א"כ למה סבר מ"ד דגירי אמת הן עז"א דהוא סובר דשוב נתגיירו לגמרי וק"ל:
שם בד"ה לא בימי דוד כו' וי"ל דמעצמו נתגיירו כו' אע"ג דגר שגייר עצמו בינו לבין עצמו אינו גר כלל כמבואר להדיא לקמן דף מ"ז ע"א בגמרא צריכין לומר דהם נתגיירו בפני ב"ד הדיוטות שגיירו אותם אבל ב"ד הגדול ודאי לא קיבלו ומ"מ היו ב"ד הגדול חוששין להם לא דוחין להם אחר שטבלו ומ"מ לא קירבו אותם לגמרי עד שיהא נראה אחריתם כ"כ הרמב"ם פי"ג מהלכות ביאה והביאו הב"י בסימן רס"ד ע"ש ומביאין התו' ראי' לזה דנתגיירו מעצמן דהא כאן אמר בגמ' דבימי מרדכי ואסתר לא קיבלו גרים דהא אמר דאינן גרים ובפסוק אמר בהדיא ורבים מעמי הארץ מתייהדים אלא ודאי דמעצמו נתגיירו וק"ל:
שם בתו' בא"ד אלא שנעשו גרים גרורים ר"ל שנגררו בשפלותם ולא נעשו חשובים ולכך ליכא למיחש שעשו בשביל השררה וק"ל:
שם בתו' בד"ה אמר רבי כו' וכן נראה לר"י ר"ל דיש לחלק בין יציאתו מהבעל ובין יציאתו מהרוכל וע"ז מסיק דמתוך ההלכה משמע כו' ואע"ג דקאמר בגמ' איבעי"א כו' לא שביק לה להך סברא דמעיקרא דלא מפקינן מבעל אלא בעדים אלא ה"ק הך מתניתא דמפקא מנטען בקול ר' היא ורב ס"ל כו' אשיר"י ע"ש:

דף כה.

בגמ' דומי דמתא יומא ופלגא ר"ל אותן בני אדם דנקראין חשודין שבעיר אינן נקראין כך אלא בשביל דנחשדו בכך יומא ופלגא בלי פסיקא וק"ל:

שם ברש"י בד"ה תנינא הנטען כו' והתם נמי מפקינן מבעל כו' ר"ל כמו ששנינו במשנה דמוציאין מן הנטען כן נאמר נמי התם בהמוציא את אשתו משום שם רע והחזירה דמפקינן אותה מן הבעל כיון דהוציא משום שם רע כו' כי היכי דאסרינן לה הכא מנטען משום שהחזיק הוא הקול כשכנסה הנטען הזה ה"נ נאסרה התם בהמוציא שם רע מהבעל מאחר שהחזיק הקול בזה שהוציאה בתחילה משום כך וק"ל:

שם בתו' בד"ה האי בקלא דפסיק ומיהו רב גופי' כו' דאם יהי' דמודה רב בקלא דלא פסיק דמוציאין אותה לא היתה הגמרא צריכה לפסוק ההלכה כרבי אלא הל"ל דמודה רב בהכי ובזה מתורץ נמי דלא תירץ רב לעיל דהברייתות מיירי בקלא דלא פסיק ומזה ודאי דייק הגמ' דל"ש לרב וק"ל:

שם בתו' בד"ה ואכתי מי די כו' הכא בעל והכא בעל כו' ר"ל ולפי"ז שאינו קושיא לא צריכין למיגרס הכא בעל והכא בועל אלא בתרוייהו נגרוס בעל והתו' מפרשין אח"כ דה"ק וכיון דתני הוציאה והכא בעל הוציאה והכא בעל הוציאה ולא ב"ד כו' ור"ל מאחר דלא הכריחוהו ב"ד להוציאה במתניתין דנטען אלא הבעל בעצמו הוציאה ואפ"ה קתני במתניתין דאם כנס הנטען יוציא א"כ ה"ה ה"נ דהוציאה הבעל מעצמו כשחוזר וכונסה דיוציאה וכ"כ הח"ש:

שם בתו' בד"ה איכא כתבא הכא כו' אייר הך משנה בח"ל ר"ל ודוקא בח"ל מאמינים לה דמאחר דצריכין לומר בפ"נ א"כ כי אתא בעל ומערער לא משגחינן בי' וא"כ ליכא למימר דמיכוון לקלקלה וא"כ מאי ראיה מייתי הכא דסמכינן אכתבא הלא לא מצינו דסמכינן אכתבא רק בח"ל דאיכא דיבורא ג"כ אבל בא"י דליכא דיבורא לא סמכינן אכתבא וכאן בא להביא ראי' דסמכינן אכתבא לבד בא"י ע"ז מסקו דמ"מ דייק שפיר מינה כו' דמאחר דאדיבורא שלהן לא סמכינן לענין עדות ובכתבא מיהמנו ש"מ דסמכינן מיהא אכתבא ובפרט דהכא ל"ש לומר שיהא מכוין לקלקלה ודוק ועיין במהרר"ש:

שם בתו' בד"ה הוא ואחר כו' אלא בנרבע לרצונו ומשום רשע פסול והרוג אפשר דפסול משום שונא ובסמוך מסקי התו' דאפילו הרוג נמי אינו פסול משום שונא כדי להשוות פסול דהרוג ודנרבע לעניין שהם פסולי עדות ממש ולא מחמת שום שנאה וק"ל:

שם בתו' בא"ד כשיש עדים שנרבע לרצונו כו' ר"ל דהא דאמר התם דנרבע לרצונו פסול היינו כשיש עדים על כך ולא שייך לומר דפסול בעדות עצמו משום דאדם קרוב אצל עצמו דהא יש עדים אחרים על כך וק"ל ומסיק וכי פריך בתר הכי הורג ורובע יציל הוה מצי למינקט נרבע כו' ר"ל דיציל על עצמו אפילו בשיש עדים שנרבע לרצונו דאז הורגין אותו למה נהרוג אותו יציל על עצמו ודוק:

דף כה:

בגמ' והא תני' אמרו לו לר"י וכו' האי והא תני' הוא בניחותא שבא להביא ראי' להא דר"י לא הכשיר באומר הרגנוהו רק באומר אני הייתי עם הורגיו וק"ל:

שם בגמרא במגיזת קפוטקיא לישנא דמגיזא הוא נגוזו ועבר דנחום א' שפירושו לשון העברה וכמו גזייתא בערוך ערך גז ור"ל בדרך עוברים ושבים של פני קפוטקיא וקפוטקיא היינו כפתורים דברים ב' ע"ש בתרגום:

שם בתו' בד"ה ואין אדם כו' וא"ת דהשתא משמע כו' ר"ל השתא בסוגיא דהכא דהא אף רבא הכא לא הכשירו רק משום דפלגינן דיבורי' ואין אדם משים עצמו רשע אבל כשיש עדים שנרבע לרצונו ודאי פסול ג"כ אליבי' לעדות ובפרק זה בורר כו' וק"ל:

שם בתו' בד"ה לימא רב יוסף כו' וההוא דרבי יודא גופי' קשיא כו' ר"ל כמו שכתבו התו' לקמן דף מ"ד דהיכי דמי דאם אשתו נכרית ממ"נ בניו פסולים כו' ואם היתה אשתו ישראלית ממ"נ בניו כשרים כו' ושם יישבו והח"ש מחק בכאן הא דהקשו התו' ועוד דאם נאמן לפסול עצמו כו' מכח הא דאמר הכא דר' יודא גופי' קשיא ודבריו תמוהים דודאי אינו ענין כלל קושיא שהקשו התו' לקמן אדברי רבי יודא לענין זה שהקשו כאן ולכך בפשיטות דא"צ למוחקו וק"ל:

שם בד"ה לא חשו חכמים וכו' וא"ת הא אמרינן כו' דיבורא אמרי מעשה לא עבדי ר"ל וכאן לא הוי אלא דיבורא בעלמא וא"כ ה"ל למיחש ולמיפסלם לענין זה דלא יהיו רשאים לישא האשה או ליקח השדה מקח ודוק:

דף כו.

בגמרא נשי לגבי נשי שכיחן דאזלן יש מקשין דמ"מ יהא אסור העד או החכם לישא אמה או בתה של אותה אשה שהעיד עלי' או שאסרה משום דניחוש דעצת זימה הוא ביניהן כדי שתהא רגילה אותה האשה אצלו ולק"מ דאף בלא הא דעדותו או הא דאסרה הי' יכול לישא אמה או בתה ותהי' אותה אשה רגילה אצלו משא"כ בנטען על האשה ודוק:

שם בגמ' א"ה אביו נמי ר"ל דבלא תירוצים הנזכרים לפני זה ודאי לא הי' קשה דאביו נמי יהא מותר דאדרבה דפשיטא הי' בעיניו לאסור באביו ואדרבה הוא מקשה למה לא תאסור גם על בנו ואחיו ואחר שתירץ ואמר טעמא להיתירא מקשה שפיר דאביו נמי יהא מותר בה וק"ל:

שם ברש"י בד"ה קס"ד מיתה אמיתה כו' ואשמעינן דאם נישאת לאחר באותו הגט וגירשה כו' מלשון זה ודאי משמע דגם אשה שנתגרשה שני פעמים אסורה להנשא כמו אשה שמתו לה תרי גברי והתו' כתבו בפשיטות דליתא ע"ש:

שם בתו' בד"ה א"ה אביו נמי כו' אע"ג דאסור באנוסת אביו לר"י לעיל בפ"ק דף ד' ואע"ג דכאן לא בא העד או החכם על האשה כלל ולא נחשד עליה מ"מ אפשר שהעולם יאמרו מאחר שהעיד עלי' או אסרה ואח"כ תהי' נשאת לבנו יאמרו העולם בודאי בא עליה העד או החכם כבר שאנסה או פיתה וא"כ ה"א דתהי' אסורה לבנו משום חשש זה קמ"ל דמותרת ולא חיישינן להכי ודוק:

סליק פרק כיצד

פרק שלישי ארבעה אחין

בגמרא היתה אחת מהן אסורה על אחד איסור כו' איסור מצוה ואיסור קדושה כו' לפי מה דמבואר לעיל דף כ' דאיסור קדושה היינו אלמנה לכ"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט א"א למצוא שיהי' איסור קדושה על אחד אם לא שיהי' אחד כ"ג דאיסור גרושה וחלוצה שייכי בכל האחין או אפשר למצוא הכא דהמת הי' נשוי לממזרת ואח האחד הוא ממזר וממילא היא מותרת וזקוקה לו וכדלעיל דף כ"ב ומיהו לא צריכין לכל זה דאיסור קדושה אפשר לפרש אף שהיא על שניהם כך אפ"ה שניהן חולצות והיינו משום דמדאורייתא רמיא קמיה ודוק:

שם בגמ' א"ה תלתא נמי אע"ג דיש ליישב דנקט ארבעה אחין משום סיפא היתה אחת מהן אסורה ע"ז איסור ערוה כו' מ"מ י"ל דמקשה דה"ל לתנא להשמיענו הדין דתלתא אחין דהוי רבותא טפי דאסור לבטל מצות יבמין אע"ג דחדא מינייהו לא חזיא ליבומי כלל ואי לא משמיענו אפשר למיטעי וכמ"ש התו' בפי' ראשון ומיהו לפירוש ר"י לא יתיישב הכי וצריכין לומר דהמקשה לא רצה לתרץ כך דנקטו בכל הבבא משום סיפא לבדה ודוק:

שם בתו' בד"ה א"ה תלתא נמי כו' באו לתרץ שלא תקשה הלא אמר בהדיא בגמ' וא"כ פשיטא דכ"ש בתלתא אחין דאסור וכמו שבאמת מתרץ המתרץ ומאי ס"ד דמקשה דליתני תלתא ע"ז תירצו דתלתא הוי רבותא טפי כו' ור"י תירץ דא"א לומר שמשמיענו דחיישינן למיתה כו' כן הי' דעת המקשה ודוק:

דף כו:

בגמ' מדקאמרת אמצעית צריכה חליצה משניהם קסברת יש זיקה דאי אין זיקה וממילא הזיקה גרועה בודאי נפטרת ג"כ בחליצה גרועה והי' די בחליצה אחת אבל כשיש זיקה והוא חשובה בזיקתה שפיר צריכה חליצה חשובה ומבואר בתו' באורך בסוגיית רש"י ע"ש:

שם בתו' בד"ה למיתה דתרי כו' כיון דחיישת למיתה דזמן מועט אע"ג דלא שכיחא והיינו משום מעלה דכפרת כל ישראל תלוייה בזה א"כ תחוש נמי למיתה דתרי ואפילו לזמן מועט וא"כ אין לדבר סוף הילכך ליכא למיעבד תקנתא להאי חששא תו' ריש מס' יומא:
שם בתו' בא"ד והא דקאמרי רבנן התם מיתה לא שכיח דבגמ' דיומא דף י"ג ע"א פריך ורבנן הא חיישי לשמא ומשני אמרי לך רבנן טומאה שכיחא מיתה לא שכיחא עז"א דלא תימא דרבנן דייקי דמיתה לא שכיחא דאם יהי' דשכיחא מיתה א"כ אין לדבר סוף אלא דודאי דלא שכיחא מיתה דא"כ דהכי דייקי לא הוו דייקו כלום דהא אדרבה כשמיתה שכיחא יש לדבר סוף דהא הכא במיתה דלזמן מרובה דשכיחא יש לדבר סוף דלתרי ודאי לא חיישינן והא דקאמר התם דמיתה לא שכיחא על אותה מיתה קאמר דלא שכיחא ומטעם מעלת כפרת כל ישראל כמ"ש לעיל א"כ אין לדבר סוף וניחוש לכל מילתא דלא שכיחא וניחוש התם למיתה דתרי ותלת ואין לדבר סוף וכל זה רמזו התו' במילות קצרים דלא בא התם ביומא לדייק מיתה לא שכיחא משום דא"כ אין לדבר סוף דמזה לא הוי דייק כלום דאדרבה משום דמיתה דהתם לא שכיחא משום הכי קאמר דאין לדבר סוף כמו הכא דלתרי לא חיישינן דלא שכיחא וכמ"ש ודוק:
שם בתו' בד"ה מדקאמרת אמצעית כו' ואית ספרים דגרסי כו' קסברת יש זיקה ולפי אותה גירסא מסיים אח"כ מדקאמרת אמצעית צריכה חליצה משניהם קסברת חליצה פסולה צריכה לחזור כו' וכמ"ש התו' הגירסא בסוף דיבור זה:
שם בתו' בא"ד דלמ"ד אין זיקה כו' נמי אין חליצה פסולה של ראובן שכבר חלץ לאחת כו' ר"ל מדיש לפנינו חליצה חשובה ודאי דאינה מפקעת חליצה פסולה לזיקת החשובה ממנו אבל מהא דסיפא דאמצעית צריכה חליצה משניהם דייק שפיר דיש זיקה דאי אין זיקה היתה שפיר מועילה חליצה דחד מאחר דשניהם שוין ואין האחד זקוק יותר בה מהאחר והראי' שמביא התו' קאי ג"כ בענין דזיקת חדא חשובה מחברתה ולכך אפילו מ"ד אין זיקה מודה בה ודוק:
שם בתו' בא"ד דלדידי' חלץ לאחיות ולבעלת הגט כו' ר"ל דלדידי' למ"ד אין זיקה וכמ"ש התו' לפני זה בהדיא וק"ל:
שם בתו' בד"ה וחליצה פסולה כו' דהא אמר בפ"ק גבי מחזיר גרושתו כו' עיין בח"ש דהוי מצי לאתויי ראי' מדלעיל דף כ' ע"ב ע"ש:
שם בתו' בא"ד ואין כ"א צרה אחת ללאה וצרה אחת לרחל כו' הא דקאמר דאין צרה ללאה רק אחת הוא לאו דוקא דאף שיש לה צרות רבות א"ש רק שלא יהי' לרחל רק צרה אחת אך מדהוצרך לומר ברחל דאין לה כ"א צרה אחת אמר כן ג"כ בלאה וק"ל נ"ל:

שם בתו' בד"ה דנפול בזה אחר זה כו' דחידוש זה יכול להשמיענו אפילו בשתי אחיות היכא דנפול בבת אחת כו' ר"ל שנפלה אידך קודם חליצת הראשונה אבל אינו ר"ל דנפלו בבת אחת בצימצום דע"ז לא הי' יכול לתרץ תירוצא שתירץ כאן והא דלא הקשה באמת דיעמידנו בנפול בבת אחת בצימצום היינו משום דאפשר לא ס"ל לרב כרבי יוסי דאמר אפשר לצמצם כמו שר"י לא ס"ל כוותי' כדלקמן דף כ"ז או דרצה להשמיענו החידוש אליבא דכ"ע והא דאמר דנפול בבת אחת היינו לאפוקי אם נפלו זו אחר זו דנפילתו של זו אחר חליצתו של זו וק"ל:

שם בתו' בא"ד ולפי הסברא הי' יכול לומר דבשתי אחיות שריא כו' ר"ל לפי סברת ר' אברהם הנ"ל שתירץ דכל חליצה שהיא מחמת חיזור אינה נקראת חליצה לשיאסר בזה באחותה א"כ הי' יכול לומר דבשתי אחיות אפילו שני' שריא לי' לרב אלא ודאי דאסור מחמת חליצה כזו ורב דשרי לקמן במתה מיתה שאני וכמ"ש התו' לקמן דף כ"ז בד"ה איתיבי' ר' יוסי וכו' וע"ז מסיק ואין נראה לר"י כו' ר"ל שנאמר דלרב שריא בשתי אחיות אפילו בשניי' לאחר חליצת הראשונה כמו שהוא באמת לסברת ר' אברהם הנ"ל דהא לעיל משמע דלכ"ע כו' ור"ל א"כ אפילו ראשונה אסורה מאחר שנאסרה שעה אחת בנפילת השניי' ודוק ומסיק ודוקא ר' יוחנן הוא דאמר כו' ר"ל דהא דמבואר לעיל דאסורה מאחר שנאסרה עליו שעה אחת היינו ממתניתין דאחיות ועל אותה משנה א"ר יוחנן אינו יודע מי שנאן כלומר דאינו משנה משמע דלכ"ע לבר ר' יוחנן הוי משנה ואסורות וק"ל:

דף כז.

בתו' בד"ה מאי אחד כו' וכ"ש הכא דשניהן שוין כו' ר"ל דחליצתו של אחד הוי כמו חליצתו של האחר דשניהם אסורין בהם משום איסור אחות חליצה וזה ודאי דלא שייך לחלק בין הא דחליצת שני אחין לאחת או חליצות שתי נשים מיבם אחד ודוק:

שם בתו' בד"ה א"ה חלץ לצרות כו' פי' כיון דאוקמי כו' באו לפרש דברי המקשן דלכאורה לא מקשה כלום דודאי באמת כשחולץ לצרת לאה וצרת רחל נפטרו אחיות דצרת קרובת צרת חלוצתו ודאי מותר ואפילו קרובת צרת חלוצתו מותרת וכמ"ש בגמ' עז"א דה"פ כיון דאוקמי דחלץ לאחיות לא נפטרו צרות דר"ל צרת רחל לא מיפטרא בחליצת רחל מאחר שחלץ מתחילה ללאה וממילא הא דתני חלץ לצרות נפטרו אחיות משמע ודאי דרחל נפטרה בחליצת צרתה אפילו כשחלץ מתחילה ללאה דאל"כ הל"ל ברישא דכשחלץ מתחילה ללאה דלא נפטרה אפילו רחל בחליצת צרתה ומכ"ש דהצרה לא נפטרה בחליצת רחל אלא ודאי דבאמת נפטרה רחל בחליצת צרתה ואפילו היכא

דהתחיל בחליצת לאה תחלה ודין זה נכלל בהא דאמר חלץ לצרות כו' וא"ר שפיר מקשה וכמ"ש התו' ודוק:

שם בתו' בד"ה שמואל התחיל כו' דלפי האמת למ"ד אין זיקה חלץ לאחיות כו' כמו שהביאו התו' לעיל הגמ' דפרק ר"ג בד"ה מדקאמרת אמצעית צריכה חליצה כו' וק"ל:

שם בתו' בא"ד ומיירי שחלץ ללאה קודם נפילת רחל כו' ר"ל וכן התחיל בצרות כו' ג"כ פירושו שחלץ לצרת לאה קודם נפילת רחל דאל"כ אף כשהתחיל בצרת לאה למה יגמור ברחל הלא חלוצת רחל ודאי חליצה פסולה הוא דהיא אחות זקוקתו אלא ודאי דאיירי ג"כ שחלץ לצרת לאה קודם נפילת רחל דאז חליצה דרחל חליצה כשירה וק"ל:

שם בתו' בא"ד מ"מ הוי חליצת רחל חליצה כשירה כיון דעכשיו אינה אחות זקוקתו כו' ר"ל ולא מיחשב חליצה פסולה אלא היכא דהזיקה גרע וקלושה כדלעיל בד"ה וחליצה פסולה צריכה לחזור כו' משא"כ הכא דהזיקה של רחל טובה ומעולה ואינה אסורה עכשיו רק משום שנאסרה עליו כבר וק"ל:

שם בתו' בד"ה א"ה ייבומי נמי תתייבם כו' כמו שמואל ללישנא דהתחיל ולא התחיל ה"מ למינקט ייבום ר"ל לפי פירוש הראשון של התו' שבד"ה שמואל התחיל כו' דאיירי בנפול זה אחר זה דנפלה רחל וצרתה אחר חליצת לאה או צרתה א"כ למה נקט חלץ לצרות נפטרו אחיות ה"מ למינקט רבותא דחלץ לצרה מתייבמת רחל או צרתה אלא ודאי דשמואל משמיענו דחליצה כשירה דוקא פוטרת ולא חליצה פסולה וק"ל:

דף כז:

רש"י בד"ה אחות אשה כגון ג' אחין כו' הא דלא כתב רש"י הדמיון בב' אחין נשואין ב' אחיות ומת אחד מהם ואח"כ מתה אשתו של שני י"ל דמזה לא הוי מקשה מידי בגמרא דשאני התם מאחר שכבר נפטרה לשוק משום דמתה אשתו אח"כ לא תחשוב בפשיטות עוד זקוקה משא"כ הכא דעדיין זקוקה היא לחליצה וכמ"ש סברא זו בתו' בד"ה ורב לית ליה וכו' וק"ל:

שם בתו' בד"ה בעלת הגט עדיפא באו לתרץ לישנא דעדיפא הנזכר בגמ' בסמוך בפשיטותא דאמר אי גט עדיף לא ליהני מאמר אבתרי' והוי פירוש דעדיף שמועיל בה יותר והיינו ממילא כאילו נחלצה ממנו וא"כ בכאן לא א"ש דכאן ודאי משמע דבא לומר אם בעלת הגט עדיפא לחליצה מבחברתה והיינו שהגט אינו מועיל כ"כ כמו מאמר דאם מועיל הגט יותר א"כ בוודאי נחלוץ לחברתה ותיפטור בעלת הגט לכך כתבו דגם כאן פירושו עדיפא שנעשה בה מעשה עדיף טפי מבחברתה וחשובה כאילו נחלצה וממילא ודאי נחלוץ לחברתה ותיפטור היא אבל אין פירושו דעדיפא ותחלוץ היא דא"כ הוי

פירוש של עדיפא דהוא גרוע וע"ז מסיק אבל ריב"ן פירש בעלת הגט עדיפא כו' ולכך יגמור בה חליצתו ולפי"ז הוי פירושו של עדיפא דהיא עדיפא לחליצה וממילא אינו מועיל מעשה דידה כמו מעשה דחברתה וע"ז מסיק ולפירושו לא יהא עדיפא דהכא כו' ומסקי ומיהו עדיפא משמע קצת דהיינו קודמת כו' ר"ל ודלא כמ"ש בתחלה אלא כפירוש ריב"ן ודוק וכל זה פשוט בעיני דהוא הנכון:

שם בתו' בד"ה ת"ש ומודה ר"ג כו' דיש גט אחר הגט ומאמר אחר הגט ר"ל וגם סברי דיש גט אחר המאמר והתו' לא חשו להביאו אבל ודאי דעיקר הראי' הי' נלמד מהא דיש ג"כ גט אחר מאמר וזה פשוט ומסיק דלדידהו דיש גט אחר גט אפילו עדיף קמא כו' ר"ל דמאחר דסברי דיש גט אחר גט ג"כ א"כ לא מצי לפשוט מידי מדבריהם דגט ומאמר כי הדדי נינהו דהא אנו רואין דהם סברי אפילו כי עדיף קמא מהני גרוע בתרי' דהא בגט אחר גט בודאי הראשון עדיף מהשני ואפ"ה מועיל השני הגרוע ג"כ וא"כ בגט ומאמר נמי מהני הגרוע בתר קמא דעדיף וממילא ליכא למיפשט מידי דלא ידעינן הי מינייהו עדיף וגם דכי הדדי נינהו לא נשמע מינייהו משא"כ לר"ג דסובר דאין גט אחר גט והיינו משום דמאחר דעדיף קמא לא מהני הגרוע בתרי' וא"כ אי לאו דמאמר וגט כי הדדי נינהו לא ה"ל ליהני הגרוע אחר העדיף וק"ל:

שם בתו' בד"ה אי גט עדיף כו' אע"ג דאפילו אחר חליצה קידושין תופסין משום דקידושין תופסין בחייבי לאוין והיא אינה אלא בלאו דאשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה כדלעיל דף י' ומסיק היינו משום דהוי קידושין דאורייתא ר"ל מאחר דנחלצה ומותרת לשוק א"כ קידושין חלין בה דאורייתא כאשה אחרת אלמנה דעלמא משא"כ בעוד היותה יבמה דמדאורייתא אין קידושין תופסין בה כל והוא נדרש מדכתיב לא תהי' אשת המת החוצה כדלעיל דף י"ג ולקמן דף צ"ב ואפילו רבנן דסברו קידושין תופסין בכל חייבי לאוין מודו בזו והיבם עצמו ודאי מדאורייתא לא שייך לו בה קידושין דלא כתיב רק יבמה יבא עליה כו' ואדרבה דרשינן מיניה ביאה גומר בה ואין כסף ושטר גומרין בה כדלקמן דף נ"ד ומדאורייתא אפילו אם עשו בה מאמר רשאי אחיו השני לייבמה רק דרבנן עשו מאמר ביבמה דהיינו קידושין להיות מועיל במקצת ועיין לקמן בתוס' דף נ' ע"א שכתבו קצת בלשון אחר:

שם בתו' בד"ה אלא כי הדדי נינהו ותיפשוט דאחת פוטרת חברתה והיינו כשמואל כו' עיין באשיר"י שהאריך ודברי התו' מבוארין יותר בדבריו בזה ע"ש:

שם בתו' בד"ה ורב לית ליי' כו' ועוד נראה דממתניתין לא ה"מ לאקשויי כו' הנה באמת ממתניתין שהביאו התוס' היינו מתני' דתנן שתי אחין הנשואין שתי אחיות שפיר כתבו

דלא ה"מ לאקשויי אבל מ"מ קשיא דממתניתין דקתני ג' אחין ונשואין ב' מהן ב' אחיות וכמו שהביאה רש"י וכדתנן להדיא לקמן דף ל' בוודאי דה"מ לאקשויי דשם לא מידחיא מהאי ביתא לגמרי ואפשר לומר דודאי ה"מ להקשות מאותה משנה דהא רב עליה קאי וכפי מה שנאמר בדברי רב בודאי נאמר כן ג"כ בדברי מתניתין ולא הקשו התו' מעולם דיקשה המקשן מאותה מתניתין דפשיטא לי' דעדיפא להקשות מדברי רב גופי' שאמר טעם האיסורא על אותה משנה ורק הקשו התו' רק דה"מ לאקשויי אף ממתניתין דלא נזכר שם דברי רב כלל וגם דאותה מתניתין נישנית תחילה רק שאח"כ סידר מתניתין דג' אחין בראשונה כמבואר לקמן דף ל"ב ע"א: שם בתו' בד"ה אבל הכא זיקה כו' דאע"ג דאסור משום ביטול מצות יבמין כו' ר"ל דודאי מודה רב דאסור לבטל מצות יבמין דאל"כ אף בלא מתה הראשונה או השניי' ובעוד הב' היבמות האחיות בחייהן ה"ל למישרי לייבם האחת אלא ודאי דמ"מ אסור לבטל מצות יבמין אף דאין זיקה וק"ל:

שם בתו' בד"ה איתיבי' ר' יוסי כו' ולר"ח נמי דפירש לעיל דרב לית לי' כו' לטעמי' דאמר אין זיקה ר"ל וא"כ אמר דינו הכא לפי מאי דסבר אין זיקה וממילא א"צ לחזור דודאי לפי פירוש ריב"ן לא קשיא דמצינו למימר דרב דאמר הכא דמותרת למ"ד יש זיקה נמי קאמר כמו שלעיל דאמר דצריכה לחזור למ"ד יש זיקה קאמר משא"כ לפר"ח דרב דהכא לטעמי' דאין זיקה קאמר א"כ א"א לתרץ כן עז"א דאפ"ה אתי שפיר נמי כו' וק"ל:

שם בתו' בא"ד ומיהו נראה לר"י כדפרישית לעיל לרב דחייש למיתה לא פריך דגזרינן דילמא אתי לייבם ברישא משום דלא מסקו דעתייהו דמיית אידך אבל לעיל כו' כנ"ל להגיה וזה דכתב כדפרישית לעיל היינו בדף כ"ד ע"א בד"ה אי למ"ד כו' דכתב דאע"ג דלית ליה לרב כיון שנאסרה שעה אחת כו' מאחר דסבר אין זיקה ואין נאסר עליו רק משום ביטול מצות יבמין מ"מ גזרינן דלא ליחלץ חד ולייבם חד אטו דילמא מייבם ברישא דאתי למיטעי דלא מסקי אינשי אדעתייהו דילמא מיית אידך וזה דדייק דרב חייש למיתה היינו דאי לא חייש למיתה א"כ שתיהן יתייבמו כשנופלות ב' אחיות יבמות משני אחין לשני אחין וכמ"ש התו' לפני זה לר' יוחנן אבל מדלעיל דאמר דוקא במתה אחת מהן משמע דאי לא מתה אחת מהן אסורות והיינו משום דאסור לבטל מצות יבמין ליכא למידק דחייש למיתה דשמא לא אסור לבטל מצות יבמין רק היכא דמבטל מצות יבמין להדיא וכמ"ש התו' סברא זאת וק"ל או אפשר לומר דהתו' לא דייקו דרב יסבור הכי רק די"ל דסובר הכי והא דהקשה כן לר' יוחנן היינו משום דהי' יודע ר"י בר' חנינא דר"י סובר דלא חיישינן למיתה וק"ל:

שם בתו' בא"ד א"נ לפי שהי' אצל ר"י הקשה לו ר"ל ודאי דברי רב מיושבין לפי האמת דסובר דחיישינן למיתה והמקשן לא ידע דניחוש למיתה דלאסור מחמת זה והא דלא הקשה כן גם על רב עז"א לפי שהי' אצל ר"י הקשה לו אבל ודאי דברי רב מיושבין בזה וק"ל:

שם בתו' בד"ה לימא ליה כו' פר"י לפי שיטת הקונטרס כו' אף שמדברי התו' רואין שפיר מה שקשה לרש"י בלא פירושם מ"מ אמרתי לגלות את מה שקשה על רש"י כאן דמתחילה קשה כשאמר לימא ליה גזירה דילמא קדים וחליץ כו' דודאי צריכין לפרש דלכתחילה הוא דנגזור אבל בדיעבד שכבר חלץ תהי' מותרת השניי' להתייבם ומטעם זה התיר ר' יוחנן במתה השניי' א"כ נקשה דאם נגזור לכתחילה קודם שחלץ דילמא אתי לייבומי אידך גם כשכבר חלץ לא נתיר לייבם שניי' דילמא אחי להתיר בפעם אחרת לייבמי ברישא וזה התו' באו לתרץ במה דאמרי והא לא חיישינן כו' גם מלשונם לכתחילה בזה באו לפרש דברי רש"י הטעם שכתב דבדיעבד שכבר חלץ לשניי' מותרת הראשונה דהיינו אה מיושב דברי ר' יוחנן וכמו שאכתוב בזה בדברי רש"י וגם קשה עליו מאחר דמתחילה אמר המקשן בעצמו דבדיעבד שכבר חלץ לשניי' לא שייך למיגזר דילמא אתי לייבם בעלמא ברישא וא"כ איך חזר אח"כ להקשות ולימא לי' גזירה שמא ימות כו' והיינו דאפילו כשכבר חלץ לא נתיר לייבם השניי' משום גזירה דאחיות בעלמא כמו שפירש"י ע"ז כתבו התו' אח"כ ופריך ולימא ליה שמא ימות כו' ודו"ק:

דף כח.

בגמ' ר"י למיתה לא חייש ר"ל ר"י סבר דשום תנא לא חייש למיתה כה"ג אפילו למאן דלית ליה זיקה ולכך לא מצי לתרץ המתניתין בהכי ועיין בח"ש והוצרך לכתוב דבכה"ג לא חייש שום תנא דודאי מצינו תנאים דחיישו למיתה כדמצינו בריש יומא דאמר ר' יודא אף אשה מתקינין לו שמא תמות אשתו א"כ ש"מ דחייש אפילו למיתה דזמן מועט וכמ"ש התו' לעיל דף כ"ו אלא ודאי דוקא בכה"ג לא חיישינן הכי דאינו אלא ביטול מצות יבמין ודו"ק:

שם ברש"י בד"ה ה"ג ולימא לי' גזירה כו' אבל בדיעבד שחלץ לשניי' תחילה כו' הוצרך לכתוב כך דאם תאסור אף בדיעבד שכבר חלץ א"כ למה התיר ר"י במתה שניי' וק"ל:

שם ברש"י בד"ה ולימא ליה גזירה שמא ימות כו' אבל לגבי מיתה דלעיל דאיירי בה ר' יוחנן ליכא למיגזר הכי ר"ל כיון דליכא אלא אח אחד בוודאי דלא אתי לבטל מצות יבמין בהדיא ולכך לא גזרינן וכמ"ש התו' סברא זו לעיל בד"ה איתיבי' וק"ל:

רש"י בד"ה כגון דנפלה הך כו' ואי מייבם לה היאך ברישא שניי' נאסרה כו' ר"ל אף אם מייבם לה היאך חתן לאותה דאינה חמותו ברישא מ"מ לא תשתרי חמותו דנפלה היא בשניי' ונאסרה מיד בשעת נפילה לאותו דאינה עליו ערוה מטעם אחות זקוקתו וק"ל:
שם בתו' בד"ה ולימא ליה דילמא קדים כו' ופריך ולימא לי' גזירה שמא ימות כו' ויעמיד המשנה כו' כבר כתבתי בזה לעיל ריש דיבור זה עיין עליו:
שם בתו' בא"ד אבל במתה שניי' לא שייך למיגזר כה"ג בח"ש האריך בזה למה לא נחוש במתה ג"כ אטו דילמא אתו למישרי בעלמא שניי' נמי במיתת ראשונה ואני אומר דלק"מ דהמקשן כאן סובר ודאי לר' יוחנן דלא חיישינן למיתה דלא נגזור כלל אטו דילמא אתו למישרי השניי' בעלמא כשתמות הראשונה דלא חיישינן למיגזר אטו ב' מיתות מיתת היבם ומיתת דידה וליגזור אטו זה במיתות כאילו וכשמסיק ולא מתייבמות קתני דליכא דין ייבום כלל אפילו כשמתה השניי' כמו שכתב התוספות והיינו ודאי מטעם דגזרינן משום מיתה דעלמא א"כ ש"מ דחייש ר' יוחנן למיתה פריך ולימא לי' גזירה שמא ימות וכו' וכפי מה שפירשו התו' ודוק ובכאן בתו' צריכין להגיה דין ייבום כלל אפילו מתה שניי' ופריך ולימא לי' גזירה שמא ימות כו' ולהכי אסרה מתניתין אפילו מתה שניי' דאי שריא לייבומי כו' והוצרכו לפרש הגמ' דלדידהו לא מקשה המקשן כלל דהא התרצן השיבו דמלישנא דמתניתין משמע אפילו מתה שניי' אסור בראשונה והיינו בהדיא דלא כר' יוחנן יהי' איזה טעם שיהי' ע"ז פירשו דהכי מקשה דיש לחלק בין דינא דמתניתין ובין דינא דר' יוחנן וק"ל:
שם בתו' בא"ד וחזר בו ר"י מפירוש זה דביבם אחד נמי קתני במתניתין ולא מתייבמות כו' ר"ל מאחר שלפירושו נדקדק מלשון ולא מתייבמות דאפילו מתה שניי' לא מתייבמת הראשונה א"כ יקשה על ר' יוחנן ממתניתין דלקמן דתני ג"כ ולא מתייבמות וממילא לא הי' אפשר לתרץ מטעם גזירה שמא ימות וכו' ודוק וגם על אותה משנה לא שמוני לר"י שיאמר בו דאינה משנה ולפי פירושו יהי' אותו משנה ג"כ נגדו וק"ל:
שם בתו' בד"ה ולימא לי' ר' אליעזר הוא כו' מתה אשתו אותה יבמה חולצת כו' ר"ל והיינו משום שנאסרה עליו שעה אחת מחמת אחות אשתו אותה שקדשה וממילא לא הי' אפשר לקרא בה יבמה יבא עלי' ולכך שוב אינה ניתרת והא דאשתו מותרת כשמתה יבמתו היינו משום דהיא לא נאסרה רק משום אחות זקוקתו לבד ולכך כשתפקע איסור אחות זקוקתו דהיינו כשמתה יבמתו מותרת כמו שאר אחות אשה בעלמא דמותרת אחר מיתת אשתו משא"כ כשמתה אשתו אע"ג דפקע איסור אחות אשה קיימא עליה באיסור אשת אח הואיל ונאסרה עליו שעה אחת בשעה שהיתה זקוקתו לייבם ואין אני

קורא עליה יבמה יבא עליה הרי הוא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה עליו עולמית כן משמע לקמן ברש"י דף מ"א ע"א: שם בתו' בד"ה הך דאין חמותו כו' וגזרינן דילמא מייבם אידך להך ברישא ר"ל דאם נתיר שייבם החתן אותו שאינה חמותו ברישא ואח"כ לייבם הנכרי לחמותו של החתן חיישינן דבפעם אחר כיוצא בזה ייבם את הנכרי ברישא לאותה שהיא חמותו של החתן וימות החתן קודם שיחלוץ או ייבם אותה שאינה חמות ותבטל ממנה מצות ייבום וחליצה אבל במתה אחת מש"ה שריא השניי' לייבם דליכא למיגזר דאתי לייבם בלא מיתה דלא אתי לבטל מצות יבמין להדיא כדלעיל בתו' בד"ה איתיבי' ודוק:

דף כח:

בגמ' ותחייבם כיון דמדאורייתא רמיא קמי' כו' ר"ל היכי אמרת סד"א תיקום איסור מצוה במקום איסור ערוה ותחייבם צרתה בתמיהה כיון דמדאורייתא רמיא קמי' קא פגע כו' וא"כ מהיכי תיתי נאמר שמתייבמת עז"א סד"א משום מצוה וכו' ומוהר"ר שכנא ז"ל הגיה קא פגע באחות זקוקתו פשיטא סד"א משום כו' ולפי"ז נפרש ותתייבם בניחותא שמקשה דבאמת תתייבם ומשני כיון דמדאורייתא רמיא קמיה קא פגע באחות זקוקתו ופריך פשיטא ומשני סד"א כו' ונ"ל דא"צ להגיה ופירושו כמ"ש וק"ל:

שם בגמ' מהו דתימא כי לא אמר אוקי איסור מצוה כו' אבל היכא דליכא למיגזר משום שני כו' וא"ל ליכתוב הא היכא דליכא למיגזר משום שני וכ"ש הא י"ל דכאן לאו בפירוש איתמר אלא מייתורא דזו היא שאמרו כו' ואי לא כתב אלא ייתורא דזו היא שאמרו הוו מפרשין אותה אהיכא דאיכא למיגזר משום שני ודוק:

שם בגמ' תניא ר"ש פוטר בשתיהן כו' שנאמר ואשה אל אחותה כו' ר"ל ושאר כל העריות נלמדין מהיקישא דאחות אשה כדלעיל פ"ק דף ג' וק"ל:

שם ברש"י באונסין בבתו מאנוסתו כו' ובא שמעון ואנס אנוסת אחיו כו' כצ"ל וכ"כ התו' לעיל דף ט' וצ"ל דשניהן אנוסות דאי אנס ראובן ושמעון נשאה א"כ לשמעון אסירי תרוייהו אחת משום בתו ואחת משום בת אשתו עכ"ל ואיפכא ודאי ליכא למימר דנשא ראובן ואח"כ אנס שמעון חדא מטעם שכתבו התו' דא"כ תרוייהו הוו אסורי לראובן חדא משום בתו וחדא משום בת אשתו ועוד דא"כ הי' שמעון מאנסה באיסור אשת אח ובאיסורא לא קמיירי כמ"ש לעיל ברש"י דף הנ"ל ושניהן בנשיאות פשיטא דלא אפשר כלל מטעם שכתבו התו' וכמ"ש ועוד דא"א שינשאה שמעון בחיי ראובן דאין קידושין תופסין כלל וכ"ש הכא דיש לראובן בת דאסורא ליה אפילו לאחר מיתת ראובן וזה פשוט וזה שכתב רש"י לקמן בדיבור זה שא"א שנשא יבמתו שיש לה בת ר"ל דא"א למצוא

נישואין כלל לשמעון כשנשאה כבר ראובן שנעשית מכח אותו נישואין יבמתו מאחר שיש לה בת וא"כ אפילו לאחר מיתת ראובן לא שייך בה נישואין ובודאי דהי' יכול לומר דלא שייך בה נישואין מאחר דראובן חי דהא ודאי איירי בחיי ראובן אך בא לומר דאין בה נישואין כלל והח"ש כתב דרש"י בא לומר דא"א למצוא האח שנשא את יבמתו שיש לה בת ותמצא בה אסורה לזה ומותרת שהרי אסורה משום בת אשתו עכ"ל ודחק לפרש כן משום קושיא שכתבתי דלא הי' צריך לומר שיש לה בת דבלא"ה א"א לומר בשמעון שנשאה מאחר שראובן חי והוא נשאה כבר ואם מיירי שאנסה ראובן באמת מותרת לשמעון אעפ"י שיש לה בת מראובן ודוק:

דף כט.

ברש"י בד"ה מגמר גמירי כו' לא כ"ע גמירי הילכתא כו' ר"ל לאו כ"ע גמירי שיאמרו דהאחת שאינה עליו איסור מצוה פטורה מטעם דהיא זקוקה לו עם אחותה והויא אחות זקוקה והאיסור מצוה תחלוץ מכח גזירה איסור מצוה דעלמא זה לא ידעו דבאמת העולם יהיו סבורין מאחר דאיסור שתיהן ממש שוות דכל אחת מותרת מן התורה לייבם ואפ"ה האחת פטורה מחליצה מטעם אחות זקוקה אתי נמי למיפק אחותה כו' ודוק:

שם ברש"י בד"ה מיגמר גמירי אינשי וידעו כו' ולא אתו למישרי אחות זקוקה דעלמא יש מקשין דכל זה ללא צריכא הוא דהא מעולם לא הקשה רק דנגזור בערוה וצרתה בערוה אטו צרה ונאמר דערוה תחלוץ כדי שלא נתיר גם צרתה בלא חליצה כמו באיסור מצוה דגזרינן גם צרתה עבורה ובזה כבר כתב רש"י ופירש דבערוה לא גזרינן למישרי אחותה בלא חליצה וא"כ למה כתב כאן ענין אחר דלא גזרינן בערוה דאתי למישרי אחות זקוקה בעלמא ונ"ל דמוכרחין לומר דרש"י סובר דהמקשה הקשה ב' קושיות בהא דגבי ערוה לא גזרינן חדא על הא דאמר דאם היתה אחת מהן איסור מצוה דצריכה חליצה משום גזירה דאיסור מצוה דעלמא א"כ הואיל וגזרינן אטו דעלמא א"כ גבי ערוה נמי נגזור ונאמר דאפילו היתה אחת ערוה דלא תהא צרתה מותרת להתייבם ונגזור אטו אחות זקוקה דעלמא היכא דאין שום אחת ערוה דיבא נמי להתייבם ועוד הקשה כי היכי דגזרינן באחותה דאיסור מצוה דצריכה חליצה משום איסור מצוה נימא נמי בערוה דצריכה חליצה משום אחותה דאינה ערוה מש"ה שפיר כתב רש"י דערוה הכל יודעין שהיא ערוה ולא אתו למישרי אחות זקוקה דעלמא ודוק:

שם בתו' בד"ה אלא לדחות בצרה כו' וי"ל דסבר רב אשי דמהני מאמר להסיר הזיקה ודחי לצרה כו' והחליצה שנותנין לצרה הוא כדי להתירה לשוק ועיקר הזיקה נפקעה

במאמר אחותה ונחשבת בעלת מאמר ככנוסה לענין לדחות לצרה ולכך חליצתה ג"כ אינה אוסרת לבעלת מאמר וק"ל:

שם בתו' בא"ד א"כ מאמר דאיסור דחי נמי לצרה כו' וזה יעשה מאמר וידחה כו' הגה"ה אלא ודאי מאמר דהיתירא לא דחיא דחיי' גמורה אלא לענין שלא תאסור זו לזה מאמר דאיסורא לא דחי כלל ע"כ בדפוסים קטנים נדפס כך ומסקו התו' ופריך ואלא הא קתני ב"ש אומרים אשתו עמו והלזו כו' דמשמע דדוחה דחיי' גמורה אע"ג דכבר כתבו התו' ותירצו דהיינו לאחר שיבעול י"ל דודאי א"א להקשות על רב אשי ממתניתין לפי האמת דאפשר ליישבה כך וכמ"ש התו' והגמ' מקשה ממשמעות המשנה דמשמע דלא כרב אשי וק"ל:

שם בתו' בא"ד התם אחותה נפלה אחר המאמר כמו שמפרש בסמוך ר"ל כמו שמפרש אח"כ הגמ' ומתרץ דברי רב אשי דלא תיקשי עלי' ממתניתין אבל ודאי אינו מתורץ בחילוק בין מאמר דהיתירא ובין מאמר דאיסורא דהא גם רב אשי איירי במאמר דהיתירא וכמ"ש התו' בזה אח"כ בעצמו ודוק:

שם בתו' בא"ד מנ"ל דטעמא דב"ש משום דמאמר קונה כו' ר"ל אע"ג דאמר דאינו קונה מ"מ אמר דפוטרת צרתה משום דקונה לזה לדחות בצרה או ללישנא בתרא אמר דקונה עכ"פ לדחותה לצרה ומשייר קצת דילמא אינו קונה כלל וטעמייהו דקסברי אין זיקה וכו' וק"ל:

שם בתו' בא"ד ועוד קשה דילמא טעמייהו דב"ש משום דזיקה ככנוסה ר"ל ונקט מאמר משום רבותא דב"ה כמו דהקשו בראשונה וזה דזיקה ככנוסה מבואר לעיל דף י"ח דר"ש סובר דזיקה ממש ככנוסה ע"ש:

דף כט:

בגמ' לר' יהושע לחד יש זיקה לתרי אין זיקה כו' עיין בח"ש שהעתיק דברי הר"ן שבנדרים דף ע"ד ומסיק הגמ' הב"ע כגון דעבד בה מאמר וכו' ור"ל דר"ע יסבור דאינו קונה כלל לענין הפרת נדרים ור"י סבר דבאח אחד מאמר קונה לענין הפרת נדרים ולא בשנים מאחר דאי בעי אחוה פסול לה עליה ולכך אינו קונה אותה לגמרי לענין הפרת נדרים כמ"ש התו' ומבואר סברא זו בדברי הרא"ש בנדרים דף הנ"ל:

שם ברש"י בד"ה ולא בעיא חופה כו' רש"י בא לתרץ בדיבור זה קושיית התו' שבד"ה אלא לענין מסירה לחופה וק"ל:

שם ברש"י בד"ה אלא הב"ע כו' ר"ל דמאמר אינו מעלה ולא מוריד ולכך אפשר דאיירי אפילו בלא מאמר משא"כ לרב נחמן דאמר דמיירי בשותפות אביה והיינו ודאי משום

דאיירי במאמר דהוי כאירוסין וכמו שמוקי לה רב אמי ולכך לדידי' הוי דוקא במאמר ובח"ש הגיה ומחק תיבת ולרב נחמן והגיה במקומו ולרב אמי ונ"ל דא"צ להגיהו וכמ"ש ודוק:

שם בתו' בד"ה אלא לענין מסירה כו' והביאה עושה אותה ככנוסה כו' עיין בח"ש:

שם בתו' בד"ה כגון שעמד בדין כו' לפי מסקנא איירי דעבד בה מאמר כו' כנ"ל דצריכין להגיה ר"ל דאף לפי מסקנא זו איירי דעבד בה מאמר וכדמוקי לה ר' אמי לעיל ודלא כרש"י דאמר דאיירי בלא מאמר לפי מסקנא זו ודוק:

דף ל.

בגמרא טעמא דגירש ואח"כ מת אבל מת ואח"כ גירש אסורה הח"ש העתיק בכאן דברי הרי"ף ובאמת דהם כנגד דברי רש"י בשמעתין וברש"י אכתוב בזה בסמוך:

שם ברש"י בד"ה הא מת נשוי נכרית כו' בשלמא אי לא כנסה היתה מותרת לזה מחמת זיקת אחיו הראשון כו' מלשון זה ודאי משמע דאם לא כנסה שום אחר (אין זה מוכרח דרש"י לא אמר אלא דאם לא כנסה המגרש היתה מותרת לאח והיינו משום שגירשה אח"כ ובשעת מיתתן אין הנכרית צרת אחות אשתו) אף שמת אח"כ גם אחיו השני ונפלו שתיהן לפניו האחת היא אחות אשתו והאחרת היינו הנכרית שנפלה כבר לפניו מ"מ מותר לישא הנכרית דנפלה מכח זיקת הראשון אבל אם כנסה האח האחר לנכרית ומת אח"כ אעפ"י שגירש כבר לאשתו הראשונה שהיא האחות קודם שכנסה אפ"ה אסורא אעפ"י שלא היתה צרת ערוה אלא בזיקה ולפי זה ודאי יקשה אמתניתין דקתני בפ"ק וכולן אם נתגרשו צרותיהן מותרות ואע"ג דכנס ולבסוף גירש ומוכרחין לומר דסבר כר' ירמיה דאמר תברא מי ששנה זו לא שנה זו וכדבסמוך בגמ' דדברי רב אשי א"א ליישב בע"א וכמו שיבא בסמוך ומדברי הרי"ף נראה בפשיטות דמוכרחין לחלק בין כנס להנכרית (ונכונים דברי מהרר"ש בזה עיין בהם) ללא כנס דאם כנס להנכרית מותרת יותר משום דמפקע לזיקה הראשונה ולכך כשמגרש אשתו הראשונה את האחות ניתרת כמו מתניתין דלעיל ורב אשי דאמר מת ואח"כ גירש היינו כשלא כנס להנכרית כלל ואז לא מהני הגירושין דבתר זיקה וכן משמע בטור אבן העזר סימן קע"ה דבמת נשוי נכרית ואח"כ גירש אחד מבעלי אחיות את אשתו אם לא כנס הוא את הנכרית ומת אסורה לאח הנשאר אבל אם כנס בעל האחות את הנכרית וגירש הערוה ומת ל"ש גירש קידם שכנס ל"ש גירש אח"כ מותרת הנכרית לאח הנשאר עכ"ל וזה מבואר כדברי כמו שכתבתי בדברי הרי"ף וא"כ מתרץ רב אשי המתניתין אפילו כדברי רבא ולא אתיין כתנאי וכמו שמבואר בגמ' בסמוך והרא"ש בשמעתין כתב בדברי רב אשי מת ואח"כ גירש וכנסה

המגרש אסורה וא"כ כשיפרש דברי רב אשי דהוא כנסה ואסור' ואף שגירשה להערוה קודם לכן וא"כ ש"מ דס"ל כמ"ש לרש"י דבכנסה נאסרה וא"כ א"א לתרץ המתניתין לרב אשי אם לא שנאמר כר' ירמיה דמתניתין דפ"ק פליגא אמתניתין דידן וכבר מצינו להרא"ש ז"ל שפסק כמתניתין דלעיל כרבא דל"ש גירש ואח"כ כנס ל"ש כנס ואח"כ גירש מותרת וא"כ למה תהי' כאן אסורה כשגירש ואח"כ כנסה ואף שיש לפרש דברי הרי"ף באופן שיש לאסור אפילו כשכנסה המגרש ונתרץ המתניתין דלעיל כתירוצא קמא שתירץ הרי"ף או כתירוצא בתרא ונאמר דשאני הכא דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמי' והיינו ר"ל כשימות אח השני הוא אסורה מכח נפילה קמייתא והיינו דהיתה זקוקה לאחות אשתו בזיקה ואף שלא כנסה ובכניסתה לא נפקעת הזיקה מ"מ כל זה דוחק לקרוא לה איסור זיקה מכח נפילה קמייתא דהא בחיי אח השני אינו אסורה וכמ"ש הרא"ש בעצמו בשם הרי"ף וכמ"ש התו' ג"כ ולכן נ"ל דאינו נקראת שנפלה באיסור זיקה כ"א כשימות אח השני ולא כנסה דאז לא נפלה קמי' אלא מכח נפילה קמייתא ובאותו זמן עדיין היתה זקוקה לאחות אשתו בזיקה ועוד דבהדיא מבואר בטור על דרך שכתבתי לעיל בריף וכשיהיה על דרך שכתבתי בדברי הרא"ש לתרץ כן המתניתין וא"כ יהי' בכאן אסורה וזה בהדיא שלא כדברי הטור ולכך היה נ"ל למחוק בראש תיבת וכנסה המגרש או להגיה ולא כנסה המגרש והוי ממש כדברי הטור אך שלא מצאתי לשום חכם שהגיה כך באשיר"י גם בקיצור פסקי הרא"ש איתא כמו באשיר"י דבכנס אסורה וכשנגיה באשיר"י יהיו מוכרחין להגיה כך גם בקיצור פסקי הרא"ש ומה אעשה והסברא דוחקת ומאחר שאנו מוכרחין ליישב והדברים מיושבין יפה ודוק ואף שאין זה מעניני כאן לדבר ולהזכיר דברי הרא"ש מ"מ להיות דבר חידוש ודברים שסותרין אהדדי כתבתי מה שכתבתי ודוק:

שם בתו' בד"ה גירש אחד כו' דמקודם שגירשה חשובה נכרית כזקוקה לו כו' עיין בח"ש מ"ש בזה שדבריו נכוחים אלא שנדפסו מוטעין וצריכין להגיה הכי אף שכתבו התו' דלא אמרינן נשואין מפילין אלא בנעשית צרת ערוה שעה אחת כו' אבל הכא אנו אומרין נישואין מפילין כאלו נעשית כו' ואז א"ש וק"ל:

שם בתו' בא"ד ורב אשי דייק מינה דיש זיקה כו' ר"ל ורב אשי ודאי מוכרח לסבור כר' ירמיה דנישואין מפילין כדי לתרץ מתניתין דרפ"ק כמ"ש לעיל לרש"י וכמו שיבא אח"כ בכתבי בגמ' בסמוך ומסיק משום דא"א לה ליאסר אא"כ תרי נישואין מפילין והיינו נישואי אח שנשא מתחילה את הנכרית ונישואי אח השני שנשא אחות אשתו דבנשואי אחד מהן בודאי לא נאסרה הנכרית ודוק:

שם בתו' בד"ה זאת אומרת יש זיקה וא"ת היאך כינסה המגרש נ"ל דהתו' ודאי לא יסברו כרש"י בזה דאם לא כנס שום אח (כבר כתבתי בגליון בדף זה דגם רש"י לא אמר אלא דאם לא כנס המגרש דהיתה מותרת לאחר והיינו משום שגירשה זה והתו' הקשו האיך כנסה המגרש הזה הרי היא זקוקה לאחות אשתו שהיא אשת אחיו ודוק) דמותרת לאח הנשאר מחמת זיקת הראשון דא"כ לא היו מקשין כלל דהכניסה דהאח האחר אוסרת אותה גם א"א לומר דסברי כמו הרי"ף דבלא כניסה דוקא אסורה ובכנס מותרת והא דפריך היאך כנסה המגרש קאי אמתניתין דגירש ואח"כ מת דעכ"פ הוי בחיי אשתו וא"כ היאך כנסה דא"כ לא יצטרך לומר דרב אשי כר"י דלקמן לכך נ"ל דהתו' סוברים דמת ואח"כ גירש אסורה בין אם כנס בין אם לא כנס וסובר כר"י וא"כ פריך שפיר כפשוטו האיך כנסה המגרש ודוק נ"ל:

שם בתו' בא"ד אלא כשמת אחיו ונפלו שתיהן לפניו כו' ואע"ג דכאן גירש לאשתו קודם שנפלה לפני אחיו דגירושין לא מהני מאחר שהוא בתר הזיקה וחשיב כאילו נפלו שתיהן לפניו ממש בבת אחת כ"כ הח"ש ומהר"ר שב"ט כתב באשיר"י שלו כמו שכתבו התו' בזה ז"ל דהוי כאילו נפלו שתיהן לפניו דשמא לא ידעו שגירש את אשתו עכ"ל ולכאורה דבריו תמוהין דא"כ דחיישינן שמא לא ידעו העולם שגירש את אשתו ניחוש נמי בכל מקום שיש לאחד שתי נשים והאחת ערוה וגירש את הערוה שמא לא ידעו שגירש את הערוה ולכך תהא הצרה אסורה ואפשר ליישב מאחר דכאן היא אסורה מנפילה ראשונה כשלא כינסה האח הזה דבזה איירי האשיר"י לפי מ"ש לעיל בזה וא"כ היא עומדת באיסור נפילה ראשונה דמאותה שעה עדיין היתה זקוקה לערוה לכך גזרינן דילמא לא ידעו מזה שגירש אשתו והיינו דהא והא גורמין האיסור ואף לדעת התו' דאיירי ג"כ בכנסה המגרש מ"מ הלא סברו דאין הכניסה מוציא הזיקה ולכך עומדת באיסור הראשון אך באמת לפי דעת התו' וכפי מ"ש אין אנו צריכין לזה דהם סוברין לרב אשי דנישואין מפילין ולכך שפיר חשיבא כאילו נפלו שתיהן בבת אחת מאחר שהיתה צרת ערוה שעה אחת לזה כוון הח"ש דלא מהני הגירושין לאחר הזיקה ומ"מ באשיר"י א"א לומר דבר זה דהוא סובר לענין דינא כרבא דמיתה מפלת ואפ"ה העתיק דברי רב אשי וכשנאמר דברי הח"ש באשיר"י צריכין לומר דגירושין דבתר זיקה לא מהני מטעם גזירה וצריך לחלק כמו שחילק הרי"ף בתירוצא קמא דבזיקה דרבנן גזרו דאתו למיקל דלאו כ"ע דינא גמירי ודוק:

דף ל:

בגמ' זו היא למעוטי מת בלא גירש כו' ע"כ כרב אשי ס"ל מבואר ברש"י דהיינו דס"ל כרב אשי בדינא דיש זיקה אבל ודאי דלא ס"ל כדיוקא דרב אשי שאמר דממעט מת ואח"כ גירש דלדידי' כיון שגירש את הערוה בין קודם כניסה בין לאחר כניסה שרי הצרה ורב אשי דממעט מת ואח"כ גירש וממילא סובר דהגירושין לא מהני היינו משום דסובר כר' ירמיה דנישואין מפילין אך לדעת הרי"ף וכפי מ"ש לעיל דמתרץ המתניתין דלעיל דקתני נתגרשו צרותיהן מותרות לפי דעת רב אשי א"כ ודאי לא נצריך לומר דרב אשי כר' ירמיה דאפשר דרבא ס"ל ממש כרב אשי דממעט מת ואח"כ גירש וזיקה שאני ולפי"ז צריכין למיגרס בגמרא למעוטי מת ואח"כ גירש וכמ"ש הח"ש ולפי דברי הרי"ף יתיישב שפיר למה לא אמר ג"כ לרב אשי בשלמא אי ס"ל כר' ירמיה כו' דבאמת ס"ל ג"כ כרבא ודוק: בכאן חסר כמה דפין:

דף לב:

ברש"י בד"ה חייב ב' משום זרות כו' ולאו היינו אזהרה דמעילה כו' כתב כן משום הא דלקמן דאמר דבשעת מליקה חיילי תרווייהו וכמבואר שם ברש"י בדף שאחר זה בד"ה אלא מליקה כולל לא משכחת לה כו' ע"ש:

שם בתו' בד"ה ותו חמותו ונעשית אשת איש כו' ליכא למימר דמשמע לי' נידון בחמותו כו' ר"ל דניגריס האי ותו חמותו והמקשן מקשה שפיר למה לא יחול איסור אשת איש לפי שמשמע ליה להמקשן דהא דקתני בברייתא נידון בחמותו היינו דלא חל כלל איסור אשת איש כו' וק"ל:

שם בתו' בד"ה אלא רבא כו' כדמשמע בפרק אמרו לו גבי אמר ר' יוסי אם עבר זקן ונשאה חייב עלי' כו' פי' כגון יעקב שנשא בת בתו של ראובן ועבר על איסור שניות ואח"כ בא ראובן עליה חייב משום בת בתו ומשום אשת אב וזקן זה היינו אביו של ראובן ואמר עבר ונשאה שעבר על איסור שניות וכמ"ש וק"ל:

שם בתו' בד"ה בין רשעים גמורים כו' ור"ש סבר דאעפ"י שיש בעבירה זו כו' הוצרכו לתת טעם לדברי ר"ש לפי פירושם דלרש"י ודאי אתיין דברי ר"ש כפשוטו שלא לקברו אצל נסקלין ונשרפין דמחייב באמת שתים אבל לדברי התו' דאף לר"י אין קוברין אלא אצל רשעים גמורים כמותו והיינו שעברו שתי איסורין א"כ מ"ט דר"ש דפליג בזה הלא עכ"פ עשה שתי איסורין ולמה לא נקבר אותו אצל מי שעשה שתי איסורים בכיוצא באיסורין שעשה הוא ע"ז מסיק דהוא סבר דאעפ"י שיש בעבירה זו כו' וק"ל:

דף לג.

ברש"י בד"ה לא מיחייב אלא חדא כו' ר' חייא תני לה בר קפרא לא תני לה צ"ל דרש"י פירש הסוגיא לפי דברי רב אשי דלקמן דף זה ע"ב דר' חייא ובר קפרא פליגי בלקוברו אצל רשעים גמורים ולכך א"א לתרץ לבר קפרא דתני לה לעניין לקוברו אצל רשעים גמורים דהא הוא סובר דאפילו אצל רשעים גמורים אין קוברין והתו' דכתבו דבר קפרא מתרץ לה הכי היינו לפי דברי רב אחא דלקמן דמוקי לפלוגתת ר' חייא ובר קפרא לענין חיוב ממש וכמו שיבא ולכך מצי בר קפרא לתרץ דמודה דעכ"פ מיחשב כרשע גמור לענין לקוברו אצל רשעים גמורים וכ"כ הח"ש על התו' בזה:

שם ברש"י בד"ה מיגו דאיתסר באכילה משום טומאה דחייל נמי שם טומאה כו' באו לתרץ בזה קושיית התו' דלעיל בד"ה איסור כולל הוא כו' דכתבו דהכא חשיב ליה איסור כולל אע"ג דאין שם אחד להם ותירצו משום דטומאה איתסר בלשון קריבה בעבודה ובאכילה ובדברי רש"י דהכא אתי כפשוטו דשם אחד להם משום דשניהם איתסרו משום טומאה וק"ל:

שם בתוס' בד"ה במאי קמפלגי כו' כאן לא חש לדקדק משום דלא קאי הכא בס"א נדפס והר"ר משה פירש דאיצטריך ר' חייא לאשתבועי דלא תימא אשת איש ונעשות חמותו הוי איסור כולל ודוחק עכ"ל ור"ל דנשמע לאפוקי דלא תימא דאשת איש ונעשות חמותו דלעיל הוי איסור כולל ואפ"ה סובר דאינו חייב אלא חדא והא דמחייב באשת אח ואחות אשה תרתי היינו דראוי לחייבו שתים ולענין לקברו בין רשעים גמורים עז"א דזה דוחק דמש"ה לא הוי צריך לאשתבועי דודאי לא הוי איסור כולל כיון שאין שם אחד להם וכמ"ש התו' לעיל ותירוץ זה קאי דוקא לכשנאמר דר' חייא ובר קפרא פליגי בחיובא ממש וכדעת רב אחא דלקמן ודוק וכן בדיבור שאחר זה מתרצו התו' דוקא לאותה סברא דברי בר קפרא וכמו שיבא בסמוך:

שם בתו' בד"ה לא מיחייב אלא חדא כו' ונראה דבר קפרא תני לה ולקוברו בין רשעים גמורים ופשוט הוא דלפי"ז הוי פלוגתא דבר קפרא ור' חייא בחיובא ממש דהא קאמר דבר קפרא מודה דקוברין אותו אצל רשעים גמורים ולא פליג על ר' חייא רק בחיובא ממש ולכך ליכא כאן שום קושיא על רש"י דה"ל לפרש כך אליבא דמסקנא דגמרא דרב אשי דסובר דפליגי ר' חייא ובר קפרא בלענין לקוברו וק"ל וכ"כ קצת מזה הח"ש:

שם בתו' בד"ה אלא מליקה כו' אית ליה בריש מעילה דהיתר זריקה שנינו כו' דבמתניתין שם דף ד' תנן א"ר יהושע כל שהיתה לו שעת היתר לכהנים אין מועלין בהם ואמר בר קפרא דמסופק אם האי היתר היינו שעת שחיטה או היתר זריקה או היתר אכילה

ופירש"י והתו' שם דהיתר זריקה היינו שיהי' ראוי לזריקה קודם שיצא מידי מעילה שנתקבל הדם בהכשר ואז אעפ"י שעדיין לא נזרק אין בו מעילה ומקשו התו' כאן א"כ ש"מ דקודם זריקה מיהת נפקא מידי מעילה ולא הוי בב"א עז"א דמ"מ איסור איכא עד שיזרוק כו' ר"ל דהא דנפק מידי מעילה היינו מידי חיוב קרבן מעילה אבל איסור מעילה איכא עד שיזרוק הילכך לא חייל איסור נבילה עד שיזרוק וק"ל:

שם בתו' בא"ד ולא משום זרות דכתיב גבי ואכלו אותם כו' ר"ל דמחייב ר' שמעון אף לפני זריקה משום זרות לא תימא דמחייב משום זרות דכתיב גבי ואכלו אותם כו' דהא משום ההוא לא לקי כו' והא דמחייב ר"ש משום זרות אינו אלא משום קרא דלא תוכל לאכול בשעריך וק"ל:

שם בתו' בד"ה באיסור בת אחת כו' והא דקאמר ר' חייא דר' יוסי באיסור בת אחת מחייב תרתי כו' ר"ל מאחר דמפרשי כבר דברייתא דקתני לר"ש דאינו חייב אלא משום אחות אשה לא איירי בב"א אלא בנשא חי כו' א"כ איך פליג ר' יוסי ומחייב תרתי לר' חייא הלא לא קאמר באיסור בת אחת כו' וק"ל:

שם בתו' בד"ה בר קפרא סבר כו' והא דקתני אינו חייב אלא משום אשת אחיו כו' ר"ל ואותה ברייתא צריכין לאוקמי בנשא מת ואח"כ נשא חי כדלעיל בעמוד זה ברש"י ותו' ובזה פליג ר' יוסי ומחייב תרתי היינו לעניין לקוברו בין כו' והתו' קאי בזה לסברותיהן דלעיל ובדעת רב אחא דסובר דר' חייא ובר קפרא פליגי לעניין חיובי ממש ורש"י לא פירש כן לעיל וק"ל:

שם בתו' בא"ד כגון אחות אשתו וטומאה כו' דלא חיילא הא דהותרה כו' דטומאה ג"כ הותרה בציבור כדלעיל בגמרא וכן אידך שבת ונבילה כדלעיל בגמרא ואחות אשתו יש לה היתר לעולם אחר מיתת אשתו כדלעיל בתו' בדיבור שלפני זה וק"ל:

שם בתו' אצבעו בסכין טמאה שהיתה אצבעו חתיכה עד כו' דאל"כ תיכף שהתחיל לחתוך באצבעו נטמא הוא ויש כאן איסור טומאה ובעל מום לא הוי עד שנחתך אצבעו ממש ודוק:

דף לג:

בגמ' ואי בקבלה והולכה טילטול בעלמא ר"ל ואין כאן איסור משום שבת כלל דטילטול לא נאסר רק משום שבות בעלמא:

שם בגמ' בד"ה ואי בהקטרה הא אמר ר' יוסי הבערה ללאו יצתה אמר רב אחא כו' הנה לפום ריהטא דמשמעות הגמ' משמע דרב אחא מפרש דחייב ב' חטאות ממש לר' חייא ודבר זה א"א לאומרו דא"כ לא יתיישב בתירוצא דגמרא דמתרץ דאיירי בשחיטת פרו

של כ"ג דהתינח משום שבת דמחייב חטאת אבל משום זרות ליכא חיוב חטאת דהא המזיד אינו אלא מיתה בידי שמים וכמ"ש רש"י לפני זה בעמוד ב' ואין חיוב חטאת אלא על שוגג שזדונו כרת וגם למה מקשה הגמ' בהקטרה מחיוב שבת מרבי יוסי ה"ל לאקשויי מאיסור זרות דאין בו חטאת וכמ"ש רש"י לעיל הילכך נ"ל דהגמ' ודאי יודע דשפיר יש לאוקמא בחייבי לאוין בעלמא והוי חיובו ממש אם הי' מזיד ולא מקשה רק מאחר דהבערה אינו אלא לאו לא ה"ל לחול על איסור זרות החמור שהוא במיתה וכמ"ש התו' וגם רש"י יפרש כן והא דכתב רש"י ס"ד דחטאת מחייב לי' היינו משום הואיל והוא חייל על איסור זרות אבל ודאי לעולם לא עלה על דעתו דיפרש דחייב ב' חטאות וע"ז שפיר תירץ רב אחא דאיירי בשחיטת פרו של כ"ג דמחייב כרת מחמת שבת אילו עשה במזיד ולכך שגגתו חטאת וחייל איסורו על איסור זרות דהוי מיתה בידי שמים ומחייב תרתי דקאמר היינו דעבר על שני לאוין וזה מיקרי תרי חיובין וכמ"ש התו' ורש"י דכתב לעיל דף ל"ב חייב ב' איסורי קא חשיב כו' לא בא למעט דלא נפרש אפילו ללאוי לא חשיב דזה ליכא למידק מדבריו כלל אלא בא למעט חיוב חטאות דלא חשיב וזה אפילו לתירוצא דגמרא דהכא מדוייק שפיר דבזרות אין כאן חיוב חטאת לעולם דאין בו במזיד רק מיתה בידי שמים ודברי רב אחא יתפרשו ע"ד שכתבתי ודוק ועיקר פירושי בגמ' בזה הן המה דברי התו' בענין זה ולא כתבתי רק דבפירושם יתיישב קושייתי הנ"ל ושגם רש"י סובר כך ודוק:

שם בגמ' במתניתין ואם היו כהנות נפסלו מן התרומה הח"ש הגיה במקום התרומה מלת הכהונה ובאמת שבגמרא בסוף פירקין בדברי המקשן משמע שיש להגיה כך דהי' סובר דהן נפסלין לבעליהן וכן משמע ברש"י דלקמן אך ברי"ף וברא"ש איתא ג"כ כמו בגמ' ורש"י מפרש התם דנפסלו מן התרומה לענין שלא תאכל בתרומה וכמו שמסיק במסקנא דגמרא ונ"ל דא"צ להגיה דאף כשנזכר התרומה א"ש לפרשו על הא דיפסלו לבעליהן וחידושא קמ"ל דאפילו לתרומה מיפסלא וכ"ש לבעליהן וכמבואר ק"ו זה לקמן דף ס"ח ע"ב והובא קצת לקמן ס"ד בתו' וק"ל וכן משמע לי שיש להיות התרומה דאל"כ למה אמר כהנות דלענין למיפסל לבעליהן כך לי ישראלית כמו כהנות:

שם בגמרא הא לאו מעוברות שריין ר"ל כשידעינן שהן אינן מעוברות והיינו לאחר ג' חדשים מותרות אע"ג שגדולות הן וזה מדברי רש"י דמדקדק הגמ' הכי אבל א"ל דר"ל הא נשים שאין מעוברות בוודאי כגון איילונית ועקרות וזקינות וכיוצא שריין ואי במזיד כו' דא"כ מזה לא הי' יכול לדקדק מידי כ"א בצירוף דיוק לאחר שלשה חדשים שריין דכבר אפשר לומר דנשים דאינן מעוברות אסורות לעולם ואילו הראויין להיות מעוברות

אסורות ג"כ שהרי מפרישין אותן ג' חדשים אלא שתדקדק למה מותרות לאחר ג' חדשים א"כ מאחר שאתה מוכרח לדקדק מזה נדקדק מזה לבד דאיירי בשוגג דוקא וק"ל:
שם ברש"י בד"ה וחזיא לבר קפרא לזר כו' דהוי נמי בקדשים חדא דמחייב עלה תרתי ר"ל דעובר בשנים במעשה אחת אבל אינו חייב אלא אחת לבר קפרא ואמר דמיחייב עלה תרתי דראוי לחייבו תרתי ודוק:
שם בתו' בד"ה איסור כולל כו' לא הוי טעי בר קפרא לערב מליקה בהדייהו כו' ר"ל ולומר מחמתי' דבכולן בב"א ג"כ לא מיחייבו אלא חדא שהרי בב"א פשיטא ליה לבר קפרא דלר' יוסי מחייב תרתי דאל"כ שקורי משקר ר' חייא כן נדפס בס"א ור"ל דאם איתא דבר קפרא יהי' סובר דאפילו לר' יוסי לא מחייב תרתי בב"א וכ"ש בכולל א"כ ר' חייא שקורי משקר כמו שהקשה לעיל בגמרא כשאמר דמפלגי בב"א וק"ל ומסיק ולהכי פשיטא לי' בסמוך דלר' יוסי מחייב תרתי באיסור כולל ר"ל דקאמר בגמ' לקמן בסמוך השתא ר' יוסי באיסור כולל מחייב שתים כו' א"כ ש"מ דפשיטא לי' לר' יוסי דמחייב בי' תרתי דא"ל דהגמ' דייק דמוכרחים לומר דאיירי דאיסור כולל בברייתא מדלא נקט מליקה דאי איירי בב"נ א"כ ה"ל למינקט מליקה גבי' אלא ודאי דאיירי באיסור כולל וע"ז מסיים שפיר השתא ר' יוסי באיסור כולל מחייב תרתי כו' דא"כ ה"ל להגמ' לדקדק ולימא אי איירי בב"א דוקא למה שייר מליקה דמאי שנא ואי איירי באיסור כולל א"כ מכ"ש בב"א דמליקה דהא האי קושיא דבבת אחת מיבעיא מקשה בפשיטות יותר מקושיית מאי שנא אלא ודאי דפשיטא לי' להגמ' בלא"ה לר' יוסי באיסור כולל דמחייב בו תרתי ודוק ומסיק ופליג ר' יוחנן אר' חייא ובר קפרא דלדידהו באיסור כולל מחייב תרתי ממש והתו' קאי לשיטתייהו דמפרשי שמעתתא דר' חייא ובר קפרא בחיובי ממש וכמו שמוקי לה רב אחא בסמוך וע"ז באו לומר דודאי עד כאן לא הי' ר' יוחנן נגד תרוייהו דכשאמרו מתחילה דפליגי באיסור כולל ואליבא דר' יוסי הי' סובר ר' יוחנן כבר קפרא דלא מחייב אלא חדא באמת וכמ"ש התו' לעיל דבר קפרא מתרץ דברי ר' יוסי דאמר מחייב שתים לענין לקוברו כו' וכן בכל מקום הי' אפשר לומר דר' יוחנן אתיא כחדא מינייהו מלבד הכא לדעתו דרב אחא דאמר לקמן דפליגי בחיובא ממש דהוי ר' יוחנן דלא כר' חייא ובר קפרא דשניהם סברו לר' יוסי באיסור כולל מחייב שנים ודוק:
שם בתו' בד"ה האמר ר' יוסי כו' וא"כ היכא חיילא אאיסור זרות דאיסור זרות הוי מיתה בידי שמים וחמירא מלאו גרידא וכמ"ש רש"י לעיל בדף שלפני זה ע"ב דאיסור זרות הוי מיתה בידי שמים וק"ל:

שם בתו' בא"ד דאמאי לא מוקי לה בהצתת אליתא דעבודה היא כו' ביומא פ"ב דף כ"ד ופירש"י הצתת קיסמין אם הוצרך להצית על המזבח באחת מן המערכה ע"ש:
שם בתו' בא"ד אבל אי הוי מיתה בהבערה הוי חשוב איסור חמור כו' עיין בח"ש מ"ש בזה דבזה מתורץ דחייל איסור אחות אשה אאיסור אשת אח אע"ג דחמור קצת איסור אשת אח דאין לה היתר לאחר מיתה אלא במקום מצוה אבל אחות אשה שרי לעולם לאחר מיתת אשתו כמ"ש התו' לעיל בדף זה ע"א והיינו משום דשניהן עונשן כרת לא חשיב קל לגבי' וק"ל ע"ש:
שם בתו' בד"ה לקוברו בין רשעים כו' כיון דסבר ר' חייא ובר קפרא דר' יוסי אית לי' איסור כולל כצ"ל ורש"ל בח"ש הגיה במקום ר' חייא מלת בר קפרא והיא היא וכבר הכריחו התו' לעיל בריש העמוד דכן דעתם ומוכרחים לומר דמחייבי ממש שתים דכשנאמר דבב"א מחייב תרתי ממש כמ"ש התו' לפני זה בזה א"כ בוודאי דכן יסברו באיסור כולל ר' יוסי דכבר הכריחו התו' לעיל דאיסור כולל הוי כאיסור בת אחת ממש לר' יוסי ודוק:

דף לד.

בגמ' אמרו לו אינו מן השם ר"ל דאין חטאת זו באה משום האכילה אלא משום הוצאה רש"י בשבועות דף כ"ד ובתו' כאן מתרצין ומיישבין דעת ר"מ בזה ע"ש והא דמסיק בגמ' ור"מ אליבא דמאן כו' זו אינו קאי על הא דאוכל אכילה אחת כו' דבאמת ליכא כאן טעה בדבר מצוה כלל ולא מקשה רק אמתניתין דידן דחשיב לזה דבר מצוה הנישואין דידהו וברי"ף האריך עד למאוד בזה ע"ש גם מדברי רש"י בשמעתין משמע כן שבתירוצא לא הזכיר רק אמתניתין דידן דאין זמנו בהול בנישואין ועל הא דיש אוכל אכילה לא כתב רש"י כלל ודוק:
שם בתו' בד"ה בערב פסח כו' דאכילת תרומה איקרי עבודה ועבודה רחמנא אכשר בבן גרושה או בן חלוצה דהיינו חלל ויליף לה ר' יהושע מדכתיב ברך ד' חילו ופועל ידיו תרצה כל זה מבואר בגמרא דפסחים דף ע"ב ע"ב ושם יליף דאכילת תרומה איקרי עבודה מדכתיב עבודת מתנה אתן את כהונתכם כו' ע"ש:

דף לד:

בגמ' ואי בגט האמרה שמואל חדא זימנא דאמר שמואל כו' לכאורה יש לדקדק מאי קא מקשה דהוי כפול דאיזה מהן לא ישמיענו דהא דאמר שמואל מיאנה בו כו' כבר מבואר בתו' מכח קושיא אחרת דלא אמרה רק משום ממאנת דאינה צריכה להמתין ואי מקשי דלא יאמר דינא דהכא הלא ודאי צריך דינא דהכא משום גיורת ומשוחררת ולא אתי כלל

לדיוקא רק לגופא ואי הוה האי אבל קטנה בת ישראל צריכה כו' מדברי שמואל בעצמו ניחא אבל כבר כתב רש"י דהוא מלישנא דתלמודא דדייק מדברי שמואל הכי ומוכרח לפרש כן כמו שאכתוב ברש"י בזה אי"ה א"כ קשה מאי מקשה ונ"ל דמוכרחין לומר דהאי לישנא אבל קטנה בת ישראל כו' איתמר בבית המדרש עם מילתא דשמואל דכן הי' קבלה בידם לדייק כך מדברי שמואל או דאותו מ"ד שאמרה בבית המדרש דקדק כך בעצמו והוקבע כך בפי כל אחר מימרא דשמואל תמיד ועל אותו לשון בא המקשה להקשות במאי אי במיאון כו' ואי בגט האמרה שמואל חדא זימנא כו' וא"כ למה לו למידק בדיוקא מדברי שמואל הכי בכאן ודוק והא דמייתי דאמר שמואל מיאנה בו כו' מייתי ג"כ אקושייתו הראשונה דאמר האמר שמואל דלא בעי והי' ממתין להביא מימרא דשמואל עד לבסוף כדי להביאו על כל תמיהתו וק"ל:

שם ברש"י בד"ה אמר שמואל כו' ומדקאמר שמואל חוץ מגיורת קטנה מכלל כו' הא דהוצרך רש"י לפרש דהוא מלישנא דגמרא היינו משום דלקמן בלישנא אחרינא א"א לומר דהוא מדברי שמואל דא"כ ה"ל למיתני בקיצור חוץ מגיורת ומשוחררת גדולה וקטנה בת ישראל ול"ל למיתני בבבא בפני עצמו אבל קטנה בת ישראל אינה צריכה להמתין אלא ודאי הוא מלישנא דגמרא ולכך א"ש דנקט לבבא בפני עצמו וא"כ מסתמא גם הכא הוא מלישנא דגמרא וגם הכא אפשר דמדקדק רש"י מדקאמר אותו בבבא בפני עצמו ולא קאמר וכולן צריכות להמתין ג' חדשים ואפילו קטנות חוץ מגיורת ומשוחררת קטנה אלא ודאי דהוי מלישנא דגמ' ודוק:

שם כתו' בד"ה מתוך שלשה עשר כו' דלאחר ג' שנים חזיא לביאה ואתי כולהו איסורי וחיילו ר"ל והאחין הן גדולים ואעפ"כ לא חייל עלייהו שום חיוב עד שהנשים יהיו בני ג' שנים דקודם לכן לא חזיא לביאה וביאתן לאו ביאה לחייב עלייהו ואיירי שאביהן קיבלו את הקידושין מהם קודם היותן בני ג' שנים וממילא תיכף אחר שנעשות בני ג' שנים אתו כולהו איסורי וחיילו עליהן על האחין בעליהן יהי' הביאה מתי שיהי' ומתוך י"ב לאחר י"ב לחיובי אינהו ר"ל ואיירי שהן בנידתן ששופעות ג"כ מתוך י"ב לאחר י"ב ומתוך כך נתחייבו אינהו האחיות ג"כ בכל החיובים דבשעה שנעשות גדולות חלו כולהו עלייהו וכמ"ש רש"י ומסיק ואם בעלו כשכולן בגדלות כו' ר"ל ומשכחת שפיר י"ו חטאות והיינו מכח הבעילה שנעשית כשכולן בגדלות והיינו אחר י"ב שנים דידהו ובעליהן כבר הם גדולים קודם הקידושין ודו"ק:

שם בתו' בד"ה אבל קטנה בת ישראל כו' ולא אסורה אלא אטו בת ישראל אבל בת ישראל בוודאי לא מינטרא נפשה כלל כשהיא מזנה והיא פנוייה שאינה חוששת להבחנה

מאחר שזרעה כשר ולכך בת ישראל אסורא אפילו במזנה כשהיא גדולה מדינא וקטנה אסורה במזנה מבת ג' גזירה משא"כ בגיורת דאף בגדולה אינה אסורה רק מכח גזירה בת ישראל ודוק ונ"ל דמוכרחין לומר לפי"ז דשמואל סובר בזה דאוסר גיורת גדולה כר' יודא דלקמן דפליג עם ר' יוסי וסובר דטעמא דר' יודא מטעם דגוזר אטו בת ישראל ור' יוסי דפליג סובר דלא גזרינן אטו ישראלית כלל וא"א לומר דשמואל יסבור דטעמא דר' יודא דאוסר משום דס"ל כטעמא דאביי לקמן שמא לא נתהפכה יפה דא"כ גדולה מדינא מיתסר וה"ל לגזור ואין זה קושיא דזה נמי כמו גזירה הוי דגזרינן שמא לא נתהפכה יפה: שם ד"ה נתן לה גט כו' ומשני צריכה להמתין ג' חדשים איצטריך לי' דלא תנן הכא ר"ל א"כ ש"מ דמילתא דשמואל איצטריכא משום גיטא דקתני צריכה להמתין ג' חדשים עז"א דין דג' חדשים איצטריך לי' ור"ל דצריך להשמיענו חידוש בדינא דג' חדשים והיינו דממאנת אינה צריכה להמתין ג' חדשים אבל היא גופא דצריכה להמתין ג' חדשים בגיטא לא איצטריך אלא משום ממאנת ודוק:

דף לה.

ברש"י בד"ה וגזור רבנן קטנה כו' וגבי גיורת קטנה לא גזור משום דלא שכיחא ר"ל דלא שכיח גיורת קטנה ושתהא מונה קודם שנתגיירה דתרתי אלו לא שכיחא אבל ודאי זנות דקטנה לבד שכיחא דהא גזרו בקטנה ישראלית וגיורת גדולה שכיח דהא קאמר אח"כ גיורת ומשוחררת דשכיח בהו זנות ליגזור ודוק או אפשר דקטנה גיורת לבד ג"כ לא שכיחא וק"ל:

שם ברש"י בד"ה נפסלו מתרומה כו' ומעיקרא פרכינן הכי ואימא כו' מתרץ בזה מאחר דחייבי כריתות אינו נלמד בפירוש מקרא דכי תהי' אלמנה וגרושה רק דממילא נדרש ממנו. א"כ מאי פריך מתחלה ואימא חייבי כריתות הלא באמת ממועט ממילא מקרא דכי תהי' אלמנה וגרושה כמ"ש רש"י עז"א דמעיקרא פרכינן ואימא דוקא חייבי כריתות כו' ודוק:

שם בתו' בד"ה אשה מזנה מתהפכת וכן גיורת כו' באו לתרץ בזה דלא תיקשי הניחא שבויי' דאינה צריכה להמתין דמסתמא מתהפכת דהוא בא עליה בזנות אבל גיורת ומשוחררת משמע ודאי אפילו אית להן בעלים מתיר ר' יוסי לישא מיד וביאתן אינה נחשבת בזנות ומהיכי תיתי שתתהפך עז"א דכן גיורת ומשוחררת נמי מתהפכת כיון דדעתה לגיורי ולאשתחרורי דאפשר דשמעה מאדונה שרוצה לשחררה כדאמר בגמרא וע"ז מסיק אבל יוצאת בשן ועין מודה בה ר' יוסי ר"ל באם יש לה בעל בעודה שפחה דל"ה ביאת זנות בודאי מודה בה ר' יוסי דאז אינה מתהפכת דאין שום טעם שתתהפך

אבל ביוצאת בשן ועין ואין לה בעל דאז הוי בעילת זנות בוודאי מתהפכת אף שאין דעתה שתשתחרר מאחר שאין בזה שום טורח ובעילתה בזנות אינה רוצה שתתעבר וכמ"ש רש"י כנ"ל לפרש דעת התו' ודוק:

שם בתו' בד"ה אעפ"י שמותרת לבעלה כו' פי' הקונטרס טעמא בשמעתין משום בת כהן כי תהי' לאיש זר אין זה רש"י שלפנינו דהא רש"י שלפנינו מפרש דנלמד מכי תהי' אלמנה וגרושה ואותו פירוש הקונטרס שהי' לפני התו' סובר דלא מרבינן מקרא דכי תהי' אלמנה וגרושה אלא גוי ועבד שאין להם אלמנות וגירושין בשום מקום אבל לא מרבינן מיניה חייבי כריתות דיש להם אלמנות וגירושין במקום אחר וסובר אותו פירוש הקונטרס דשפיר נלמד מקרא דכי תהי' לאיש זר דמ"מ לא גרע חייבי כריתות מגר עמוני כו' ואע"ג דכתיב כי תהיה הנך דאית בהו הוי' כלומר הנך דקידושין תופסין בהו וכמ"ש רש"י לפנינו מ"מ סובר רש"י שלפני התו' דמרבינן ג"כ חייבי כריתות ולשון כי תהי' בא לרבות אפילו הנך דתפסי בהו קידושי חשיב זונה וכ"ש היכי דלא תפסי בהו קידושין כגון חייבי כריתות ודוק וכ"כ בח"ש אלא שדבריו אינם מבוארין כ"כ ע"ש:

שם בתו' בא"ד דלכהונה נמי אסורות מק"ו כו' באו לתרץ בזה דלא תאמר הא בהאי קרא דבת כהן כי תהי' לאיש זר איירי לענין תרומה דכתיב ובת כהן כי תהי' לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל וא"כ מהיכי תיתי לחייב את בעלה כהן מפסוק זה עז"א דלכהונה אסורות מק"ו כו' וכדי שלא תאמר הא אף דנלמד מק"ו הא אין מזהירין מן הדין ואין לוקין על מילתא דאתיא בק"ו עז"א דלא חשיב לה התם אזהרה מן הדין כו' וק"ל:

שם בתו' בא"ד ואי פסולות מקרא דבת כהן פשיטא דאין לחלק בין אונס לרצון ר"ל מאחר דכבר מצינו ונדרש דכשנבעלת לפסול לה כגון גר עמוני כו' דאין חילוק בין אונס לרצון וכמ"ש התו' אח"כ א"כ כשנאמר דכשנבעלת לחייבי כריתות דקידושין הויא נמי איסורא מקרא דבת כהן כי תהי' לאיש זר א"כ מהיכי תיתי לפלוגי בה ולימא דיהא חילוק בין אונס לרצון ולא איצטריך יותר לאשמעינן באשת איש מבשאר פסולין לה ודוק:

שם בתו' בא"ד ולפי פר"י אין פסולה זונה לתרומה מקרא דבת כהן כו' ר"ל דודאי לפירוש הקונטרס שהביא התו' א"ש דנלמד כל זונה מקרא דכי תהי' לאיש זר ואפילו חייבי כריתות שבאו עליה ועליהן נאמר היא בתרומת הקדשים לא תאכל א"כ מזה נלמד בהדיא לפוסלה מן התרומה אבל לפיר"י דאינו נקרא זר אלא שזר אצלה מעיקרא וממילא חייבי כריתות אינן נלמדין מהאי קרא וחייבי כריתות דפסולות לכהונה לבעליהן הוא דוקא משום טומאה וזונה וא"כ ממילא נקראת אפילו כשנבעלה למי שאינו זר אצלה וכמו שמבואר וא"כ ודאי אין לפסול זונה מקרא דבת כהן כי תהי' לאיש זר לשלא תאכל היא

בתרומה כשחוזרת לבית אבי' מבעלה ישראל עז"א דלפיר"י אין פסולה כו' אלא משום דכללה קרא לזונה בהדי חללה ולכך מיפסלה לתרומה כמו חללה ודוק
סליק פרק ארבעה אחין

פרק רביעי החולץ

דף לה:

בגמרא איבע"א קרא ואיבע"א סברא איבע"א קרא ר"י סבר ובן אין לו אמר רחמנא כו' עיין עליו איבע"א סברא ר"י סבר אם יבא אליהו כו' למפרע לא אמרינן איתיבי' ר"י לריש לקיש כו' כצ"ל וכן משמע מציוני התו' ורש"ל בח"ש הגיה במאי קמפלגי איבע"א סברא ואי בעית אימא קרא איבע"א סברא ר"י סבר כו' ובעיני נראה להגיה כאשר כתבתי ואז גם ציוני התו' אתיין שפיר וק"ל:

שם בגמ' ובן אין לו עיין עליו דמצי למיכתב ובן אין לו כדאמרינן בגמ' דקידושין דף ד' ע"א אן כסף כמו מאן יבמי מאן בלעם ולהכי כתב ביו"ד למידרשי' עיין עליו דאם יש לו בן בעולם פוטר רש"י לעיל בדף כ"ב ע"ב: שם בגמ' אלא לדידך כו' אמאי פסלה מן הכהונה והא דלא תקשה אמאי יהא אסור בקרובותי' י"ל דידע שפיר לומר בו דאסור משום חומרא בעלמא דאע"ג דקרובת חליצה אינה אלא מדרבנן מ"מ מאחר דנאסרה משום דמיחלפא בקרובות אשתו כדלקמן דף מ' ובקרובות אשתו אית בהו כרת בקצתן ולכך החמירו גם כאן דדמיא לחליצה אע"ג דאינה חליצה ממש אבל הא דחליצה אסורה לכהן היינו ג"כ דרבנן ולא מיתסרא אלא משום דמיחלפא בגרושה וגרושה עצמה אינה אלא בלאו ולית בה כרת ולכך אין מן הראוי להחמיר בהאי חליצה דלאו ממש חליצה וסברא זו דבכרת מחמרינן לגזור טפי מבאיסור לאו מבוארת לקמן ברש"י ר"פ האשה דף קי"ט ע"א דבדבר המותר מדינא אמרינן דבכרת עבוד הרחקה וללאו לא עבוד הרחקה ע"ש וזה דחליצה לכהן אינה אלא מדרבנן מבואר לעיל פ"ב דף כ"ד ע"א ע"ש:

שם בגמ' היינו דקתני יקיים יחזור ויבעול ויקיים כו' ר"ל דלהוציא בחליצה ודאי לא אפשר למיפטרה הואיל ומ"מ בא עליה כן נדפס בדפוסים הקטנים ברש"י ובעיני הי' נראה לומר דלהכי לא אמרינן ליה להוציאה דא"כ הי' ביאה ראשונה למפרע באיסור אשת אח הואיל וחלצה אח"כ ובזה מתורץ דלא תיקשי דליפטרה בגט וחליצה דלמה שנדפס בדפוסים קטנים ברש"י דבגט אינו יכול להוציא והואיל והביאה לא שמה ביאה ובחליצה לא אפשר למיפטר הואיל ומ"מ בא עליה א"כ יקשה דבגט וחליצה ודאי מועיל

ויפטרנה כך ולמה נקט דוקא יקיים ואף שיש לדחות דגט אינו מועיל לאותה ביאה והחליצה ג"כ אינה מועלת הואיל ומ"מ בא עליה מ"מ במה שכתבתי יתיישב היטב וק"ל:
שם בתו' בד"ה החולץ ליבמתו כו' ולא שב מידיעתו הוא לשון הגמרא במסכת שבועות דף כ"ו ע"ב תני שב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו אינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו ופירושו אם הי' שב ולא הי' עושה אותו מעשה אילו הי' ידע השבועה מביא קרבן על שגגתו והיינו כשעשה אותו מעשה בהעלם שבועה לא שב מידיעתו ר"ל דאף אי לא נעלמה ממנו השבועה הי' עושה אותו מעשה אף שעשאה בשוגג ונעלם השבועה ממנו אינו מביא קרבן כן משמע לפרש שם ע"ש:
שם בתו' בד"ה ונמצאת מעוברת כו' ומפרש בגמ' טעמא דכיון דאינו עולה ליבום כו' נ"ל דהתו' מביאין טעמא כדי שלא תתרץ בפשיטות דדוקא לכתחילה לא תחלוץ עז"א דבגמ' מפרש טעמא דכיון דאינו עולה ליבום כו' ומאחר שתלוי בזה בודאי דאפילו בדיעבד אינו מועלת החליצה מאחר דתלוי טעמא במה שכתוב בתורה ומ"מ מתרצין התו' אח"כ תירוץ זה דאינו מוכרח לומר דהתורה כתבה למידרש דרש הא אם חפץ ייבם על ענין זה דנוכל לומר דהתורה כתבה כן לדרוש הכי בענינים אחרים היכא דאינו עולה ליבום מדינא לא מטעם גזירה כמו הכא דאינו עולה ליבום משום דילמא מיעברה וקא פגע באשת אח שיש לה בנים עיין לקמן דף מ"א ע"ב ודוק והא דלא מקשו התו' אסיפא אייבום גופא דקתני אם אין הולד של קיימא יקיים דשם הדיוק דמוכרחין לפרש המשנה דאיירי תוך ג' י"ל דא"כ לא הוה קשה רק אדרב יוחנן דלר"ל א"ש דאיהו מפרש יקיים יחזור ויבעול ויקיים וביאה ראשונה אינה מועלת והתו' באו להקשות עיקר הקושיא אר"ל דהילכתא כוותי' כדלקמן בגמ' וכמו שמבואר בכתבי בזה:
שם בתו' בא"ד ואר"י דנהי דלאו חליצה הוא מ"מ אסור כו' התירוץ הזה לא קאי לדברי ר' יוחנן בגמ' דהוא אמר בגמ' דהחולץ למעוברת הוי החליצה חליצה גמורה ואינה צריכה חליצה אחרת דאין לומר דתוך ג' החליצה גרוע וצריכה חליצה אחרת גם לר' יוחנן ובסברא שכתבו התו' ריש דף שאחר זה דא"כ מאי מקשה בגמ' ר"ל לר"י ממתניתין דה"ל למיתני אינה צריכה חליצה מן האחין הלא הכא גם לר"י צריכה חליצה מן האחין מאחר דאיירי המתניתין תוך ג' אלא ודאי דלר"י לא קאי התירוץ הזה רק לר"ל דאמר דבמעוברת צריכה חליצה אחרת א"כ גם תוך ג' צריכה חליצה ור"י לא מצי לתרוצי המתניתין דלקמן רק בתירוץ השני שכתבו התו' ולקמן דף מ"א ע"ב מקשה ממתניתין הזאת לר' יוחנן דהכא ומבואר שם ברש"י דר"י מתרצה דבדיעבד עלתה החליצה ע"ש והתו' בכאן מקשה אפשטא דמתניתין אליבא דכ"ע ומתרצין התירוץ הראשון וקאי אליבא דר"ל

ותירוץ השני מתרצין אליבא דכ"ע ואין להקשות איך מצינן לומר דקאי אליבא דר"ל הלא מבואר בגמרא דלר"ל אינה אסורה לכהן רק מדרבנן בעלמא א"כ ש"מ דלא הוי חליצה מדאורייתא דא"כ הוי פסולה לכהונה מן הדין ולא משום חומרא בעלמא ובהדיא אמר בגמ' איבע"א קרא דלא הוי חלוצה לר"ל ובתו' מבואר דהוא חליצה מדאורייתא רק מדרבנן לאו חליצה הוא י"ל דהיינו בחולץ לאחת תוך ג' ולא נמצאת מעוברת אח"כ אז הוא מדאורייתא החליצה חליצה מעולה אבל אם נמצאת מעוברת נלמד מובן אין לו דלא הוי חליצה וכאן לא באו התו' לומר רק לתרץ דלא תיהוי חליצה אף בלא מעוברת משום תוך ג' עז"א דתוך ג' הוי מדאורייתא חליצה ומדרבנן צריכה חליצה אחרת היכא דאינה מעוברת באמת אבל אם נמצאת מעוברת אפילו מדאורייתא צריכה חליצה אחרת לר"ל נ"ל ודוק:

שם בתו' בד"ה צריכה חליצה כו' לאו דוקא מן האחין דה"ה דלא פקעה כו' באשיר"י מבואר יותר וז"ל והאי מן האחין לאו דוקא דה"ה נמי מצי איהו חליץ לה דחליצה קמייתא לאו כלום הוא ולא פקעה זיקתו ע"ש יותר:

שם בתו' בד"ה תיגלי מילתא למפרע כו' שא"א לידע העתידות כו' אע"ג דלאליהו כך העתידות כמו הספיקות דשתי אחיות דהוא יכול לגלות הכל מ"מ שאני הכא דצריכין לעתידות ואינה נקראת חליצה או ביאה כ"א כשנאמר תגלי מילתא למפרע כשמפלת אח"כ משא"כ בשתי אחיות דראוי לחשוב חליצה של אחת חליצה הואיל ואפשר דתתגלה עכשיו ולא נצריך לעולם לומר בה לשנא תיגלי מילתא למפרע ודוק:

שם בתו' בא"ד מידי דהוה אקטן שבא על יבמתו גדולה דאמר לקמן דתגדלנו בפרק ב"ש דף קי"א ע"ב והא קטן ר"ל למעלה מתשע שנים ויום אחד דחזי לביאה רק דלא מיקרי איש לענין ייבום וחליצה ואפ"ה אמר דתגדלנו והיינו שתשהה עמו עד שיגדיל ולגרשה אינו יכול עד שיגדיל ובעוד שהיא שוהה אצלו הוא בא עליה אימתי שירצה וכמבואר בגמ' לקמן בהא דקאמר והא תגדלנו קאמר דכל ביאה וביאה דאיסורא הוא ואע"ג דביאת קטן לא שמיה ביאה וא"כ הוא אשת אח שלא במקום מצוה אלא ודאי מאחר דסוף סוף תהי' אשתו שיקיימנה בביאה גמורה לא חשיבי ביאות הראשונות בביאת אשת אח שלא במקום מצוה ה"ה הכא נמי ודוק:

שם בתו' בד"ה כ"ע לא פליגי הא דקאמר לעיל איתיבי' הכונס את יבמתו להד"ם כו' ר"ל דלפי"ז דר"י מודה בביאה דלא שמה ביאה איך קאמר לעיל איתיבי' ר"י לר"ל אין הולד של קיימא יקיים והיינו מתניתין זה דהכונס יבמתו הלא אותה הקושיא קשיא גם לדידי' דהא מודה הוא בביאה דלא שמה ביאה וק"ל וכן לאיכא דאמרי שהקשה ר"ל לר"י למה

לא השיב לו ר"י דמודה בביאה עז"א להד"ם כלומר אותה הקושיא לא נאמרה מעולם דר"י לא הקשה אותה קושיא כלל וע"ז מביא ראי' דמצינו במקום אחר ג"כ הכי דאמרינן על מימרא להד"ם דלא נאמר מעולם וק"ל:

שם בתו' בד"ה כי פליגי בחליצה ובביאה מודה שלא יבא לידי איסור ר"ל דאם יהי' שמה ביאה א"כ יש לחוש דלכתחילה יבא עליה ויבא לידי איסור משא"כ בחליצה דליכא למיחש להכי וק"ל:

דף לו.

ברש"י בד"ה בשלמא תחלוץ בתוך ג' כו' דהא מדקתני שמא מעוברת צרתה כו' כלומר דאם איתא דלא הלך לזמן מרובה לא הי' צריך לומר שמא מעוברת צרתה אלא דאיכא למיחש שמא מעוברת היא עצמה וק"ל:

שם בתו' בשלמא תוך ג' כו' דהא ודאי תוך ג' מודה ר"י דאין חולצת כו' ר"ל דלכתחילה מיהא לא תחלוץ אבל ודאי דבדיעבד עלתה לה החליצה הזאת וכמו שכבר הארכתי לעיל דר"י מוכרח לתרץ כך מתניתין דלקמן ושכן כתב רש"י לקמן לפי דברי ר"י וק"ל:

דף לו:

בגמ' ואמר ר"ל לעולם לא קנה עד שיאמר כו' וירשום מבואר בב"ב דף קכ"ט ע"א דצריך לומר וירשום לבסוף דאי ל"א לשון וירשום לבסוף ה"א לראשון לשון ירושה ולשני לשון מתנה כנגד שתי מתנות והאריך שם הרשב"ם בזה ע"ש:

שם ברש"י בד"ה תנא משום ר"א אמרו כו' ר' אליעזר פליג אסיפא דמתניתין וקאי אי אין הולד של קיימא יקיים וקאמר איהו אע"ג דאין הולד של קיימא קנסינן לי' דיוציא בגט כדי שלא יחזירנה עולמית משום דנכנס לספק כו' כן הוא בספרים אחרים דפוס קטן ומ"ש כדי שלא יחזירנה עולמית נ"ל דלישנא אינו מדוקדק רק הל"ל דקנסינן לי' דיוציא בגט ולא יחזירנה עולמית דאין לומר דכשמוציא בגט אז אינו רשאי להחזירה דהא מבואר לקמן דף ל"ט ע"א דמשייבמה רשאי לגרשה ולהחזירה לכך נ"ל פשוט דהוה לישנא דאינו מדוקדק וק"ל. שם בתו' בד"ה חיזוק לדבריהם כו' משום דלא איצטריך דאפילו בדאורייתא לא הוה שייך למיקנסיה חומש אם לא שאמרה תורה ולכך לא הי' לקנוס בשל דרבנן תו' בב"מ דף נ"ה ע"ב ע"ש:

שם בתו' בד"ה ולא קתני כו' בפרק ארוסה גבי מעוברת חבירו כו' יכול הוא להפרישה ולהחזירה כו' ר"ל ולכך שותות אם קינא לה דראוייה לאישות קרינא בי' ומבואר שם ר"פ ארוסה דף כ"ד ע"א: שם בתו' בא"ד במעוברת חבירו ומניקת חבירו לא החמירו והיינו משום דטעמא דתוך ג' הוי משום הבחנה לידע בן מי הוא החמירו אבל במעוברת

ומניקת חבירו דלא הוי טעמא כ"א חששא בעלמא כדלקמן דף מ"ב ע"א וע"ב לא רצו להחמיר כ"כ וק"ל:

שם בתו' בד"ה הא לא שהה כו' אע"ג דשמא התם משום ערוה החמירו ר"ל וכאן לא הוי ערוה דאף אם לא היה ולד ונשאת לשוק בלא חליצה לא הוי אלא לאו דלא תהי' אשת המת חוצה ועוד דכאן סתמא קאמר דאי לא שהה ספיקא לכל מילי אף לעניינים אחרים דלא הוי ערוה והיינו כגון לעניין אבילות ופדיון בכור וכיוצא וק"ל:

שם בתו' בד"ה מת בתוך שלשים כו' דאל"ה מניין הי' להם חילוק זה דבשלמא כשגרסינן הכא מת ביום שלשים ומסתמא איירי הכא בפיהק ומת כדמשמע לישנא ומת גם מדנקט מת ביום ל' ש"מ דדוקא בפיהק ומת איירי א"כ נדקדק הכי מדסיים הכא דאשת כהן אינה חולצת מטעם כיון דלא אפשר עבדינן כרבנן א"כ ש"מ דרבנן סברי דביום ל' לא חשבינן ליה כמת דדוקא בתוך ל' לד"ה מת הוא אבל כשנגרוס בתוך שלשים א"א לומר דאיירי בפיהק ומת דא"כ גם אשת כהן חולצת דהא לד"ה מת הוא ולכך בוודאי יקשה מנ"ל לבה"ג לחלק בין יום ל' לתוך ל' ומסיק דיש מקיים גירסא זאת דביום ל' אפילו בנפל מן הגג ומחלקו בין תוך ל' ליום שלשים דלא סמכי ארבנן רק ביום ל' דאיכא סברא טובה דהוי ולד מעליא מאחר שחי עד יום ל' וראיתי בגמ' של מהר"ר שכנא שהגיה דוקא סמכי ארובא ושפיר הגיה דאם אנו סומכין ארבנן בתוך ל' אינה חולצת אלא ודאי דלא סמכינן ארבנן רק ביום ל' דאיכא נמי רובא דמיסייע דרובן מתקיימין כשחיין עד יום ל' ודוק ומסיק ושמא לעניין אבילות כו' ר"ל מאחר דאנן משמעינן הכא דמקילין ביום ל' יותר מבתוך ל' וחשבינן לי' בולד מעליא א"כ נוכל לומר דגם לעניין אבילות חשיב בר קיימא ודו"ק:

דף לז.

בגמ' א"ל שריתוה יהא רעוא דתישרו אף תרתי ר"ל אתם מתירין דבר זה שהוא דבר זר בעיני העם יהי רצון שתהיו מתירין גם איסור חלב שהיא בכרת כלומר שאתם מקילין בדבר זה הרבה וכן משמע ברש"י דשבת דף קל"ו ע"ב: שם בגמ' ערוקיה מיסתייה באשיר"י מבואר דהיינו דוקא כשברח למקום שא"א לחזור עד סוף ג' חדשים וע"ש מה שכתב על רש"י בעניין זה:

שם בגמ' וזו הואיל ולא הוכר עוברה לשליש ימי' מבואר ברש"י דאילו הוכר עוברה לסוף ג' חדשים לא הוה מספקא לן דודאי הוי דיינינן ליה לולד של הראשון וא"כ מאחר דאינו ניכר עוברה בעודה תחת בעלה לג' חדשים ממיתת בעלה הראשון איתרע ליה רובא דלתשעה ילדן ודו"ק:

שם בתו' בד"ה רוב היולדות לתשעה כו' וא"ת מה מועיל המתנה כו' ר"ל ודאי אי הוה אמרינן כל היולדת לתשעה עוברה ניכר לשליש ימיה לא הי' קשיא כלל דאין כאן ספק דאם היתה מתעברת מבעלה ראשון הי' עובר ניכר ב' ג' ימים אחר נישואין אבל עכשיו דאמר רוב היולדות לתשעה כו' אבל איכא דאין עוברה ניכר לשליש ימיה א"כ מה מועיל כו' ואע"ג דאי הוה אמרינן דכל היולדות לתשעה עוברה ניכר לשליש ימיה הוה קשה למה תמתין ג' חדשים תנשא אחר ב' חדשים ואם היתה מעוברת מבעלה הראשון הי' עוברה ניכר לג' חדשים ממיתת בעלה ולכך ודאי הוי של שני י"ל דמ"מ קושיא זו דמ"מ מה מועיל כו' בודאי לא הי' קשה ודוק:

שם בתו' בא"ד וא"ל כיון דהמתינה ג' חדשים שריא לינשא ולא חיישינן שמא תלד משני לסוף ו' חדשים כו' ר"ל דנאמר עתה בשעה שתנשא דמסתמא אם היא מעוברת מבעלה הראשון יהי' עוברה ניכר לשליש ימי' דהיינו ב' ג' ימים אחר הנישואין דסמכינן ארובא ואם אינה מעוברת מבעלה הראשון א"כ בוודאי לא יבא לידי ספק דמסתמא תלד מן השני לסוף תשעה חדשים ולא יהי' שום ספק דליכא למיחש עכשיו בשעת נישואין דילמא תלד משני לסוף ו' חדשים וב' ימים ויהי' ספק דאנן סמכינן ארובא ולא ניחוש עכשיו דתלד לסוף ו' חדשים וב' ימים דודאי אם באמת תלד לסוף ו' חדשים וב' ימים איכא לספוקי רק דעכשיו אין אנו חוששין לזה ולכך תינשא לכתחילה וה"ה דהוה מצי למימר דסמכינן ארובא דעוברה ניכר לשליש ימי' ולכך שריא לינשא דאם תהי' מעוברת מבעלה הראשון יהי' עוברה ניכר מיד אחר הנישואין אך דמ"מ הי' קשה דילמא באמת לא תהי' מעוברת מבעלה הראשון ותלד אח"כ לסוף ו' חדשים וב' ימים ויהי' או ספק דרובא לתשעה ילדו ואיתרע ליה רובא מדלא הוי ניכר עוברה לשליש ימיה ולכך הוצרכו לומר דעכשיו ליכא למיחש להכי דמסתמא אם אינה מעוברת מבעלה הראשון אז ודאי לא תלד משני עד סוף ט' חדשים ולכך שריא לינשא אבל ודאי אם יארע כך שתלד לסוף ו' חדשים וב' ימים יהי' הולד ספק וכמו שמבואר בשמעתתא ודוק:

ומסיק דא"א לומר כן דא"כ אפילו תוך ג' תינשא דסמכינן ארובא ונאמר דאם תהי' מעוברת מן הראשון בוודאי יהא עוברה ניכר לשליש ימיה ולא יהא שום ספק דליכא למיחש שלא יהא ניכר דסמכינן ארובא וכמ"ש כבר וליכא למיחש שמא באמת לא תהי' מעוברת מבעלה הראשון ותלד לשני לסוף ו' חדשים או לז' חדשים הלא לזה ג"כ ליכא למיחש בשעת נישואין דהא סמכינן ארובא דלתשעה ילדן ומסיק דאין צריך להמתין אלא חודש אחד ואז לא יהא שום ספק בשעת הנישואין מאחר דנאמר סברא זו דסמכינן ארובא דאם תלד לסוף תשעה ממיתת ראשון בוודאי נאמר דבאמת תהי' היא מעוברת

מבעלה ראשון ויהי' עוברה ניכר לשליש ימי' ואז ליכא לספוקי דהיא מז' לאחרון ועוברה ניכר לשליש ימי' של ז' דאזלינן בתר רוב נשים דלתשעה ילדן מאחר דלית כאן שום דבר שיגרע לרובא ויותר נראה לי דאם עוברה ניכר לית כאן חשש כלל דהיולדת לז' אין עוברה ניכר לשליש ימי' ודוקא היולדת לתשעה עוברה ניכר לשליש ימיה אך דמלישנא דתו' בתירוצא משמע דגם היולדת לז' עוברה ניכר לשליש ימי' וכן כתב רא"ם בפרשת וישב וכבר כתב הג"א עליו מ"ש ע"ש וליכא למיחש דילמא תלד לסוף ט' ממיתת בעלה הראשון ולא תהי' מעוברת מן בעלה הראשון ולכך לא יהי' עוברה ניכר לג' חדשים ממיתתו ותהי' מעוברת מבעלה שני ותלד לסוף ז' דהא סמכינן ארובא דלתשעה ילדן וליכא למיחש עכשיו בשעת נישואין דילמא תלד משני לסוף ז' דודאי אם יארע כך שתלד לסוף ז' יהי' הולד ספק אבל עכשיו בשעת נישואין ליכא למיחש להכי באם נאמר דסמכינן ארובא אלא ע"כ כל מקום שיכול לבא לידי ספק החמירו חכמים ר"ל מאחר שאפשר לבא כאן לידי ספק דילמא באמת אינה מעוברת מבעלה הראשון ותלד משני לסוף ז' ויהי' הולד ספק לא הניחו חכמים שתנשא א"כ גם בהמתנת ג' חדשים לא תנשא דילמא באמת אינה מעוברת מבעלה הראשון ותלד לסוף ו' חדשים וב' ימים דאז איכא לספוקי מאחר דרובא לתשעה ילדן דילמא ניזול בתר רובא או נאמר דאיתרע ליה רובא מאחר דלא הי' ניכר לשליש ימי' ודוק הארכתי בזה לבאר כל הצדדים מאחר שראיתי רבים שוגים בזה:

שם בתו' בא"ד וי"ל דכ"כ לא הוי משתהה הכרת העובר כו' ר"ל מאחר דהמתינה ג' חדשים א"כ בוודאי ליכא לספוקי דאם תהי' מעוברת מן הראשון בוודאי יהא עוברה ניכר קודם שליש ימיה מן השני דהיינו לפחות לפני ה' חדשים ואם לא יהי' ניכר עד לאחר ה' חדשים בוודאי הוא מן השני דלא הי' משתהה כל כך הכרת העובר כו' ועיין במה שכתב רש"ל בח"ש בזה שדבריו נכונים ע"ש:

שם בתו' בד"ה וזו הואיל ולא הוכר כו' ולקמן הוא דאמר לה גבי האשה כו' ר"ל לקמן דף קי"ט ע"א והיינו משום דהלך הבעל עם הצרה ונשתהה שם כמה שנים ואפשר דילדה קודם מיתתו ג"כ ולכך אמר שם דניסמוך ארוב נשים דמתעברות ויולדות אבל כאן שנצריך לומר דאף שלא ילדה לו כל ימי חייו היא מעוברת אחר מיתתו ממנו דנלך אחר רוב נשים דמתעברות דהא הוא יצאה מן הרוב שלא ילדה לו כמה שנים מבעוד היותה עם בעלה בחייו וק"ל:

דף לז:
בגמ' אמר אביי מנא אמינא לה דכל ספיקא כו' אע"ג דכבר אמר טעמא דאביי דהוצרך לפרש כך כדי שלא יקשה לך הלכתא אהלכתא מ"מ בא לדייק ולומר דילמא הלכה כר"א כמו שפסק רב ואז לא הי' קשה הלכתא אהלכתא נפרש דברי ר"א כן יעקב כמו שפירש רבא ולא יהי' הספק כוודאי וק"ל:
שם בגמ' ורבא אמר לך זו מה היא נ"ל דהוא מפרש דזימה נוטריקון זו מה היא ובא לומר מאחר דזימה היינו ספק א"כ גם לשון ממזירי' שאמר ר"א בן יעקב היינו ספק ממזרים וק"ל:
שם בגמ' לימא ר' אבא דאמר כרבנן ור"י דאמר כאדמון ר"ל דרב אבא דאמר קם דינא ולא מוציאין ממון מספק אע"ג דיש לו טענה טובה דממ"נ אית ליה גבי' דאמר כרבנן דאמרי ג"כ דלא יכול להוציא את דרכו ממנו מספק אע"ג דיש לו טענה טובה דממ"נ אית ליה גבי' ור"י דאמר דהדר דינו ומוציא ממון מספק יסבור כאדמון דאמר דצריך ליתן לו דרך אע"ג דלא הוי אלא ספק הואיל דממ"נ אית ליה גבי' ומסיק אמר לך רב אבא כו' וק"ל:

דף לח:
בתו' בד"ה דאי ס"ד ודאי נישואין כו' מכמה משניות דתנן פרק י"נ כו' אע"ג דעדיפא ליה לאקשויי ממשנה דתנן בסדר נשים שעומד בו ולא מפרק י"נ דהוי סדר נזיקין י"ל דהתו' מקשו דלא מקשה שפיר דשאני התם דהאשה מכרה הנכסים בעודה קיימת תחת הבעל ולכך אין מעשיה כלום דבעודה קיימת אין לה שום רשות תחת הבעל אבל אם מתה דילמא באמת יורשי' יורשין חצי הנכסים ודוק עז"א דעדיפא הוי מצי לאקשויי מפרק י"נ כו' דאיירי בירושת הבעל ממש וק"ל:
שם בתו' בד"ה הויא ליה איהי ודאי שהגוף שלה ראיתי בספרים אחרים רק שנדפס שם ז"ל וצריך לומר דספק אינה נשואה דהספק הוא דאפילו ארוסה לא הויא ודאי דאי הויא ודאי ארוסה אמאי תמכור לכתחילה לב"ה אלא ודאי ספק נשואה הוא לספק דאפילו ארוסה לא הויא עכ"ל כל זה קאי אהא דאמר דזיקת נשואה עושה ספק נשואה וק"ל:
שם בתו' בד"ה ב"ש אומרים כו' ועוד דבארוסה ושומרת יבם יש לחושבה כעוברת על דת כו' כצ"ל ור"ל אבל הכא ליכא לחושבה כעוברת על דת דהיתה יכולה ליבדק וק"ל:
שם בתו' בד"ה ואביי לותביה מהא וא"ת אדרבה תיקשי ליה כו' ור"ל אדמקשה בגמ' דאביי ה"ל לאקשויי לרבה ממתניתין דסוטה אדרבה ה"ל לאקשויי לאביי בעצמו מלבד רבה דלעיל דהוי נגד מתניתין דלעיל דנפל הבית עליו כו' דאמרי בעצמו יחלוקו וכאן אמרו דנוטלת הכתובה כולה ומתרצי התו' דלא הוי קשה אמתניתין משום דשאני הכא

דהיא טוענת בריא כו' ואי"ל א"כ מאי מקשה בגמ' לרבה הלא גם רבה יכול לתרצה כן ומש"ה לא הי' מקשה אביי לרבה מזה י"ל דרבה סבר דספק וודאי נוטל הודאי הכל ואין הספק נוטל כלום דוודאי אין לומר מכח דיטעון הספק טענת ודאי דיהא נוטל הכל מחמת דלכל הפחות ה"ל להודאי יורש ליטול החצי משא"כ לאביי דסובר לב"ש דהספק הוי כוודאי אף כשטוען ספק א"כ שפיר יש לומר כשטוען הספק ברי דיש לו ליטול את הכל ודוק ובסברא זו מיושב ג"כ הגמרא דדייק שפיר ממתניתין דסוטה לדרבה אע"ג דיש לדחות דשאני כתיבת אשה משום חינא דהיינו משום דלסברת רבה דודאי עדיף כ"כ מספק אין לנו ליפותה כ"כ משום סברת חינא אך בלא"ה לא קשיא די"ל דרבה לא ס"ל כלל סברא זאת משום חינא וק"ל:

דף לט.

בגמ' אמאי נינטר דילמא אתי וחליץ ה"ה דהוה מצי למימר נינטר דילמא אתי ומייבם אלא דרבותא קאמר דלדידי' דסובר חליצת גדול עדיפא א"כ פשיטא דה"ל לינטר דילמא אתי ואז אף שלא יתרצה לייבם דילמא חליץ וחליצתו עדיפא וק"ל:

שם ברש"י בד"ה ואימא ה"נ אכולא מילתא קאי כתב כן לאפוקי שלא תאמר שלא קאי רק אסיפא דלא יהא רשאי להחזירה ודיוקא דרש"י דקאי אתרוייהו הוא מהא דבתירוצא מסיים הרי הוא כאשתו לכל דבר משמע שהקשה יותר מעל עניין אחד מדלא אמר הרי היא כאשתו ולא ליכתוב לכל דבר ודוק:

שם ברש"י בד"ה אשה הקנו לו מן השמים כו' ויכול למוכרן בכל עת שירצה מתרץ בזה קושיית התו' שהקשו דמאי מרויח בכך היבם עז"א דמרויח דהיא לא תוכל לעכב על מכירתו וק"ל:

שם ברש"י בד"ה ביאת קטן וחליצת גדול כו' הכא ודאי סוגיא דשמעתין מוכחא דלאו קטן ממש הוא אבל אי הוי קטן ממש לא הוי פליגי והוו סברי כ"ע דחליצת גדול עדיפא דאע"ג דקטן הוי בר ייבום מ"מ לא הוי ביאתו או חליצתו כמו איש אחר דחזי לייבום ולחליצה אליבא דכ"ע ודייק כן דבקטן ממש כ"ע מודו דחליצת גדול עדיפא מדפריך לקמן אמ"ד דביאת קטן עדיפא מדתנן תלה בקטן עד שיגדיל ואמר טעמא דאין שומעין לו משום שיהוי מצוה ואם איתא דביאת קטן ממש עדיפא מחליצת גדול למה אין שומעין לו מטעם שיהוי מצוה למה משהינן לה הלא ביאתו עדיפא מיד אלא ודאי דחליצתו עדיפא מביאת קטן ממש אף למ"ד ביאת קטן עדיפא והי' יכול לדקדק ממתניתין דקתני תלה בקטן עד שיגדיל למה אמר עד שיגדיל ולא אמר סתם תלה בקטן אין שומעין לו אלא ודאי דאז פשיטא דאין שומעין לו דביאת קטן ממש גריעא מחליצת גדול וי"ל דמתניתין

לרבותא נקט עד שיגדיל דיהא אז ביאה ממש ואפ"ה אין שומעין לו וע"ז הוצרך בגמ' לומר דטעמא דאין שומעין לו משום שיהוי מצוה א"כ קשה לבעול אותה מיד אלא ודאי דחליצת גדול עדיפא ודוק:

שם בתו' בד"ה וספק נשואה כו' לעיל בפרק ארבעה אחין גרסינן רבה גבי מאמר כו' ורבה דאמר לעיל דבלא מאמר הוא חולק בנכסים היינו משום דכל העושה מאמר ביבמתו פרחה ממנו זיקת יבמין וחלה עליה זיקת אירוסין וממילא זיקה בלא מאמר עדיפא לעניין ירושה לדידי' וכן מבואר להדיא בפרק ארבעה אחין דף כ"ט ע"ב: שם בתו' בד"ה אע"ג דקשיא מתה לרבא ניחא דדוקא לאחר מיתה מהני כו' ולאביי אי אפשר לתרץ הכי ולומר דדוקא לאחר מיתה חולקין בנכסים אבל בחייה הויא איהו ודאי היינו משום דלדידי' דאיירי דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל ואז ידו עדיפא מידה וא"כ לאחר מות בעלה והיא זקוקה ליבם בוודאי אין לומר שהיא תחשב כודאי יורש ותהא ידה עדיפא מידו אלא נאמר דידו כידה משא"כ לרבא דאיירי דנפלו לה כשהיא שומרת יבם דאז לא קנאן מעולם ולא היו ברשות הבעל כלל ודוק:

שם בתו' בא"ד והא דלא חשיב ביע"ל קג"ם משום דאיירי בה אמוראי ז"ל הרא"ש והא דלא חשיב ביע"ל קג"ם משום דאיירי בה אמוראי בתראי עכ"ל:

שם בתו' בד"ה אשה הקנו לו מן השמים וא"ת מה מרויח בכך היבם כיון דאי לית לה מראשון כו' דהא היבם יורש את אחיו וזוכה בנכסי מיתנא ולכך מה שהיא נוטלת כתובתה מנכסי הראשון בזה אינו מרויח היבם דהא הוא יורש את הנכסים ואין כאן שום ריוח רק כשנאמר שהיא נוטלת דוקא מנכסי הראשון ואי לית ליה לראשון אין היבם נותן לה כתובה אבל עכשיו שאנו אומרין דאי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני קשה מה מרויח בכך היבם וק"ל:

שם בתו' בד"ה דכוותה גבי אחין כו' אפילו לא רצו לייבם אלא לחלוץ ה"מ למיפרך ר"ל המקשן הזה שהקשה דכוותה גבי אחין לא רצו לא לחלוץ ולא לייבם אמאי חוזרין לא הוי צריך למימר דהאחין לא רצו לא לייבם ולא לחלוץ דאף אם רצו לחלוץ רק דלא רצו לייבם ה"מ למיפרך אמאי חוזרין כו' אבל מזה דגבי גדול בוודאי יהי' פירושו דלא רצו לא לייבם ולא לחלוץ לא מקשו בתו' קושיית רש"י כלל ודוק:

דף לט:

ברש"י בד"ה מאן תנא ומאי קאמר נ"ל דקשיא ליה כפל לשון של מאן תנא דמתחילה אמר מאן תנא להא דתנו רבנן כו' ואח"כ חזר ואמר מאן תנא עז"א רש"י דלישנא דמאן

תנא השנוי בשניי' בגמ' היינו ר"ל כאילו אמר ומאי קאמר כלומר דמתחילה הקשה מאן תנא לה ואח"כ הקשה ומאי קאמר דלישנא דתמיהה הוא וק"ל:

שם ברש"י בד"ה אבא שאול הוא כו' משמע לשם מצות ייבום דכתיב ויבמה ר"ל דא"א לומר דהאי יבמה יבא עליה אתי לאשמעינן דמצות ייבום קודמת דזה כבר נלמד מדכתיב ויבמה ר"ל דהתורה כתבה ולקחה לו לאשה לייבמה ואם לא יחפוץ האיש כו' מדכתיב תחלה דין יבמי הייבם ואח"כ אמר אם לא יחפוץ היינו ודאי משמע דמצות ייבום עדיפא וכדלקמן בגמ' ר"פ הבא על יבמתו דף נ"ד ע"א עיין שם וממילא אתי לישנא דיבמה יבא על:

לשם מצות ייבום ורבנן דפליגי עלייהו לא דרשי המשמעות כלל ולכך איצטרוכי להו יבמה יבא עליה להשמיענו דייבום קודם וק"ל:

שם בתו' בד"ה אמר רב ואין כופין כו' והתם הוי טעמא משום דמצות חליצה קודמת כדמסיק ר"ל ולכך אין כותבין איגרת עליה אבל ודאי דאין כופין אותו לחלוץ לה אלא ישב כך עמה בלא חליצה אם ירצה ומסיק ועוד אמר התם ר"י תבע לייבם אין נזקקין לו כו' ר"ל לרש"י דסובר דכופין אותו לחלוץ כשהיא רוצה לחלוץ איך אמר התם דאין נזקקין לו דמשמע דאין נזקקין לו לכתוב עליה איגרת מרד הלא אדרבה נזקקין לה וכפינן ליה וממילא עדיפא ה"ל להשמיענו וכן משמע להדיא בתו' פרק אע"פ דף ס"ד ע"א ועיין במ"ש רש"ל בח"ש ומסקי התו' ועוד מדקאמר בדידך תלא רחמנא משמע אפילו בזמן הזה כו' ר"ל דהא עובדא דאתי קמי רב הוי בזמן הזה אחר משנה אחרונה דסברי דמצות חליצה קודמת ואפ"ה הוי אמר בדידך תלי רחמנא דתלי הכל באיש ולא באשה ואם הוא אינו רוצה לחלוץ בוודאי דלא כפינן ליה ומסקי התו' בפרק אעפ"י מכח קושיות הנזכרים דלהכי נראה לר"י דלרב בכל עניין איירי דאין כופין בשום עניין והא דהוצרך ר"ת להגיה הספרים לא מכח קושיות הנ"ל רק משום דס"ל הלכה כמשנה אחרונה ולכך צריך לאוקמי דברי רב דכי אתו לקמי' כו' במכוונין לשם מצוה דוקא דבלא"ה אין מניחין לייבם ודברי רב דאמר אין כופין מיירי גם בהכי בוודאי וא"כ למה הוצרך לומר דאין כופין הלא רשאי לייבם אותה אפילו לכתחילה ולכך מפרש ואמר דקאי אמשנה ראשונה ואמר דאין כופין לייבם ודוק נ"ל ועוד דס"ל לר"ת דכופין לחלוץ לפעמים וכמ"ש משום דהלכתא כאבא שאול וא"כ איך אמר דאין כופין לחלוץ וזה לא רצה לפרש דאין כופין לא לייבם ולא לחלוץ וממילא מתרצו כל הקושיות דאין כופין כלל ומיהו מייבם ג"כ לא כשהיא אינה רוצה כן הוא לדעת ר"י שבתו' שם ולפי דעתו של ר"ת הכתוב כאן ובתו' שלשם נאמר הכי דודאי בסתם אין כופין אפילו בנתנה אמתלא אם לא במוכה

שחין ובורסקי וכיוצא ומיהו אין מניחין לייבם אם לא כשמתכוונין לשם מצוה והיכא שידעינן שאין מתכוונין לשם מצוה אז כופין לחלוץ לדעת ר"ת וזה מה שכתבתי לדעת ר"ת כתב רש"ל בח"ש ע"ש ומה שהצריכו התו' לאוקמי הא דקתני וכי אתי לקמיה דרב באותן שהיו מכוונין לשם מצוה דאל"כ לא הי' אומר להו אי צבית ליבומי ייבם והוצרך ר"ת לומר כך משום דבזמן הזה ודאי דמכוונין שלא לשם מצוה ואנן קיי"ל ודאי כמשנה אחרונה כמ"ש התו' בהדיא אח"כ דר"ת פוסק ההלכה כאבא שאול וכמשנה אחרונה וא"כ איך אמר להו אי בעית ליבומי ייבם אלא ודאי דוקא באותן שהי' יודע שמכוונין לשם מצוה ומסקו התו' ורב יודא נמי כו' באותן שבאו לפנינו לחלוץ איירי כו' דא"א לומר דאיירי באותן שמכוונין לשם מצוה כמו שכתבו בדברי רב משום דר"י התקין כך לכתוב בגיטא דחליצה ש"מ דלכל אדם הי' כותב לישנא דאמר להו אי צבית ליבומי כו' אי לפחות, לרובן הי' אומר כן וא"כ ליכא לאוקמי דוקא באותן שהיו מכוונין לשם מצוה עז"א דאיירי באותן שבאו לחלוץ כו' ודוק:

שם בתו' בא"ד ואר"ת דהלכה כאבא שאול כו' נראה פשוט דזה הוי כמו טעם למעלה אמה שכתב ר"ת דכופין לחלוץ היכא שבודאי אינן מכוונין למצוה וכן משמע באשיר"י וזה שכתב ר"ת דכופין לחלוץ היינו דוקא ביודעין שאינן מכוונין למצוה אבל בסתם אין כופין לחלוץ ולא לייבם אלא היא חשב כך זקוקה לו דאל"כ אלא אפילו בסתם כופין לחלוץ א"כ נקשה הקושיות דלעיל שהקשו התו' לרש"י דמשמע בכמה דוכתין דאין כופין לחלוץ אפילו בנתנה אמתלא ודוק:

שם בתו' בא"ד ולעיל בשמעתין דמשמע דביאה עדיפא כו' דלישנא בתרא בפירוש קאמר דבביאה כ"ע ל"פ דביאת קטן עדיפא וללישנא קמא ל"פ רק בביאת קטן וחליצת גדול דה"א דביאת קטן עדיפא א"כ ש"מ ודאי דביאת גדול עדיפא מחליצת גדול לכ"ע ודוק:

שם בתו' בד"ה לשם אישות דתיפוק ליה עלייהו שם אישות ר"ל דהקול יהי' בעולם שהוא בעלה ואישה והיינו אפשר שהיא ממשפחה גדולה ואשה חשובה שיהי' לו עליה קלא דאישות שהיא אשתו וק"ל:

דף מ.

בגמ' מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים דא"א לומר דר"ל אשר כופר בהם דהכהנים המקריבין יאכלו דא"כ הל"ל ואכלו אותן כהנים המקריבין אותו כמו שנאמר במקום אחר אלא ודאי דר"ל ואכלו אותן בענין שתהא להם כפרה של מה מזה והיינו דהכהנים אוכלין ובעלים מתכפרין וק"ל:

שם בגמ' אלא חלוט מצה הוא דקאמרינן למאי הילכתא יש מקשין לפי מה שכתבו התו' דהאי לעכב היינו דלכתחילה בעינן מצה ממלייתא ולא חלוט מאי מקשה המקשן הזה דילמא משמיענו דמצה היא בדיעבד ועולה לו לשם קרבן ונ"ל דהמקשן לא מקשה רק אלישנא דמתרץ ואמר לעולם אימא לך מצה היא ולשון זה ודאי משמע דהוי מצה כמו דעלמא וכמו שבאמת הקשה המקשן מתחילה אי מצה היא הא מצה היא וא"כ מקשה עתה למאי הלכתא קרויה מצה שתהא לכתחילה כשאר מצות ודוק:

שם בגמ' מאי בכור אין לו בחיי אב אף האי נמי אין לו בחיי אב ר"ל אם מת אחיו בחיי אב אין להיבם כלום בנכסי המת ומסיק מאחר דהוקש לבכור יהא ממש כבכור ונאמר מה בכור נוטל פי שנים לאחר מיתת אב האי נמי נוטל פי שנים לאחר מיתת אב ור"ל אף אם הי' היבום בחיי האב ונוטל האב הנכסים ומ"מ נאמר דאחר מיתת אב יודה ר' יודא דנוטל פי שנים בנכסי אביו בכלל משום דיטול חלקו וחלק של אחיו המת שהוא עומד במקומו מדכתיב יקום על שם המת ומתרץ יקום על שם אחיו כתיב כו' ור"ל דכיון דבשעה שקם על שם אחיו לא שקיל תו לא שקיל ואפילו מה שיורש אביו מת המת הזה בעל היבמה ג"כ לא שקיל היבם הזה אחר מות אביו דאי שקיל ליה השתא לא מנכסי אחיו קא שקיל אלא מנכסי אביו דהא ירתינהו כנ"ל בפשיטות לפרש הגמ' כפי פירש"י בשמעתין ורש"ל בח"ש העתיק לשון המרדכי דר"פ יש נוחלין בענין זה והדברים ההם הם קשי ההבנה בעיני ונראה בעיני שצריכין להגיה שם ואין זה מענייני כאן:

שם ברש"י בד"ה שזכה בנכסי אחיו ואפילו גירשה למחר נראה דקשיא ליה למה אמר לישנא דזכה בנכסי אחיו הל"ל הכונס יבמתו הנכסים שלו כמו שאמר גבי חליצה אם יש שם אב נכסים של אב וכן א"ר יודא בשניהם נכסים של אב אלא ודאי דבא לנו לומר דהוא בא לנו לומר דהוא זכה בנכסים ויש לו בהו זכיה גמורה ואפילו אם גירשה כבר זכה בהם ביבומין וק"ל:

שם בתו' בד"ה רצה כהן אחר אוכלה כו' א"נ הכא מריבוי ילפינן דכהן המקריב כו' ר"ל לתירוץ הראשון לא נצטרך לומר דריבוי דרבא יליף לנו פירושו של קרא דלכל בני אהרן תהי' כו' דהיינו של אותו משמר כו' דאף בלא ריבוי אפשר לפרש אותו קרא כך דלא מפקי ממשמעותו ומ"מ צריכין הכא קרא להשמיענו אותו פירוש והתו' לא הוצרכו לומר דהייתורא דקרא משמיענו כך מאחר דאינו נגד משמעותו דקרא מש"כ בתירוץ השני דאפקי ממשמעותו ודריש דכהן המקריב יהא מחוייב לאכול ממנו עכ"פ וזה לא מצינו בקרא דלכל בני אהרן תהי' איש כאחיו דמשמע ודאי שהן ממש שוין וק"ל:

שם בתו' בד"ה אכילה גסה כו' וי"ל דתרי אכילה גסה הוו והא דלא מתרץ בגמרא דמשמיענו דיאכל אותו באכילה חשובה ולא באכילה גסה אף שאינו גסה ממש ומקרי אכילה בדיעבד מ"מ לכתחילה לא יאכל אותו באכילה גסה כלל וכמו שמשמיענו בחלוט לפי האמת בענין זה לפי פירוש התו' דיוצאין בדיעבד בחלוט ואינו מופסל בכך י"ל דמאחר דבאותו אכילה גסה שאינו ממש אכילה גסה מבואר בהדיא דיוצאין בו ולא משמיענו כלל שלא יהא נקרא אכילה ואדרבא מצינו דהתם פריך ולמה קראו רשע מאחר דמצוה קעביד ודריש ליה לקרא בענין אחר משום קושיא זו ולכך לא רצה לדרוש דממעט אכילה גסה כזו דשפיר נקרא אכילה וק"ל:

דף מ:

בגמ' והיא אסורה באביו ובאבי אביו ובאבי אמו ובבנו כו' צריכין למחוק תיבת ובאבי אמו גם רש"ל מוחקו וכ"כ התו' בד"ה גזרו שניות כו' בהדיא דלא תני במתניתין אבי אמו ובן בתו ע"ש:

שם בגמ' אמימר מוקי לה משום חולץ וקסבר כו' אבל א"א לאוקמי בבר בר דסבא כדלעיל דא"כ הויא ליה אשת אחי אביו דהוא דאורייתא ור' חייא תני ליה בארבע דמן הסופרים משא"כ לעיל דקאי אמאי דקתני במתניתין לאיסורא וק"ל:

שם ברש"י בד"ה ובאבי אביו משום כלת בנו כו' ואפ"ה גזרוה רבנן כו' ז"ל רש"ל בח"ש לא אבין פירוש זה דסוף סוף איסורא משום מיתנא כמו שמסיק עכ"ל ואני אומר דלק"מ דודאי אמת דאסורא משום מיתנא מ"מ ס"ל לרש"י כפי המסקנא דגזרו שניות בחליצה דכל א שורין דמתניתין הוא משום החולץ ולא משום מיתנא ומש"ה פירש אח"כ בבנו ובבן בנו משום אשת אביו ואשת אבי אביו כו' ואם נאמר דמיתסרא משום מיתנא הל"ל משום אשת אחי אביו ואשת אחי אבי אביו וכמבואר בגמ' אלא ודאי דרש"י מפרש המשנה כפי המסקנא דגמ' דגזרו שניות בחליצה ואז ודאי ניחא לן לפרש האיסורים משום החולץ כל היכא דאפשר לפרש לן כן דכן משמעות לישנא דמתניתין וק"ל:

שם ברש"י בד"ה ארבעה מן התורה כלומר דלגבי אשתו הויין דאורייתא נ"ל דקשיא ליה היאך אמר דהן מד"ת הלא עריות דחליצה אינן אלא דרבנן וכמבואר לעיל בגמ' עז"א דלגבי אשתו כו' ר"ל מצד דהיא קרוייה אשה ממש והיינו שהיא אסורה מדאורייתא וכמו שמפרש ואזיל רש"י להדיא ודוק:

שם ובן אחיו של חולץ שהי' המת אחי אביו אע"ג דהיינו איסורא דבנו של חולץ דהמת אחיו של אביו כמ"ש רש"י עצמו י"ל דלענין קרובי החולץ מחשב לשנים דזה הוא בנו וזה הוא בן אחיו ור' חייא קאמר דארבע קרובי החולץ אסורי מדאורייתא וק"ל:

שם ברש"י בד"ה ובן בנו קס"ד משום חולץ כו' בכאן הוצרך לומר דהאיסור משום החולץ דא"א לומר משום מיתנא והויא ליה אשת אחי אבי אביו דהא אמימר מכשר בזה וק"ל:
שם ברש"י בד"ה ותיסברא כו' וכי חליצה גופא דאורייתא הוא דכי אמרינן כו' ר"ל וכי אחותו של חליצה גופא דאורייתא אסירא לשנאמר בזה דכי אמרינן צרה כחליצה כו' מילת דרבנן דכתוב ברש"י אחר מילת דאורייתא הוא טעות וצריך למוחקו גם רש"ל בח"ש מחק אותו אף שיש ליישבו קצת בדוחק:
שם בתו' בד"ה וליתני אחין כו' ולא שייך לשנויי כו' ר"ל דודאי אי לא הי' אמר לישנא דקשיא והוה פושט ליה האיבעיא לא הוה שייך לומר כלל דידחה ויאמר דילמא תני ושייר ומשום דיותר טוב לנו ליפשוט האיבעיא מלומר תנא ושייר דהוה שינוייא דחיקא אבל עכשיו דאמר הדבר הזה עומד בקושיא משום דלקמן נפשט דגזרו א"כ שפיר מוכרח לתרץ למה לא אמר דתנא ושייר ולא הוי קשיא עז"א משום דלא תנא שום שניות כו' והיינו ר"ל בבבא דרישי' דמתניתין אבל בבבא דסיפא ודאי איכא שניות:
שם בתו' בד"ה ובבן בתו כו' לא בעי לאוקמי בבן בתו דסבא ר"ל דהיינו נמי מדרבנן דאשת אחי אמו לא מיתסרא אלא מדרבנן כמבואר לעיל פ"ב דף כ"א ע"א עז"א דרצה לאוקמי דומיא דבן בנו דתנא ר' חייא ג"כ דאותו א"א לומר דאיירי בבן בנו דסבא כו' דהא ר' חייא תנא ליה בארבעה דמן הסופרים ולכך לא מוקמי ליה להאי בן בתו בבן בתו דסבא וק"ל:
שם בתו' בד"ה ש"מ גזרו שניות כו' והא דלא תני במתניתין אבי אמו ובן בתו כו' הא דלא הקשה רק משתי שניות הללו היינו משום דהן ממש כמו ששנויין בבבא דרישא דתנא אם אמה ואם אבי' ובת בתה ובת בנה ה"נ ה"ל למינקט בסיפא אבי אמו ואבי אביו בן בנו ובן בתו וק"ל:

דף מא.

בגמרא והתניא ר"א אומר מתה יבמתו אע"ג דאיכא למימר דר"א לא אסור אלא באחות אשה דאורייתא דכאן ולכך אסור אע"ג דהויא יבמה שהותרה כו' משא"כ לעיל בענינא דג' אחין כו' דלא הויא אלא זיקה דרבנן דילמא מודה ר"א דמתייבמת וכמ"ש התו' סברא זו אליבא דרב דבזקוקה דרבנן סובר רב דמותר אפילו לא הותרה מעולם משא"כ הכא באחות אשה דאורייתא דאינה מותרת אלא א"כ הותרה י"ל דבגמ' סוברים אליבא דרב דליכא לחלק בין זיקה דרבנן לאחות אשה דאורייתא אלא היכא דלא הותרה מתחילה דליכא סברא להתיר ולכך שפיר אסורא בדאורייתא ובדרבנן שריא דלית לן להחמיר בדרבנן אבל ביבמה שהותרה מתחילה לית כאן שום סברא לחלק בין דאורייתא לדרבנן

דהא הסברא נותנת להתיר אפילו בדאורייתא ולכך מי שאוסר בו בדאורייתא והיינו משום דלא היתה ראוייה שעה אחת מטעם זה נמי יש לאסור בדרבנן כן מוכרח לומר לדעת רב ולפי מ"ש התו' וק"ל:

שם בתו' בד"ה הך דאזלא כו' ועוד דתנן האחין מותרין נראה דרצו לומר אם נאמר הטעם דגזרו ביה רבנן בצרת אחית חליצה משום דהעולם סברו דהאחות נחלצה ומשום דאזלא בהדה לבי דינא א"כ קשה דמשום זה נמי אחי החולץ יאסרו בקרובת חליצה משום דהעולם יסברו חליצה לחליצה הואיל והם הולכין מסתמא עמו לב"ד אלא ודאי דלא גזרינן אע"ג דאזלי בהדה לבי דינא וק"ל:

ועוד דלא מיתסרא צרה אלא דוקא במקום מצוה כו' עיין במ"ש רש"ל בח"ש שדבריו נכונים ואמיתים הם:

שם בתו' בא"ד ופ"ה יש ליישב קצת בנשואה לאחיו ולא לנכרי ר"ל פ"ה נוכל ליישב בשנאמר אנחנו דאיירי בגמרא בנשואה לאחיו ולא איירי בנשואה נכרי ואז לא נוכל להקשות קושיות הנ"ל ומ"מ הא דקשה מדתנן האחין מותרין אע"ג דאזלו בהדי' לבי דינא זה לא יהא מיושב דהא מ"מ טעמא דאסור בצרת קרובת חליצתו הוא משום דאתי למיחלפא דהעולם יסברו דהיא נחלצה ובפרט שהיא נשואה ג"כ לאחיו א"כ ה"נ איכא למיחש באחין דהולכין עם החולץ לבי דינא ומכח זה אמרו שיש ליישב קצת ודוק:

שם בתו' בא"ד ויש דלא גרסו לא בהדי' ולא בהדה כו' ר"ל ואז יותר בפשוטו א"ש פירושו של ר"י ומיהו גם פירושו של רש"י יתיישב בפשוטו לפי אותו גירסא והתו' לא באו לומר רק דאית גירסא דא"ש לתרוייהו:

שם בתו' בד"ה יוציא את אשתו בגט בפ"ד אחין לא בא למימר דזו היא למעוטי הך דהכא כו' אע"ג דאיכא למימר דלא רצה למעט הך דהכא משום דסובר באמת גם כאן כך לענין דינא דיוצא את אשתו וכו' מ"מ קשה להו להתו' מנ"ל להגמ' דילמא ממעט ג"כ הך דהכא עז"א דלא נאמר דממעט רק מה שממש דומה להך דלעיל משא"כ הך דהכא דלא דומה ממש להא דלעיל דשאני הכא דפשע ולעיל מיירי בענין שלא פשע ואפ"ה אמר דיוצאין שניהם ולכך לא אומרין דממעט לעיל אלא היכא דג"כ לא פשע אבל היכא דפשע כגון הך דהכא ודאי לא ממעט לה ודוק:

שם בתו' בד"ה הדר אמר וכו' אכתי ה"מ למימר כו' ר"ל אף אם לא נחלק בין היכא דחזיא בשעת נפילה ללא חזיא בשעת נפילה ונניח סברת המתרץ בגמרא לרב אסי דהכל תליא בהא דלא תהא מתסרא מנפילה ואילך אפ"ה המ"ל דג' אחין לא אתי כר' אליעזר דטעמא דר"א כו' וק"ל:

דף מא:

בגמ' ולאו מי אותביני' לר"י חדא זימנא בקשתי ולא מצאתי שיהא ר' יוחנן מוקשה בגמ' דריש פירקין רק שהמקשן הקשה פעמים לר' יוחנן ופעמים לריש לקיש ומתרצי לתרוייהו מה שהקשו עליהם אך דבסוף מסיק תניא כוותיה דריש לקיש ואפשר דלזה כוון במ"ש דאותביני' לר' יוחנן דאע"ג דלא מקשה ממילא הוא מוקשה וק"ל:

שם בתו' בד"ה משום דמפסיד כו' עצה טובה קמ"ל אבל לתירוץ הראשון בא איסור מזה כמ"ש בגיליון מזה:

שם בתו' בד"ה אלא ארוסה כו' ותימה דמאי נקט גרושה דמארוסה גרידא ה"מ למיפרך ר"ל דמשום מזוני ליכא דארוסה לית לה מזוני מבעל וכרוז לכהונה נמי ליכא דהא כרוז אינו אלא היכא דמיעברה ויהא הולד בן קיימא וזה לא שייך בארוסה דהא אינה מעוברת וגזירה אטו נשואה לא שייך לר' יוחנן ודוק:

שם בתו' בד"ה קרא עליו המקרא הזה וא"ת לר"ל תיקשי מר' יוסי ר"ל אם איתא דס"ל לר' יוסי כר"ל דחליצת מעוברת לא שמה חליצה למאי הוצרך לומר טעמא דאינה חולצת משום דאינה עולה לייבום ולפי זה אם חלצה תוך ג' והפילה חליצה כשרה דזה מיקרי עולה לייבום כמבואר ברש"י לר"י הלא בלא"ה אינה חולצת וחליצתו פסולה משום דלא שמה חליצה כלל וזה דאינה עולה ליבום היינו משום דילמא הוא מעוברת א"כ מחששא זו בעצמה אינה חליצה כלל דילמא מעוברת היא ולכך לא חולצין ומסיק וי"ל דלר"ל נמי אינה חולצת תוך ג' כו' ר"ל דה"א דלר"ל נמי תחלוץ תוך ג' ולאחר ג' אם אינה מעוברת תנשא דהא חלצה אלא דאינה חולצת כלל משום דאינה עולה לייבום א"כ הוי טעמא דר' יוסי ג"כ שפיר לר"ל דהא ר' יוסי אתוך ג' קאי אבל היכא דהיא מעוברת בודאי לא הוי חליצה כלל ודוק:

שם בתו' בד"ה עמד בדין כו' ואיצטריך התם לאוקמי בעבד בה מאמר כו' ר"ל ואז ודאי נתחייב במזונותיה מ"מ לא בא שם להשמיעני עיקר הדין דחיוב מזונות רק דמאחר דעבד בה מאמר א"כ מיקרי בעלה ולכך מצי מיפר ובענין אחר דהיינו אי לא עביד בה מאמר לא מצי מיפר וק"ל:

שם בתו' בא"ד וקצת נראה דמחמת קנס כו' זה ענין בפני עצמו יבא ללמוד הטעם דמחייב במזונותיה ובאשיר"י מבואר קצת יותר באורך ומסיק ולמאי דפרישית דבשלא ברח אין לה מזונות אין ראי' כו' ר"ל דאפילו אם מעשי ידי' שלו שפיר קאמר התם אי משום מעשי ידי' הא לא משעבדא ליה ה"פ דקאי על הא דאמר עמד בדין וברח ניזונית משל ייבם ואמר למאי ניחוש אי משום צררי לא מיקרבא דעתיה לגבה אי משום מעשי ידי' הא לא

משעבדא ליה ור"ל אין לחוש שמא אמר לה צאי מעשי ידיך במזונותיך ומכח זה נאמר דלא תהא ניזונית משל יבם שהרי כל זמן שלא ברח לא משעבדא ליה דהא כל זמן שלא ברח אין לה מזונות וממילא ודאי דאין מעשי ידי' שלו הילכך ליכא למיחש שמא אמר לה צאי מעשי ידיך במזונותיך ומסקו התו' ומיהו אר"י דלפי"ז טפי הל"ל דלא מיחייב במזונותיה ר"ל דלשון לא משעבדא ליה משמע אפיל כשמזונותיה חיילי עליו ג"כ לא משועבדת לו למעשי ידי' ולכך ליכא למיחש שמא אמר לה צאי מעשי ידיך במזונותיך וקצת מזה מבואר באשיר"י:

דף מב.

ברש"י בד"ה בכולן אני קורא בהן כל הנשים שאסרו חכמים להנשא ר"ל לשוק בלא חליצה וכ"כ רש"ל בח"ש ורש"י בא לפרש לישנא דבכולן אני קורא דהא ודאי דדוקא קאי איבמה דבה תקנת ערוה ומתקן לשון כולן דקאי אכל יבמות בין שבאו להנשא בין שבאו להתייבם והתו' מתקנין לשון כולן בעניין אחר קצת אבל לפי פירש"י ג"כ דוקא איבמה קאי וק"ל:

שם בתו' בד"ה לזרעך אחריך לקמן בפרק נושאין כו' נראה בעיני דהתו' באו לתרץ קרא לפי המקשה איך לא ידע פירוש הפסוק דלזרעך אחריך דייתורא תיבה אחריך מוכרח לדרש הזה והפסוק ודאי ידע עז"א דלקמן דריש ליה כו':

תו' בד"ה סתם מעוברת כו' דגרושה מינקת מותרת להנשא כו' ומטעם זה ודאי דגרושה מעוברת נמי מותרת לינשא דהא מעוברת לא נאסרה אלא מטעם דקיימא להניק וכ"כ הרא"ש להדיא משמו של ר' שמשון ע"ש ומסקי התו' דהא למאי דבעי למימר דטעמא משום סנדל כו' ר"ל ומדחזינן דמעוברת אסירא אפי' גרושה א"כ מניקה נמי אסירא דהא מעוברת אינה אסורה לפי האמת אלא משום דלמניקה קיימא ודוק ועיין באשיר"י שכתב קצת לישנא דתו' שבסוף דיבור זה במבואר יותר ע"ש:

דף מב:

ברש"י בד"ה או שאינה ראוייה לילד לאתויי מחמת סמא או חולה ר"ל שע"י חולי נתקלקלו האיברים ואינה יכולה לקבל הריון אבל היא גופה אינה חולה ומה שאמר בגמ' או שהיתה היא חולה היינו דהיא עכשיו חולה אבל מחמת עצמה ראוייה לקבל הריון וק"ל וכ"כ רש"ל בח"ש:

שם בתו' בד"ה ר' יוסי כו' וע"כ היינו דוקא לינשא דליארס אפילו נשואה שרי הכא ר"י ר"ל כמבואר במתניתין דידן דאמר ר"י דהנשואות יתארסו וק"ל:

שם בתו' בא"ד וי"ל דלא דמי דהשתא הוי כל דוקא כו' ר"ל בשלא נגיה בדברי ר' יוסי ונניח אותם כמו שהן לפנינו ר' יוסי אומר כל הנשים יתארסו והיינו כדמעיקרא אז א"ש וק"ל:

שם בתו' בא"ד ואומר ר"ת דגרסינן בברייתא דרדופה ר"י מתיר ליארס כו' ואין להקשות איך יתורץ קושיות התו' לעיל איך מוכח בגמ' דהדר בי' ר' יוחנן ממתניתא דכרמא כו' דזה ודאי לא יתורץ אף לפי גירסתו די"ל דלעולם לא מקשינן קושיא הנ"ל אלא היכא דנוכל לפרש כן לישנא דברייתא דרדופה דקתני צריכות להמתין ג' חדשים וכמו שבאמת הקשו כן התוס' ג"כ בזה לעיל דילמא נפרש ת"ק דברייתא דרדופה ג"כ הכי אבל עכשיו לפי גירסת ר"ת א"א לומר דת"ק דרדופה אוסר דוקא לינשא אבל ליארס שרי דא"כ מאי פליג ר"י ולכן גם ברייתא דכרמא לא נפרש הכי דלישנא חדא קתני בשניהם צריכות להמתין ג' חדשים וק"ל:

שם בתו' בד"ה סתם ואח"כ מחלוקת כו' וי"ל דנהי דלא חשיב סתם גמור מ"מ חשיב כרבים לגבי יחיד ר"ל ורשאין לפסוק אז ג"כ הלכה כסתמא דבמחלוקת ואח"כ סתם לעולם הלכתא כסתמא עד דפסקי אמוראי דלא כוותי' בהדיא ובסתם ואח"כ מחלוקת רשאין לפסוק דלא כסתמא דלא הוי סתם ממש מ"מ חשיב לפסוק לרוב פעמים הלכתא הכי דחשיב כרבים לגבי יחיד וכן מבואר בהדיא בנ"י ע"ש ובזה מתורץ דפסקי הכא הילכתא דלא כסתמא דבסתם ואח"כ מחלוקת רשאין לפסוק דלא כוותי' ודוק:

דף מג.

בגמ' דמסיימי בה דווקני כו' פירוש דייקנים רש"ל בח"ש והוא מלישנא חזינא לספרי דווקני דחטרי לגגו דחית מנחות דף כ"ט ע"א וק"ל:

שם בגמ' וכן הי' ר"א מלמדנו משום ר' חנינא הגדול רובו של ראשון ורובו של שלישי ואמצעי שלם נראה דגם זה הי' בשליחות של ר' חייא בן אבין דשלח מתחילה והודיע מתחילה קולא אחת דמארסין תוך ג' ועוד שלח והודיע קולא אחרת והיינו דכן הי' ר"א מלמדנו רובו כו' וי"ל דהא דקתני צריכות להמתין ג' חדשים דלאו דוקא ג' חדשים שלימים אלא רובו של ראשון כו' והיינו דרך משל שמת בעלה בי"ד ניסן ואז רשאי לינשא ט"ז סיון דהוי כג' חדשים שלמים דמסתמא עוברה ניכר בג' חדשים כאלה וזה:

נלמד מדכתיב ויהי כמשלש חדשים וגומר דמשמע בהשתלש החדשים והיינו שיהיו משולשין בשווי ויהיו שלש חדשי עיבורה ואין זה אלא ברובו של ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם שמאחר דרובו ככולו בכל מקום ה"ל כאילו שלשתן שלימים שבהם יהיו ג' חדשים שליש של ימי עיבורה בשיוי והא דהקפידה תורה לומר כמשלש להודיענו

זה ולא אמרינן דיהא ניכר בשני חדשים שלמים ורובו של חדש השלישי היינו משום דמשמיענו רבותא דאפילו בתרי רובא מועיל להכרת העובר דחדשים גרמו כל זה למדתי מדברי רא"ם פרשת וישב מן הא דכתב דנלמד מדכתיב ויהי כמשלש חדשים כו' ועיין בג"א שהשיג עליו שם הכין דלא אמרינן כן אלא ביולדת לשבעה ע"ש וזה שכתבתי דהאי וכן הי' ר"א מלמדנו כו' שלח גם ר' חייא והודיע קולא אחרת זה מוכרח בעיני דהא ודאי ר"א גופי' לינשא שרי מאחר דהכרת העובר תלוי בו והיינו המתנת ג' חדשים ממש וא"כ קשה מאי וכן הי' ר"א מלמדנו כו' הלא ר' חייא לא התיר אלא ליארס ולא לינשא ועוד הא ר' חייא התיר ליארס תוך ג' ממש אפילו בלא רובו של ראשון כו' ור"א לא התיר אלא בהמתנת רובו של ראשון כו' אלא ודאי דפירושו כמו שכתבתי ודוק:

שם בתו' בד"ה ומה במקום שמותר וכו' הביא מהך גירסא דאשה מותרת בנטילת שער דהי' קשה לו איך התיר כאן לספר ובמועד קטן אוסר אלא ודאי דכאן איירי באשה והיא מותרת בנטילת שער ובזה מיושב הגירסא דקתני הכא מותר לכבס ולספר ומסקי התו' ועוד מצינו למימר דהכא אליבא דר' יוסי קיימי דשרי תספורת באבל כו' ר"ל ומתקיימת הגירסא בפשוטו דבאמת מותר לספר בימי אבלו ומביאין ראי' דכן כתב בה"ג כשם שאסור לגלח כו' ומבואר בהדיא בדבריו שלרבי יוסי מותר לספר בימי אבלו ומוכרחין לומר דכן הי' גירסתו של בה"ג בגמרא בברייתא דמ"ק והנה רש"ל בח"ש הגיה לישנא דבה"ג כמו ברייתא דמ"ק דף י"ז ע"ב וזה גירסו כשם שאסור לגלח במועד כך אסור ליטול ציפרנים במועד דברי ר' יהודא ר' יוסי מתיר וכשם שאסור לגלח בימי אבלו כך אסור ליטול ציפרנים בימי אבלו דברי ר"י ר' יוסי מתיר ע"ש בח"ש ואני אומר דדבריו תמוהים דאם נגיה כך כמו שהוא בגמ' לא הי' צריך התו' להביא דברי בה"ג לראי' דר' יוסי מתיר דהא בגמרא איתא אותו לשון שנלמד מתוכו הכל כמו שהביאו בה"ג ועוד דבאמת מלישנא דגמרא לא משמע כלל דר"י מתיר לספר בימי אבלו דל"פ אלא בנטילת צפרנים במועד ובנטילת צפרנים בימי אבלו אבל בלספר ל"פ כלל ולכך נראה פשוט דלא נגיה כלל בלישנא דבה"ג והתו' מביאין לשנא דבה"ג דמבואר בו דר' יוסי מתיר לספר בימי אבלו והי' גירסתו בגמרא ודאי כך אף שמלישנא דגמרא דמ"ק ודאי משמע להדיא שא"א לגרוס כך דהא מסיק להלכה כר"י באבל והלכה כר' יוסי במועד כו' משמע דפליגי במועד ובאבל נראה דמוכרחין לומר דגירסא של בה"ג הי' הלכתא כר' יודא בגילוח והלכה כר' יוסי בנטילת ציפרנים או איפכא ע"ש בגמרא ודוק בו אבל פשוט בתכלית הפשיטות דאין להגיה בתוס' כלישנא דגמרא דהתם ודלא כח"ש ומ"ש התו' בלישנא דבה"ג כל ל' יום אסור בתספורת כו' הוא כתב כן לדברי ר' יודא דאוסר בגילוח ומפרש

דאסור כל ל' יום לדידי וסוברין עכשיו התו' דאין חילוק כלל בין תספורת לגילוח והא דמביאין התו' לישנא דבה"ג עד ומיהו אינו נראה כלל אע"ג דמרישא נשמע שפיר היטב דר"י מתיר בגילוח באבל נראה פשוט דהיינו משום דבאו להביא ראי' אף לדברי רבינו יעקב מאוריליניש דאשה מותרת בנטילת שער שכ"כ הבה"ג בסוף דבריו דבאשה כ"ע מודו דמותרת בנטילת שער בימי אבלה ומסקי התו' ואמרו ומיהו אינו נראה כו' וקאי אשני היישובים שכתבו לפני זה דמיישבים הגירסא דהכא דהא שכתבו ליישב בשם הר"ר יעקב מאוריליניש דאשה מותרת לא א"ש דשמא אשה דשריא באבלה שריא נמי בט"ב ואיך אמר בגמ' דנלמד בק"ו ומסקו וכן ר' יוסי כו' ר"ל דגם מה שרצה ליישב מתחילה דהגמרא אתי כר' יוסי ג"כ א"א ליישב בכך דאפשר דר' יוסי כשם שמתיר לספר באבל כו' וא"כ ליכא ק"ו ודוק הארכתי קצת בזה להוציא מהגהות שהגיה רש"ל בזה:

שם בתו' בא"ד וכן משמע מתוך הג' שהבאתי ר"ל שהרי מתחלה כתב דפליגי ר' יודא ור' יוסי בגילוח ואח"כ כתב סתמא כל ל' יום אסור בתספורת כו' משמע ודאי שבתספורת כולהו מודו אע"ג שכבר כתבתי דהוא קאי לדברי ר' יודא היינו דמוכרחין לומר כן כשלא היינו יודעין שיש חילוק בין גילוח לתספורת ודוק:

שם בתו' בד"ה מה היא דתנן למאי דפרישות דבאיבול פליגי כו' ר"ל לעיל בעמוד שלפני זה בד"ה ר' יוסי אומר כו' וק"ל והיינו פירש"י דשמעתין ודלא כפירש"י דעירובין וכמבואר לעיל:

שם בתו' בא"ד ששום תנא יחלוק אמתניתין דשרי לארס בט' באב כו' פירוש בשבוע של ט' באב ולאו דוקא ביומא וק"ל רש"ל בח"ש:

שם בתו' בד"ה מלישא וליתן כו' בפ"ק דתענית דף י"ד מוקי בבנין כו' עיין בח"ש מה שכתב רש"ל בזה שמגיה בפרק בתרא דתענית בירושלמי מוקי כו' ע"ש:

שם בתו' בד"ה ומה במקום שאסור כו' ולפי המסקנא ניחא ר"ל לפי מה דמחלק לקמן בין אבילות ישינה לאבילות חדשה ובין אבילות דרבים לאבילות דיחיד וכפי מה שכתבו התו' שם פירושו יהי' ניחא דלא מצי למילף שום ק"ו וק"ל:

דף מג:

בתו' בד"ה לית ליה לר' יוסי כו' ורדופי וחברותי' לעיל כו' ר"ל דלעיל בדף שלפני זה עמוד ב' דקתני ר"י מתיר ליארס ולינשא מיד וא"כ יקשה איך אפשר דר' יוסי לא יסבור כלל הבחנה דא"כ הל"ל לעיל רבותא דאפילו אם אינה רדופה מותרת ליארס ולינשא מיד עז"א דרדופה וחברותי' נקט משום ר"מ דאפ"ה סובר ר"מ דצריכות להמתין אע"ג דודאי אינה מעוברת וק"ל:

שם בתו' בד"ה א"ה היינו כו' אע"ג דלפי המסקנא ליכא איבול בארוסה ר"ל וא"כ למה לא נאמר עתה דר' יודא יפלוג ויאמר אפילו נישואין שרי בארוסה דלית בה איבול ע"ז מסיק ואומר מ"מ למאי דס"ד השתא כו' וק"ל:
שם בתו' בד"ה שאני בין אבילות כו' כדאוקמינן בקודם דקודם ר"ל דהברייתא מיירי דוקא בקודם דקודם וא"כ ממילא ליכא ק"ו רק ממשא ומתן וק"ל:
שם בתו' בא"ד מדקאמרינן התם דאביו של חתן קטרח כו' ואילו הי' לו בנים לא הי' קטרח בעדו אלא הוא בעצמו הי' עושה צרכי סעודתו דיוצא מרשות האב בנישואין הראשונים שלו וק"ל:
שם בתו' בא"ד ומותר לישא צריך לומר דלישא ולבעול קאמר כו' אע"ג דפירוש הזה לא הי' צריך לפרש עכשיו בהקושיא דאדרבה אם לא נפרש כך הי' קשה מכח כ"ש אר"ת דאפילו לישא אסור תוך ל' יום מ"מ מדכתבו לעיל ומשמע דכנסה לאלתר ע"ז כתבו דמאי דקתני מותר לישא היינו לישא ולבעול כו' וק"ל:

דף מד.

בגמ' אלא יבמתו ריבה ומרבה דאפילו היכא שיש שתי יבמות מבית אחד תתקיים בהן מצות ייבום ודאי שקשיא דלא ליכתוב ריבוי דיבמתו ולא ליכתוב ג"כ לשון בית דדרשינן מיני' בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני בתים וי"ל דאם לא נכתב לשון בית ה"א דיתייבמו שתיהן עוד יש לומר דודאי בלא דרש דבית אחד הוא בונה הי' אפשר לומר דבשתי יבמות לא תתקיים בהו מצות ייבום ולכך בא הכתוב לכתוב יבמתו יבמתו לרבות ואיצטריך דרש דבית אחד הוא בונה למעט דלא ייבם שתיהן והמקשה שהקשה לעיל ונייבם לתרוייהו היינו משום דידע דעכ"פ בשתי יבמות מקיימינן מצות ייבום ולכך הקשה דנייבם לתרוייהו וק"ל:
שם ברש"י בד"ה עונה בחודש עונה של ת"ח מע"ש לע"ש כו' ואע"ג דמתניתין סתמא בכל אדם מיירי ולא סגי לכל חדא וחדא עונה בחדש הכא ביבמתו שאני שאשה הקנו לו מן השמים:
שם בתו' בד"ה שאני בין אבילות חדשה כו' ולר"י נראה באין לו בנים כלל אסור אפילו לכנוס תוך ל' כיון דאינו יכול כו' דהוא לא סבר כר"ת דפסק דאפילו לבעול מותר ולכך אסור אפילו לכנוס דלמה יכנוס בשלא יהא רשאי לבעול אותה בשלמא ביש לו בנים קטנים א"ש דרשאי לישא משום הבנים דתתעסק עמהם ומסיק דלפי"ז א"ש דנקט במסכת שמחות לישא כו' דלפר"ת ה"ל למינקט לישא ולבעול כפירושו דהויא מילתא דשויא לתרוייהו בשריותא דאחר שלשים אבל לפר"י א"ש דנקט לישא להשמיענו דמי

שאין לו בנים אסור אפילו לישא ומסקו התו' והר"ר יוסף אומר דהא דאסרינן כו' וקאי אהא דלעיל דכתבו התו' בשם ר"ת דאסרינן בית השמחה באביו ואמו עד י"ב חדש ודוק:
שם בתו' בד"ה ונייבם לחדא כו' ונראה דל"ג ליה דלא צריך קרא להכי כו' ר"ל מאחר דנדרש אח"כ מקרא דכל העולה לייבום עולה לחליצה ממילא ה"ה איפכא כל העולה לחליצה עולה לייבום כו' ובתוס' פ"ק דף י' ע"ב כתבו דיש לתרץ קושיא זו דכי מתרץ בתר הכי הא חפץ מייבם כל העולה לייבום כו' תו לא איצטריך קרא דלא יבנה דלא לחלוץ ולייבם לחדא ע"ש:
שם בתו' בד"ה ועוד לא גרסינן ועוד כו' ר"ל דהתו' מחקו הא דאמר ועוד גזירה שמא כו' עד וקם ליה בלא יבנה והיינו משום דכאן קאי בדאורייתא ונאמר דבאמת מדאורייתא מייבם לחדא וחליץ לחדא רק דרבנן גזרו זה דבר תמיה דמשום גזירה ודאי לא ננית דינא דאורייתא וק"ל וזה דמחקו האי תירוצא ג"כ מבואר לעיל פ"ק דף י' ע"ב דהתו' לא גרסו ליה ועיין לעיל בכתבי בזה והאי לישנא דגזירה שמא יאמרו הוא שנוי לעיל פ"ד אחין דף ל"א ע"ב ע"ש:
שם בתו' בד"ה אלמה לא איצטריך כו' אכתי צרת צרה היכי משכחת לה כו' ואנן מצריכין קרא ליפטור צרת צרה כדלעיל דף ג' ע"ב דקאמר צרת צרותיה מנין דכתיב לצרור ולא לצור וא"כ אכתי נאמר א"כ דבשתי יבמות לא מתקיים מצות ייבום כלל צרת צרה דאסרה רחמנא ופטרה מייבום ל"ל דא"א לומר דה"א דערוה אבראי קיימא דאכתי צרת צרה לא הוי צריך להשמיענו וק"ל:
שם בתו' בא"ד כגון שהערוה היא מחייבי עשה כו' ר"ל דהערוה היינו היכא שהיא בכרת או מיתת ב"ד ואותה פוטרת צרתה אבל היכא דלא הויא אסירא אלא בעשה או ל"ת ועשה היא אסירא וצרתה לא מיפטרא וא"כ משכחת צרת צרה שתהא מותרת להתייבם היכא שהאחת שהיא ערוה לאחד מן האחין היא על האחין האחרים באיסור לאו ועשה דאז היא אסורה להתייבם על האחרים וצרתה שריא ולכך איצטריך קרא דשפיר נוכל למצוא צרת צרה וק"ל:
שם בתו' בד"ה א"כ לשמעינן כו' אכתי ה"מ למיפרך תנינא כו' ר"ל אף אם הי' שונה התנא שאר חייבי כריתות אכתי לא הוי א"ש דהא אכתי הי' קשה תנינא דסתם לן תנא כו' וק"ל:

דף מד:

בגמ' כיון שבעלה עשאה זונה עיין בח"ש מ"ש רש"ל בזה שדבריו נכונים:

שם בתו' בד"ה כיון שבעלה עשאה זונה כו' כיון דחמירי דזרים אצלה חשיבי ר"ל מאחר דהם חמורין כ"כ וחייבין כרת הוו כזרים ממש וחשיבי כאילו הוו זרים מעיקרא לגבה ומפרשין קרא דבת כהן כי תהי' לאיש זר גם עלייהו דחשיבי כזרים אצלה וק"ל:

שם בתו' בא"ד ולא ממעטי מכי תהי' כו' אלא דוקא גוי ועבד באו לומר דלא תימא היאך אנו אומרים דחייבי כריתות הם נלמדים מקרא דבת כהן כי תהי' לאיש זר הא ודאי לשון תהי' משמע היכא דאית בהו הוי' קידושין תופסין והיכי יליף חייבי כריתות מיני' ע"ז אמרו דלא ממעט חייבי כריתות משום דאינהו חמירי ולכך בודאי ליכא למעטינהו מהתם אלא דוקא גוי ועבד איכא למעטינהו מהתם דלא תפסי בהו קידושי ולא מיירי מינייהו ולהכי איצטריך קרא דאלמנה וגרושה ושבה אל בית אבי' כו' דדוקא מי שיש לו בה אלמנות וגירושין יצאו גוי ועבד כו' דאין אוכלת בתרומה אחר ביאתו דביאתו פוסלת אותה ועז"א לאתויי גוי ועבד שתהא פסולה מתרומה ואין להקשות דא"כ לא ליכתוב לן רחמנא לישנא דכי תהי' בפסוק ובת כהן כי תהי' לאיש זר מאחר דלא ממעט מידי ז"א דמבואר לקמן דף ס"ח ע"ב בתו' דמפרשין דכי תהי' אתי לרבות חייבי לאוין ולא תימא דוקא חייבי כריתות פוסלין דחמירי ולא חייבי לאוין והנה רש"ל בח"ש מחק מילת גוי ועבד והגיה במקומו בחייבי לאוין בהא דקתני אלא דוקא גוי ועבד וכתב אח"כ פירוש חייבי לאוין דלא תפסי בהו קידושין ע"ש ואני בינותי ולא אבין דהא חייבי לאוין דלא תפסי בהו קידושין היינו גוי ועבד דכל שאר חייבי לאוין תפסי בהו קידושין ולר' עקיבא דלא תפסי קידושין בהן לא ממועטו כלל מלאיש זר כמ"ש התו' אח"כ וא"כ למה נגיה ונמחק גוי ועבד וק"ל:

שם בתו' בא"ד ומכל הנהו דלא תפסי בהו קידושין כו' ר"ל בין לר' יהושע בין לרבנן בין לר' עקיבא הוי דינא הכי לפי מסקנא זו דכל הנהו דלא תפסי קידושין בה עשאה זונה לא קאמר הכי דק דהכי הוי מסקנא לפירוש ר"י ודוק וכתב רש"ל דלא הויא זונה רק מהנהו דלא תפסי בה קידושין אבל מתרומה מיפסלא בחייבי לאוין היכא דהוי זר אצלה מעיקרא אע"ג דתפסי בהו קידושין וכמבואר לעיל בזה בתו' ואע"ג דלא הויא זונה ממש למילקא עליה מ"מ פסולה לכהן אע"ג דלא לקי עליה משום הק"ו דגרושה כמ"ש התו' אח"כ ע"ש בח"ש וקשה לי על דבריו דא"א לומר דיהא דעת התו' כן דא"כ מאי מקשו התו' דלא ליכתוב הקרא דזונה לא יקחו הא איצטריך להשמיענו דהויא זונה כי היכ' דלילקי עליה וכמ"ש רש"ל ואפשר דלזה כיוון בעצמו במ"ש בסוף דבריו הנזכרים והיא סברת הראב"ד פי"ח דביאה ור"ל סברתו הוא כך אבל התו' בודאי לא מצי סברו הכי רק מתחילה כשכתב כן לא הי' מדקדק לשלא יהי' כן דעת התו' ובאמת מוכרחין לומר

דהתו' סברו בפשוטו דכל הענינים הנזכרים ומבוארים בקרא דבת כהן כי תהי' לאיש זר הן בכלל לישנא דזונה ולא באו כאן למעט דלא הוי אב כלל ודוק. עוד נוכל לומר דהתו' יתפרשו שפיר כדבריו ומשמעינן כאן בהא דאמר ומכל הנהו דלא תפסי בהו קידושין הויא זונה להיות בכלל הפסוק דזונה לא יקחו אבל היכא דתפסי בה קידושי לא נקראת בשם זונה כלל ולא לקי משום זונה ומיהו לקי משום פסוק דבת כהן כי תהי' לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל דנדרש ק"ו ונאמר מאחר דבתרומה הויא בלאו כ"ש שאסורה לכהן באיסור לאו והיינו מלקות וכמו שכתבו התו' אח"כ והא דמקשו התו' אח"כ דלא ליכתוב זונה לא יקחו היינו משום דעכ"פ הוא במלקות מקרא דבת כהן כי תהי' לאיש זר וכמ"ש וע"ז מתרצו דאיצטריך לאו דזונה דלילקי תרתי ואפשר דהיינו דוקא באמת דהויא זונה כדרך שכתבתי והוא נכון בעיני ודוק:

שם בתו' בד"ה וקצת קשה דבפרק עשרה יוחסין משמע היכא דהוי ממזר כו' ר"ל וא"כ קשה הא דמתרצינן דכתב קרא זונה לא יקחו לאשמעינן דכל היכא דהויא זונה היא חמורה והויא בכלל לאיש זר הלא לא תלוי כלל בשם זונה רק בשם ממזרות ומסיק דלר' יהושע דמחייבי כריתות לא הוי ממזר לדידי' א"ש דמוכרחין לומר דשם זונה גורם לה ליפסל וק"ל:

שם בתו' בא"ד ולעיל בסוף פרק ד' אחין הביא ר"י כו' ר"ל דכאן כתב לעיל בדיבור זה דכל חייבי כריתות הויין בכלל לאיש זר אפילו היכא דלא הויא אלא ע"י קידושין ולא הוי זר אצלה מעיקרא אבל לעיל בפ"ד אחין כתב דכל הנך דע"י קידושין כו' וק"ל:

דף מה.

בגמרא ואתי לקמיה דרב אמי ואמר להו ר' יוחנן ור' אלעזר כו' כתב רש"ל בח"ש שנראה לו דלא אמר כן ר' יוחנן בהדיא ואני כבר הארכתי בזה בכתבי לעיל בספ"ק בגמ' דף י"ו ע"ב בתו' בד"ה קסבר גוי ועבד כו' ועיקר ראייתו אינו כלום דמבואר לעיל בגמ' ובכאן בתוס' בד"ה יצאו גוי ועבד כו' דאמוראי נינהו אליבא דר"י וא"כ ליכא למוחקו ויכול להיות דרב אמי אמר שכן אמר ר' יוחנן בפניו ואמוראי אחרינא פליגי ואמרי דר' יוחנן אמר דהולד כשר ומ"ש התוס' לעיל פ"ב דף כ"ג ע"א כתבתי במקומו וכן מה שרצה להביא ראי' למוחקו מתו' דספ"ק שכתבו וסוגיא דתלמודא דהחולץ אזלא דאית ליה לר' יוחנן הולד ממזר מזה נשמע דלא אמר כן ר"י בהדיא כבר כתבתי בזה ג"כ לעיל דודאי ממקום שאמר כן בהדיא בשמו אין להביא ראי' דהא אמוראי נינהו אליבי' ולא מביאין ראי' רק מסוגיא דתלמודא והיינו סוגיא דתלמודא בדף שאחר זה ע"א דמשמע מעובדא שמביא הגמרא דר' יוחנן סובר כן וכמו שמקשה רש"ל באמת מאותו גמרא דאמר ר' יוחנן

בהדיא דהולד ממזר ומ"מ כבר כתבתי לעיל בספ"ק דאף מאותה עובדא אין הקושיא כ"כ לדייק בפשיטו דר' יוחנן סובר כן דאפשר דר' יוחנן לא אמר רק צא והכרז על בניהם שהם פסולין ומאן דסיפר להא עובדא בבית המדרש הי' סובר לר' יוחנן דהולד ממזר ולכך הי' הוא מפרש דברי ר' יוחנן דר"ל שהם ממזרים ולאותו מ"ד דסובר אליבי' דאין הולד ממזר נהי דאין הולד ממזר פגום מיהא הוי כמבואר בכאן בשמעתא והתוס' לעיל מביאין ראי' מדאמר סתמא דתלמודא דר' יוחנן אמר צא והכרז על בניהם שהם ממזרים ש"מ דתלמודא סוברת אליבא דר' יוחנן דהולד ממזר ובזה מיושבים כל קושיות רש"ל שהקשה כאן ולא נמחוק מילת ר' יוחנן כלל:

שם בגמ' א"ל יהושע בן נון אי מר לא יהיב ליה כו' כו' מ"ש רש"ל בח"ש פשוטים בתכלית הפשיטות:

שם ברש"י בד"ה אמרי אינשי כו' במלכות מדי וגוזמא נ"ל בפשיטות לרש"י דמשל זו וענין זה הוא דרך גוזמא בעלמא והגמרא הכי יתפרש דאמרי אינשי דבר גדול כזה הוא והא קבא והא גמלא כו' ולא רקדא כלומר ולא חזינן ענין זה כן אתה מתיר דבר גדול וענין גדול ולכך האמת דבריך ותן לו בתך ורש"ל בח"ש כתב פירוש מלומדים הגמלים לכך עכ"ל משמע דסובר דהאמת כן הוא מדאמר דהגמלים מלומדים כך ולישנא דגוזמא ודאי לא משמע כך כדבריו שיהא האמת כך וצל"ע:

שם בתוס' בד"ה עשאה זונה כו' וא"ת בקידושין בהאומר כו' האי קושיא קאי לשמעון התימני אבל לא לר' יהושע וק"ל:

שם בתוס' בא"ד כגון אשת איש שיש לה היתר בחיי בעלה ואחות אשה כו' אחות אשה אין לה היתר בחיי אוסרה מיהו יש לה היתר לאחר מיתת אשתו משא"כ בשאר עריות דאין להם היתר בעולם עולמית וק"ל ומ"ש וכל דכוותיה כגון אשת אח שיש לה היתר במקום מצוה:

דף מה:

בגמ' כי איתמר דרב יודא כגון שקידש בת ישראל כו והא דמשמיענו בחציו עבד דבא להשמיענו דקידושין דידי' בעצמו מזיק ליה משא"כ עבד דקידושין דידי' לאו כלום:

שם בגמ' מה אשת אב דלדידי' לא תפסי בה קידושין לאחריני תפסי בה קידושין לאפוקי כותי ועבד כו' ר"ל דהאי שבא על אשת אב אינו אלא שלא תופסין לו קידושין בה אבל יש לו קידושין על אחרת דאם קידש אחרת בודאי קידושין תופסין ס"פ האומר דף ס"ח ע"ב בס"א נדפס מה אשת אב דלדידהו לא תפסי בהו קידושין כו' ונראה לכאורה דה"פ לפי אותה גירסא דגבי אשת אב שניהם בני קידושין דהא גם איהי הויא בת קידושין רק

דלאותו בעל לא תפסי בה קידושין אבל לאנשים אחרים הויא שפיר בת קידושין וקידושי האחרים תופסין בה משא"כ נכרי ועבד דלא הוו בני קידושין כלל וממזרת תלוי הכל בקידושין כמבואר לעיל דף מ"ד ע"ב בתו' בד"ה עשאה זונה וכן הוה משמע לי שפירשו התו' לקמן דף מ"ט ע"ב בד"ה הכל מודים כו' בהא שהקשו אמאי הוה ממזר משומרת יבם לשום תנא כיון דהוי כנכרי ועבד דלא תפסי בה קידושין לא לדידי' ולא לאחריני ע"ש בכתבי בזה:

שם ברש"י בד"ה ובברתה ואע"ג דבת עבד הבא על בת ישראל הוא ר"ל ודאי אם היתה אמה עדיין נכרית והויא בת עבד הבא על נכרית אז פשיטא דכשירה דמאחר שילדה בגיותה לא שייך לומר בה פסול ממזרות ואז פשיטא דכשירה לבא בקהל ע"י שתתגייר ותקבל עליה מצות ישראלית אבל עכשיו דאמה ישראלית איכא למיפסל בתה משום ממזרות דרבו הדיעות שאומרים דכותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר אפ"ה כשירה מטעם דהוא סובר כמ"ד דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ודוק:

שם בתוס' בד"ה כיון דאמו מישראל כו' דקרינן ליה בא מטיפה פסולה כו' ר"ל ואם היה דאמו מישראל והיינו שאביו גר נשא בת ישראל והולידו לא שייך למיקרייה טיפה פסולה דהא ודאי טיפה כשירה הוא אלא ודאי מיירי התם בגר שנתגייר מעצמו ואפ"ה כשר לדון ודוק:

שם בתוס' בא"ד תדע דהא דרשינן עליך הוא דבעינן מקרב אחיך ר"ל דלקמן במצות חליצה דף ק"ב ע"א אמר דגר דן את חבירו גר דבר תורה שנאמר שום תשים עליך מלך מקרב אחיך עליך הוא דבעינן מקרב אחיך אבל גר דן את חבירו גר עכ"ל הגמרא שם וא"כ אמרו התוס' מאחר דדרשינן הכי וזה פשוט דממזר מיקרו שפיר עליך כו' והוי בכלל עליך כמו שאר ישראל דאחיך הוא דלא מיקרי כיון דנולד באיסור אבל בכלל עליך מיהא הוי א"כ אם נאמר דממזר אינו דן ישראל ממילא נמי אינו דן את חבירו ממזר דהא כל ממזר הוי שפיר בכלל לישנא דעליך וא"א למידרש ולדקדק בו כמו דדרשי גבי גר אלא ודאי דממזר נמי בכלל לישנא דאחיך הוא ודוק ובנדה פרק בא סימן דף מ"ט ע"ב הארכתי בו יותר:

שם בתוס' בד"ה אטבלה להההיא כו' שהי' רוצה לייחדה לו כו' ובזה מתורץ לישנא דלשם אינתא דאי הוי פירש"י שהטבילה לנדות לא א"ש לישנא דלשם אינתא וק"ל:

דף מו.

ברש"י בד"ה הקדש חמץ כו' מוסיף עוד דינר כו' ר"ל מוסיף על חובו שיש לו כבר עליו עוד דינר שלא יאמרו הקדש יוצא לחולין ובזה נפדה אפילו שוה מאה מנה וק"ל:

שם ברש"י בד"ה לפניה אין לפי שהם גרים והיא נכרית כו' זה לפי שהם גרים לא הי' צריך לטעמא דלא קני דהא כבר מבואר דאפילו לנכרי לא קני רק דהאמת אמר שהם גרים ולא בא לומר להטעם רק לפי שהיא נכרית ונכרי לא קני לנכרי וכמ"ש וקושטא דמילתא קאמר שהן גרים דהא טבלו לפני בלוריא וקודם לה לדעתה וק"ל:

דף מו:

בגמ' ור' יהושע טבילה באמהות מנין כו' אע"ג דר' אליעזר נמי סובר הכי וכדמסיק לפני זה בסמוך מ"מ ר' יהושע הוי מרא דשמעתא דאמר הכי וכדמסיק אבל ודאי דגם ר"א סובר הכי ודורש ליה הכי וכ"ש לפימ"ש התוס' בחד תירוצא דלא איצטריך האי תירוצא כלל אליבא דר' יהושע אלא אליבא דר' אליעזר וק"ל:

שם ברש"י בד"ה דבעינן מומחין כי הנך תלתא גברי רבנן רברבי דקדק לכתוב רבנן רברבי וכן אח"כ דילמא הכי הוה מעשה דאיתרמי רבנן כי הני מכל זה ודאי משמע דדוקא בא לדקדק דיהא צריכין ג' מומחין וחשובין ממש כי הנהו רבנן אבל זה דבעי מומחין דבר פשוט הוא ולא צריך למימר כלל דמשמע מההוא עובדא דמאחר דאמר דבעי שלשה פשוט הוא דבעי מומחין וזה שכתבו התו' והקשו בפשיטות אנן היכי מקבלינן גרים הא בעינן מומחין ודוק:

שם בתו' בד"ה אין הזאה בלא טבילה מפרש ר"ת בלא טבילה לפני הזאה כו' נ"ל דקשה ליה דדילמא הא דקיי"ל דאין הזאה בלא טבילה היינו משום דלא מצינו הזאה רק בטומאה וטומאה בודאי לא אתיא לידי טהרה רק ע"י טבילה אבל הכא דילמא אבותינו לא טבלו כלל שלא היו צריכין עכשיו טבילה שלא היו צריכין עכשיו ליטהר לשיוצרכו להם טבילה ואף אם היו צריכין ליטהר טומאתן בודאי לא היו נטהרין בזה דהא לא הי' להם באותו פעם אפר פרה והיו כולם טמאי מתים וא"א להם ליטהר והזאות דקרא היינו בדם הקרבנות עז"א דכאן איירי בטבילה לפני הזאה כו' וזה לא שייך לומר דהוא דוקא בטמאים דהא לענין טומאה בלא"ה הי' צריך טבילה לאחריה אחר הזאה כדמסיק ודייק כן דלענין טומאה צריכין טבילה אחרת ג"כ דאל"כ קשיין משניות אהדדי דבמסכת נדה תנן טובלין בלילה ובמסכת מגילה תנן דאין טובלין אלא ביום אלא ודאי דצריכין לומר דהזאה צריכה טבילה מקודם כדי לקבל הזאה ובזה ודאי דאין חילוק בין הזאת הדם להזאת אפר פרה וק"ל ובעיני נראה יותר לומר כפשוטו דדייק מלשון שהביאו אח"כ במילה וטבילה והזאת דמים וכן הא דתנן טובל בלילה ומזה ביום דקתני טבילה תחילה:

שם בתוס' בא"ד והשתא א"ש הא דתנן טבילה קודם להזאה ר"ל דלפירוש ר"ת קשה איך תנן במגילה לישנא דטבילה קודם לישנא דהזאה מאחר דהטבילה הוא לאחר הזאה

אבל לפירוש הי"מ א"ש דאיירי בטבילת איזוב להזות דהויא בפשוטו קודם ההזאה וק"ל ומסקו והא דקאמר התם בגמ' לא מזין אלא ביום כו' ואיתקיש טבילה להזאה ר"ל וא"כ קשה להי"מ היכן מצינו דאיתקש בשלמא לפר"ת דהיינו טבילה ממש איתקש שפיר בקרא והזה ואח"כ כתיב ורחץ במים וכמו שהביאו התוס' לעיל אבל לפירוש הי"מ דאיירי בטבילת איזוב היכא איתקוש עז"א דאיתקיש בקרא דלקמיה כו' ומסקו התוס' וכן משמע בירושלמי דמגילה דאמר וטבל והזה וכו' ור"ל הקרא ולקח איזוב וטבל במים וכו' והזה וכו' שהביאו התוס' לפני זה בסמוך וא"כ מזה משמע בפשיטות כפירוש הי"מ דטבילת איזוב הוא דאילו לפר"ת ה"ל להירושלמי לומר והזה ורחץ במים מה הזאה וכו' ודוק ומסיק ואין לתמוה כיון דבעי הזאה כו' וזה קשה לכל הפירושים מאחר דאבותינו בודאי לא קיבלו הזאה לשיטהרו בו דהא באותה הזאה לא נטהרו וכמ"ש לעיל בסמוך וא"כ בודאי היתה ההזאה שיכנוסו בברית התורה והיינו לשם גירות וא"כ למוד מהם כמו שלמדין מהן מילה וטבילה ונאמר הכל צריכין הזאה לקבלן גרים וא"כ היאך מקבלין גרים בזמן הזה עז"א דבפ"ד מחוסרי כפרה כו' ודוק:

דף מז.

בתוס' בד"ה משפט כתיב ביה כו' ור"י אית ליה בהדיא בירושלמי שנים שדנו אין דיניהם דין כצ"ל וכן הגיה רש"ל בח"ש וכן מבואר להדיא בתוס' ריש סנהדרין דף ב' ע"ב ור"ל א"כ מעיקרא לא קשיא כלל דגם בדין צריך ג' דוקא דכאן נמי הוי מימרא דר' יוחנן וק"ל: שם בתוס' בד"ה במוחזק לך כו' אבל אם בא על בת כהן לא פסלה כדפרישית לעיל הוא בס"פ שני דף כ"ה ע"ב ובסמוך יתבאר ג"כ בתוס' בשמעתין ומההיא דלעיל דא"ל זיל גלי אין האי' ר"ל מדא"ל לעיל דף מ"ה ע"א להההוא דהוי בן נכרי הבא על בת ישראל זיל גלי למקום שלא יכירוך ויתנו לך בת ישראל כשירה ומזה אפשר לדקדק דלא בדקינן לשום אדם וכל הבא בתורת יהדות מחזקינן ליה בישראל דאל"כ מאי אהני ליה ההוא גלות עז"א דאין ראי' מהתם דדילמא לעולם בודקין לכל הבא לפנינו ואמר דהוא ישראל דדילמא הוי גוי ולא נתגייר שפיר כדינא ומיהו במשפחתו לא היו בודקין מאין בא ומי היה אביו ולכך שפיר קאמר ליה לעיל זיל גלי ושם יבדקוך אם את מעולם ישראל וזה לא יזיקך דהא באמת הוא ישראל ממעי אמו וממילא אין ראי' מהתם כלל ודוק:

שם בתוס' בד"ה אין לי אלא בארץ פירוש דמקבלים גרים כתבו כן לאפוקי שתפרש אין לי אלא בארץ דאז מהני בא הוא ועדיו עמו בח"ל מניין כו' וזה א"א דא"כ איך מסיק דבח"ל א"צ ראיה כלל וכאן מביא פסוק דמשמיענו דבח"ל מהני בא הוא ועדיו עמו משמע דראי' מיהא צריך גם אין לפרש אין לי דצריכין עדיו עמו אלא בארץ בח"ל מניין

דצריכין עדיו עמו כו' דא"כ מכ"ש דלא אתי שפיר דכאן אמר דרשא דבח"ל צריכין ראי' ומסיק אח"כ דבח"ל אין צריך להביא ראי' וק"ל:
שם בתוס' בד"ה יש לך עדים פירוש שנתגיירת בינך לבין עצמך באו לאפוקי שתפרש יש לך עדים על הא דנתגיירת דא"כ הוי משמע דאם יש לו עדים ע"ז דהוה מועיל לו וזה אינו דהא אינו מועיל בלא ג' כדמסיק דזה דהוי פסול הוא מטעם דאמר דנתגייר בינו לבין עצמו לכך פירשו יש לך עדים כדבריך שנתגיירת בינך לבין עצמך ומיקרי בינו לבין עצמו הואיל ולא הי' שם ב"ד דהוו ג' וע"ז מסקו ותימא מיהא כו' ודוק:

דף מז.

בתוס' בד"ה וכל דבר שחוצץ כו' ובקונטרס לא גריס ליה בנדה משום הך דהכא ר"ל לא גריס התם הא דאמר ה"מ לטהרות אבל לבעלה לא משום הא דהכא דאמר דאין חילוק בין לבעלה בין לטהרות וכן כתב רש"ל בח"ש:
שם בתו' בד"ה קשים גרים כו' וקשה דבפרק ואילו נאמרין משמע כו' רש"ל בח"ש הגיה והקשה במקום מילת וקשה וכתב ז"ל כנ"ל להגיה משום דרש"י גופיה סותר זה הלשון עכ"ל:

דף מח.

בתוס' בד"ה המפקיר עבדו יצא לחירות כו' ואר"י דהכי פריך כו' ז"ל רש"ל בח"ש הוא שינוייא על התימא עכ"ל באמת שפשוט הוא דהוי תירוצא אקושיית התוס' אך דצריך קצת ביאור ונ"ל בפשוטו דה"פ דהמקשה דהתם לא פריך רק דאותו לשון עצמו הכתוב בשטר ה"ל להועיל בע"פ וע"' תירץ התם שפיר דאינו מועיל לאותו לשון בע"פ אבל ודאי דאע"ג דיש לשון דמועיל בע"פ כמו לישנא דהפקר מזה לא מקשה ל"ל שטרא דבא לומר דשטר מועיל ואע"ג דאותו לשון אינו מועיל בע"פ שטרא עדיף וממילא לא קשה כלל קושיית התוס' וק"ל:
שם בתוס' בד"ה לא עשה רגליו כו' דאיירי ההיא ברייתא אף בשאר איברים דבבית השחי ובבית הערוה נמי איירי ולפי"ז הא דאמר התם בברייתא האחרת דלוקה לאו דוקא אלא ר"ל מכות מרדות דרבנן בעלמא כדמוכח בתר הכי כי קאמר רב במספרים כו' כצ"ל והתוס' כתבו הא דבבית השחי ובבית הערוה נמי איירי לתרץ לישנא דידהו דאמרו דאיירי ההוא ברייתא אף בשאר איברים משום דבאמת איירי בכל מיני שיער דסתמא קאמר וק"ל ורש"ל בח"ש מחק אותו ע"ש:
שם בתו' בא"ד ובתשובת הגאונים שרי לגלח בית השחי ובית הערוה כי מגלח כל גופו מראשו ועד רגליו והקשה רש"ל בביאוריו לסמ"ג שהסמ"ג ג"כ העתיק דברי הגאונים

הללו בדף י"א ע"ג וז"ל דברי הגאונים הללו תמוהים דא"כ מאי מקשה הגמ' דנז והביאו התוס' לעיל בסמוך אהא דאמר רב מיקל אדם כל גופו בתער ופריך והתניא המעביר שער בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה הלא יכולים לתרץ בפשיטות דרב דשרי אפילו בית השחי ובית הערוה היינו בשמגלח כל גופו דוקא דאז שרי משום דהוי ניוול ותירץ רש"ל דאפשר דלא רצה לתרץ כן משום דברייתא סתמא קתני דהמעביר שער בית השחי ובית הערוה דלקי ומשמע אפילו כשמעביר עמו כל שאר גופו ולכך הוצרך לחלק בין תער למספרים וכן מבואר בסמ"ג דף י"ט ע"ג להדיא דאף לדברי הגאונים לא שרי אלא במספרים כעין תער עוד תירץ רש"ל בביאוריו סמ"ג בעניין אחר וז"ל עי"ל תער שהיא דאורייתא דלוקה לא מיסתבר לחלק בין כל גופו לשאר איברים אם לא במספריים כעין תער שהוא אסור רק מדרבנן נוכל שפיר לחלק דלא שרי אלא בכל גופו ולא בבית השחי לבד והוא עיקר עכ"ל גם י"ל דרב דאמר מיקל אדם כל גופו בתער ר"ל איזה אבר שירצה אבל לא כל גופו בבת אחת הוי הכוונה דא"כ הל"ל מיקל אדם כל גופו בב"א וא"כ הקשה שפיר מהברייתא ודוק:

דף מח:

בגמ' וליטעמיך לישני ליה הך ר"ל הא דלעיל דפסקא למילתיה כו' אע"ג דהא דלעיל נמי רב פפא קאמר ואיך דייק ליה מסברת עצמו י"ל דהא דלעיל איתמר בי מדרשא זמן מה קודם הך דהכא ונתקבלו דבריו בי מדרשא ולכך מביא עתה שפיר ראי' לדבריו וק"ל:

שם בגמ' אקילעא דבי ר' יצחק נפחא פי' בערוך קלע דפירושו הוא באוהל דר' יצחק נפחא והוא מלשון קלעים שמהם נעשה האוהל וק"ל:

שם בתוס' בד"ה ר' אליעזר אומר כו' ולפירושו לא אתי כר"ע הא דקתני לעיל בד"א שלא קיבלה עליה ר"ל מאחר דהוא מפרש קרא דכתיב ובכתה את אביה ואת אמה דהיינו שתכפור בע"ז שלה ולא הוי פירושו כפשוטו א"כ לא שייך אליבי' לומר לישנא דברייתא דלעיל בהא דאמרה ובכתה את אביה ואת אמה בד"א שלא קיבלה עליה כו' ולר"ע הוי פירושא דקרא שקיבלה עליה להתגייר וק"ל:

שם בתוס' בד"ה אשר באת לחסות כו' ולעת זקנתו נשאה דכתיב לבלתי לכת אחרי הבחורים ובמדרש ילקוט ראיתי ויקח בועז את רות אמרו אותה לילה שבא עליה מת עכ"ל:

שם בתוס' בא"ד ובקרא קרי לה נערה ר"ל והא ראי' שהיא לא היתה זקינה שהרי הכתוב קורא לה נערה וק"ל:

דף מט

בגמרא איש פלוני ממזר מאשת איש לקיים דברי ר' יהושע אין להקשות מה ראי' הוא זה לדברי ר' יהושע דילמא מעשה כך הי' וה"ה דהוי ממזר מחייבי כריתות י"ל דדייק דא"כ לא ה"ל לכתוב רק איש פלוני ממזר למה להו לכתוב מא"א אלא ודאי דבא להשמיענו דהלכה כר' יהושע דלא הוי ממזר אלא מחייבי מיתת ב"ד כאשת איש ומ"מ התוס' מקשו שפיר דה"ל לכתוב איש פלוני ממזר מחייבי מיתת ב"ד סתם כו' ודוק:

שם אשתו שמתה מותר באחותה גירשה ומתה כו' אע"ג דהוי כל שכן מבבא דרישא י"ל דבא להשמיענו הדיוק דדוקא מתה מותר באחותה אבל בחייה אסור באחותה אע"ג דגירש לאשתו ואע"ג דנישאת לאחר אפ"ה אסור באחותה כ"א לאחר מיתת אשתו וכן בבא דסיפא דיבמתו שמתה מותר באחותה נמי לא בא להשמיענו אלא הדיוק דבחיי יבמה אסור באחותה ואע"ג דלא הוי אשתו גמורה אבל עיקר הדין בוודאי אתי בכ"ש מאשתו גמורה וסוף פרק זה אכתוב מזה בתוס' דלא רצו לומר דסיפא דמתניתין דמשמיענו רק הדיוק ע"ש:

שם ברש"י בד"ה כל שאר בשר כו' דהויא בלאו דלא יגלה כנף אביו ומחמת קורבה בא וכגון כו' כצ"ל וכן הגיה החכם מהר"ר שכנא ורש"י בא למצוא לנו קורבות דאין איסורן בכרת אלא בלאו גרידא וק"ל:

שם בתוס' בד"ה שמעון התימני אומר כו' ואע"ג דאין למדין הלכה מפי גמרא כו' עיין בח"ש מ"ש רש"ל בזה:

שם בתוס' בא"ד ולעיל פסקינן דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ר"ל ומזה נלמד דאין הלכה כר"ע בחייבי לאוין דלאו דשאר וכשם דלא קיי"ל כוותיה בחייבי לאוין דלאו דשאר ה"ה נמי דלא קיי"ל כוותיה בחייבי לאוין דשאר אבל אינו מביא ראי' על חייבי לאוין דשאר דהא גוי ועבד אין להם שאר ורש"ל בח"ש האריך מאוד וזה כלל דבריו ע"ש:

שם בתוס' בא"ד וחייבי כריתות דמו לאשת אב לכ"ע ר"ל לדמות לה ולומר מה אשת אב דלא תפסי בה קידושין אף חייבי כריתות ומה אשת אב דלדידהו לא תפסי בה קידושין לאחריני תפסי בה קידושין אף חייבי כריתות ובשני דברים הללו רצו לעיל לדמות לאשת אב לומר דלא הוי ממזר אלא מה דמי ליה (דף מ"ה ע"ב) ואע"ג דלא הוי דומין לה ממש דזה הוי חייבי כריתות וזה הוי מיתת ב"ד וק"ל וכן מבואר קצת בדברי הרא"ש ע"ש:

שם בתוס' בד"ה ליכתוב רחמנא כו' ולפי' צ"ל דתנא דפירקין קמא סבר כר"י כו' ר"ל דלרש"י מצי סובר בזה כר"י דלא יגלה איירי באנוסת אביו דלא אמר רק דמאשת אב הוי ממזר משא"כ לפי' דר"י סובר דוקא כרבנן דמוקי לה בשומרת יבם ואמר דעד שומרת

יבם הוי ממזר ואם איירי באנוסת אביו הוי משמע דהוי ממזר אף מחייבי כריתות ולכך הוצרך לומר דהוא מפרש דמלא יקח כו' והוי ג"כ כפירוש של ר' יהושע רק דהוא מפרש לה אאנוסת אביו וק"ל:

שם בתוס' בד"ה הכל מודים כו' ונראה לר"ת דמחזיר גרושתו וסוטה הוי חייבי לאוין דשאר כו' אין להקשות אמאי איצטריך למינקט נדה הא היא הויא חייבי לאוין דלאו דשאר ואמאי תיסק אדעתין דליהוי ממזר טפי משאר חייבי לאוין דלאו דשאר דאיסור נידות שייכא ג"כ באישות ועיקר איסורא דנדות נאמר באישות דאשה אחרת אפילו פנוייה לא איצטריך למיסר משום נדה דבלא"ה אסור וא"כ מאחר דעיקר איסורא דנדה באישות נאמר מיקרי שפיר חייבי לאוין דשאר דאסור בשאר ובאישות ודוק:

דף מט:

בגמ' כל הנביאים נסתכלו באיספקלריא שאינה מאירא כו' בע"י הביא דברי הרמב"ן בזה ע"ש שדבריו נכונים בזה:

שם בתוס' דהוי כנכרי ועבד דלא תפסי בה קידושין לא לדידי' ולא לאחריני ר"ל כמו שבנכרי ועבד לא תפסי בה קידושין ולא תפסי בה קידושין כלל ודומין להדדי בזה דאחד מהן או האיש או האשה אינו בר קידושין כלל ובכאן משמע מהתוס' דהתוס' מפרשין הא דאמרינן לעיל ומה אשת אב דלדידי' לא תפסי בה קידושין כו' לאפוקי נכרי ועבד כו' היינו ר"ל דגבי אשת אב שניהם בני קידושין דהא גם איהי הויא בת קידושין רק דלדידהו להבועל לא תפסי בה קידושין אבל לאנשים אחרים היא שפיר בת קידושין משא"כ גוי ועבד דאינן בני קידושין כלל דלפירש"י ס"פ האומר דף ס"ח ע"ב דמפרש דהאי שבא על אשת אב אינו אלא שאין קידושין שלו תופסין לו בה אבל יש לו קידושין על אחרת דאם קידש אחרת קידושין שלו תופסין לו בה לאפוקי גוי ועבד כו' לפי"ז ודאי הוא שומרת יבם כמו אשת אב ממש דאין קידושין שלו תופסין לו בה ותופסין באחרת ואינו דומה לגוי ועבד משא"כ לפי מה שכתבתי הוי ממש כנכרי ועבד משום דצריך להיות דומה לאשת אב להיות שניהם בני קידושין וכמו שנכרי ועבד אחד מהן אינו בר קידושין והיינו האיש כן נמי בשומרת יבם אחד מהם אינו בר קידושין והיינו האשה ודוק וכתבתי קצת זה ג"כ לעיל בגמ' דף מ"ה ע"ב ורש"ל בח"ש כתב בענין זה קושיא ותירוצא בהא דכאן אמר דשומרת יבם הוי כנכרי ועבד ולעיל אמר בפשיטות דיש לחלק בין שומרת יבם לנכרי ועבד ע"ש ודבריו תמוהים בעיני דמעיקרא לא קשיא כלל דלעיל לא כתב רק דאפילו למ"ד דהוי ממזר מנכרי ועבד מ"מ משומרת יבם לא הוי ממזר והיינו משום דלא שייך לומר פסול ממזר משומרת יבם כמו מנכרי ועבד אבל ודאי אם נאמר

דהוי ממזר משומרת יבם מכ"ש דהוי ממזר מנכרי ועבד דחשיבי טפי לאו בני קידושין ולכך ודאי בפשיטות לדידן דקיי"ל דמנכרי ועבד לא הוי ממזר משומרת יבם נמי לא הוי ממזר ולכך מקשו התוס' שפיר אמאי הוי ממזר משומרת יבם כו' כיון דהוי כנכרי ועבד כו' ובנכרי ועבד לא הוי ממזר ודוק:

שם בתו' בד"ה אשוייה מזיד פר"ח שרצה להשיבו כו' נראה דקשיא ליה איך שייך ליקרוא מזיד בתירוץ קושיא הראשונה דהיינו בהא דכל הנביאים נסתכלו כו' הלא שפיר שלא יקבל אותו דיאמר לו מנא לך שיש חילוק בין ראייתך לראיית משה ולכך פר"ח שהיה רוצה להשיבו דבמשה כתיב ויראו את אלהי ישראל וא"כ מוכרח התירוץ הזה מתורת משה עצמו ודוק:

דף ג' ע"א **בתוס'** בד"ה משלו הוסיפו לו כו' והא דאמר בפ"ק דחגיגה כו' מוסיפין ליה ושם לא שייך לומר משלו הוסיפו לו ע"ש בגופא דעובדא שלוקח שנות אחר ונותן לת"ח שמעביר על מדותיו עז"א דאר"י דניחא אפילו לר"ע כו' וק"ל:

שם בתו' בד"ה שנה ר' משנה כו' אלא נראה לר"י דיבמתו הוא משנה שאינה צריכה כו' ותימה דאיצטריך למידק הא בחייה אסורא אף דאינו אלא מדרבנן אחות זקוקה ואפשר לתרץ דמאחר דעיקרו בא להשמיענו הדיוקא דאסורא בחייה (לא) ה"ל להשמיענו הדיוקא לבדו (בכל הענינים דסיפא) בשלמא ברישא דמתניתין גבי גירשה ומתה נישאת לאחר ומתה ליכא לאקשויי להשמיענו הדיוקא לבדו דאגב דתנא רישא היתר דאיצטריך להשמיענו דרשא דבחיי' דוקא אסירא ולאחר מיתה שריא משמיענו באשתו באינך תרתי בבי ג"כ ההיתר ועיקר חידושו הדיוק דאיסורא אבל בסיפא דיבמתו דכל הג' בבות דידה אין שום חידוש כ"א הדיוקא ודוק ואף שלכאורה אין זה מדרך פשטי הדברים מסוגיא דגמרא מ"מ מוכרחין לומר כן כפי הנראה בעיני:

סלייק פרק החולץ

פרק חמישי ר' גמליאל

דף נ.

ברש"י בד"ה ר"ג אומר סדר משנה זו כו' וטעם סידורו מבואר יפה בדברי הנ"י ע"ש:

שם ברש"י בד"ה אין גט אחר גט אינו אסור בקרובות שניי' ר"ל אם חלץ אח"כ לראשונה דאז השניי' לא תהי' זקוקה לו אבל ודאי כל זמן שלא חלץ לראשונה אז גם השניי' עדיין זקוקה לו ואסור בקרובותיה דוק:

שם ברש"י בד"ה או בעל כו' אלא איידי דתנא רישא חלץ ועשה מאמר כו' אע"ג דגם רישא לא צריכא כמ"ש התוס' מ"מ אינו דומה דגופא דמילתא ודאי הוי חידושא רבא ושייך למיתנייה רק דלא צריך משום דהוי כפל משום דמרישא נשמע ושונה אותו משום דרוצה לשנות כל הענינים משא"כ הך דסיפא דהוי בעצמו מילתא דפשיטא ולא שייך לשנות כלל אי לאו משום דתנא ליה אגב רישא דאיצטריך לכל הפחות לשנות משום כדי לשנות כל הענינים וק"ל:

שם בתו' בד"ה ולא חליצה אחר חליצה והיינו אפילו אחר חליצה פסולה היינו כדדייקו אח"כ התוס' להדיא בד"ה חלץ ועשה מאמר כו' וק"ל:

דף נ:

ברש"י בד"ה בסוף אחר מאמר כו' וחליצה גמורה הוא ואי הדר עביד מאמר כו' כתב כן דלא תיקשי הא ודאי דלא בעי יותר דהא נתן גט למאמרו וחליצה לזיקתו וקאי איבם אחד ויבמה אחת וא"כ מהיכי תיתי לומר דיש אחרי' כלום מה אפשר לומר שתצטרך עוד עז"א דהא דאמר אין אחרי' כלום היינו דאי הדר עביד מאמר כו' ואע"ג דהאי חליצה חליצה פסולה הוא דהא אם הי' רוצה לייבם אי אפשר לו לייבמה ובחליצה זאת לא נפטרה צרתה ואפ"ה אין המאמר חל אחריה להצריכה גט וק"ל:

ברש"י בד"ה אין אחריה כלום ונפקא בגט ובלא חליצה כו' כתב רש"ל בח"ש דאינו נכון אלא צריכה חליצה ואין אחריה כלום היינו דלא מהני מאמר אחריה וכן מפרש רש"י עצמו לקמן דף נ"א ע"ב ועיין במ"ש מהר"ש שם:

שם ברש"י בד"ה ומ"ט אמור רבנן מאמר ביבמה מהני לאסור חברתה עליו כו' הא דכתב רש"י כן ולא כתב כדלעיל דמהני ליה להצריכה גט למאמרו אי בעי לאפוקה כמ"ש רש"י בעודו לעיל היינו משום דלא שייך להקשות מ"ט דמהני להצריכה גט משום דלמה לא ליהני הא ודאי עדיפא מפנוייה דעלמא דמהני בה קידושי כסף להצריכה גט כ"ש דשפיר דמהני ביבמה דהיא זקוקה לו מכבר לכך פירש דמקשי למה מהני כ"כ לאסור חברתה עליו דאף שנעשה בה מעשה הלא עיקר קניין מן התורה לא הוי ביבמה לומר שתיאסר חברתה אלא בביאה דוקא דנקרא בנין אשר לא יבנה את בית אחיו ודרשינן מיניה בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני בתים וק"ל:

דף נא.

בגמרא והאי ביאה פסולה עדיפא ממאמר כו' זה קאי אדלעיל אטעמא דר"ג ובא לתרץ דלא תיקשי לדידי' ממנ"פ אי ביאה ממש כמאמר למה חל ביאה אחר מאמר ומאמר אחר ביאה הא ס"ל לר"ג דאין מאמר אחר מאמר ואי ס"ל דביאה עדיפא ממאמר למה

אמר דיש מאמר אחר ביאה וגט הלא ביאה עדיפא ממאמר ומאמר אחר מאמר אינו חל מכ"ש דאינו חל אחר ביאה דעדיפא מינה ואי ס"ל לר"ג דביאה גרוע ממאמר למה אמר דיש ביאה אחר מאמר דמדאמר דיש גט אחר ביאה ומאמר ודאי משמע דביאה חל אחר מאמר וכמ"ש רש"י בזה ודוק:

שם ברש"י בד"ה והאי ביאה פסולה כו' כדקתני גט אחר ביאה ומאמר אלמא יש ביאה אחר מאמר ממתניתין הוי מצי למידק כמו שדייק אח"כ בעצמו דיש מאמר אחר ביאה וגט מהא דתנן והבעילה בזמן שהיא בתחילה כו' אבל באמצע יש אחריה כלום ואין לתרץ דרוצה למילף כן מדברי ר"ג עצמו בברייתא דא"כ גם לבסוף בהא דביאה אחר גט לא קניא לכוליה שיורא דגט הוי מצי לדקדק כן בפשיטות מהברייתא עצמה בהדיא דיש מאמר אחר ביאה וגט וצ"ע ואפשר לומר דממתניתין היה אפשר לדחות דהא דאמר הביאה באמצע איירי דוקא בגט וביאה ומאמר ולא מיירי במאמר וביאה וגט והא דלא מחלק בגופא דמתניתין משום דה"ק בביאה בתחילה לעולם אן אחריה כלום משא"כ בביאה באמצע אלא דזה דוחק וצ"ע:

שם בתו' בד"ה עדיפא ממאמר כי' ואתי לפרושי טעמא דלא תיקשי כו' התו' לא רצו לפרושי את הגמ' ע"ד שפירשתי דלישנא דגמ' דחוקא דלא מסיק שום טעמא למה פעם גריעא ופעם עדיפא ולכך כתבו דהגמ' לא בא אלא לפרש טעמא דגריעא ביאה ממאמר אע"ג דעדיפא ממאמר וזה דעדיפא ממאמר לא צריך שום טעם משום דמדינא עדיפא דביאה הוי דאורייתא ולכך אינו מפרש טעם דביאה עדיפא ולא מפרש רק טעמא דמאמר עדיפא וביאה גריעה מינה וזה דמסיק בגמ' דמאמר קני לכולי שיורא דגט וטעמא דביאה אינו קונה לכוליה שיורא דגט כמו המאמר לזה לא נתן שום טעם ואפשר שטעמו הי' פשוט בעיניהם ודוק:

שם בתוס' בא"ד ואילו ביאה אחר גט לא קניא לכוליה שיורא דגט דיש ביאה אחר ביאה פסולה ברש"י שלפנינו לא נמצא כך רק דייקא כמו שדייקא התוס' מהא דיש מאמר אחר ביאה פסולה וגט ודוק:

דף נא:

בגמ' ר"ש דתנן אמר להם ר"ש וכו' והא ביאת בן תשע כמאמר אינו סובר כרבנן דלדידהו יש מאמר אחר מאמר וממילא גם השניי' חל ופוסלה על הראשון ור"ש סובר דהראשון מותר לקיימה משום דאם אינו קונה אינו קונה כלל ומ"מ לא הוי ממש כר"ג דהוא סובר בפשיטות דאין מאמר השני חל כלל אבל לענין דינא דלא פסול על הראשון ס"ל כר"ג ולא כרבנן ודוק בזה:

שם ברש"י בד"ה אמר להם ר"ש כו' אפ"ה לא מיתסרא על בעלה כו' דברי רש"י תמוהין וכמו שהקשו גם התוס' עליו בזה ולקמן פרק האשה רבה דף צ"ו ע"ב כתב כמו שכתבו התוס' כאן דאייריבביאת שוגג ע"ש:

שם ברש"י בד"ה והא ביאה פסולה כמאמר שוויוה רבנן כו' דלא נפקא מיניה בגט כו' מתרץ דלא תיקשה דהיכן מצינו דביאה פסולה הוי כמאמר עז"א דמצינו דביאה פסולה הוי דינא כמאמר לענין דלא נפקא מיניה בגט כו' ודין זה פשוט ליה לתלמודא דביאה פסולה לא מהני למיהוי כאשתו גמורה דביאה פסולה מיהא הויא ובזה הוי דינא כדין מאמר:

שם בתוס' בד"ה אי ביאת ראשון כו' דבעד אחד ודאי אינה נאסרת אלא בקינוי וסתירה ר"ל דאם לא היה כאן אלא עד אחד שנטמאה ודאי אינה נאסרת על בעלה זה אלא בקינוי וסתירה ומיהו בקינוי וסתירה נאסרת אפילו בלא עד על הטומאה כלל אבל בשיש שם שני עדים על הטומאה פשיטא דנאסרת אפילו בלא קינוי וסתירה כלל ודוק:

שם בתו' בא"ד א"נ בבא עליה בע"כ ר"ל וביאה בע"כ קונה ביבמה כמבואר בפ"ק דף ח' ע"ב ובפרק הבא על יבמתו דף נד ע"ב ואע"ג דמאמר בע"כ לא מהני ואנן קיי"ל דביאת בן תשע כמאמר שויוה רבנן עז"א ונאמר אע"ג דביאת כו' וק"ל:

שם בתוס' בד"ה בן עזאי אומר כו' ולהכי נקטיה אמתניתין כו' לפרושי דעלה קאי מתניתין דלא כבן עזאי ר"ל דעל עניין בבא זו דעשה מאמר בזו ומאמר בזו קאי והיינו בעניינא דב' יבמין ויבמה אחת ועשה אחד בה מאמר ואח"כ עשה בה אחיו ג"כ מאמר ואי לא הוי מציין האי עניינא דעשה מאמר בזו לא הוי ידעינן על איזה דבר קאי מתניתין דלא כבן עזאי וראיתי בגמרת האלוף מהר"ר שכנא ז"ל שהגיה בתוס' האי דאמר ולהכי נקטיה כו' עד דעלה קאי מתניתין דלא כבן עזאי לפני הא דכתב ור"י אומר דשפיר גורס איפכא כו' וממילא קאי האי ולהכי נקטיה כו' לפי פירש"י ומה שכתבתי הוא נכון בעיני:

שם בתוס' בד"ה ביאה פסולה כו' וא"כ מנלן דלא יהא כלום אחר מאמר ר"ל דדילמא דוקא ביאה פסולה קונה מאחר דמצינו בתורה דביאה קונה אבל מנלן דמאמר קונה דהא מאמר אינו דומה לביאה כלל כמבואר לדברי ר' נחמי' ואנן לא קאמרינן שום טעם דמאמר יהא קונה אלא משום דהוא דומה לביאה דמאמר לקנות וביאה לקנות ואע"ג דעכ"פ מאמר קונה לדברי ר' נחמי' ג"כ מ"מ לא יהא דומה בקנייתו לביאה ודוק:

שם בתוס' בא"ד דע"כ גם מאמר לר' נחמיה דאורייתא כו' והא דקאמר לטעמא דרב נחמי' דליכא למיגזר ביאה שאחר גט ומאמר אטו ביאה שאחר חליצה וביאה משום דחליצה וביאה דאורייתא מידע ידיע הא הוי מאמר ג"כ מדאורייתא צריכין לומר דגט ומאמר

אינו מפורש בדאורייתא ביבמה משא"כ ביאה וחליצה דבפירוש איתא בתורהו מועיל בפשיטות יותר ודוק:

דף נב.

בגמ' אימא אף זו כמצותה לא שמגיה כך במתניתין דא"כ יהא רב הונא נגד המתניתין דהא קאמר דעיקר המצוה הוי במקדש ואח"כ בעיל ובמתניתין קאמר דזה הוי נמי כמצותו משמע דעיקר המצוה הוא בלא קידושין אלא ה"ק אי לאו ר"ה הוי אפשר לפרש המתניתין דר"ל אף זו כמצותו ובא ר"ה ומשמיענו דעיקר המצוה כך הוא ותפרש המשנה ג"כ הכי וק"ל:

שם בתוס' בד"ה אם בעל כו' ופריך והתניא לוקה כו' דקשיא להו להתוס' מאחר דזה פשיט דמדאורייתא קונה לחודא ממתניתין דקידושין וממתניתין דלעיל א"כ מאי פריך והתניא לוקה ה"ל לאקשויי כן אמתניתין דלעיל ואמתניתין דקידושין עז"א דהמקשן ידע שפיר דלוקה דוקא מדרבנן ולכך לא מצי להקשות אמתניתין דקידושין ואדלעיל והכא הכי פריך דס"ד דלוקה כו' וק"ל:

שם בתוס' בד"ה דמתפקר כו' שמא החמיר עליו משום שביזה את ר' יהודא עצמו שהרי ההוא גברא שביזה שליחו היה אומר דברי בזיון על רב יודא עצמו שהי' אומר מאן יהודא בר שוסקאל דקדים ליה כו' ע"ש בקידושין דף ע"ג ע"א ואין להקשות א"כ מאי ראיה אייתי מהתם שבכל שלוחא דרבנן יש ללקות דילמא בשלוחא דרבנן אין להלקות כלום והתם משום שביזה את רב יודא בעצמו י"ל דבהדיא קאמר התם ששאל ר' נחמן את רב יודא מ"ט שמתיה מר להההוא גברא והשיב לו ציער שלוחא דרבנן אבל מ"מ אין ראיה לשמתא לעולם דדילמא שאני התם דהחמיר עליו משום שביזה את רב יודא עצמו וק"ל:

שם בתוס' בד"ה דמקדש בביאה אר"ת דאפילו ביבמה דצריך ביאה כו' אע"ג דפשיטא הוא דאפילו ביבמה מנגדינן דהא בהדיא תני דלוקה מ"מ י"ל דמשמיענו דלא תימא דדוקא כשבועל אותה סתמא ואינו אומר כלום הוא דנגדינן ליה דהוי ביאת זנות אבל כשמפרש שמקדשה בביאה לא הוי מנגדינן קמ"ל ודייק כן מדמביא ראי' מדברי רב דמנגיד דמקדש בביאה ש"מ דגם הכא ביבמה איירי בעניין זה ודוק וקצת מזה כתוב בדברי רש"ל בח"ש ועיין בתוס' קידושין בדף י"ב ע"א בזה והתוס' לא באו לומר רק דאפילו ביבמה הוי פריצותא ויש להגיה פריצותא הוא ולמחוק הדלת:

שם בתוס' בד"ה לכשאכנסנה אגרשנה כו' תימא דפרק כל הגט דף כ"ו ע"ב אמרינן דאין גט וכו' אין זה קושיא שהקשה רש"י מהא דאמר איזה גט ישן כו' רק התוס' מקשו מפרק כל הגט דאמר בהדיא בעניינא דהכא דאינו גט ומה שמסקו ובקונטרס פירש דהכא נמי

לא קאמר כו' אין זה ברש"י שלנו על קושיית התוס' ומ"מ מביאין שפיר שרש"י כתב כך מדדמיהו לגט ישן ודוק וע"ש בגיטין דף כ"ו ע"ב מ"ש התוס':

דף נב:

ברש"י בד"ה מאמר עלוי זיקה ואי כתב למאמרו ולא לזיקתו אסורה לו ומותרת לאחיו כו' בתוס' האריכו בזה ולפי האמת מוכרחין לומר דרש"י כתב כן לפי לישנא דאמר רבא הותרה אפילו היא והא דאסורה לדידי' משום דבו לא שייך לומר מאי דעבד שקל שהרי נתן גט על המאמר כדי לפוסלה עליו וכ"כ רש"ל בח"ש וזה דאסורה לו ומותרת לאחיו הוא ג"כ דעת הרמב"ם שכתב בפ"ב דיבום נתן גט למאמרו מה שעשה הרי בטלו והותרו ויראה לי שלא הותרה אלא לאחיו אבל זה שנתן הגט אסורה הוא לו עכ"ל וכתב המ"מ שדעתו כדעת רש"י שכתב בהדיא בהא דאמר הותרה אפילו היא דוקא לאחין אבל לא לדידי' עכ"ל ופסק כלישנא בתרא ולישנא דרמב"ם דייקא כדעתו של מהרש"ל בטעמא דאסירא לדידי' ודוק:

שם ברש"י בד"ה נתן גט למאמרו כו' אלא דמיחלפא בבעלת גט גמור כו' ר"ל לזיקה שיש להיבם על היבמה מקמי מאמר והיינו זיקה בלא מאמר וכשנותן גט לזיקה לבדו שהיא בלא מאמר בוודאי אסירא ליה וגזרינן הכא בנותן גט למאמרו וק"ל:

שם בתוס' בד"ה או דילמא האי לחודי' כו' והא דשרי רבא צרתה כו' ר"ל מאחר דהיא אסורה משום דמיחלפא בבעלת הגט ומטעם זה אסורה על כל האחין כבעלת הגט דעלמא א"כ למה הותרה צרתה הלא ודאי בבעלת הגט דזיקה גם צרתה אסירא בכולן קיימי עליה בלא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה עז"א דצרתה דהותרה היינו משום דבאות משני בתים וכמבואר לעיל בגמ' והביאו רש"י בשמעתין וק"ל:

דף נג.

בגמ' רב אשי אמר דכ"ע חליצה פסולה אינה פוטרת ר"ל רבי ובר פלוגתתו חכמים אבל ודאי תנא דמתניתין דידן סובר דחליצה פסולה פוטרת ואין אחרי' כלום אך קשה לפי"ז דהוי תנא דידן דלא כמאן גם מנ"ל לרב אשי דרבי ותנא דידן יסברו שניהם דלא כמתניתין ובפרט דהי' יכול לומר דכ"ע סברי דפוטרת והכא לא איירי בחליצה פסולה אלא ביש תנאי בחליצה קמפלגי וצריכין לומר דודאי כ"ע סברי דפוטרת לעניין שמותרת לשוק וא"צ אחריה שום מעשה שפוטרת ממש ממנו ומ"מ לעניין זה אינה פוטרת לשלא יועיל אחריה קידושין לשם יבמות דבקל אמרינן דמהני קידושין לשם יבמות אחר חליצה ואפילו לרבי וכן מבואר באשיר"י בסוף פירקין ובתוס' כתובות דף ע"ד ע"ש:

שם בגמ' מי קתני חולץ חלץ קתני בדיעבד ר"ל והואיל דמתניתין איירי בדיעבד בא להשמיענו רבותא דאע"ג דהחליצה הוי חליצה מעולה דהא בזו לא אתעביד שום מעשה אפ"ה אינה מועילה והראשונה צריכה גט ומכ"ש דאם חלץ לראשונה אינו מועיל דהחליצה אינה כשירה כ"כ הואיל ואיתעביד בה מעשה כבר אבל אם הי' מדבר מתניתין דידן בלכתחילה בוודאי הי' קשה דהי' לו להשמיענו רבותא יותר והיינו דרשאין לחלוץ לבעלת מאמר ולפטור בו את צרתה והיינו מדקדקין דס"ל כדשמואל מדלא קתני הכי ודוק:

שם בתוס' בד"ה רבינא אמר דכ"ע כו' תימא לר"י דהנהו אמוראי אתי דלא כהלכתא כו' דהא גם רב אשי סובר דיש תנאי בחליצה משום דלדידי' סברי חכמים דיש תנאי בחליצה והלכתא כחכמים דקיי"ל הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו ודוק ובאשיר"י האריך ג"כ בעניין זה:

שם בתוס' בד"ה לימא מסייע ליה כו' עי"ל דה"ק לימא מסייע ליה לשמואל או תיהוי תיובתא דרב יוסף ר"ל דא"א לומר דהתנא דמתניתין יסבור כשניהם דאי ס"ל דהדדי קשיא מתניתין אבל ודאי אם נאמר דשמואל לא סבר לדרב יוסף ורב יוסף לא סבר לדשמואל לא קשיא כלל ולא מקשה בגמ' רק אם נאמר דאחד סבר לדאידך וק"ל:

סליק פרק רבן גמליאל

פרק ששי הבא על יבמתו

דף נג:

ברש"י בד"ה בין ביאה כדרכה לשלא כדרכה דא"א לפרש דהאי ולא חילק בין ביאה לביאה השנוי בסיפא דמתניתין יהי' פירושו כמו השנוי ברישא דמתניתין דא"כ לא היה צריך לחזור ולמיתני הואיל וכבר תנא ליה ברישא ותני אחריו וכן הבא כו' והא דלא פירש הרישא בין כדרכה לשלא כדרכה והסיפא אהעראה היינו משום דניחא ליה לפרש הרישא אהעראה הואיל והוזכר לשם העראה בפירוש וזה היתה טעות הסופרים הנזכרים בתוס' וק"ל ורש"ל בח"ש הגיה ברש"י גירסא אחרת ואין צורך ופירוש שלא כדרכה היינו ששוכב עמה בפי הטבעת בנקב שמוציא בו הרעי וכתבתי זה כדי להוציא מלבן של טועים שפירשו שלא כדרכה היינו ששוכב עמה פנים כנגד אחור אע"ג שמשמש בבית הרחם וזה טעות גמור וטעותם מבואר בהא דפירש"י לקמן דף נ"ט ע"ב ורבעה כלב כופרי מאחוריה שלא כדרכה דאי כדרכה לא גרעה כו' ש"מ דאף מאחוריה נקר ביאה כדרכה כשמשמש עמה בבית הרחם ומלבד זה מבואר ג"כ לקמן באותו עמוד ששלא כדרכה

היינו כמו שפירשתי והוא פשוט וחרפה הוא לנו להאריך בו רק כתבתיו להוציא מלבן של טועים כנ"ל:

שם בתוס' בד"ה ולא חילק כו' ונראה לר"י שהסופרים טעו וכתבו איפכא ר"ל שכתבו כמו שהוא באמת לפנינו אבל רש"י בעצמו באמת פירש הרישא אשלא כדרכה וסיפא אהעראה והוכרח לשנות בפירושן מטעם שכתבתי לעיל ברש"י והסופרים שטעו וכתבו איפכא כתבתי לעיל במה שטעו וק"ל:

שם בתוס' בד"ה שאנסוהו גויים וכו' מאי פריך מרבא דאמר אין קישוי אלא לדעת כו' דאין זה אונס כו' הוצרכו לעשות פירוש על דברי רבא שלא תדחה הפירוש של התוס' דא"כ לא יתפרש דברי רבא כלל למה אמר דאין אונס והם מכריחין אותו להתקשות שרוצים להורגו אם לא יתקשה עז"א דפירושו הוי כשאונסין אותו בסתם אין כאן אונס כו' אבל מ"מ לא מקשה איהו כלום דלוקמי אגין שמכריחין אותו בפירוש לבעול ע"י קישוי ואם לאו יהרגיהו וא"כ לא מקשה מידי וזה עיקר ואמת וק"ל:

דף נד.

בגמ' ויבם ביאה גומרת בה וכו' ויבמה בעל כרחה מתחילה דריש לשון ויבם הכתוב בתורה שהרי כתיב ולקחה לו לאשה ויבמה ואח"כ דריש דכתיב ויבמה והי' לו לכתוב ויבם מדכתיב ויבמה ש"מ בע"כ וכן מבואר לעיל דף ח' ע"ב ע"ש:

שם בגמ' נים ולא נים תיר ולא תיר כו' התוס' בפ"ק דתענית מסקו דמוכרחין לפרש דאירי בתחילת השינה כשמתחיל לישן וצריכין תרוייהו דאי הוי אמר נים ולא נים לחוד ה"א דתיר הוי טפי מנים ואי הוי אמר תיר ה"א דנים הוי טפי מתיר הילכך צריך תרוייהו עכ"ל שם דף י"ב ע"ב ע"ש שדחו פירוש אחר שם בתוס' בד"ה אין אונס לערוה כו' ומהדר ליה התם דחשיב שפיר נעבד באונס כו' כ"כ התוס' בשמעתין דהתם בע"ז פרק ר' ישמעאל דף נ"ד ע"א ע"ש אע"ג דבפשטא דשמעתין דהתם לא משמע הכי ע"ש:

שם בתוס' בד"ה מה לאחות אב ואחות אם הקשה ריב"ן דמאחות אב ואחות אם ניליף איסור הבא מאיליו כו' עיקר הקושיא הוא דלא ניצרוך כלל ללמד במה הצד כמה שמסיק הגמ' רק דניליף קצתן מזה וקצתן מזה ואז לא ניקשה פירכא כל דהו כמו שדרך ליפרוך על דבר שנלמד במה הצד כדקיי"ל דעל מה הצד פרכינן פירכא כל דהו ומסיק דאכתי איכא למיפרך מה להנך שכן שאר ואותה פירכא חשיבא פירכא גמורה ודוק ועיין במ"ש רש"ל בח"ש שריב"ן לא ס"ל כשינוייא בתרא דתוס' בדיבור שבדבור שלפני זה ע"ש:

דף נד:

בתוס' בד"ה אלא רמז ליבמה כו' דכיון דשריא רחמנא כו' התוס' באו לתרץ דלא תיקשי מאי דעתיה דמקשה מהיכי תיתי לן למישרי בחיי בעלה מאחר דאשת אח מיתסרא בכרת וא"כ בוודאי כל עוד שאין לנו מקרא מפורש להתיר לא נתיר אותה ובחיי בעלה לא מצינו שום רמז להתיר ובוודאי באיסורה עומדת ע"ז מסקו דהוי ס"ד למשרי מדמצינו דהתורה התירה לאחר מיתת האח א"כ בחיי בעלה ג"כ מותרת והיינו משום דלא מסתבר כו' אי לאו דמוכח קרא בהדיא ולכך גם כאן ביבמה לא נאמר דעשה דוחה לא תעשה אלא נאמר דהאיסור דאשת אח היינו דוקא ביש לו בנים וההתירא דיבמה איירי באין לו בנים ולכך שריא בלאחר מיתה וא"כ ה"ה בחיי בעלה לא מיתסרא כלל מאחר דאין כאן איסורא כלל דאשת אח וזה הי' נלמד מההיתירא דלאחר מיתה דמאחר דאנו רואין דשריא לאחר מיתה א"כ בוודאי קרא דאיסורא דאשת אח איירי ביש לו בנים כי היכי דלא נצריך לומר דעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת וא"כ ממילא נמי בחיי בעלה שריא כן מוכרחין לומר ולפרש דעת התוס' בזה אף שאין דעתי נוחה בלישנא דידהו מה אעשה ודוק:

דף נה.

בגמ' דשכן דבר ע"י קידושין וקרובי עצמו מה שקרא לאשת אח קרובי עצמו היינו שאין הקורבה בא מחמת אביו שהוא דור אחר כמו שחשיבא דודתו קורבא דאביו משא"כ אשת אח דהוא ואחיו דור אחד נינהו וחשיבין שניהם קורבא חדא ממש לפיכך חשיבא קרובי עצמו אשת אחיו ודוק:

שם ברש"י בד"ה עירירים ימותו כו' ואפילו יולדו להם לאחר מעשה רש"ל בח"ש לא הגיה בזה כלום והאלוף מהר"ר שכנא מחק אותו ובאמת אין צורך למוחקו דרש"י כתב כן כפי מסקנא דתלמודא דעירירים ימותו להכי אתא וק"ל:

שם ברש"י בד"ה שפחה חרופה שפחה כנענית המאורסת לעבד עברי כו' עיין במ"ש רש"ל בח"ש בזה שדבריו נכונים:

שם בתוס' בד"ה דיש לה בנים כו' וי"ל דבכולהו צריך קרא לאסור ולהתיר דלא נילפי מהדדי עיין במ"ש רש"ל בח"ש בזה ועיקר דבריו נכונים במה שרצה לתפוש את שינוייא קמא של התוס' דהוינא נילף מא"א כנ"ל לדעתו אבל כבר אפשר לומר דהתוס' מתרצין עכשיו תירוץ מחודש דצריכין בכל חד וחד קרא דלא נילוף מדאידך והסברא בע"פ יהי' איך שיהי' דאפשר נמי לומר דהסברא נותנת שכולם שרי לאחר מיתה ולכך מצריכין קראי הכא ובאשת אב וכלתו ומאחר דאסורין גבי אשת אח ואשת אב וכלתו ה"א דה"ה בא"א וחמותו דאסורין בלאחר מיתה כמו לפני מיתה מאחר דהסברא כבר הוא

סתורה ולכך מצריכין קרא בא"א להתירו לגמרי ובחמותו שלא ידון בשריפה מיהת אבל מאיסורא דלא מיעטיה קרא מאחר דהסברא של היתירא כבר נדחה ונלמד סברא חדשה לאסור ודוק:

דף נה:

ברש"י בד"ה קיחה קיחה כי יקח איש אשה ובעלה ומהכא ילפינן קידושי ביאה ר"ל מפסוק הזה נדרש קידושי ביאה וכמו שהביאו התוס' גמרא דקידושין מדכתיב ובעלה ורש"י לא בא לומר רק דשפיר דרשינן לשון קיחה לקניין ביאה מאחר שאותו עניין נדרש לקידושי ביאה והתוס' מתרצין למה לא דרשינן קניין ביאה בעצמו מקיחה קיחה ע"ש:

שם בתוס' בד"ה אתיא ביאה ביאה כו' מהא דאמר בסוף הנשרפין דבר הבא כו' כצ"ל והוא בדף פ"ד ע"א ע"ש בתוס' שמבואר ג"כ וזה שמסקו דלא ילפינן חילול חילול מתרומה כהן העובד באנינות ר"ל דקאמר התם דניליף בג"ש דכהן העובד באנינות יהא חייב מיתה ממה דמצינו בו לשון חילול ובתרומה כתיב ג"כ לשון חילול ולא יחלל וכתיב בו מיתה וע"ז מסיק דלא כתיב לשון חילול בכהן הדיוט העובד באנינות רק דנדרש מכלל מדכתיב בכהן גדול משא"כ הכא דדרשינן ג"ש דביאה ביאה לפרש לשון ביאה דהיינו הראה וממילא קאי הדיוק הא דור שני לא יערה וזה לא שייך התם כלל דלשון חילול הכתוב בכ"ג לא שייך למידרש ולפרשו כלל ודוק:

שם בתוס' בד"ה קיחה קיחה כו' דלא איירי בקיחה דביאה אלא בסתם קידושין כדאמר התם בעל לוקה משום לא יחלל ש"מ דלשון לא יקח לא נדרש לקידושי ביאה כלל ודוק:

דף נו.

דהא רבי רחמנא ביאת שוגג כמזיד האי מזיד אינו ר"ל כמו מזיד דמתניתין דשם פירושו שמכוין לשם זנות ולא לשם מצוה וכאן א"א לפרש כן דא"כ אינו מרובה יותר מביאת שוגג דלא עדיף מיניה אלא כאן פירושו שהוא יודע שהיא יבמתו ואינו שוגג וקמכוין לשם מצוה וק"ל:

שם בתוס' בד"ה לדברים האמורים כו' ולא פליגי אלא בביאת שוגג כו' ומה שקבע כו' עניין בפני עצמו הוא ולא קאי כלל למה שכתבו לפני זה רק דבר מחודש כתבו כאן בפשטא דשמעתין:

שם בתוס' בד"ה מן הנשואין כ"ע לא פליגי דאכלה ע"י ביאה ר"ל דבלא ביאה ודאי לא אכלה דחשיבא כאלמנה אחרת כל זמן שלא יבמה היבם דלא עדיפא מארוסה דאינה אוכלת וביאה זו שכתבו התוס' היינו ביאה גרועה כמבואר בתוס' בדיבור שלפניו וזה כתב רש"ל בח"ש:

שם בתוס' בד"ה ממזרת ונתינה לישראל פסלה כו' התוס' שייך במתניתין דריש פירקין והיינו בפסקא דמתניתין וכן הבא על אחת מכל העריות כו' וק"ל:

דף נו:

בגמ' משום טומאה אין משום זונה לא אלמא באונס לא קרינא בה זונה אין זה לשון קושיא רק דהאמת כן הוא דאין לוקה עליה משום זונה מדקאמר דלוקה עליה משום טומאה מיהא ע"ז מקשה דברייתא לא קאמר רק דהיא אסורה בלאו הבא מכלל עשה ואינו אלא בעשה וא"כ ליכא באונס שום מלקות וע"ז מתרץ רבה דהכל היא בכלל אשר הוטמאה כו' ולשון זה דקאמר ולאו הבא מכלל עשה עשה אינו מלשון הברייתא רק מלשון המקשה הוא דקא מסיים למילתיה ולשון הברייתא אינו אלא עד ואיזו זו אשת כהן וכן שנוי הברייתא בכתובות דף נ"א ע"ב ע"ש:

שם ברש"י בד"ה אשלא כדרכה כו' וגמר ביאה ביאה מיבמה דמרבינן בה ולקחה שלא כדרכה ורש"ל בח"ש מחק את כל זה וטעמו מבואר שם דבאמת שלא כדרכה בעריות לא אתי מיבמה אלא מהא דכתיב גבייהו משכבי אשה וכמו שמסיק בגמ' ואני אומר דאין למוחקו דרש"י כתב כן לדעת התרצן הזה דא"א לומר דלדידיה דכל העריות נלמד אשלא כדרכה ממשכבי אשה דא"כ לא ה"ל לתנא לתלות ביבמה ולומר וכן הבא על אחת מכל העריות כו' כיון דעיקר דרש שלא כדרכה גבייהו כתיב וכמו שהקשה המקשן אח"כ באמת ולכך צריכין לומר דהמתרץ הזה דעתו היה דבעריות נלמד שלא כדרכה מיבמה מג"ש דביאה ביאה דגבי חייבי לאוין כתיב לשון ביאה ומשם אתי לכל עריות דכריתות ומיתת ב"ד במכ"ש וביבמה מרבינן שלא כדרכה מדכתיב בה ולקחה כדלעיל דף נ"ד ע"א בגמ' והמקשן מקשה דעיקר משכבי אשה בעריות כתיב ולא צריך ללמדו מיבמה ודוק:

שם ברש"י בד"ה אלא מאי וכן אלמנה לכ"ג גרושה וחליצה לכהן הדיוט כו' הא דהוצרך לפרש דקאי אחייבי לאוין דכהונה היינו משום דעיקר דינא דמתניתין לא אשמעינן רק בפסלות דכהונה שפסולה לכהונה בביאה זו משום זונה וזה לא שייך בשאר חייבי לאוין כגון ממזרת ונתינה דהא הן פסולות ועומדות מלינשא לכהן ולפוסלה מתרומה דבי נשא לא שייך בהו משא"כ באלמנה לכ"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט דשייך לפוסלה בביאה זו מתרומה דבי נשא אם היא בת כהן ואע"ג דשייך בה ג"כ בשאר חייבי לאוין כגון בת ישראל לנתין ולממזר דמיפסלא מלינשא לכהן מ"מ מאחר דלא שייך בכל חייבי לאוין כתב רש"י חייבי לאוין דכהונה שהן שנויין בראשונה במתניתין והתוס' מקשו על רש"י דלא מצי קאי כלל אחייבי לאוין דכהונה ע"ש אבל ודאי דעתו של רש"י אינו אלא כמ"ש

ולא בא למעט שאר חייבי לאוין בריבוי ובלימוד זה וק"ל או אפשר דרש"י כתב חייבי לאוין ראשונים השנויים במשנה דהיינו חייבי לאוין דכהונה וה"ה דקאי לסתם חייבי לאוין ומהר"ש כתב דרך אחרת בזה:

שם ברש"י בד"ה ר"א ור"ש כו' כדכתיב לא יחלל שני חילולין כו' עיין בח"ש מ"ש רש"ל בזה ובסנהדרין פרק ד' מיתות דף נ"א ע"א כתב רש"ל יותר ע"ש:

שם בתוס' בד"ה מאי וכן כו' דעיקר חידוש דאונס ורצון לא הוי אלא בא"א היינו משום דמצינו דהתורה התירה לישראל באונס ולא נחשבה זונה ולעניין כהונה תחשב זונה באותה ביאה ואפילו אם נתאלמנה אסורה לכהן הדיוט וק"ל:

דף נו.

ברש"י בד"ה דלית לה פתרי כו' הש"ס הוא דקבעי לה כו' ושבוש הוא כו' לכאורה נראה לפרש הא דאמר שאין יודע לפרשה דר"ל שר' יוחנן בעי בעיא ואינו יודע לפרש דבריו היכי בעי ולפי"ז ודאי תימא גדולה הלא אף שנאמר דתלמודא אסיק לה הלא אינו אלא פירושו של דברי ר' אושעיא דאמר דלית לה פתרי וא"כ ממ"נ עד היכן מפרש דברי רב אושעיא אם מפרש לה דיודע ר' אושעיא דר' יוחנן בעי אליבא דר"א בן יעקב רק שהא דאמר ת"ש לא ידע א"כ לא שייך לומר דלית לה פתרי שאין יודע לפרשה דהא יודע שפיר לפרש דבריו ואי לא קאי רק עד אלא אליבא דהאי תנא דתנן ר"א בן יעקב אומר והיינו דרב אושעיא לא ידע לפרש דהא לדברי רבי יהודא ולדברי ר' יוסי אינה בעיא כלל א"כ קשה מה שהקשה רש"י אפירוש השני דהא ממ"נ נפשטה האבעיא לסברת ר' אושעיא בין לר' יהודה בין לר' יוסי וא"כ למה אמר לעיל דלא פשיט ליה הא בוודאי פשיט ליה ונ"ל דמוכרחין לומר דהא דקאמר שאינו יודע לפרש היינו ר"ל דאין ר' אושעיא יודע לפרש ולפשוט את האבעיא של ר' יוחנן וא"ש כפשוטו שלכך שתק שלא ידע לפשוט את האבעיא כלל כך הוא לפירוש הראשון של רש"י ומאי שמסיק בגמ' למאן אי לר"י כו' קאי אליבא דרב יוחנן שבעי לה וקאמר המקשן למאן בעי לה להאי אי לר"י כו' אבל רב אושעיא לא ידע מידי מזה ולכך צריכין אנו למחוק הדלת של דלמאן הכתוב ברש"י בפירוש הראשון ומציין הגמ' במילת למאן וכו' ודוק ולפי פירוש זה בוודאי הי' אפשר לומר דכולה מילתא הן הנה דברי רב אושעיא רק שרש"י לא רצה לחלק לישנא דת"ש מן הדברים הנזכרים לפניו ולכך מאחר דלישנא דת"ש מוכרחין לומר דסתם גמרא אמרה מפרשין כן בלישנא דלעיל ג"כ משא"כ לפירוש השני דמוכרחין לומר בלישנא דת"ש ארב אושעיא בעצמו שידע את הפשיטות א"כ שפיר מפרש אליבא דרב אושעיא בעצמו

אמר לכולא מילתא מאחר דעכ"פ רב אושעיא ידע אותו למה לא נאמר שהוא בעצמו אמרה ודוק:

שם בתוס' בד"ה והא בעא כו' ומיהו בקונטרס פירש דכולא מילתא סוגיא כו' ר"ל דהתוס' סוברים דרב אושעיא בעצמו אסיק לה עד הת"ש וא"כ מקשו שפיר קושייתם דהא מסיק דאליבא דראב"י קבעי ופירוש דלית ליה פתרי היינו כפירוש הראשון שכתב רש"י וכפי מה שכתבתי בדלעיל לפי האמת וק"ל ומיהו לרש"י שפירש דכולא מילתא סוגיא דתלמודא מסיק לה ל"ק קושיית התוס' דשמא רב אושעיא לא ידע שקאי אליבא דראב"י ואמר שאינו יודע לפרש ולפשוט בעיא שלו כלל כמו שפירש רש"י בלשון הראשון ודברי ראב"י לא ידע לה רב אושעיא כלל לפרש האבעיא אליבי' לעניין אם כשרות מתוספא בה כו' כדמפרש בגמ':

שם בתוס' בד"ה אביי אמר כו' ומייתי אפצוע דכא שקידש כו' ואע"ג דהוא סבר הטעם שמאכילה בלא ידעה הוא משום שכבר אכלה וכמ"ש התוס' כאן לעיל וא"כ איך מסיק בגמ' שכבר אכלה לא אמרינן צ"ל דה"ק דרבא אמר שאין לחשבו שמאכיל במקום אחר הואיל דהתם טעמא משום שכבר אכלה ומכח זה אוכלת ואביי אמר דשפיר נחשבו שמאכיל במקום אחר אע"ג דהתם טעמא משום שכבר אכלה והיינו משום דעכ"פ טעמא דכבר אכלה לבדו ל"מ לבת ישראל שניסת לכהן כו' אלא ודאי דעיקר טעמא דמאכילה משום דעכ"פ לכהן יחשב ואף שהוא פצוע דכא ואסורה לו מאכיל הואיל שכבר אכלה וא"כ הרי לך שפצוע דכא מאכיל ודוק:

שם בתוס' בד"ה אתא גברא כו' כאן משמע שהי' ר"ל גדול כשבא לפני ר"י כו' ר"ל כשבא לפניו להכניסו תחת כנפי השכינה כמבואר פרק השוכר את עלים ומביא ראי' שהיה גדול שהרי מצינו שהי' לומד תורה לפני רב אושעיא רבו של ר' יוחנן ובעוד שהי' ר' יוחנן תלמיד של רב אושעיא היה ר"ל גברא רבא והי' לומד אצל רב אושעיא וק"ל:

שם בתוס' בד"ה ואי לאו בקדושתיה קאי כו' ואי הוה טעמא דר' יודא בבת גר זכר משום דכתיב מזרע בת ישראל כדמוכח התם היינו בפרק בתרא דקידושין דף ע"ח ע"א דדריש קרא דכתיב ביחזקאל מ"ד אלמנה וגרושה לא יקחו להם לנשים כי אם בתולות מזרע בית ישראל וסובר ר' יודא עד דאיכא כל זרע מישראל לאפוקי בת גר זכר ע"ש:

שם בתוס' בד"ה אף דהא אמר אף כו' דאי לא קאי סגי ליה בטעם כו' ר"ל דאי לא קאי בקדושתיה בוודאי סגי ליה בטעם דקהל גרים כו' ומתרץ בזה דלא תיקשי דליערבינהו וליתנינהו והכי הל"ל בין בקדושתיה קאי בין לאו בקדושתיה קאי אכלה משום דהא אמר אף גר שנשא גיורת בתו כשירה לכהונה וקהל גרים לא איקרי קהל מאחר דטעם

הראשון לא סגי לבדו עז"א דא"א לומר כן מאחר דאי לא קאי בקדושתיה בטעם שני סגי לחודיה לכך לא ערבינהו וק"ל:

דף נו:

בתוס' בד"ה רב אמר כו' ולא שייך כאן דיו ר"ל דהא דחופה קונה הוא נלמד בק"ו מקידושי כסף כמבואר בפ"ק דקידושין דף ה' ע"א וא"כ איך נאמר דקני בפסולות חופה יותר מקידושי כסף עז"א דלא שייך לומר דיו דהא דמשתמרת לביאה פסולה לא אכלה היינו מדרבנן דוקא ולית כאן דאורייתא כלל ולכך שפיר נוכל לומר דהחמירו חכמים בחופה יותר מאחר דעיקר הדין אינו אלא חומרא דרבנן הרשות בידם להחמיר ולהקל והיינו בחופה שאחר הקידושין דמודו בה ר"א ור"ש לפי שהוא משתמרת בוודאי לביאה פסולה דלא פליגי אלא באירוסין לחודיה במתניתין ועוד ביבמה בת כהן והיבם חלל דמשתמרת לביאה פסולה ואין לו להאכיל במקום אחר דמודו בה רבנן דאינה אוכלת לקמן דף נ"ח ע"ב משא"כ אי נימא דהא דמשתמרת לביאה פסולה לא אכלה הוא דינא דאורייתא בהני גווני שכתבתי ואפ"ה בקידושי כסף גרידא לא פסיל גם בקידושי חופה לא פסיל מטעם דיו ודוק:

שם בתוס' בא"ד מדמייתי מההיא שלא שטיתי ארוסה סייעתא לרב דמירי בחופה שאחר הקידושין ר"ל ומזה נשמע ממילא דשמואל דאפילו חופה שאחר הקידושין לא קניא בפסולות דאל"כ מאי סייעתא מייתי לרב הא גם שמואל מודה בה וק"ל:

שם בתוס' בא"ד ולא מסתברא נמי לאוקמי בארוסה שכבר אכלה כו' ר"ל דנוקמי מילתא דרב ושמואל כשנעשה פצוע דכא אחר הקידושין ומיירי כשכבר אכלה בהגעת זמן שכבר אכלה בתרומה למשנה ראשונה כמבואר בפרק אעפ"י דנ"ז ע"א דאיתא שם במשנה הגיע זמן ולא בתוס' בא"ד והא דלא קבעי ליה אמתניתין דנתאלמנו או נתגרשו כו' ר"ל וא"כ ש"מ דכל מה דאיתא לפני נישאו אוכלת משלו ואוכלת בתרומה זו משנה ראשונה כו' עז"א דא"א לתרץ כך דדוחק להעמיד כו' וק"ל:

שם ההיא פיסקא לא קאי אמתניתין ע"ז מסקו דקבע ליה כאן משום דאפלוגתא דר"מ ור"א ור"ש קיימי רצה לומר דפליגי אליבייהו דלרב כ"ע מודו דאינה אוכלת ולשמואל כ"ע מודו דאוכלת ודוק:

שם בתוס' בד"ה וחייבין עליה כו' דילמא אדעתא דהכי קידש אחיו הראשון דשוב אינה אשת יבם דהא איילונית אינה מתייבמת משום דכתיב אשר תלד פרט לאיילונית וא"כ אם היא אשת אחיו ממש שהראשון קידשה אדעתא דהכי ולא הוי קידושי טעות א"כ אין השני דהיינו היבם רשאי לקחת אותה דהוי אשת אחיו שלא במקום מצוה ואין

הקידושין תופסין לו בה ולא מיקריא כלל אשת יבם וק"ל וכן מבואר בתוס' בקידושין דף י' ע"א ובסנהדרין דף נ"ה ע"ב: שם בתוס' בד"ה נשאת לכהן כו' אבל פחות מבת ג' כו' נראה דקשיא להו להתוס' פשיטא דהיא אוכלת בתרומה כשנשאת לכהן והיא קניין כספו ולמה לא תאכל עז"א דמשמיענו הדיוק דדוקא בת ג' שנים אוכלת ולא קודם לכן וטעמא כיון דלאו בת ביאה היא כו' ואיכא למיחש לסמפון רצה לומר דיהי' לה מום ויאמר דקידושי טעות הוו וא"כ אכלה שלא כדין ומה שמסקו וגם חוזר ומשלחה לבית אביה ג"כ קאי אפחות מבת ג' ור"ל מאחר דלאו בת ביאה היא אינה מעכבה אצלו אלא חוזר ומשלחה לבית אביה וא"כ אינה אוכלת כמו שהארוסה אינה אוכלת מטעם שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחיותיה כמבואר בפרק אעפ"י דף נ"ז ע"ב וראיתי בתוס' דסנהדרין דף נ"ב ע"ב דמשמע דהתוס' באו ליתן טעם לחלק בין תוך ג' לאחר ג' דמסברא גם בתוך ג' הי' ראוי שתאכל הואיל והיא נשואה וא"כ ליכא למיחש לשמא ימזגו לה כוס וגם ליכא למיחש לסימפון ע"ש:

דף נח.

בגמ' ממאי דילמא ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא כר"מ סבירא ליה דאמר קידושין לא אכלה רצה לומר דאמר במתניתין דקידושין פסלי וכבר דיקדקו לעיל אליבי' דאפשר לחלק בין קידושין לחופה ונאמר דדוקא קידושין דקניא ליה פוסלה ולא חופה וא"כ ה"נ נדקדק אליבא דר' ישמעאל דדוקא קידושין דומה לביאה אבל חופה אין ראיה כלל לביאה ואינה מאכילתה ולא פוסלה ואע"ג דאמר בהדיא לישנא דחופה סובר המקשן דלאו דוקא קאמר רק לקידושין קרי חופה דאינו רוצה לומר חופה לבדה אלא חופה בקידושין ודוק ומכל מקום דוחה שפיר אח"כ דלא הוי ליה למימר כלל לשון חופה רק כספה ובלישנא דברייתא דדברי ר' ישמעאל נראה למחוק הא דאמר כל שביאתה מאכילתה חופתה מאכילתה שלא קאמר רק כל שאין ביאתה מאכילתה אין חופתה מאכילתה ולכך מסיק הגמ' שפיר האי כל שאין ביאתה מאכילתה כו' ולא דייק מבבא דרישא גם ברש"י דייק מלישנא דסיפא דחופה הוי כביאה לענין לפוסלה מדמקיש חופה לביאה וזה הוי ניחא יותר לדקדק מרישא דקתני בהדיא דחופה הוי כביאה לענין לאכול ודוק:

שם בגמ' כגון שבא עליה ארוסה בבית אביה רש"ל בח"ש הגיה מילת אירסה במקום מילת ארוסה ואני אומר דאין צריך להגיה רק ניקוד מילת ארוסה בקמ"ץ תחת אל"ף ואז הוי פירושא ארוחה שלה' וכיוצא בו ממש שנוי אה"ע סימן ב' ולפי דברי רש"ל נצריך להגיה גם שם ובאמת שאין אנו צריכין להגיה כלל כפי דיקדוק לשונינו הקדוש:

שם בתוס' בד"ה בפלוגתא דהני תנאי כו' ולפי מה שפירשתי במתניתין דפליגי בבת ישראל וסובר דאכלה לר' אליעזר ולר"ש כו' ר"ל אם כן בפשיטות נאמר דפליגי דוקא בבת ישראל כפשטא כו':

סליק פרק הבא על יבמתו

פרק שביעי אלמנה לכ"ג

דף סט

בגמרא אמר רב חסדא טובלת ואוכלת עד ארבעים כו' על קושיא דמתניתין לא רצה לתרץ דהא דתנן תאכל בתרומה היינו עד ארבעים משום דא"כ היה קשה למה תנא סיפא עיברה לא תאכל דמשמע ודאי מעוברת הלא אפילו אחר ארבעים אינה אוכלת ולא הל"ל רק דאחר ארבעים יום לא תאכל דהוי רבותא גדולה ובשלמא בברייתא תנא עיברה בשביל לאשמעינן דמקולקלת למפרע וצריכה תשלומין חומש לאכילתה אבל במתניתין דלא קתני רק דלא תאכל ה"ל לאשמעינן יותר רבותא וכדכתבתי וק"ל:

שם ברש"י בד"ה ליוחסין חששו מעלה עשו ליוחסין לחוש לביאה אחת ולספק הא דאמר לביאה אחת היינו לומר ביאה שראוייה להתעבר ממ"נ והיינו ביאה שנייה דאין אשה מתעברת מביאה ראשונה וכמבואר לעיל בענין זה דף ל"ד ע"א דמוקי לה משום זה בבעלו ושנו והא דמסיק ולספק ר"ל שמכח זה יבא לידי ספק שלא ידע בן הנולד לה של מי הוא כשר או פסול ודוק:

שם בתו' בד"ה בבא עליה כ"ע ל"פ כו' פירוש היכא דלא דיימא מעלמא כו' באו לומר שלא תפרש סתמא דמילתא דבבא עליה כ"ע ל"פ דלא הוי ממזר היינו בין דדיימא מעלמא ובין דלא דיימא מעלמא ולקמן יתבאר לפי פירוש התוס' דבדיימא מעלמא הולד ממזר אע"ג דבא עליה ודאי ולכך כתבו התוס' דהא דאמר הכא דבבא עליה כ"ע ל"פ היינו היכא דלא דיימא מעלמא וק"ל ומה שמסיק ופליגי אביי ורבא בדדיימא מיניה ודיימא מעלמא היינו ר"ל דבא עליה בודאי ודיימא מעלמא וכמ"ש התוס' פירושא דדיימא מיניה בדיבור שאחר זה דהיינו דוקא בבא עליה בודאי וק"ל:

דף ע.

בגמרא זרע פסול מניין ת"ל וזרע אין לה עיין עליו דהוי מצי למיכתב בלא יוד כמו מאן בלעם מאן יבמי דלא כתיב בהו יוד והכא כתיב בו יוד ש"מ לדרשא הוא דאתא גמרא דקידושין דף ד' ע"א: שם בתוס' בד"ה אבל דיימא מיניה כו' פירוש דיימא מיניה שבא

עליה בודאי כו' ולפי"ז הא דקאמר מסתברא מילתא דרב דלא דיימא מיניה היינו לומר דלא בא עליה אע"ג דדיימא מיניה וק"ל:
סליק פרק אלמנה לכהן גדול

פרק שמיני הערל

בתוס' בד"ה הערל פ"ה שמתו אחיו מחמת מילה וכן נראה ר"ל אע"ג דאפשר לפרש כפשוטו שהוא ערל שלא רצה לימול את עצמו והוא ערל באיסור אפ"ה כתבו התוס' דכן נראה כפרש"י ומסקי אע"ג דכשנפרש כפרש"י קשיא לפום ריהטא דא"כ לא ה"ל למבעיא בעיא לקמן בערלות שלא בזמנה אי הוי ערלה דאם ערל שמתו אחיו מחמת מילה הוי ערל אע"ג דבהיתר הוא ערל ה"נ ערל שלא בזמנו משא"כ כשנפרש כפשוטו דהא דמיקרי ערל הכא משום דהוי בעבירה ע"ז מסיק דאפילו לפירוש רש"י א"ש דלא דמי לערלה שלא בזמנה וכו' וזה שמסקו התוס' אח"כ דמשמע מהירושלמי דמתניתין איירי בזהו שמתו אחיו מחמת מילה מדמייתי ראיה ממתניתין דאחזתו חמה דאסור בתרומה והיינו משום דאי הוי ערל כמשמעו בעבירה לא הוי מייתי שום ראיה ממתניתין לאחזתו חמה דשם לא מיקרי ערל כ"כ מאחר דאינו מחוייב אלא ודאי דמתניתין איירי בערל שמתו אחיו מחמת מילה ודוק:
שם בתוס' בא"ד ובפ"ק דחגיגה נמי אמר מביא ראיה דאינו חייב לקרוע ולמול וק"ל ומה שמסקו ומוקי לה כשביציו מבחוץ לרבותא בעלמא נקטו הכי דאפילו כשביציו מבחוץ אינו חייב לקרוע ולמול או אפשר דמסיק הכי משום דלא תימא דאין שום ראיה מטומטום דמה שמסיק בגמ' דטומטום אינו אוכל בתרומה היינו כשביציו מבחוץ וכמו שבאמת אמר אביי בגמ' דף ע"ב ע"א דמזה איירי אותה ברייתא ואותו טומטום חייב לקרוע ולמול וטומטום דנקרע ביני ביני לא איירי בטומטום שביציו ניכרים מבחוץ ואותו אינו חייב לקרוע ולמול ולכך מביאין התוס' ראיה מחגיגה דאפילו כשביציו מבחוץ אינו חייב לקרוע ולמול וק"ל:
שם בתו' בד"ה איש איש לרבות הערל כו' אע"ג דמילת זכריו ועבדיו מעכבתו בפסח ואע"ג דאתי מכ"ש דמי איכא מידי דערלות דגופי' לא מעכבא ביה ערלות דאחרינא מעכבא ביה י"ל דלאו ערלה הוא מאחר דבדין אינו צריך לימול דהא איירי בערל שמתו אחיו מחמת מילה משא"כ ערלות דזכריו ועבדיו דערלות דידהו איקרי ערלות בעבירה ומוטל עליו החיוב לימול וכדמוכח לקמן דף ע"א דערלות זכריו לא מעכבא ביה אלא היכא דחייבין לימול ודוק והאי דקאמר לקמן בסמוך בגמ' מי איכא מידי דערלות דגופי'

לא מעכבא ביה וכו' היינו לדעת ר"א וכפי מה שכתוב גבי פסח דערלות דגופי' מעכבא ביה דמיקרי ערלה אע"ג דלא הויא בעבירה רק שיש לנו ללמוד תרומה מיניה פשיטא דנילמוד האיסור דתרומה לערלות דגופי' הואיל שמצינו דנקרא ערלות מסתברא לאוקמי הגזירה שוה בערלות דגופיה ולא בערלות דזכריו ועבדיו משא"כ השתא דלא הוי מצינו בכל התורה דערל שמתו אחיו מחמת מילה יהא נקרא ערל ודוק:

שם בתוס' בד"ה אלא לאפנויי וא"ת כו' ואור"י דאיכא לאוקמי לקרא בשכיר ותושב גוי מלשון רש"י משמע דאירי בישראל שהרי כתב ה"נ לא קני גופיה לרביה וישראל מעליא הוא כו' וכן כתב בתשובת בן לב ח"א דף ל"ג ע"ג דמשמע מלשון רש"י דלא אירי בשכיר ותושב גוי שהרי כתב כאן כיון דלגופי' לא צריך דלא אפשר לאוקמינהו כפשטייהו כלל כו' הרי סובר דאין להם בפשטא דשמעתתא כלל ועוד כתב רש"י בסוף שמעתין ה"ג כל ערל לא יאכל בו ל"ל ול"ג תושב ושכיר כלל דהא אוקמי כולי קרא לג"ש ועקרינן ליה מפשטיה לגמרי עכ"ל מהני תרי לישני משמע דס"ל דלאו בתושב ושכיר גוי אירי ודלא כסברת ר"י וכיון דכן הוא צריך לעיין לסברת רש"י ז"ל וכי בשביל לאפנויי כתב שקר וע"ש ומסיק שם בתשובה לבסוף ומדברי רש"י למדתי כלל מחודש דעקרינן ליה לקרא מפשטא לגמרי ומוקמינן כולא קרא לגזירה שוה עכ"ל:

שם בתוס' בא"ד והוי דרשינן ג"ש להתיר אונן בפסח ר"ל לקולא ליכא למידרש שום ג"ש תרומה מפסח והוה דרשינן ג"ש פסח מתרומה להתיר אונן בפסח ומסיק והאי דילפינן לקמן דאונן אסור בפסח כו' לא הוי דרשינן הכי אלא הוי מוקמינן לאסור ערל במעשר ר"ל מאחר דליכא למיגמר פסח ממעשר לענין אונן הוה גמרינן מעשר מפסח לעניין ערל אבל לפי האמת דאיכא למיגמר פסח ממעשר לעניין אונן תו לא ילפינן מעשר מפסח לענין ערל דחמור מקל יליף קל מחמור לא יליף דמעשר קיל מפסח וכמו שמבואר לקמן דף ע"ג ע"א או אפשר די"ל דהוי מוקמינן ליה לזה לחודיה לאסור ערל במעשר ולפי האמת לא דרשינן תרוייהו:

שם בתוס' בד"ה שדי חד אלמד כו' ואע"ג דהכא תושב והכא שכיר כו' כתב בתשובת בן לב דף ל"ד ע"ד וז"ל וצריך לעיין דלמאי איצטריכו התוס' למימר הכי ולדחוק ולומר דאע"ג דהכא תושב והכא שכיר שפיר הויא ג"ש הל"ל כיון דשדי חד אלמד וחד אמלמד ממילא הוי כאילו כתיב בתרומה תלתא תושב ושכיר ותושב או תושב ושכיר ושכיר נלמוד השנים הקנוי קניין עולם והקנוי קניין שנים מייתורא והג"ש נלמוד מתיבות שוות וניחא לי האי קושיא דאין דרך הכתוב לומר הכי ר"ל ליכתוב תיבות שוות לדרשא מכח ייתורא אלא דרכו לכתוב שאינן שוות ומנא אמינא האי סברא מתושב ושכיר בתרומה

דלא קאמר קרא תרי שכיר או תרי תושב ומייתורא הוי דרשינן אפילו קנוי קניין עולם אלא ודאי דרך הכתוב בכך לכתוב תיבות שאינן שוות לדרשא דייתורא ומש"ה כתבו התוס' דהוי כאילו כתיב הכא תושב והכא שכיר משום דבתרומה אית לן למידרש לגופיה תושב ושכיר לקנוי קניין שנים וקניין עולם וע"כ הג"ש מתיבות שאינן שוות לגמרי כו' עכ"ל ואני אומר דלא קשיא מעיקרא מידי דהא לפי האמת לא כתב שום ייתורא בתרומה לא תושב ולא שכיר רק בפסח כתיב תושב ושכיר ודרשינן שניהם לג"ש וכאילו כתיב חדא בתרומה ואע"ג שלא כתיב התם מכח ייתורא אמרינן כאילו כתיב התם ודרשינן ליה לג"ש א"כ ש"מ דהג"ש אתי משני כתובים אילו דודאי אפשר אילו הי' כתיב בתרומה באמת ג' תיבות היה נדרש הג"ש מתיבות שוות אבל עכשיו אין ללמוד הג"ש אלא מהתיבה המיותרת לזה ודוק ופשוט הוא ומה שמסקו התוס' כדתני דבי ר' ישמעאל זו היא שיבה זו היא ביאה היינו ר"ל דכתיב בפרשת מצורע ושב הכהן ובא הכהן ודריש ר' ישמעאל בג"ש שיבה וביאה אהדדי וכדלעיל בגמ' דף י"ז ע"ב והיינו משום דתרוייהו בביאת כהן משתעי וה"נ נאמר דנדרוש תושב ושכיר דתרוייהו איירי בקנוי קניין שנים וק"ל:

שם בתוס' בד"ה אי מה פסח כו' או נקבר ביום למאן דאזיל בתר קבורה ר"ל למאן דמוקי מתניתין דפסחים דאיירי בנקבר ביום י"ד ומת בי"ג וכמבואר בזבחים פרק טבול יום ריש דף ק' דמוקי לה מ"ד דהא דאמר אונן טובל ואוכל את פסחו לערב היינו במת לו מת בי"ג ונקבר בי"ד ולכך מותר לאכול ליליט"ו פסחו ע"ש:

שם בתוס' בד"ה דפסח גופיה ממעשר גמור כו' וא"ת ושאר כל הקדשים מנ"ל כו' ר"ל דבלא גמרא דהכא איכא למימר שיש לנו שום ייתור לאסור אונן בקדשים אבל הגמ' דהכא לא מצי סובר שיש לנו שום ייתור לאסור אונן בקדשים דא"כ לא היה צריך לומר דפסח ממעשר גמור דגם פסח הוי בכלל קדשים ולכך צריך לומר דכל הקדשים נמי גמרינן ממעשר ואתיין מכח ק"ו וע"ז מקשה דרבא גופא דאמר הכא דפסח ממעשר גמור פריך פירכא ההיא דכסף צורי וא"כ יקשה לדידיה מנ"ל דקדשים אסור באונן דעל הגמ' בזבחים דיליף קדשים ממעשר בק"ו לא קשיא מידי די"ל דהגמ' סוברת דאינה פירכא כלל אך על רבא קשיא וכמו שכתבתי ומתרצי התוס' דרבא סובר דשאר קדשים אתי מפסח בהיקישא כו' ולא אתיין מכח ק"ו ממעשר וק"ל ואין להקשות איך גמיר ממעשר בג"ש הא איכא למיפרך פירכא דכסף צורה די"ל דסובר דהג"ש מופנה ואין לפרוך שום פירכא ולפי"ז אפשר דמעשר יליף ג"כ מפסח לענין ערל וכמו שאכתוב לקמן בתוס' דף ע"ג ע"א בד"ה קל מחמור לא יליף ע"ש:

שם בתוס' בד"ה אי מה פסח כו' דדריש אז יאכל בו האדון ולר"א מזכריו פריך וכן הוא בדפוסים קטנים דר' אליעזר לא פליג אלא במילת עבדיו ולא במילת זכריו וס"ל דמעכבתו מלאכול בפסח ולזה צריכין למחוק תיבת זכריו הנזכר בקושיית התוס' ובדפוסים הקטנים אינו וראיתי מקשים דמאחר דמקשה לר"א מזכריו מה משני דבו ממעט תרומה והא בזכריו לא כתיב מילת בו ולק"מ דבזכריו כתיב אז יקרב לעשותו דאז ליתן את האמור בזה בזה בדף ע"א ע"א ובאם אינו ענין דרשינן ליה להכא:

שם בתוס' בד"ה בו אינו אוכל כו' ובו דכתיב בזה אתא למימר דאינו מעכבתו במצה ומרור ר"ל בו דכתיב במילת עבדיו וראיתי מקשים מאחר דהמקשן ידע דאיכא למדרש בו למעט מצה ומרור מאי פריך לקמן מכל ערל לא יאכל בו ל"ל ובאמת לק"מ דהמקשן אינו יודע שום תירוץ על תיבת בו רק דהמקשן אומר מאחר דדרשת מילת בו וחשבת אותו לייתורא א"כ יקשה לך בערל לא יאכל בו ל"ל ובודאי דיש לך תירוץ עליו והתוס' לא באו אלא להזכיר האמת למאי אתא מלת בו ולהיכן אתא א"כ יקשה דאותו תירוץ שיש על בו דערל נאמר באמת גבי בו ומלתה ובו דערל נדרוש למעט תרומה והא דלא הקשה המקשן בקיצור בו דגבי ערל ל"ל מאחר דדרשת מילת בו י"ל דהמקשן בא כאן להקשות דעדיפא מיניה דאפילו אית לך תירוץ על בו דערל אפ"ה יקשה דילמא בו דערל אתי לתרומה ובו ומלתה אתי לאותו דרש דבו דערל ודוק:

שם בתו' בד"ה ה"ג כל ערל כו' עד סופו צריכין למוחקו גם רש"ל בח"ש מחק אותו וכן מוכרחין למוחקו דהא בדיבור שאחר זה האריכו התוס' בענין זה וכתבו דבר זה בשם רש"י וכמו שבאמת איתא ברש"י דבר זה אבל התוס' לא סבירא להו הכי וכמו שכבר כתבתי בזה לעיל בשם תשובת בן לב בד"ה אלא לאפנויי ע"ש:

דף עא.

בגמ' ואי כתב רחמנא כל בן נכר כו' אבל ערל דלבו לשמים אימא לא צריכא ראיתי מקשים דלא ליכתוב ערל ונלמוד ממילת זכריו ועבדיו דמי איכא מידי דערלות דגופיה לא מעכבא ביה כו' ולק"מ דכל ערל לא יאכל בו איירי בערל שמתו אחיו מחמת מילה דלא הוי בעבירה כלל ובאמת בעבדיו בכה"ג אינו מעכבתו מלאכול בפסח כדמוכח לקמן דף ע"א וכמו שכבר כתבתי ג"כ לעיל בתוס' בד"ה איש איש לרבות הערל עיין עליו וראיתי בראי"ם פרשת בא שהקשה כן וז"ל לר"ע דדריש דמילת עבדיו מעכבת ל"ל קרא דכל ערל לא יאכל בו ותירץ אליביה דאי לא כתיב כל ערל לא יאכל בו ה"א דמילת עבדיו אינו מעכבת אלא הוה דרשינן (כל ערל לא יאכל בו העבד) ומלתה אותו אז יאכל בו העבד אבל עכשיו דכתיב כל ערל לא יאכל בו על כרחך אז יאכל בו דכתיב גבי העבד היינו

האדון דאיסור העבד ל"ל השתא ישראל ערל לא אכיל עבד ערל מיבעיא והג"א תירץ דאיצטריך למיכתב כל ערל לא יאכל בו דאין מזהירין מן הדין והקשה עוד הרא"ם דלר' אליעזר דדריש ומלתה אותו אז יאכל בו העבד דל"ל אותו קרא השתא ישראל ערל לא אכיל עבד ערל מיבעיא ותירץ אותו בתירוץ דחוק ע"ש והג"א תירץ דמשמיענו דעבד מותר לאכול בפסחו אחר שנימול אף על גב שלא טבל ע"ש:

שם בגמ' לאתויי ערבי מהול וגבעוני מהול אין להקשות הלא איכא למילף תרוייהו מכל בן נכר לא יאכל בו די"ל דאילו לא כתיב תושב ושכיר ה"א כל בן נכר היינו גוי המהול והשתא ע"כ כל בן נכר היינו ישראל שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים והא דכתיב תושב ושכיר ולא די באחת מהן היינו דבא להשמיענו דאפילו גר תושב שקיבל עליו שבע מצות והוא נמול לא יאכל וכל זה מבואר ברא"ם פרשת בא ע"ש שהאריך קצת מזה:

שם ברש"י בד"ה ה"ג כל ערל כו' ועקרנא ליה מפשטיה לגמרי ולכך לא שייך לאקשויי דלא ליכתוב מילת בו באותו קרא דמאחר דלא יתפרש כפשוטו כלל בתירוץ כל דהו נתרץ למאי נכתב והיינו איידי דכתבי' רחמנא בערל ובן נכר כתבי' נמי בתושב ושכיר וכמו שכתבו התו' על רש"י וק"ל:

שם בתוס' בד"ה המרת דת פוסלת כו' ויראה שר"ל דאיידי דכתבי' כו' פירוש זה כתבו על רש"י וכמו שכתבתי לעיל דבלא שום תירוצא אינו שייך לומר דהואיל ולא יתפרש כפשוטו נכתב בו ייתורא מה דלא צריך כלל ודוק:

שם בתוס' בד"ה שאני נהנה כו' דא"כ לא הוי נדר דהוי דבר שאין בו ממש דמה שאמר שלא יהנה ממנו בזה לא הוי שום ממש שיתפוס בו הנדר וק"ל:

שם בתוס' בד"ה והנהו מולין נינהו כו' אין להקשות מוכל ערל לא יאכל בו כתב רש"ל בח"ש דר"ל דדרשינן מיניה דהיינו ערל שמתו אחיו מחמת מילה אע"ג שלא כתיב בהדיא ישראל א"כ ש"מ דאף ישראל ערל בכלל סתם ערל הוא ואין חילוק בין גוי לישראל והוא כנגד מתניתין דנדרים ע"ז מתרץ די"ל דההוא לא איצטריך אלא לישראל ר"ל מאחר דלא צריכא קרא כלל לגוי א"כ מכח ייתורא נדרוש בו דקאי על ישראל שמתו אחיו מחמת מילה ולא שישראל ערל נקרא בשם ערל ודוק ומ"מ קשה למה לא איצטריך אלא לישראל הלא צריכין הקרא ג"כ לגוי שנימול דיהא אסור בפסח וצריך לתרץ דהוא בכלל כל בן נכר לא יאכל בו וא"כ יקשה דה"ל להמקשן להקשות בלא מתניתין דנדרים דכולן נכללין בקרא דכל בן נכר ולכך נ"ל דצריכין ליישב כמו שכתבתי בשם הרא"ם לעיל בגמרא ודוק:

דף עא:

בגמ' ודילמא לא עבוד פסח כלל כו' ר"ל מטעם שהיו טמאים ואע"ג דציבור מביאין פסחיהן בטומאה המקשן הזה הי' סובר דאין מביאין בטומאה ולא הי' יודע דרש דבמועדו ד דרשינן מיניה אפילו בטומאה כמו שלא הי' יודע פסוק דיהושע דכתיב בהדיא ויעשו בני ישראל את הפסח ואע"ג דקאמר בתר הכי וידלמא פסח הבא בטומאה הוי אותו מקשן היינו מר זוטרא ולא סתם מקשן ואפשר דהא דקאמר ודילמא לא עבוד כלל כו' אינו לשון קושיא רק דהגמ' מסיק לה וכי תימא דילמא לא עבוד פסח כו' ואז א"ש יותר דלא תקשה איך לא ידע המקשן דסתם גמרא קרא דכתיב בהדיא באותו עובדא גופא גם דין זה דציבור מביאין פסחיהם בטומאה דקתני ליה בכמה משניות בפסחים וק"ל:

שם בגמ' משום חולשא דאורחא אע"ג דכל הארבעים שנה שהיו במדבר בודאי לא היו נוסעים תמיד אלא היו חונים זמן רב במקום אחד וכמו שפירש"י פרשת מסעי שכל ל"ח שנה שהיו במדבר לא היו נוסעים רק עשרים מסעות מ"מ נוכל לומר מאחר דבמדבר נסעו ע"פ ה' כמבואר בפסוק ולא היו יודעים העת אשר יצטרכו ליסע בו ואולי יצטרכו ליסע תיכף אחר המילה והיו הנמולים בסכנה מפני הדרך והיינו חולשא דאורחא משא"כ בימי יהושע שהיו מעבר לירדן שלא היו נוסעין אז על פי ה' ואדרבה אז ציוה השם למול והיו מוכרחין לעשותו וכן מבואר בדברי הרד"ק ובדברי הרלב"ג ביהושע ה' ע"ש:

שם ברש"י בד"ה אינו יכול לחיות משום דלא יניק והא דאמר אפילו שעה אחת לאו דוקא ואפשר דאומר כן בשביל הא דאילו לא נסתם הפתוח דהיינו הטיבור לא הי' יכול לחיות אפילו שעה אחת לפי שהיה הרוח נכנס במעיו ויתקרב וימות וק"ל:

שם ברש"י בד"ה מעוי צועק כו' עיין ברש"ל בח"ש בזה:

שם ברש"י בד"ה הזאה אימת עביד כו' נמצאת הזאה שניה מחוסר זמן ר"ל דלא הי' ד' ימים בין הזאה ראשונה לשנייה דהא בי"ד הוצרכו להזות הזאה שנייה קודם עשיית הפסח וכשהזאה ראשונה בי"א א"א להזות בי"ד דעדיין אין כאן ד' ימים בין הזאה להזאה וק"ל:

שם ברש"י בא"ד ואית דמפרש לה הזאה כו' עיין בח"ש מ"ש רש"ל בזה על פירושם:

שם ברש"י בד"ה ל"א מה שוב ומה שנית כו' ולהאי לישנא גרסינן ודילמא לאקושי כו' ולגירסא זו לא משני במסקנא מידי אהך קושיא וכמ"ש הח"ש וק"ל:

שם בתוס' בד"ה ערל מקבל הזאה כו' דהא טמא מקבל הזאה כו' ר"ל מי שהוא טמא טומאה אחרת ונטמא במת ג"כ דאז מקבל טומאה מקבל הזאה ליטהר מטומאת מת אע"ג שהוא נשאר בטומאתו שיש לו כבר וע"ז מביא ראי' ממה שאמרו בפרק דם חטאת

דף צ"ג ע"א מי חטאת שנטמאו מטהרין שהרי נדה מזין עליה כו' ר"ל נדה שנטמאה במת מזין עליה לטהרה מטומאת מת אע"ג דעומדת בטומאת נדתה וק"ל:
שם בתוס' בד"ה ודילמא פסח כו' תימא א"כ קרא ל"ל כו' אע"ג דזה לא הוי קשיא להמקשן דהכא כלל דהא קפריך נמי דילמא הנך דלא מהול אין שום חידוש בקרא דיהושע אלא מה שכבר נצטוו תחלה וכמ"ש התוס' אח"כ בד"ה סוף מילה כו' מ"מ י"ל דהכא אין שום חידוש שעשו מה שכבר כתיב בתורה משא"כ במילה שנצטווה אז לימול אותה לא היה כתיב במקרא ומ"מ קושיית התוס' אינו אלא על המתרץ דה"ל לשנויי כך ולא מקשה על המקשן דלזה לא משני מידי ועל המקשן לא קשיא דאפשר דלא ידע סוגיא ההיא ועל סוגיא דהכא פריך דה"ל לתרוצי הכי ודוק:
שם בתוס' בד"ה לא ניתנה פריעת מילה כו' ומכל מקום אברהם פרע כו' אף על גב דכתב רש"י סוף פרשת לך לך דאברהם לא היה צריך לפרוע את מילתו משום שנתמעך כבר מחמת תשמיש אפשר שר"ל שפרע את מילת זכריו ועבדיו שנצטוו לפריעה וכמ"ש:
שם רש"י דלישמעאל פרע את מילתן ומ"ש מילתו ר"ל שנצטווה לו לימול שמוטל החיוב של המילה עליו וק"ל:
שם בתוס' בד"ה בקונטרס גרס א"כ מאי שוב וכו' ול"ג אלא לאקושי ול"ג ודילמא ר"ל דבמקצת ספרים היה כתוב א"כ מאי שוב ומאי שנית ודילמא לאקושי סוף מילה כו' ועל גירסא זו כתבו התוס' דלא גרסינן רק תיבת לאקושי לבד ולא גרסינן ודילמא לאקושי והיינו כמו לשון רש"י שלפנינו בגמ':
שם בתוס' בד"ה סוף מילה וה"ק לא ניתנה פריעת מילה לאברהם כו' ר"ל דמאחר דלא מצינו באברהם דנצטווה על הפריעה וביהושע מצינו שנצטוה לכך בודאי לא ניתנה לאברהם אע"ג דלא מצינו שנצטוה דשמא לא צריכין ציוי בפני עצמו דנכלל בציווי דמילה אך מאחר שראינו שהוצרך לצוות ליהושע ש"מ דהואיל דלא מצינו ציוי באברהם דלא נצטווה עליו כלל והוצרכתי לפרש כן דברי התוס' לפרש לישנא דגמ' לפי תירוצם דהכל תלוי הואיל ולא מצינו דנצטווה אברהם על הפריעה ובגמ' משמע דנלמד מדנצטווה יהושע עליו ודוק:
שם בתוס' בד"ה מ"ט לא מהול כו' בפרקי דר"א משמע שמלו דקאמר מי מנה עפר יעקב ראה כל המדבר כו' בעין יעקב מביא לשון פרקי ר"א כהוויתן ומבואר שם יותר ע"ש:

דף עב.

בגמ' ולא מסוכרינן ביה כו' ר"ל לא מקיזין בו דם פירוש העריך בערך סכר ע"ש:

שם בגמ' הוא סבר מדנסיב לה תלמודא (קרא) דאורייתא הוא ר"ל מדקנסיב לה לימוד עליו ולשון תלמודא אינו לשון גמרא כמו שפירושו בכל מקום אלא פירוש לימודא ורש"ל בחידושיו הגיה מדקנסיב לה תלמודא קרא דאורייתא הוא ע"ש שהיה מפרש לישנא דתלמודא ר"ל גמרא ואינו כן וכמ"ש:

שם בגמ' לימא כתנאי משוך ונולד כשהוא מהול רש"ל בח"ש מחק בכאן תיבת ונולד כשהוא מהול גם ברש"י מחק כל הדיבור וע"ש שהאריך בזה:

שם ברש"י בד"ה רוח צפונית נוחה כו' וחמה זורחת נ"ל פשוט דלכך כתב רש"י כאן וחמה זורחת וכן אח"כ ולא זרחה תמה עליהם משום דסובר דעיקר עניינא מעלת רוח צפונית שמחמתו חמה זורחת והוי יום בהיר ואורה ונוח לכל וכמ"ש רש"י בעירובין דף ס"ב ע"א והטעם שפירש"י כן דקשיא ליה קושיית התוס' דאיך אמר כאן דלא נשבה להם רוח צפונית ובסוף פרק כל הגט אמר דד' רוחות מנשבות בכל יום ורוח צפונית עם כולן ולזה תירץ דודאי נשבה רוח צפונית רק דלא נשבה כהלכתה שלא גרמה זריחת החמה שלא הי' להם רוח בהיר ואורה כל הארבעים שנה וע"ז אמר בגמרא שני טעמים האחד דנזופים היו ולא היו ראויין להאיר להם וטעם שני משום מעלתם שהיו מוקפים בענני כבוד ולכך לא היה אפשר שיהי' להם זריחת החמה דא"א שיזרח להם החמה בעוד שהיו מוקפים ולכך לא נשבה להם רוח צפונית כלומר לא נשבה להם כהלכתה לגרום לה זריחת החמה ודוק ולזה א"ש מ"ש רש"י איבע"א מש"ה לא נשבה כי היכי דלא נבדור עננ הכבוד שהיו מקיפין ולא היתה חמה יכולה ליכנס ומ"ש בברייתא דלא נשבה להם רוח צפונית שלא הי' להם יום אורה ויום בהיר והיינו דא"א להיות להם יום בהיר ויום אורה כי היכי דלא נבדרו עננ כבוד וק"ל וזה פשיטא דרוח צפונית לא הי' אפשר לפזר ולבדר עננ הכבוד דאין בה כח לפזרם ומה שנשבה בלילה כמו שמסיק בגמ' בוודאי לא פיזרן רק שיהיה נושב כהלכתו ביום ויגרום זריחת החמה זה לא היה אפשר דא"כ היה מוכרח שיבדור עננ כבוד וכן משמע קצת מדברי רש"ל בח"ש וזה שכתב רש"י בדיבור שאחר זה לא נשבה להם רוח צפונית ביום בא לתרץ דלקמן בסמוך בגמ' מסיק דבלילה נשבה וק"ל ובזה מיושבין כל דברי רש"י בעניין זה ודוק:

שם ברש"י בד"ה בימי בן כוזיבא שמשכום גויים באונס בכרך ביתר ר"ל הגויים משכו ערלתן של ישראל באונס כדי שיהיו נראין כערלים וכ"כ רש"ל בח"ש בעניין זה ופשוט הוא:

שם בתוס' בד"ה משום דלא נשיב כו' בספרי אמר דבגנותן של ישראל סיפר הכתוב כו' בספרי אמר כן על הא דכתיב בפרשת בהעלותך ויעשו את הפסח בראשון בי"ד יום

לחודש ע"ש דף י"א ע"א והא דלא הקשו התוס' קושייתם כ"א כאן היינו משום דרוצין לומר דדילמא לא עשו משום מילת זכריו ועבדיו דמעכבין אלא דאין לתרץ כן משום דכיון דלא אפשר אינה מעכבת וזה דלא אפשר מבואר כאן משום דלא נשבה להם רוח צפונית וק"ל ומה שמסקו אבל לא עשו כתקנן אלא אחד היינו לומר דמ"מ היו בניהם ערלים וכשבניו ערלים אין לו לעשות הפסח ואף אם לא עיכב את זבחו מ"מ אינו כתקנן ומ"מ בשנה שנייה עשו כתקנן דאפשר דלרוב הקהל לא היו להם עדיין בנים זכרים במדבר דהא לא היו יוצאים ממצרים רק שנה אחת וק"ל ומ"מ מוכרחין לומר דהספרי אינו סובר רק כשינוייא קמא דלא נשבה להם רוח צפונית משום דנזופין היו אבל לפי שינוייא בתרא משום דלא ניבדור ענני כבוד אדרבה זה היה מעלתם דלא נשבה להם ואין כאן גנות ודוק ואפשר דמ"מ חשוב גנות שיצטרכו זמן רב כ"כ להשהות במדבר משום עון המרגלים ולכך נצטרכו לענני כבוד וכמ"ש הרא"ם בשם התוס' בפ"ק דקידושין בפרשת בהעלותך ע"ש:

שם בתוס' בד"ה דלא נבדור ענני הכבוד לא משום דתקיפא כו' ר"ל לא תימא דהא דמשמע הכא דאילו נשבה לוא צפונית הוו מיבדרו ענני כבוד הוא משום דתקיפא אותו רוח דז"א אמת אלא אדרבה הוא נוחה וטוב לנחבלים ואילו היה תקיף לא הי' טוב לנחבלים אלא צריכין לומר דטבעו של רוח צפונית שמפזרת העננים כו' ולכך לא היה נושב רוח צפונית ומ"מ צ"ע דאיך נאמר דרוח צפונית היה מבדר ענני כבוד אילו היה נושב ולכך לא נשב בלילה כדאמר בברייתא הלא היה מפזר ענני כבוד וצריכין לומר לפירוש התוס' דנשיבת רוח צפונית בלילה אינו כמו ביום דאז אינו מועיל מה שיפזר העננים ולכך אין מטבעו לפזר העננים כשהוא נושב בלילה ודוק ומה שמסקו התוס' כדאמרינן בעיא שמעתא צילותא כו' הוא בעירובין פרק הדר דף ס"ה ע"א ושם פירש"י יומא דאיסתנא כשרוח צפונית מנשבת:

שם בתוס' בד"ה ומדבריהם גזרו עליהם והא דאמר בנגמר הדין עכן משוך בערלתו היה כו' ר"ל מדמשמיענו קרא שהיה משוך בערלתו ש"מ דמדאורייתא אסור דאל"כ מאי קאמר ומה משמיענו דהיה משוך בערלתו הלא לא היה באיסור באותו זמן ועוד דדריש ליה התם מדכתיב בעכן וגם עברו בריתי ובמצות מילה כתיב בתורה את בריתי הפר א"כ ש"מ דקרא למשוך כאילו עבר ברית מילה וממילא משמע דמדאורייתא היא עז"א דאסמכתא בעלמא הוא זה דקאמר ומפיק ליה שם מקרא וק"ל ומה שכתבתי באחרונה היא עיקר דלפירוש הראשון קשה דאף שיהא קרא ביהושע ואינו מוכרח שיהא אסור בדאורייתא כל דבריהם נקרא דברי קבלה ודוק:

שם בתוס' בד"ה מיתבי כו' אע"ג דמשוך צריך שימול מדרבנן כו' התוס' באו לתרץ דלא תיקשי לפי האמת דעכ"פ איתא בברייתא הזאת דמשוך אוכל בתרומה ובברייתא דלעיל אמר דעכ"פ צריך שימול מדרבנן (ואנן קיי"ל דאסור בתרומה) ותקשה למה אמר בגמ' תיובתא דר"ה נאמר דס"ל כברייתא דלעיל ולא קשה מזה לר"ה עז"א אע"ג דצריך שימול כו' וק"ל:

דף עב:

בגמ' קתני מיהת ערל וספק ערל פסול לקדש כו' בא להקשות ג"כ מערל ודאי דאפילו ר' יודא לא פליג אבל בספק ערל אפשר שסובר ר' יודא דפסול משום דילמא הוא אשה ואשה ס"ל דפסול ולכך אמר דבודאי ערל דפסול לכ"ע ושם אין הטעם רק מצד ערלות וזה פשוט:

שם בגמ' ורבנן אי כתיב ולקח ה"א שקל חד ויהיב חד כתב רחמנא ולקחו ונתן דאפילו שקלי תרתי כו' נ"ל דבזה דאמר ונתן דאפילו שקלי כו' בא לתרץ למה כתב רחמנא ונתן וע"ז מתרץ דאיצטריך למיכתב ונתן דאי לא כתיב רק ולקחו ה"א דשקלי ויהבו תרי דוקא דלא הי' כתיב לשון יחיד כלל לכך כתיב לשון ונתן כדי ללמוד דאפילו שקלי תרתי ויהיב חד כלומר דכשר בששנים עושין וכשר ג"כ כשהאחד עושה הכל וכן מבואר שם בגמרא דיומא דף מ"ג ע"א ורבנן אי כתב רחמנא ולקח ה"א עד דשקיל חד ויהיב בחד כתב רחמנא ולקחו ואי כתב רחמנא ולקחו ה"א עד דשקלי תרי ויהבו תרי כתב רחמנא ולקחו ונתן דאפילו שקלי תרי ויהיב חד וכן נראה שיש להגיה כאן בגמ' ואם לא נגיה כך נפרש כמו שכתבתי ודוק. ואף ששם בגמ' איתא קצת בענין אחר דהכי גרס שם ורבנן אי כתב רחמנא ולקח ונתן ה"א עד כו' ואי כתב רחמנא ולקחו ונתנו ה"א עד דשקלו כו' נראה לי דשם איתא כן כפי סוגיא שיטת התוס' דהתם דר' יודא דייק מדכתיב ונתן ולא ונתנו כמו דכתיב ולקחו אבל כפי מ"ש התוס' הכא דר' יודא דייק מייתורא לישנא דנותן צריכין להגיה ולמחוק ולכתוב כמו שהעתקתיהו לעיל ודוק ומוכרחין לומר בעיקר העניין דלעולם אין לחלק בין לקיחת האפר לנתינת המים לדעת רש"י ולדעת התוס' אין לחלק בין לקיחת האפר לבין לערב המים והאפר יחד דאם היה אפשר לחלק עדיין נידוק דבלקיחת האפר יהיו שנים ובנתינת המים יהי' אחד אלא ודאי דאין לחלק ביניהם ולא מדקדק רק מאחר שמתחילה כתוב בלשון רבים וחוזר וכותב בייתורא בלשון יחיד ש"מ דאין חילוק בין שנים לאחד דשנים כשרין לעשותן ויחיד רשאי לעשותו לבדו ורש"י שפירש שקול חד האפר ויהיב חד המים לא בא לחלק ביניהם רק פירש לישנא דשקיל ויהיב אבל ודאי שסובר דשקיל חד ויהיב חד דר"ל דיהיה הכל איש אחד בין בלקיחת

האפר ובין בנתינת המים ולדעת התוספות בין בלקיחת האפר ובין בעירוב המים והאפר ועל זה מסיק שפיר כתב רחמנא ולקחו דאפילו תרי מצי לעשותו בשביל דהוא לשון רבים ודוק והתוספות מחולקין בזה גם רש"י דרש"י סובר שהיו נותנין האפר תחלה ואח"כ המים וכמשמעות הכתוב ונתן עליו מים חיים וגו' והתוס' ס"ל דנותנין תחלה המים ואח"כ האפר וכמבואר ביומא דף מ"ג ולכך מאחר דשקיל חד ר"ל האפר כדכתיב ולקחו לטמא מעפר וגומר ממילא צריך לפרש ויהיב חד דר"ל עירוב המים ואפר שהרי המים היו שם תחילה ודוק:

שם ברש"י בד"ה ראיתי לבן פדת כו' כמשה מפי הגבורה בלשון תנאים ר"ל שאומר דבריו בלישנא דתנאים שאמר דינא בטעמא דקרא כדרך לישנא דברייתא ורש"י פי' בזה מ"ש כמשה מפי הגבורה דלא רצה לומר כפשוטו ולפרשו כאילו אמרו משה מפי הגבורה דלא אמר משה שום דרשא בקרא לכך אמר דפירושו הוא שאומר כמו לשון של תנאים דכל דבריהם הם בקבלה עד משה מפי הגבורה וע"ז מסיק ר' אליעזר בן פדת לאו תנא הוא כו' דבא לתרץ מאי רבותא דאמר בלשון תנאים הלא הוא עצמו היה תנא עז"א דלאו תנא הוא כו' ואפשר לומר דהא לשון תנאים אינו פירוש לשל מעלה רק הוא עניין בפני עצמו והוי כאילו אמר בסדר תנאים ואמוראים הכא איתא דר' אליעזר בן פדת לאו תנא הוא כו' ואותו ספר שהי' כתוב בו דבר זה היה נקרא לשון תנאים דהיינו כמו הליכות עולם שלנו שכתוב בו דורות התנאים והאמוראים ובא רש"י להודיע לנו מי הוא ר' אליעזר הזה אם הוא תנא או אמורא וכתב דבלשון תנאים איתא הכי דר' אליעזר כו' ופירוש הראשון עיקר הוא:

שם ברש"י בד"ה הנך דפסולים כו' כל הפרשה כולה משמע מוציא מיד משמע ר"ל דמשמע דבכל פרשה כולה משמע דפסוק אחד מוציא את המשמעות שמשמע הפסוק שלפניו וזה שאמר דבכל הפרשה כולה משמע שמוציא מן יד משמעות שלפניו וכאן משמעות פסוק שלפניו בעבודה אחרת איש ולא אשה ומרבה קטן דכשר וא"כ אם יהי' דגם באסיפה יהי' דינא הכי לא צריך לריבוי ומיעוט כלל דמסתמא הוי כדין עבודה שנזכר לפניו אלא ודאי דפסוק הזה משמע שבא להוציא את מה שמשמע מלפניו ולכך מוכרחין למידרש איפכא וע"ז מסיק וע"כ סוגיא דפרשתא הכי איתא התם ר"ל דשם מכריח דסוגיא דאותה פרשה הוי הכי ודוק כן מוכרחין לפרש דברי רש"י הללו אך דבאמת לא משמע שם כלל שום דרש לפני האסיפה למידרש ביה איפכא מבאסיפה ולשון זה שהביא רש"י צריכין לדרשא לעבודה שלאחר האסיפה והיינו ההזאה וקושיא זו שהקשה רש"י דנדרש איפכא לא קשיא כלל דבאמת לא דריש הכי כלל והדרשא

מביאין התוס' וכל הסוגיא דלשם אינו כרש"י ורש"ל בח"ש העתיק אותו יפה עם פירש"י דלשם ואיתא במסכת יומא דף מ"ג ע"א ורש"י בכאן לא דקדק יפה ודוק:

שם בתו' בד"ה התם משום דמאיס אפילו רבנן מודו כו' כן מפרשין לה התוס' עכשיו דכן משמעות לשון הגמרא וע"ז מקשו וא"ת בפ"ק דחגיגה כו' ואח"כ מסיק א"נ ה"פ של הא דקאמר התם משום דמאיס כו' ולפי"ז לא קשיא כלל מאי דאקשו מחגיגה דשם קאי לרבנן וק"ל:

שם בתו' בד"ה הנך דפסילו כו' ומכשיר טפי בקטן ז"ל התוס' ביומא דף מ"ג ע"א והא דמכשיר טפי בקטן מבחרש ושוטה י"ל משום דאתי לכלל דעת עכ"ל ופשוט דלזה כיוונו התוס' גם כאן וק"ל:

שם בתוס' בד"ה ונתן ולא ונתנה קרא יתירא קדריש כו' ביומא דף הנ"ל כתבו דדייק מדשני קרא בדיבורי' דכתב ולקחו לשון רבים והדר כתב ונתן להכי דרשינן ולא ונתנה עכ"ל וכבר כתבתי מזה לעיל בגמ' דף ע"ג ע"א בגמ' והזה הטהור על הטמא כו' נ"ל מאחר שהתחיל בדרש אותה פרשה בעבודת הפרה מי הוא הכשר בה או פסול בה דריש נמי הפסוק הזה הואיל ויש לנו נפקותא ג"כ ממנו לדינא דלעיל דנלמד מטבול יום וטבול יום גופא עדיין לא שמענו דכשר בפרה וק"ל:

שם ברש"י בד"ה וחומש זר האוכלו כו' ואין חומש אלא בפודה את מעשרו ר"ל וכאן לא אייריי בחומש כי האי גוונא דאין בתרומה פדיון רש"י בחגיגה דף י"ח ע"ב: שם ברש"י בד"ה ואסורין לאונן ביכורים ר"ל אפילו ביכורים דמעשר פשיטא שאסור לאונן דכתיב לא אכלתי באוני ממני וביכורים פליגי וסובר ר"ש דמותר לאונן ולכך כתב כאן דת"ק דאמר דאסור לאונן דהיינו בביכורים ג"כ וק"ל:

שם בתו' בד"ה לימד על טבול יום כו' והכי אמרינן בזבחים בפ"ב דמאן דמכשר מחוסר כפרה קסבר כו' אין להקשות דה"ל לתוס' לתרץ דהגמ' דהכא סוברת כמו אותו מ"ד דבכל טבול יום מכשיר ואייריי אפילו במחוסר כפרה ומנ"ל לומר דהגמ' דהכא אוקמי קרא בהטומאה הכתוב באותה פרשה י"ל דגם לאותו מ"ד נקשה קושיית התוס' מנ"ל דטבול יום כשר בפרה דילמא דוקא מחוסר כפרה לחוד שהי' לו כבר הערב שמש וצריכין ג"כ לתרץ דעכ"פ קאי אטומאה דכתיב באותה פרשה דאייריי בטומאת מת דלא שייך כפרה וא"כ מוכרחין לאוקמי בטבול יום אך שסובר דקאי אטומאה דכל התורה כולה ג"כ ומסתמא היינו בטומאה דהכא דהיינו טבול יום דבכל טבול יום מכשיר כו' וזה ודאי פשיטא דהגמ' דהכא מצי סובר ככל האמוראים דאותן אמוראים פליגי בעניין זה דאמר הכא לימד על טבול יום שכשר בפרה באיזה טבול יום אמרו ע"ש בזבחים פ"ב דף י"ז

ע"ב: שם בתו' בד"ה קל מחמור לא יליף כו' א"נ מספקא ליה אי ג"ש מופנה אין להקשות דאם אינו מופנה איך נלמוד פסח ממעשר האיכא למיפרך מאי למעשר שכן טעון כסף צורה י"ל דבעל האבעיא הכא אינו סובר אותו פירכא ולא חש לה וכמו שכתבתי בזה לעיל דף ע' בתוס' בד"ה דפסח גופי' כו' ע"ש:

שם בתוס' בד"ה משא"כ במעשר כו' ולענין איסור זרות ניחא כו' גם חומש בכלל בזה דליכא למילף מתרומה דהא מותר לזרים ונכסי כהן ועולין באחד ומאה מבואר בתוס' אח"כ וזה דרחיצת ידים לא שייך למילף דלא הוי אלא מדרבנן והערב שמש יליף לקמן דף ע"ד ע"ב בהדיא מקרא דלמעשר לא נבעי הערב שמש וא"ש הכל:

שם בתו' בא"ד והא דמע"ש בטל ברוב היכא דאין לו מתירין כגון אם הפרישן בירושלים (ונטמאו) דאז אין להם פדיון ונטמאו שם דאז אין להם שום תקנה כלל משא"כ שהפרישו בחוץ לירושלים דאז יש לו מתירין בפדיון או בהעלותו לירושלים וק"ל וכל זה מבואר בטור יו"ד סימן של"א:

שם בתוס' בא"ד והא דדרשינן בספרי מאת מקדשו ממנו כו' הוא בסוף פרשת קרח ושם לא קאמר רק מדכתיב את מקדשו ממנו ייתורא ש"מ שאם נפל לתוכו הרי הוא מקדשו מכאן אמרו תרומה עולה באחד ומאה עכ"ל הספרי שם ולא דריש שם כלל ללמוד מיניה להעלותו דוקא באחד ומאה וק"ל ובפירוש משניות דמסכת ערלה פ"ב דף ע"ט ע"א כתב ר"ש דלמד מדכתיב הכי גבי תרומת מעשר ואמר דאם נפל לתוכו הרי הוא מקדשו דהיינו אחד במאה דמאה סאין של טבל שיעור תרומת מעשר שבו היינו סאה ואם חזר ונפל לצ"ט אסר הכל אבל אם נפל למאה מותרין עכ"ל:

שם בתוס' בא"ד אבל לעניין ערל כי קאמר כו' כבר הקשו לעניין נכסי כהן דנילוף ביכורים ממעשר אבל לעניין ערל נקשה להיפך דנילוף מעשר מביכורים ורש"ל בח"ש כתב דהגה"ה הוא עד וא"ת והיכא קתני כו' ע"ש ומסיק בזה ק"ק אמאי לא נילוף מעשר מביכורים ולמאי דפרישות לעיל דאיכא למעט מבו א"ש כן צריך להיות וכן הגיה רש"ל בח"ש ור"ל דלעיל דף ע"א ריש ע"א כתבו התוס' דהוי מצי למידרש בו דכתיב גבי ערל כמו בו דכתיב גבי כל בן נכר ולמעט מעשר דלא פסיל בו ערל רק דהגמרא רוצה לדרוש שם לחומרא אבל ודאי דנוכל למעט מעשר דלא פסיל בו ערל מבו דכתיב גביה בפסח ודוק:

שם בתו' בא"ד והיכא קתני לעניין רחיצת ידים משא"כ במעשר כו' ועיקר קושיית התוס' מדחכמים אוסרים במעשר ומסתמא מתניתין דהכא איתא כחכמים ותמהתו בזה דבחגיגה פ"ב דף י"ח ע"ב איתא שם ג"כ משנה דהתרומה והביכורים חייבין עליהם כו'

ופריך שם ממשנה זו אמתניתין דלשם דקתני דחולין ומעשר בעי נטילת ידים ומסיק מעשר אמעשר לא קשיא הא ר"מ הא רבנן דתניא כל הטעון ביאת מים כו' (וכמו שהביאו התוס' הברייתא אלא חולין אחולין קשיא ומסיק לא קשיא כאן באכילה כאן בנגיעה והקשו שם התוס' דמעשר אמעשר נמי לישני הכי ותירצו שם התוס' דלא מצי לתרוצי הכי אמעשר אך דלפי המסקנא דהתם משמע דמעשר אמעשר נמי מצינו לתרוצי הכי לפי המסקנא ע"ש בגמ' ובתוס' ובכתבי שם והנה א"כ מבואר שם דמתניתין דהתרומה וביכורים אתיא כר"מ ולא קשיא כלל קושיית התוס' אף כי לפי המסקנא דחגיגה נוכל לומר דאתיא כרבנן ומצינו לתרץ כאן באכילה כאן בנגיעה וכמ"ש התוס' שם מ"מ יש שם עוד תירוץ אחר אידי ואידי באכילה כאן באכילה דנהמא כאן באכילה דפירי וא"כ התוס' הקשו קושיא דגמ' ותירצו תירוץ דמצינו לתרץ ולא כתבו מה שתירץ שם באמת בזה בגמ' ואפשר דלפי שהוזכר שם בראשונה כתבוהו התוס' בזה:

דף עב:

בתוס' בד"ה וחייבין בביעור כו' ור"ש דפטר בביכורים היינו כו' כתבו זה כדי להביא ראיה דמה שנותנו לכהן אינו קרוי ביעור שהרי ר"ש דפטר כו' וק"ל:

שם בגמ' טומאת הגוף בהדיא כתיב ביה נפש אשר תגע בו כו' בזבחים דף ל"ג ע"ב הקשו התוס' דמאחר דנפקא לן במסקנא דאוכלן בטומאת עצמן לוקה מדכתיב לא תוכל לאכול בשעריך ולהלן הוא אומר בשעריך תאכלנו כו' ובין בטומאת הגוף ובין בטומאת עצמן איירי קרא וא"כ למאי איצטריך קרא דנפש אשר תגע בו כו' דקאי אמעשר הלא מהאי קרא דבשעריך תיפוק לן תרוייהו טומאת הגוף וטומאת בשר ומסקו ושמא הוו מוקמינן קרא דלא תוכל לאכול כו' דוקא בטמא האוכל דחמיר טפי אי לאו דכתביה קרא בעלמא ואזהרת דטומאת בשר לא הוי ידענא עכ"ל שם וכאן לא תירצו כלום בקושיא זו והניחוהו בקושיא:

שם ברש"י בד"ה והיכן מוזהר על אכילה אינו יודע וממילא שמעינן מדלא הוצרך להתודות על הטהור ש"מ ה"ק כו' ר"ל ומזה הלשון משמע דבטומאה אסור לאכלו דאל"כ מאי רבותא דקאמר לא בערתי ממנו בטמא ולמה לא מתוודה על הטהור וק"ל:

שם בתוס' בד"ה ור"ש תרומה קרינהו רחמנא כו' א"כ מהא גופא דתרומה קרינהו רחמנא כו' ר"ל מאחר דעכ"פ הוא מוכרח בקושייתו שם רבא ליתן האי טעמא א"כ ה"ל להקשות בקיצור אליבא דר"ש מאחר דהוא אוסר מעשר בשמעתין לאונן ולא ביכורים משום דתרומה קרינהו רחמנא א"כ מה"ט גופא לא נילוף ביכורים ממעשר לעניין חוץ לחומה

ולמה לו להקשות מכח מאי חומרא דביכורים ממעשר כו' דאף אותה הקושיא דמאי חומרא נמי צריכין לומר דלא ילפינן מיניה מטעם דתרומה קרינהו רחמנא וק"ל:

שם בתו' בד"ה והיכן מוזהר כו' משמע דאי מזהירין מן הדין כו' ר"ל דלפי האמת דמסיק דקדשים נלמד מן היקישא דהוקש למעשר בפסוק דלא תוכל לאכול בשעריך נוכל לומר דמאותו פסוק נלמד דמעשר אסור בטומאת עצמן וכמו שדרש בגמ' כאן וכן פירש שם רש"י בפסחים דף כ"ד ע"א אבל לפי מה שרצה ללמוד ק"ו ממעשר ומביא קרא דלא ביערתי ממנו בטמא משמע ודאי דמאותו קרא רצה לדרוש איסור גבי מעשר בטומאת עצמן ודוק:

שם בתוס' בד"ה אסור לבער ממנו וכו' ולא שייך למיפרך מה למעשר שכן הדסט"ב מבואר לקמן דף ע"ד ע"ב והיינו חומרות דלעיל הבאת מקום וידוי אסור לאונן ולבער מהן בטומאה אסור ואכלו בטומאת עצמן לוקה וחייב בביעור הא הבאה ד' וידוי ס' אסור לאונן ט' טומאה ב' ביעור ע"כ לשון רש"י שם והא דלא כתבו התוס' כן בפשטא דשמעתין דרצה למילף תרומה בק"ו ממעשר י"ל דבפשטא דשמעתין נוכל לומר דהמקשן שהקשה דנילוף תרומה בק"ו ממעשר היינו לפי מה דילוף קודש ממעשר בק"ו והא דבאמת ילפינן קודש ממעשר היינו משום דכולהו איתנהו בקודש לבד מוידוי ואותו לא חשיב פירכא מאחר דמצינו דחומר קודש ממעשר בטומאה נוכל לומר דינא בטומאה אף שהוא קצת חמור ממנו בעניין אחר וכמו שמסקו התוס' כאן ולא כתבוהו כאן רק משום מאי דמסיק דיש למיפרך בתרומה ג"כ דמעשר חמור ממנו ובדעת המקשן בגמ' לא יכול להקשות דשמא הוא חשיב וידוי ג"כ לפירכא ותולה עצמו בדברי המתרץ שאמר דנלמד קודש ממעשר בק"ו וכמו שכתבתי ודוק ומה שמסקו התוס' וליכא למיפרך נמי וכו' דהוא גופא נילוף בק"ו אע"ג דאין מזהירין מן הדין וליכא למילף מלקות מכח ק"ו י"ל דכאן לא הוי אלא גילוי מילתא בעלמא מאחר דביכורים דינן כמעשר וביכורים קרינהו רחמנא תרומה לכן נילוף תרומה מביכורים אע"ג דכבר כתבו דבכל שמעתין לא ילפינן תרומה מביכורים היכא דאית לן ק"ו שפיר איכא למילף מאחר דיש לנו גילוי מילתא וכמו שאמר לעיל בגמ' בפרק אלמנה דף ס"ח ע"ב דמתחילה לא רצה למילף שתהא פסולה לכהנים מתרומה ואחר שדריש לכהונה ק"ו מגרושה ומקשה הא אין מזהירין מן הדין מתרץ גילוי מילתא בעלמא הוא ופירש שם רש"י דאיסור לאו ממילא ילפינן מתרומה מאחר שיש לנו הק"ו דבלאו ק"ו לא רצה למילף כהונה מתרומה ע"ש וזה הוי ממש כיוצא בו ודוק ומה שמסקו התוס' ולפי המסקנא וכו' תו ליכא למילף לאוכל בטומאת עצמו ר"ל לפי שיש לנו לפרוך דמעשר חמור במה שאסור לבער ממנו בטומאה וק"ל:

שם בתוס' בד"ה שכן פנקעכ"ס כו' אבל תימא דליחשוב רביעי בקודש וחובת הקודש עיקר דבר זה הוא בגמ' דחולין דף ל"ו ע"ב ע"ש רביעי בקודש וחובת הקודש אילו שני חומרות מבוארין בחגיגה במתניתין ר"פ חומר בקודש וכן הא דאמר אח"כ דהכלי מצרף לקודש ולא לתרומה הוא ג"כ שם וזה דחוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק מבואר לעיל ריש פירקין דף ע"א דבפסח דהיינו נמי קודש כתיב כל בן נכר לא יאכל בו ודרשינן בו המרת דת פוסלת ולא במעשר וכתבו התוס' לעיל בפרק מי שהיה איתא ולא בתרומה ע"ש וזה דטומאה עושה כיוצא בה לקודש כו' מבואר בפסחים דף י"ד ע"א ע"ש וזה דישנו לפני הדיבור מבואר בגמ' לעיל פ"ק דף ה' ע"ב: שם בתוס' בד"ה שכן מחפ"ז וא"ת דמעיקרא אלימא ליה כרת כו' ר"ל דהתרצן מתרץ ליה דקודש חמור מתרומה שכן הוא בכרת והוא חמור ממיתה משום דהוא וזרעו נכרת והמקשן הקשה דתרומה חמור שכן יש בה מיתה וכי שייך שיפלגו בכעין זה אם כרת חמור או מיתה חמור וק"ל:

דף עד.

בגמרא ואם איתא ניתני ערל אסור בתרומה ומותר כו' ר"ל והוי ליה לכללו בהדי טבול יום מאחר דדינו כטבול יום או הל"ל בבא באנפי נפשיה משא"כ אם ערל אסור במעשר לא שייך למיפרך דה"ל למיתני בבבא באנפי נפשיה דלא רצה ללמוד אלא דברים האסורין בעניין אחד ומותרין בשנים מאלו השלשה פרה ותרומה ומעשר משא"כ ערל דאם יהי' אסור ערל במעשר וכבר נאסר בתרומה א"כ אסור בתרתי ולכך לא רצה לחשבו וק"ל:

שם בגמ' ולא נתתי ממנו למת למת הוא דלא נתתי וכו' ואיצטריך ממנו להורות לנו דקאי על מעשר שנטמא דאפ"ה לחי דומיא דמת נתתי וכמו שפירש"י ובלא תיבת ממנו ה"א דקאי על מעשר טהור וק"ל:

שם בתו' בד"ה ה"ג בקונטרס כו' ואר"י דאי היה גרסינן כגירסת הקונטרס כו' ר"ל בברייתא ניגרוס כמו שגרס בקונטרס דפליגי במחוסר כיפורים וכ"ע מודו באונן ונכתוב ערל בהדי אונן בדברי ת"ק ובדברי יוסף הבבלי הוה ניחא הכל ואז לא נגיה כמו שהגיה רש"י דתנא דיוסף הבבלי הוא רק נגרוס יוסף הבבלי הוא כמו שגרסו הם ואע"ג שגם ת"ק סובר הכי אמר דיוסף הבבלי הוא משום שרוצה להזכיר שם התנא דסובר הכי וק"ל ועיקר מה שכתבו התוס' כאן היינו כדי ליישב גמרא דזבחים עם גירסתינו בגמ' ולא יהא קשה קושיית התוס' ולכך לא נצריך להגיה רק בברייתא ורש"י שגרס תנא דיוסף הבבלי הוא משום דלא הי' כתיב ערל בברייתא בגירסתו ודוק:

שם בתו' בד"ה חד לגופי' וכו' דאי לא כתיב ממנו ה"א דאמצות ומרורים כו' וממנו דגבי מעשר דאתי הראשון לגופי' הא דכתיב לא אכלתי באוני ממנו פשיטא דא"ש דבאותו פסוק נזכר מעשר ראשון ותרומה ומעשר שני כמבואר שם ברש"י בפ"ר והוצרך לכתוב ממנו להודיע דקאי על מעשר שני דכתיב בקרא בהדיא ממנו איירי בפרשה וק"ל:

שם בתוס' בד"ה מניין למעשר שני כו' רש"י כתב ס"ד דאסור משום דהוי כשתיי' ר"ל ואסור משום לא תוכל לאכול בשעריך דמזה נלמד איסור אכילת מעשר בטומאת עצמן כמ"ש לעיל והתוס' עדיפא להו לומר דהוי נלמד מדכתיב בהדיא לא בערתי ממנו בטמא דהוי ענייננא דכתיב בפרשה בהדיא בוידוי וק"ל:

שם בתו' בד"ה תהא להסקה כו' א"נ התם דריש ממשמרת דלא קאי אטמאה כו' במסכת בכורות דף ל"ד ע"א הקשו התוס' ג"כ כמו הכא היכי נפקא מקרא שלש תרומות טהורה ותלוייה ותירצו משום דכתיב נתתי לך משמרת תרומתי דקאי תרומותי אלך ואמשמרת דלך שייך אטמאה לרבויי להיתר הנאה ומשמרת שייך אתלוייה לומר דבעי שימור ולזה כיוונו התוס' כאן ג"כ דמשמרת דרישי אתלוייה דלא קאי אטמאה אבל לך קאי שפיר אכולהו תרומות וממילא נאמר דקאי אטמאה להתיר בהנאה דאין נראה שיתיר ספיקות בהנאה דכי איצטריך קרא למישרי ספיקא ולא ודאי טמאה ודוק:

דף עד:

בגמ' תרי קראי כתיבי ביולדת עד מלאת ימי טהרה כו' מדברי התוס' נראה לגרוס ובמלאת ימי טהרה ולמחוק מילת עד דמתחילה כתיב בפרשה בכל קודש לא תגע כו' עד מלאת ימי טהרה ואח"כ כתיב ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת כו' והתוס' כתבו דדייק מדה"ל למיכתב ובמלאת לבן או לבת א"כ ש"מ דסברי התוס' דהגמרא דריש ליה מפסוק ובמלאת דהוי ביה ייתורא תיבת ימי טהרה מדכתיב כבר תיבת עד מלאת ימי טהרה לא הוי צריך לכתוב כאן רק ובמלאת ופשיטא דקאי אמלאת ימי טהרה הנזכר כבר וכן הביאו התוס' בד"ה מכלל שהיא טמאה כו' דגבי יולדת כתיב ובמלאת ימי טהרה דמיניה נדרש הכי ובכל מקום שהזכירו התוס' בדף זה פסוק עד מלאת צריכין להגיה ולכתוב ובמלאת ולזה נמי מביא אח"כ פסוק וכפר עליה הכהן וטהרה דמתחלה כתיב בפרשה וכפר עליה וטהרה ולא רצה להביא רק מה שכתוב אח"כ וכפר עליה הכהן וטהרה דאותו פסוק הוי כפול מאחר דכבר כתב אותו לעיל ובגמרא אינו רוצה ממשמעות רק מכח יתור וכפול ומיהו ברש"י בדף שאחר זה הביא קרא דוכפר עליה וטהרה וגם כתוב בו בכל מקום עד מלאת וי"ל דהוא סובר דנדרש ממשמעות הלשון ולא צריכין לזה שום ייתור וק"ל ומהר"ש דרך דרך אחרת בזה וזה נכון:

שם בגמ' איקרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל אלא ש"מ בתרומה אע"ג דגם תרומה אסור לאכול בטומאת עצמו כדלעיל מ"מ לא מצינו לשיהא כתיב בו לשון טומאה דתרומה שנגע בטמא לא יאכל רק כתוב בו צרוע או זב לא יאכל מן הקדשים ודרשינן ליה לתרומה כמבואר בדף שאחר זה ע"ב ולזה הוצרכו התוס' להביא לישנא דקרא דכתיב וטומאתו עליו כשאכלו בטומאת הגוף כשבאו להקשות דה"ל לומר כאן איקרי כאן וטומאתו עליו וכו' וק"ל:

שם בגמ' ואי ס"ד בתרומה גיורת ושפחה בנות מיכל תרומה נינהו בשלמא בקדשים מצינו דאכלי כגון בקדשים קלים דנאכלים לכל אדם בעולם חוץ מחזה ושוק שלהם וק"ל:

שם ברש"י בד"ה זב בעל שתי ראיות כו' וכיון דתגלחת ליכא קרבן נמי ליכא ו' ר"ל קרבן מלבד ציפרים כמבואר בפרשת מצורע שמביא כבשה אחת וק"ל:

שם ברש"י בד"ה כאן לתרומה כו' ולעניין טבול יום מה לי בר כפרה כו' ר"ל דליכא למימר דאתי קרא קמא דיולדת למעשר וקרא השני דיולדת איירי בתרומה והא דמבואר לעיל דאין צריך למעשר הערב שמש וטבול יום מותר בו היינו טבול יום דלא צריך כפרה אבל טבול יום דצריך כפרה בעי הערב שמש ואפילו למעשר עז"א דמאחר דטבול יום לחוד דלאו בר כפרה מותר במעשר א"כ בבר כפרה אין לאוסרו אלא משום כפרה והוי ליה לאוסרו עד דאייתי כפרה ואם לא תאסרו עד דמייתי כפרה גם טבול יום דידי' אין לאוסרו דהא כפרה אינה מעכבת במעשר ודוק:

שם בתוס' בד"ה הא רחץ טהור ואע"ג דבהאי קרא כתיב וטמאה עד הערב כו' ואע"ג דבגמרא דף שאחר זה דריש לתלתא קראי דכתיבי גבי תרומה דצריכי ולהאי קרא לא דריש כלל למאי צריך י"ל דודאי לישנא דוטמאה עד הערב לא הוי שום ייתור דכמה פעמים כתיב בתורה להשמיענו שיהא נשאר בטומאתו וכל הדרשות אינן אלא היכא דכתיב אחריו וטהר והוי הדרש מכלל שהוא טמא והיכא דכתיב כבר הוי ייתורא ודוק:

שם בתוס' בד"ה מכלל שהיא טמאה כו' ומיהא תימא דגבי נגיעה כתיב וטמא עד הערב וטהר מכלל שהוא טמא לא שדרש מדכתיב וטהר מכלל שכבר הי' טמא דאדרבה מן וטהר דריש לקמן בדף שאחר זה ע"א שהוא טהור מעיקרא אפילו קודם הערב שמש אלא ה"פ מדכתיב גביה לשון וטהר מיניה דריש לשון וטמא עד הערב שיהא טמא לעניין זה שלא נזכר כבר ואי לאו דכתיב גביה לשון וטהר לא הוי נדרש האי וטמא עד הערב דר"ל לשון ייתור לדרוש מיניה איזה חידוש כגון חילול עבודה וכמו שהשבתי כבר דלשון וטמא עד הערב לא הוי שום ייתורא אלא היכא דכתיב גביה מלת וטהר ודוק והיותר נראה שמקשה מלשון וטמא דמשמע נמי שהוא טהור וכן הוא בתוס' דזבחים בפ"ב:

שם בתו' בא"ד וא"ת ולשתוק ומוטהרה דהכא כו' ר"ל דלא נצרוך לדרוש אפילו מאי דדריש הכא דבר כפרה יהא אסור בקודש עד דמביא כפרה דהכל יהא נלמד ממקדש וק"ל:

(שם בתו' בא"ד ולישתוק מוטהרה דהכא כו'):

שם בגמ' אלא קרא מילי מילי קחשיב ר"ל מתחילה אמר דין טומאת היולדת וכתב אשה לרבויי גיורת ושפחה לטומאת לידה ואח"כ התחיל דין אחר שכל אשה יולדת שהיא אוכלת בתרומה בין מכח אביה בן מכח בעלה לא תאכל תרומה עד שיעריב שמשה שלמחרת יום כפרתה רא"ם ופרשת תזריע ע"ש:

שם בגמ' ותלתא קראי בתרומה למה לי צריכי כו' ראיתי ברא"ם בפרשת תזריע שהאריך לתמוה על הגמ' בזה כפי תירוצו של תוספות דבכל קודש לא תגע קאי למאן דמוקי קרא דעד אשר יטהר בזב בעל ג' ראיות וז"ל ולבי מגמגם בזה דא"כ הא דבעי תלמודא תלתא קראי בתרומה למה לי למאן קראי דמאן דמוקי לה בזב בעל ג' ראיות קראי דתרומה אין כ"א תרתי קראי קרא דבא השמש וטהר וקרא דבכל קודש לא תגע ולמאן דמוקי לה בבעל ב' ראיות קראי דתרומה אין כ"א תרתי קרא דעד אשר יטהר וקרא דבא השמש וטהר אבל קרא דבכל קודש לא תגע לר' יוחנן הוא אזהרה למגע בתרומה וכל הוא אזהרה לאוכל קדשים בטומאה כו' והניח קושיא זו בצ"ע ואני אומר דדרך דרך אחר בסוגיות הגמ' בעניין זה דהוא סובר דעד מלאת ימי טהרה אינו נדרש כ"א עם קרא דבכל קודש לא תגע וזה ודאי אינו דלפי מה שכתבו התוס' דנדרש מדכתיב ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת דהוה מצי למיכתב ובמלאת לבן או לבת וכפי מה שכתבתי בזה לעיל בגמ' פשיטא דלק"מ דאף אם בכל לא תגע איצטריכא ליה לכדריש לקיש או לכדר' יוחנן מ"מ ימי טהרה יתורא הוא ונדרוש מיניה כיון שמלאו ימיה טהורה והיינו לעניין תרומה ואף אם לא נאמר דנדרש מפסוק ובמלאת ימי טהרה רק ממשמעות דכתיב עד מלאת ימי טהרה כיון שמלאו ימיה טהרה אע"ג דכתיב אחר בכל קודש לא תגע מ"מ יכול לדרוש טהורה מטומאתה והיינו לענין תרומה אבל כבר פשוט שהתוס' כתבו בהדיא לעיל דדריש מייתורא דימי טהרה של פסיק ובמלאת וא"כ פשיטא דאין להקשות אדידהו כלל דיש כאן ג' פסוקים ואף בפסוק עד מלאת נאמר דדריש מייתורא דלשון טהרה דה"מ למיכתב עד מלאת ימיה וקאי אימים הנזכרים שתשב בדמי טהרה ודוק ומ"ש הרא"ם דלמאן דמוקי קרא דעד אשר יטהר בזב בעל ג' ראיות איתי לן תרי קראי בתרומה חד קרא דבא השמש וטהר וקרא דבכל קודש לא תגע אין אני מודה לו בזה דלאותו תנא קרא דובא השמש וטהר קאי ג"כ אקדשים וכל הפרשה איירי בקודש ממש וכל היכא

דאיכא למידרש אקודש ממש ניחא לן למידרשיה לקרא וכמ"ש התוס' בהדיא במכות דף י"ד ע"ב ע"ש ולדידיה שפיר איכא לאוקמי אקודש דההוא קרא כתיב בתר טומאת מת ושרץ דלאו בני כפרה נינהו ועלייהו בא למיכתב ובא השמש וטהר אפילו לעניין קודש ואיצטריכא ליה כדאיצטריך בגמ' לפי מה שכתבו התוס' בד"ה דאי מעד אשר יטהר כו' ומוכרחין לומר הכי בתוס' דלמאן דמוקי קרא דעד אשר יטהר בבעל ג' ראיות לא דרשינן ובא השמש וטהר לתרומה רק דרשינן ליה אקודש ועד אשר יטהר אתי לקודש דבר כפרה ובא השמש וטהר אתי לקודש דלאו בר כפרה כמבואר בכתוב להדיא וכמו שכתבתי דלקמן בסמוך בתוס' בד"ה והכתיב בכל קודש לא תגע בהא דכתבו בסוף הדיבור ואע"ג דבקדשים מצריך תרי קראי חד בזב וחד ביולדת גבי תרומה לא צריך ולפי דברי הרא"ם היה לנו גם בתרומה תרי קראי חד בזב וחד ביולדת ואע"ג דהאי קרא דובא השמש וטהר כתיב בטומאת מת וכיוצא מ"מ אף שלא קאי לזב ומצורע דמי לזב ומצורע לעניין זה דלא הותר מכללו כמו זב וטומאתו אינו מרובה כמו יולדת ודוק ועוד כתיב שם קושיא והעתקתי לשונו בסמוך ותמהתי עליהן מה שראוי לתמוה עליו:

שם בגמ' תרי קראי בקדשים ל"ל צריכא כו' הא דלא תירץ דחד קרא אתי לקודש לנגיעה י"ל דנלמד מכ"ש מתרומה דאסור בנגיעה מדכתיב במים יובא וטמא עד הערב כלקמן בסמוך או דדריש ליה ג"כ מדאפקיה קרא בלשון נגיעה ואע"ג דאין מזהירין מן הדין מ"מ נלמד מיהא לאיסור בנגיעה מהתם דאף עתה כשכתב וכפר עליה הכהן וטהרה לא נלמד רק לאיסורא ומיהו קשה דאם נלמד נגיעה מתרומה נאמר דיו לבא מן הדין להיות כנדון דנגיעה בקודש לא תהי' אסורה רק עד דיהא לו הערב שמש כמו תרומה ולכך נ"ל יותר לתרץ דלא קשיא כלל דלא רצה לאוקמי שום פסוק אנגיעה כ"א היכא דכתיבא נגיעה בהדיא כגון פסוק דלקמן במים יובא כו' אבל מלבד זה אין אנו דורשין שום פסוק אנגיעה ודוק שם בגמ' אמר ר' זירא אנגיעה דתניא וטמא כו' מביא ראיה דקאי לתרומה דזה דקאי אנגיעה אינו צריך שום ראיה דהא הפסוק איירי בכלי רק מביא ראיה דאיירי בתרומה דלשונו פשיטא דמשמע דקאי אתרומה שהרי אמר וטמא עד הערב ל"ל ואילו הוה סבר דקאי בקדשים או במעשר ה"ל לאקשויי דדינא לא הוי הכי וזה לא הוי לשון המקשן דודאי ר' זירא בעצמו קאמר ליה הכל דוק:

שם בתוס' בד"ה והכתיב בכל קודש לא תגע לרבות את התרומה כו' וא"כ אזהרה לאוכל תרומה לא נפקא אלא מהכא כו' ז"ל רא"ם בפרשת תזריע קשה בעיני למאן דמוקי קרא דעד אשר יטהר בבעל שלש ראיות למה לא ידרוש קרא דבכל קודש לא תגע כרב יוחנן או כר"ל אי משום דקרא דעד אשר יטהר דריש ליה לבעל ג' ראיות ועד אשר יטהר עד

דמייתי כפרה דלקדשים ושוב אין להוציא ממנו אזהרה לאוכל תרומה תיפוק ליה מקרא דובא השמש וטהר עכ"ל והנה מלבד מה שכתבתי למעלה דלדידי' אתיא קרא דובא השמש וטהר לקדשים ולא לתרומה דברי הרא"ם תמוהים מאוד בעיני דאכתי יקשה אזהרה לתרומה מניין דבקרא דובא השמש וטהר לא כתיב רק ואחר יאכל מן הקדשים ולכך איצטריך בכל קודש לא תגע והכי דייק ליה דאין לומר דאתי לקדשים דכתיב איש איש מזרע אהרן כו' דאתי לקדשים לדידי' וא"כ מוכרחין לומר דאיירי בתרומה וכדדריש ר' יוחנן פסוק דבכל קודש לא תגע אתרומה מכח קושיא זאת וכמבואר במכות דף י"ד ע"ב ע"ש בתוס' ואנגיעה דתרומה ליכא לאוקמי דודאי הפסוק איירי באכילה נטילת נשמה דומיא דמקדש וכדלקמן בסמוך בגמרא וא"כ מוכרחין לומר דאיתא אזהרה בתרומה באכילה בטומאה ודוק והג"א פרשת תזריע האריך ליישב קושיית התוס' בעניין אחר ע"ש:

שם בתוס' בא"ד ואע"ג דבקדשים מצריך תרי קראי כו' גבי תרומה לא צריך בשלמא בגמרא בלא מה שכתבו התוס' פשיטא דלא צריכין תרי קראי לזב וליולדת בתרומה דהא לא ידענו אליבי' שום קרא בתרומה שיהא בלאו באזהרה גבי תרומה ואפשר שאין בו אזהרה אבל לעניין איסור יש לנו שני פסוקים הא דעד מלאת ובא השמש וטהר רק בלאו לא נאמר בתרומה אליבי' משא"כ עתה שאמרו התוס' דבכל קודש לא תגע אתיא לתרומה ודוק ומ"ש דגבי תרומה לא צריך תרי קראי לזב וליולדת אע"ג דאיכא תרי קראי חד ביולדת בכל קודש לא תגע וחד בזב ובא השמש וטהר דאע"ג דההוא קרא כתיב בטומאת שרץ מ"מ דומה לזב בזה דלא הותר מכללו י"ל דמ"מ אין כאן אזהרת לאו:

שם בתוס' בד"ה דאי מעד אשר יטהר כו' אי בשבילה לחודא או בהערב שמש כו' התוס' כתבו כן שלא תפרש במאי יטהר אם סגי בהערב שמש או אם צריך כפרה וזה דחו התוס' דהא קאי למאן דמוקי קרא בזב בעל שתי ראיות דלא צריך כפרה כלל ולכך פירשו לא הוי ידענא אי בטבילה לחודא כו' ומה שמסקו התוס' דכתב רחמנא ובא השמש וטהר בתר כ"א רחץ בשרו במים וכו' להורות לנו איך נזכר טבילה בפסוק דעד אשר יטהר דמסיק לקמן בסמוך בגמרא דעד אשר יטהר אתי לזה ודוק:

שם בתוס' בא"ד וליכא למימר נמי דליכתוב ובא השמש ובמלאת דעד אשר יטהר איצטריך כו' והא דלא תירץ הכי בגמ' כשמקשה דליכתוב ובמלאת לבד והוצרך לתרץ דה"א אפילו בלא טבילה י"ל דהגמ' עדיפא מתרץ כל היכא דלא צריך להכי למה שכתבו התוס' והם באו לתרץ דליכתוב תרתי ולא ליכתוב השלישי ודוק ומה שמסקו דאיצטריך לאזהרה לטבול יום דלאו בר כפרה לא מצינו ביה שום אזהרה דפסוק דעד מלאת או

ובמלאת ודאי לית ביה שום אזהרה דקרא דבכל קודש לא תגע לא קאי אתרומה לדידי' כמבואר בתוס' לעיל והא דאמר טבול יום דלאו בר כפרה היינו משום דהאמת קאמר דהא הוא מוקי לה בבעל שתי ראיות וממילא לא הוי בר כפרה וטבול יום דבר כפרה ודאי אינו צריך אזהרה אחרת דלא נעשה עדיף בזה שהוא בר כפרה ודוק:

שם בתוס' בא"ד ואי כתב רחמנא עד אשר יטהר ובמלאת ולא כתב ובא השמש ה"א דעד אשר יטהר בשבילה לבד כו' אע"ג דמבואר לעיל ברש"י דלעניין טבול יום אין חילוק בין בר כפרה ולאו בר כפרה והוכיח כן בקושיא היינו דלפי האמת לא נחלק ביניהם מאחר דנוכל לדרוש הפסוקים בעניין אחר כדלעיל אבל ודאי דאפשר הי' למיטעו בדרשת הפסוקים שנדרש הכי ובא התורה למעטונהי ודוק ומסיק א"נ ובא השמש וטהר איצטריך כו' והא דלא קאמר בגמרא תירוץ הזה כשמקשה דליכתוב עד אשר יטהר ולא ליכתוב ובא השמש היינו משום דאז עדיפא מינה קאמר דלגופי' קאיצטריך וק"ל:

שם בתו' בד"ה נגיעה דתרומה מהכא נפקא תימא לר"י כיון דמהכא נפקא א"כ תיקשי לן כדמעיקרא כו' הג"א פרשת תזריע כתב לתרץ קושיא הזאת ז"ל נראה לי דודאי לא קשיא דה"א דוקא אדם אסור במגע הואיל ואסור באכילה אבל כלים דלא שייך שם אכילה ה"א דמגעו מותר קמ"ל דאסור ועוד דבמים יובא צריך דבעי הערב שמש ג"כ במגע שלא ליגע עד אחר הערב שמש כו' עכ"ל ע"ש ודבריו תמוהים בעיני דמה שתירץ לבסוף א"א לומר כלל דודאי כשנילף דמגע כאכילה מבכל קודש לא תגע א"כ כל זמן שאסור לאכול אסור ליגע ועליו מסיק עד מלאת ימי טהרה דהיינו הערב שמש דזה פי' דמגע כאכילה ופשוט הוא ומה שתירץ מתחילה ג"כ א"א לומר בסוגיות הגמ' דא"כ מאי פריך מתחילה במים יובא ל"ל ואיצטריך לתרץ בנגיעה הל"ל דאיצטריך לכלים אלא ודאי דבא לומר דאף לנגיעה דאדם איצטריך וכפירש"י באמת לעיל בזה וא"כ אין לתרץ כלום ומ"מ נ"ל דצריכין לתירוצו של מהר"ל לדברי ר' יוחנן דמפיק נגיעה דתרומה מבכל קודש לא תגע כמ"ש התוס' לעיל א"כ לדידי' יקשה במים יובא ל"ל ולדידי' נאמר דאיצטריך לכלים לאשמעינן דאף הם מיתסרו ליטמאו במגע כדלעיל ולא נאמר לדידי' דאיצטריך לנגיעה כדאמר בגמרא ודוק:

שם בתוס' בא"ד ועוד בפרק אלו הן לוקין משמע דהך ברייתא כו' היינו ברייתא דבכל קודש לא תגע ועיין בגור אריה שרוצה לתרץ גם קושיא זו כפי סוגייתו שתירץ קושיית התוס' דלעיל בד"ה הכתיב בכל קודש לא תגע ע"ש:

שם בתו' בד"ה כרות שפכה תימא לר"י דאמאי נקט פצוע בבצים וכרות שפכה בגיד כו' ר"ל דממ"נ איזה דבר הוא רבותא אם הבצים הוא רבותא ליתני כל לישנא דקרא

דהיינו פצוע דכא וכרות בביצים ואם פיסול דגיד הוא רבותא ליתני כל לישנא דקרא בגיד מאחר שכל הלשונות הם שייכים בגיד ובביצים ה"ל למיתני בחד עניינא ולמה תנא פצוע בביצים וכרות בגיד וע"ז באו לתרץ דלעולם רצה יותר למיתני דינא דבצים דהוי רבותא יותר רק דלשון כרות שפכה אינו שייך כ"א בגיד נקט כרות בגיד ולשון כריתה בלבד ודאי שייך בכולן רק כרות שפכה אינו שייך בכולן כ"א בגיד ודוק:

שם בתוס' בד"ה שאין לו אלא כו' וליכא למימר דהכא בידי שמים דא"כ אפילו כו' אין להקשות דהא א"א לומר דאיירי בידי שמים דא"כ מאי מקשה המקשן בגמ' סריס חמה ס"ד די"ל דהמקשן פריך שפיר כמו שפירש הנ"י באמת לפי דעתן של המפרשים שפירשו באמת דר' ישמעאל איירי בידי שמים וז"ל והא דמקשה סריס חמה ס"ד היינו משום דסתם סריס חמה הוא כן מתחילת ברייתו כדאמרינן לקמן איזהו סריס חמה כל שהוא לקוי ממעי אמו ועוד דסריס חמה הוא שאין בו חסרון אבר עכ"ל ועיקר פירוש סריס חמה הוא שהוא סריס מחמת גודל חמימות שנתחממה אמו בשעה שהיתה מעוברת ממנו והיינו שהיתה אופה לחם בתנור בצהרים שמחממם אותה חום התנור וחום הצהרים ומזה נעשה סריס לקמן דף פ' ריש ע"א: שם ע"ב בגמ' כקולמוס כשירה ראיתי להעתיק בכאן לשון הטור אה"ע בעניינא דגיד ובו יתבארו דברי הגמ' ודברי רש"י וז"ל בסימן ה' בריש הגיד יש בשר (והוא מקיף כל הגיד ולו אין דינו כעטרה כדלקמן בסמוך) וחיבורו לגיד הוא גבוה ומקיף סביב הגיד ונקרא עטרה השורה הגבוה מקפת העטרה הוא נקרא עטרה ואותו היקף אינו בעיגול ישר אלא בעליונו של גיד מארכת העטרה לצד הגוף ומתקצרת והולכת בתחתונו עד קרוב לראשו של גיד ואותו בשר מלבד שורה הגבוה המקפת ואינו נקרא עטרה אין דינו כשאר הגיד שאפילו אם נחתך כולו ולא נשאר אלא מלא חוט על פני רוב העטרה לצד הגוף כשר כו' עכ"ל שם ומ"ש דנחתך כקולמוס כשרה ואפילו למעלה מעטרה ומתחלת החתך בעליונו של גיד ומשפע ונשתייר בתחתיותו של גיד מהשורה המקפת ע"פ רוב ההיקף ומ"ש וכלפי רישא ר"ל לצד הגוף משא"כ אם נחתך אותה השורה המקפת ונשתייר הבשר שבצד זה השורה וזה שכתב ברש"י אבל אם נחתכה כלפי הגוף ונשתייר מלא החוט מן העטרה (ר"ל מהבשר העטרה) ע"פ היקף כל הגיד בצידה ור"ל בצד שורה המקפת ודוק:

שם ברש"י בד"ה בידי שמים ע"י רעמים וברד כו' ה"ה ע"י חולי מיקרי בידי שמים וכמו שכתב רש"י בסוף עמוד שלפני זה ובאשיר"י כתב כאן בשם רש"י דע"י חולי מיקרי בידי אדם ולפי"ז נצטרך לומר דמה שכתב לפנינו בשם רש"י בסוף עמוד שלפני זה הוא טעות

א הי' כתוב לפני הרא"ש וזה פשוט ולעניין דינא או חולי מיקרי בידי שמים או בידי אדם כבר כתב הנ"י דיעות בזה ע"ש:
שם ברש"י בד"ה ניקב למטה בסוף הגיד כו' מבואר במה שהעתקתי לשון הטור בעניין זה למעלה וכן דיבור שאחריו מבואר בזה:
שם ברש"י בד"ה וכלפי ראשו לצד גופו נשתייר כו' והיינו השורה המקפת את הגיד ונקראת ראש ששם התחלת העטרה דמן הגוף עד כאן אינו אלא הגיד ומה שמסיק ונשתייר מלא החוט כו' היינו אחר שנחתך בשר של השורה המקפת וכל מקום מיקרי עטרה בכל סביביו ודוק:
שם ברש"י בד"ה מידי דהוה אברזא דחביתא כו' אית דאמרי כקולמוס גריד ש"ז כו' פירש בערוך מחמת חידודו שהוא כקולמוס גורר מפניו ומוציאן עכ"ל רש"ל בח"ש:
שם בתוס' בד"ה שאין לו אלא ביצה אחת כו' דעובדא הוי קמיה דרב אמי אמר לה אין כו' ר"ל דעובדא הוה שבאת אשה אחת לפניו ושאלה על אחד שלא הי' לו אלא ביצה אחת אם היא מותרת לו ואמר לה אין ברתי את שריא ליה אך הוי יודעת דאינו מוליד והי' אמר לה בלשון חיבה מה שאמר לה ברתי וק"ל:
שם בתוס' בד"ה ניקב למטה מן העטרה כו' אר"י דעל גב גיד כו' התוס' היה קשה על רש"י דכשנגדו לא משמע שניקב באלכסון ועוד שכיון שניקב הגיד למעלה מן העטרה פשיטא דפסול דלא בעינן נקב מעבר אל עבר בגיד גופי' אלא אעפ"י שלא ניקב אלא מצד אחד למעלה מן העטרה עד חלל הגיד נראה שהוא פסול כ"כ המרדכי בשם ר"י והביאו הב"י באה"ע סימן ה' וזה שכתב דבגיד פסול אפילו אם לא ניקב מעבר אל עבר כן משמע בגמ' בברייתא בדף שאחר זה:
שם בתוס' בא"ד דהא דמכשירין בסמוך כקולמוס וכמרזב כו' ר"ל ושם אין נוקבין לגמרי מעבר אל עבר ולכך כשנאמר דמיירי הכא כשניקב מעבר אל עבר לא קשה מידי מהתם והיינו דמוכרחין לומר דהתוס' מפרשין נחתך כקולמוס למעלה מהעטרה והולך ומשפע כחצי הגיד ולא נחתך רק חצי הגיד ונשתייר מהעטרה שלצד מטה עם חצי הגיד בעוביי' משא"כ כשניקב מעבר אל עבר ודוק:

דף עו.

בגמרא הדר אמר רבא כו' נתגיירו אית להו חתנות והא דאמרינן דדוד גזר עלייהו הלא אסירי מדאורייתא משום חתנות מבואר לקמן בתוס' דף ע"ט ע"א ע"ש:
שם ברש"י בד"ה מפני שהוא שותת שחמימות התאוה כו' וכשהזרע יוצא דרך הנקב ר"ל דרך נקב פי האמה אזי אין יציאתו משם יורה כחץ משום שחמימות התאוה כבר יצאה

דרך נקב שניקב הגיד ובח"ש הגיה רש"ל והוא לפי גירסת ספרים ישנים שמשונה קצת מגירסת ספרים שלנו:
שם ברש"י בד"ה ומנכתינן ליה וכו' ונושך וכו' ז"ל רש"ל בח"ש כמו עיסה הנושכת בחברתה עכ"ל ולא רצה לפרש נשיכה כמשמעה דנמלה אינו נושך גם אם נושך אזי מזרף זריף להמכה וק"ל:
שם בתוס' בד"ה ממולאי כו' חזינהו דהוו שחורי ראש כלומר שלא היו שבים כזקנים כמו שאיתא בנדרים הנודר משחורי הראש אסור בשבים עכ"ל רש"ל בח"ש ודין זה דהנודר משחורי הראש איתא ביו"ד סימן רי"ז:
שם בתוס' בד"ה בהיותן גויים לית להו חתנות כו' ואיירי בנכריותן כדדרשינן כו' בא להוכיח שמיירי בנכריותן אע"ג דקרא דלא תקח וקרא דלא תתחתן כתיבי גבי הדדי וקרא דלא תתחתן איירי בגירותן א"כ מהיכי תיתי לן לומר דקרא דלא תקח איירי בנכריותן עז"א דודאי איירי בנכריותן כדדרשינן כו' וק"ל:

דף עו:
בגמ' דכתיב וילבש שאול את דוד מדיו כמדתו כו' בעין יעקב מפורש יפה שכתוב שם בזה נוסחא אחרת ע"ש:
שם בגמ' ממזר כתיב מום זר ר"ל דהא כתוב בתורה לא יבא ממזר שפירושו מום זר וא"כ אין חילוק בין זכר לנקיבה ולא בא לומר בזה דממזר כתיב שהיה לו לכתוב בלשון אחר רק אמר דהא כתוב בתורה לשון שמשמע נקיבה ג"כ וק"ל:
שם בגמרא מצרי ולא מצרית הא דלא מקשה מאדומי ולא אדומית שכתוב בתורה קודם מצרית וגם הקושיא יותר חזקה באדומי דבמצרי נוכל לתרץ דאם היה כתוב מצרים הי' מאריך יותר וכמ"ש התוס' בדף שאחר זה עמוד א' בד"ה כתנאי עמוני כו' אפשר לומר בדוחק מאחר שהיה נקרא דואג האדומי אף שלא הי' אדומי מ"מ היה ממדינת אדום לא רצה לדבר מהם באיסורן ועוד אפשר לומר דמאדומי לא רצה להקשות דדילמא כתב אדומי אגב עמוני ומואבי אע"ג דאינן דומין באיסורייהו אבל ממצרי מקשה ודאי שאין לכתוב אדומי ומצרי אגב עמוני ומואבי שאין כותבין שני דברים משום אגב ובפרט כשאינן דומין באיסורייהו ודוק:
שם ברש"י בד"ה הנך אזדו לעלמא כו' וכי אזהר רחמנא אערב רב ר"ל דעליהם כתבה התורה שלא יבואו לקהל עד דור שלישי שלהם ולפי"ז לא נאמר עניינא דמצריים כ"א לאותו דור לבדו שלא הי' שום מצרי בעולם דהא הערב רב כבר נתגיירו כולם וק"ל:

שם בתוס' בד"ה ותיפוק ליה וכו' ונראה דפריך היאך נשאה שלמה וכו' ולפי"ז הוא קושיא בגופא דעובדא ואינו תלוי כלל בדברי הגמ' שלפניו והא דפריך הכא מקשה אליבא דר"י דסובר דמצרית אסורה וכדלקמן דף ע"ז ע"ב והכי קיי"ל דאסורה כמבואר באה"ע סימן ד':

שם בתוס' בד"ה וכי תימא הנך כו' פירוש אומה של מצריים כו' התוס' לא רצו לפרש כרש"י דלא רצו לדחוק ולומר דלא נצטוו באיסור דמצרי אלא לאותו דור בלבדו גם לשון דאזדו לעלמא לא משמע שמתו רק שהלכו לשאר ארצות וק"ל ומה שמסקו התוס' ופשיט לן שמנימין בא מארץ מצרים כו' ר"ל פשוט להמקשן בגמ' והוצרך לכתוב כן לפירושם דאם אפשר לומר דמנימין בא משאר ארצות לא הוי מקשה מידי דאותן מצרים בוודאי באיסורן קיימי וק"ל:

שם בתוס' בד"ה מנימין גר מצרי כו' ובאותו פרשה כתיב ואח"כ אשיב את שבות עמון כתבו כן התוס' שלא תאמר הלא בוודאי מוכרחין לומר שכבר שבו קודם חורבן נבוכדנצר דכבר כתיב ואחר כן אשיב את שבות בני עמון א"כ ממילא צריכין לומר דכבר נתבלבלו ושבו קודם חורבן נבוכדנצר עז"א דאינו מוכרח דבאותה פרשה כתיב ואחר כן אשיב כו' וא"כ אפשר לומר דלא בלבלם סנחריב כלל ואף אם בלבלם חזרו כו' ודוק:

שם בתוס' בא"ד אע"ג דאינו מזכיר בסוטה כו' ר"ל דלא מזכיר לשין בלבול רק בסנחריב אבל בנבוכדנצר לא מזכיר לישנא דבלבול רק לישנא דחורבן וממילא משמע דנבוכדנצר לא בלבל כלל ובסוטה קאי על עיר לוז ועיין בסוטה פ"ק דף ט' ע"א שם בתוס' עניין אחר בדבר זה ועובדא דעיר לוז הוא בפרק בתרא דף מ"ו ע"ב: שם בתוס' בא"ד אלא מעביר אותם לערים הגלת שלומים ר"ל גלות שלמה כלומר שהיה גולה לכולם ולא היה משאיר כלל בעירו והוא מלשון הכתוב ירמיה י"ג ושם כתוב כן גבי ישראל וכאן כתבו התוס' לישנא דקרא וק"ל:

שם בתוס' בא"ד דכתיב סתם ואסיר גבולות עמים פסוק הוא בישעיה שאמר סנחריב על עצמו שהסיר גבולות עמים ופירש שם הרד"ק לפי שכבש כל הארצות כאילו הסיר כל הגבולות כי לכל עם יש גבול למלכותו לפי התפשטות מלכותו וכיון שהוא כבש הכל שב הכל מלכות אחד וכאילו אין מלכות הגויים נחלקות והנה הוא הסיר הגבולות עכ"ל ומה שהביאו התוס' אח"כ שאנן מואב כו' הוא בירמי' מ"ח:

שם בתוס' בא"ד והיו קורים להם מואבים כו' זה קאי למאי שכתבו התוס' מתחילה דבמילתא בעלמא הוא דאוקמוהו כו' דהלא לא קאמר רק ושמא גם ממואב הי' מעורב בהם ועכשיו מסיק דלפי מה שכתבו מתחילה דלא מואביים היו צריכין לומר דהיו

קורין להם מואבים כו' או משום שלא היה הדבר ברור אם שבו אם לא שבו והעולם היו סוברים ששבו לכך היו קורין אותן מואבים ומסקו התוס' ואעפ"י שהגלם נ"נ כו' ר"ל דודאי מתורץ יפה מה שאמרו לו דיזול לגבי עמון ומואב משום דיתבו אדוכתייהו עתה וכפי מה שכתבו התוס' התירוצים אבל עדיין יקשה למה אמר שהוא שאנן ושקט הוא אל שמריו הלא כבר החריבו נבוכדנצר באותה שעה והפסוק שאמר כן הוא לפני חורבנו של נבוכדנצר כמבואר בירמי' מ"ח ומ"מ צריכין למחוק בגמ' תיבת עמון דלא אמרו לו רק דליזול גבי מואב אבל עמון ודאי החריבו ובלבלו גם סנחריב כמבואר לעיל בתוס' וכן מבואר בתוס' דמגילה דף י"ב ע"ב ע"ש:

דף עז.

בגמ' מיד ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא כו' וכתיב יתרא הישמעאלי ר"ל דבדברי הימים כתיב ואביגיל ילדה את עמשא ואבי עמשא יתר הישמעאלי ד"ה א' ב' ומזה מבואר בהדיא דאבי עמשא הי' חתן ישי שהוא בא אל אביגיל בת נחש ונ"ל דיתרא חגר חרבו כישמעאל דבו כתיב פעם ישמעאל ופעם ישראל ומה שאמר מיד ועמשא בן איש כו' ר"ל מיד שרצו להכריז עליו אזי נדרש דרש דיתרא הישראלי וק"ל אך מלשון התוס' משמע דעמשא הוא שחגר חרבו כישמעאל ולפי"ז נצטרך לומר דלשון ישמעאלי וישראלי קאי אעמשא אך דלשון הפסוק בד"ה ודאי לא משמע הכי ומ"מ כבר נראה בעיני להגיה בדברי התוס' וליכתוב יתרא במקום עמשא דסיימו שהרי בת ישי נשא כו' וכמבואר בהדיא בד"ה א' ב' דיתרא נשא בת ישי ונצטרך לומר דקאי איתרא והל"ל שהרי אביו נשא בת ישי לכך נראה פשוט להגיה בתוס' תיבת יתרא במקום תיבת עמשא ונפרש דקאי הדרש איתרא ואז א"ש ודוק וכן משמע להדיא בנ"י:

שם בגמ' ומי מיהמן והאמר ר' אבהו א"ר יוחנן כל ת"ח שמורה הלכה כו' שאני הכא דהא שמואל ובית דינו קיים ז"ל הנ"י על הא דפירש"י ז"ל דמשום דבית דינו קיים לא משקר הקשו ז"ל דח"ו לא חשדינן לת"ח שמשקר אלא חיישינן שמתוך שנושא ונותן בהלכה כדי לקיים את דבריו אומר בדדמי כסבור שקיבל כן מרבו וכי איתא לרבו קיים ודאי דייק שפיר ולא אמר אפילו בדדמי עכ"ל נ"י ע"ש:

שם בגמ' הכא תרגמו כל כבודה בת מלך פנימה כו' רש"ל בת"ש כתב דאין הפירוש שבנות עמון ומואב לא היו יוצאות דהרי דרכן לצאת מן הבית אפילו לזנות כו' ע"ש ואני אומר דאף שהי' דרכן לצאת והיו יצאנות מ"מ אינו ראוי להוכיחן על שלא יצאו דבזה שלא יצאו עשו שלא כהוגן אדרבה יפה עשו דראוי לנשים לישב פנימה כמו שמצינו בקרא דכל כבודה וכו' וכן שרה נשתבחה בזה שלא יצאה מן האוהל ולכך ודאי אין

להוכיחן על זה שלא יצאו כנגדן דמדרך הצניעות הוא שלא יצאו ומה שדרכן לצאת בזה אין עושין כהוגן ולכך בפשיטות נ"ל דנפרש כפשוטו וכמשמעות הגמ' ולא כדברי רש"ל וק"ל:

שם בגמ' עלי ועליך נאמרו שני מקראות הללו ז"ל רש"ל פירש עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית נ"ל עכ"ל ואני אומר דא"א לומר כן שהרי שניהם כתובים בפסוק אחד ואפשר לומר דר"ל מקרא דעמוני ומואבי מקרא על דבר אשר לא קדמו כו' דמשני הפסוקים נדרש היתירא לנקיבות ואף שפליגי תנאים בהדרשות מי שדרש עמוני ומואבי לא דרש פסוק דעל דבר אשר לא קדמו וכן להיפוך מ"מ שפיר קאמר הכא דנדרשו עליהם שני מקראות הללו דמ"מ נדרשו שני המקראות לשני התנאים לחד תנא נדרש הפסוק הראשין ולחד תנא נדרש הפסוק השני ודוק:

שם בגמרא דיליף מכ"ג באלמנה ר"ל דכמו כ"ג שאינו ראוי בה ובתו פסולה אע"ג שהוא כשר לבא בשאר קהל מכ"ש עמוני שנשא עמונית דבתו פסולה שהרי הוא אינו ראוי לבוא בקהל וק"ל:

שם בתוס' בד"ה אם קודם מעשה אמרה כו' כגון עמשא שהיה צריך לאותה הוראה כו' כבר כתבתי בזה בגמ' לעיל דנראה בעיני להגיה כגון יתרא שהיה צריך כו' דיתרא נשא בת ישי כמבואר בד"ה א' ב' ודרשא דגמ' קאי איתרא וכן מבואר בנ"י בעניין זה שכתב כלשון התוס' וכתב יתרא במקום עמשא ע"ש:

שם בתוס' בד"ה כתנאי עמוני כו' והא דכתיב אדומי ולא כתיב אדום אגב מצרי כתיב אדומי אבל לא שייך לומר שכתב אותו אגב עמוני ונתרץ כן גם אתיבת מצרי משום דודאי אין אומר אגב בדינים שאינן שוין משא"כ מצרי ואדומי ששוין בדינם שייך לומר גבייהו שכתוב אחד אגב חברתה אף מה שכתוב מתחלה אגב שיכתוב כן בסוף והיינו אדומי שכתוב מתחילה אגב מצרי שכתוב אחריו וק"ל:

שם בתוס' בד"ה כ"ג באלמנה וכו' אבל הכא גר עמוני דחשיב צד השוה כו' זה אמאי לא נידון לר' יוסי כו' ר"ל דהל"ל הכא דנילוף מהתם ול"ל לרבא למימר דאיירי בעמוני וישראלית הל"ל בעמוני ועמונית וה"א דפסול דנילוף מהתם מחלל ומצרי ראשון אבל אינן מקשין התוס' דנילוף לפי האמת דיהא פסול דא"כ נקשה בגמ' כשמוקי לה רבא בעמוני וישראלית דאז אפשר יכולין למילף דבתו פסולה ולמה מכשרינן אליביה אלא ודאי דזה לא קשה כלל והי' סובר דזה נלמד ממעמיו וכמבואר אח"כ בגמ' א"כ בוודאי מכ"ש דמכשיר בת עמוני ומואבית דהא אפילו לרב זכאי כשירה אלא ודאי לא באו התוס' להקשות רק דהל"ל הכי דה"א דנילוף מהתם דפסולה ולא יצטרך לאוקמי דאיירי

בעמוני וישראלית ודוק וע"ז תירצו התוס' דאותו ק"ו דחלל ומצרי ראשון לא ס"ל משום דאין לעשות צד השוה מפסול כהונה ופסול קהל כו' והלכך לא הי' אפשר לרבא לומר אותו ק"ו דא"כ אף לפי מה דמוקי לה בעמוני וישראלית יקשה פשיטא דכשר מהיכי תיתי לפוסלה דמחלל ומצרי ראשון לא אתי לכן אמר הק"ו דאלמנה לכ"ג דאותו ק"ו קאי לפי האמת ודוק:

שם בתוס' בא"ד דגר חשוב ברוב קהל לרבנן כדפרישית ר"ל לר' יוסי דפליג על ר"י ובזה מתורץ הא דאמר דאין להקשות דנילף שפוסל בביאתו גר כו' ומסיק ועוד דאיכא למיפרך דמה להנך שכן זרעם פסול תאמר בגר שבתו כשרה ואין להקשות דנימא גר עמוני יוכיח שבתו כשרה ופוסל בביאתו וכ"ת מה לגר עמוני דאינו ראוי לבא בקהל חלל יוכיח וצריכין לפרוך הצד השוה שבהן שאינן ברוב קהל משא"כ גר וא"כ הרי זה תירוץ הראשון של תוספות די"ל דהתוס' כתבו התירוץ הזה לדעת רשב"ג דסובר דגר עמוני אינו פוסל בביאתו וכמו שכתבו התוס' בדיבור שאחר זה ולשאר התנאים נאמר התירוץ הראשון ודוק:

שם בתוס' בא"ד אבל קשה דמחזיר גרושתו ויבמה לשוק נילוף שיפסלו בביאתן כו' ר"ל שיפסלו מתרומה דבי נשא דגרושה כבר פסולה לכהן וזה קאי לר"ע דסובר דזרעו פסול דס"ל דחייבי לאוין כחייבי כריתות כדלעיל בפרק החולץ דף מ"ד ע"א ולקמן בפרק האשה רבה דף צ"ב ע"א: שם בתוס' בד"ה ר"ל אמר וכו' ור' יוסי דקאמר כל שזרעו פסול כו' ר"ל ור"ל ס"ל כת"ק דהתם ולא כר' יוסי:

דף עז:

בגמ' אלא בעמוני שנשא בת ישראל אין להקשות דילמא אתי לאשמעינן בגוי אחר שנתגייר ונשא בת ישראל דכשרה בתו די"ל דס"ל דלזה לא צריך קרא אע"ג דרב יהודה סובר דפסולה בתו היינו משום דדריש ליה ק"ו מחלל ומצרי ראשון ורב יוחנן ס"ל כרבי יוסי דליכא למילף מפסול כהונה ופסול קהל וכמבואר לעיל בתוס' ולכך אין לנו לומר שנצריך קרא לאכשורה ודוק:

שם בגמ' כיון דאמר מר קהל גרים איקרי קהל כו' פי' רבי יהודא גופיי' קאמר הכי בפרק עשרה יוחסין דף ע"ב ע"ב: שם ברש"י בד"ה גיורת מכנה ממכונה כלומר כו' כתב רש"ל בח"ש ממכונה פירוש מבסיס שלה וק"ל עכ"ל גם הערוך פירש לשון מכנה דהיינו מן כנה והיינו מן בסיס שלה ואף שהוא פירש דלא כרש"י ע"ש רק מ"מ נלמוד משם דכנה דהכא הוא מלשון בסיס וכן ולפי דברי רש"י נאמר דה"פ דהיא גיורת מכל מכונה ר"ל מאביה ואמה וק"ל:

שם ברש"י בד"ה מצרי שני שנשא כו' ואע"ג שיש בהן צד חמור כדקאמר ר"ל דנקיבות אסורות ואפ"ה שרינן את בתו כשהיא דור שלישי אף אני אביא כו' וק"ל:
שם בתוס' בד"ה מצרי שני כו' תימא מהיכי תיתי ליה דתיפסל כו' אין להקשות דקושיא זו ה"ל להקשות אדברי ר"ל דלעיל דפוסל לה ויליף מאלמנה לכ"ג י"ל דר"ל יליף מאלמנה לכ"ג וממצרי ראשון וכמו שס"ל לר"י דילפינן מחלל וממצרי ראשון לכל בת גר כך ס"ל לר"ל דילפינן מאלמנה לכ"ג וממצרי ראשון או מחלל וממצרי ראשון לפסול בת מצרי שני מישראלית ומיהו בת גר זכר אפשר דלא פסיל ליה משום דאינו נלמד מהתם דמה להנך שכן אינן ברוב הקהל וכמ"ש התוס' לעיל אבל ר' יוחנן ודאי לא יליף מידי מצד השוה מפסול כהונה וקהל וכמ"ש התוס' לעיל לר' יוסי ודאי ר"י כוותיה ס"ל ולר"י אפילו בת גר זכר פסולה כדלעיל ודוק:
שם בתוס' בד"ה מחלל דחייבי עשה כו' מה להצד השוה שבהן שכן לאו שאף באיסור חלל כו' ר"ל דהיא מתחללת בביאת כ"ג ונקראת חללה ואסירא אח"כ אפילו לכהן הדיוט בכלל חללה לא יקח ולכך מצינו למיפרך דשאני חלל דחייבי עשה שכן ביאתו בה גורמת שהיא נכללה בלאו חללה לא יקח ולכך בתו פסולה שכן מצינו איסור לאו ע"י ביאתו בה וע"ז תירץ דאפשר דחללה דחייבי עשה ליכא אלא איסור עשה לכהן הבא עליה אח"כ ודוק:

דף עח.

בגמרא הייתי אומר לאותן העומדין על הר סיני לכך נאמר בנים ר"ל לכך כתבה התורה ייתורא למידרש מיניה איסור חדש והיינו למיסר בנים שלהם וממילא קאי הדורות על מצריים ואין להקשות דילמא בנים אתי להורות למיתסר דור ג' מן הבנים אבות הר סיני י"ל דא"כ לא ה"ל למיכתב בנים וה"ל למיכתב דור רביעי יבואו וק"ל והא דאמר אח"כ דאי כתב רחמנא אשר יולדו הוה אמינא מבניהם מנה כו' היינו למאי דמבואר דאיצטריך למיכתב בנים כדי למעט דלא קאי על חותן שעמדו על הר סיני דוקא ומסיק בגמ' להם מהם מנה כו' דריש הא דכתיב דור ג' אשר יולדו להם כו' למה הוצרך לכתוב להם עז"א דבא להורות להם מנה ולא מנה מבניהם כדלקמן בסמוך אח"כ דריש הא דכתיב יבא להם בקהל ד' כדקאמר להם הלך אחר פסולן וק"ל:
שם בגמ' דילמא שאני התם דכתיב אשר יולדו הכתוב תלאן בלידה אע"ג דכבר דריש ליה ר"י לעיל לענין דהמצריות אסורות מ"מ יש לדרוש נמי ממשמעות דהולכין אחר האם מדתלאו בלידה והרי לך שבלשון אחד נאמר כאן ולעיל הכתוב תלאן בלידה ואפילו לר"ש דדריש ליה לעיל אשר יולדו במצרית מעוברת שנתגיירה כו' נמי נדרוש הא דהכל

ממשמעות הלשון אשר יולדו וכמ"ש לפי מה שאכתוב בזה בתוס' לר"ש בד"ה ה"א מצרית כו' דאז עיקר הדרשא דלעיל לא הוי אלא הא דהולכין אחר האם ודוק:
שם בגמ' כי אמר ר' יוחנן להא שמעתתא טעמא דכתב אשר יולדו כו' ר"ל דהאי טעמא בניחותא הוא והוא סיומא דמילתא דהא שמעתתא דר' יוחנן אמר להדיא טעמא דכתיב אשר יולדו כו' ומצינו לישנא דטעמא דהוי בניחותא כדלקמן דף פ' ע"ב והא דמפרש שם רש"י דהוי בניחותא ולא פירש כן הכא היינו משום דכאן פשיטא דהוי בניחותא דאל"כ לא אתי שפיר דקאמר כי אמר רב יוחנן להא שמעתתא מאחר שלא נזכר כלל דר' יוחנן אמרה בשום מקום ודוק:
שם ברש"י בריש העמוד מצרית ראשונה ושנייה כו' במאי יטהרו כו' אין להקשות הלא אפילו מצרית שנייה לא אשכחן דמיד שנתגיירה אסורה למצרי י"ל דמשכחת לה במצרית מעוברת שנתגיירה וילדה בת דהוי שנייה כדלקמן בסמוך בגמ' וק"ל:
שם ברש"י בד"ה ואיצטריך למיכתב להם כו' נ"ל דקשה לרש"י לישנא דגמ' דלא שייך לומר ואיצטריך תרוייהו אלא היכא דתרוייהו נדרשו בשוה לענין אחד וכאן הוא להיפוך דשני הדרשות הן סותרין אהדדי עז"א דהגמרא אמר בזה כדי להראות לנו דלא תימא אשר יולדו כו' וקשו אהדדי ותרצה למילף תירוצא עליהון אלא למילתא אחריתא איצטריך ודוק:
שם בתוס' בד"ה מצרי שני כו' אע"ג כו' א"נ דממזרות לא אפשר אלא באיסור כו' אע"ג דלא איירי אלא בספק ממזר מ"מ לא אפשר (אלא באיסור) לספוקי אם לא שנאמר דילמא נולד מאיסור והיינו דילמא עבר ובא עליה והיינו דאי וכבר מבואר דאי לא כתב וק"ל:
שם בתוס' בד"ה ה"א מצרית כו' וא"ת היכי ס"ד דהיא ובנה חד הוא כו' ר"ל ואדרבה יש לנו להתירו לגמרי מאחר דקיי"ל מצרי ולא מצרית לדידי' ואע"ג דאביו מצרי דנתעברה ממצרי הלא קיי"ל דבמצריות הלך אחר האם כמבואר לקמן בגמרא דחשיב שלישי כשנולד ממצרי ראשון וממצרית שנייה על זה תירצו דהגמרא הכי קאמר ס"ד כיון שהורתו בגיות חשיב דור ראשון ולכך יפסל לבא בקהל כתב רחמנא אשר יולדו דאזלינן בתר הלידה ולכך מותר אפילו לבא בקהל לר"ש דס"ל מצרי ולא מצרית דלדידי' אין לנו לומר אלא לחושבו דור ראשון או לאכשורי לגמרי לבא בקהל ולפי"ז אין למצוא דור ג' במצרי אלא כשנשא גיורת מעם אחר דאז הולכין אחר הזכר דדוקא מצרית תלוי בלידה שהולכין אחר האם וכמ"ש חה"ע ריש סימן ד' ששם כתב אליבא דרבי יודא דקיי"ל כוותיה ודוק והא דאמר בגמ' ה"א מצרית מעוברת שנתגיירה כו' למה לא אמר ה"א דמצרי ומצרית שילדו דבניהם פסול קמ"ל דתלאן בלידה ובניהם כשר י"ל דרבותא

קמ"ל דאפילו מצרית מעוברת שנתגיירה דה"א דיחשב בנה דור ראשון ויפסל אפ"ה כשר דנלמד ממשמעות לישנא דקרא אשר יולדו דהכתוב תלאן בלידה בכל הענינים ודוק כנ"ל פשוט ואין להקשות מאחר דמבואר דאתיא כר"ש איך דריש דצריך למיכתב בנים וצריך למיכתב דורות הלא לדידי' צריך למיכתב בנים כדלעיל י"ל דודאי לא ס"ל לר"ש דעיקר הקרא לא אתיא אלא להכי כמבואר בגמ' דלעיל דלא אמר רק מקרא מסייעני בנים ולא בנות ש"מ דס"ל דעיקרא דמילת בנים למילתא אחריתא איצטריך וק"ל:

שם בתו' בד"ה חזיתיה לרישך כו' פי' רבך כו' דהא א"א לפרש כפשוטו דודאי לא הי' אביי בימי ר' יוחנן ולא למד מלפניו וע"ז מסקו דמצינו רבה שהי' רבו של אביי שהלך ללמוד כו' וק"ל:

שם בתוס' בד"ה אלא הא דאמר רבא כו' הא רבא בהדיא אית ליה דעובר ירך אמו הוא כו' וא"א לתרץ אותן דברים כלל וצריכין לומר דרבא פליג בזה אדרבי יוחנן וא"כ קשה מאי פריך מדברי רבא דהכא וק"ל:

דף עח:

בגמ' ממזרת לאחר עשרה דרי מהו מפרשין התוס' דספיקא בעו מיניה עיין שם והא דלא בעו מיניה ממזרת ודאי לאחר עשרה דרי היינו משום דאפשר דהיו מסופקים אם אנו אומרים דון מינה ומינה אם לאו ולכך בממזרת ודאי היו סוברין דאסירא דודאי מחמרינן בה וספיקא בעו מיניה וק"ל:

שם בגמ' והא אנן תנן ממזרים ונתינים אסורין ואיסורן איסור עולם הא דלא הקשה מן קרא דכתיב גם דור עשירי לא יבא כו' ורבי אליעזר קאמר דגם דור שלישי לא חיי י"ל דבקרא הי' אפשר לומר דקאי על אותן העומדין על הר סיני ואסר להם ממזר וממזרת עד דור שלישי שלהם כלומר דדור עשירי של ישראל אסור בממזרים ולא קאמר שגם דור עשירי בממזרים דממזר לא חיי עד דור שלישי לכך הוצרך להביא ממתניתין ומהר"ש רצה לתרץ דה"א דממזר קאמר דממזר ולא ממזרת דבריו תמוהין ואינו נכון ואכתי תיקשה דקאמר קרא דממזר חיי עד עשרה דרי וכל שכן ממזרת ואיך אמר דלא חיי ואין להקשות מנ"ל באמת דלא קאי על אותן העומדין על הר סיני מאחר דאין לנו שום לימוד לזה כמו שצריכין לימוד לזה במצרי ואדומי לעיל בגמרא י"ל מאחר דלא נזכר שום דורות כאן דהא עד עולם אסירי כדילפינן מעמוני ולכך אית לן לומר דקאי על ממזרים גופא ולא על אותן שעמדו על הר סיני דמהיכי תיתי לן לומר שקאי דוקא להם ודוק:

שם בגמ' דלא ידיע לא חיי כפירש"י משום דלא יטמעו כשרים בדורותיו ולא ידעתי למאי איצטריך רש"ל בח"ש לתת טעם אחר שהקב"ה אינו רוצה לצור ממזרים כו' עיין שם:

שם בתו' בד"ה מי יתן לי כו' ספיקא בעו מיניה כו' כבר כתבתי בזה למה לא שאלו ממנו על ודאי ממזרת לעיל בגמרא בענין זה:

דף עט.

בגמרא כל שארון קולטו למיתה כו' נראה לי משום דמי שיומת ראוי לקולטו ולתפוס אותו מה שאין כן מי שהוא לוים דראוי ודאי להניחו בן חורין ולילך לכל מקום שירצה ורש"ל בח"ש כתב כוונה אחרת בזה לסימן זה ודבריו דחוקים בעיני ע"ש:

שם בגמ' פשטו ידיהם בגרים גרורים כתב רש"ל בח"ש שנתגיירו מאליהם ואין אנו מקבלין אותן דמשום גדולתן של ישראל עבדי רש"י בע"ז דף כ' עכ"ל:

שם ברש"י בד"ה תריסר ירחי כו' דהא קרוב לתלתין שנין הוא כו' דדוד מלך על ישראל ארבעים שנה וזה היה קרוב למותו א"כ הי' יותר מל' שנה ואפשר שהי' קרוב למ' שנה רק דעכ"פ הי' יותר מל' שנה אמר שהוא קרוב לשלשים שנה וק"ל:

שם בתוס' בד"ה אדמוני ומפיבשת אותו מפיבשת הי' בן שאול התוס' לא כתבו כן אלא כדי לכתוב דאותו מפיבשת הי' רבו של דוד דמה שהוא בן שאול מבואר במקרא שהביא להדיא דכתיב אשר ילדה לשאול רק שהתוס' באו לומר דאותו מפיבשת שהיה בן שאול הי' רבו של דוד וכמו שמסקו אח"כ וק"ל:

שם בתוס' בא"ד דליכא למימר דמפיבשת בנו של יונתן היה רבו של דוד כו' כתבו כן לדייק בדברי ר"ת שאמר דבנו של שאול הי' רבו של דוד וכל זה שכתבו כאן לדייק דבנו של שאול הי' רבו של דוד הוא כדי להקשות למה לא התפלל עליו דוד כמו שמסקו וק"ל:

שם בתוס' בד"ה דונגר גרסינן מדת שכירות כו' כנ"ל וכן הוא בעין יעקב והיינו שמסקו התוס' לפרש אמדת שכירות דדון הוא לשון מדה וגר הוא מלשון שכירות מלשון אוגרי מיגר ופי' מידת שכירות היינו דילמא ישראל הוו ולא היו עבדים רק היו שכירים בעלמא והתנהג עמהם במדת שאר שכירים וק"ל:

שם בתו' בד"ה נתינים דוד גזר עליהם כו' ומצינו למימר דלא נאסרו בשום פעם משום לא יהי' קדש כו' התוס' כתבו כן אף שאינו מוכרח מצד עצמו דהי' אפשר לומר דאסרוהו לאותו דור משום לא יהי' קדש כעבדים ממש ואח"כ יהא להם דין בן חורין אך שאם נאמר דנאסרו פעם אחת באיסור דלא יהי' קדש וגם יהושע גזר עליהם כך בזמן שבית המקדש קיים א"כ ודאי נאמר דכשגזר דוד עליהם שלא להתחתן בהם ודאי ג"כ גזר גזירה דידהו והיינו שיהא להם דין עבדות וא"כ לא אתי שפיר מתניתין דאילו נערות שהביאו התוס' אח"כ מהם ראי' לכך כתבו התוס' דמצינו לומר דבשום פעם לא נגזר עליהם לאו דלא יהא קדש וממילא גם דוד לא גזר עליהם איסור חתנות משום עבדות רק גזר עליהם

חתנות סתמא ולא גזר עליהם שיעבוד ולכך אתי שפיר מתניתין דאילו נערות כו' ודוק וכל זה היינו לפי תירוץ התרצן בגמ' וק"ל:

שם בתו' בא"ד ואומר בירושלמי אפילו משומרת שלא נבעלה ר"ל שלא תאמר דלשפחה אין קנס משום דמסתמא לא היתה בתולה ונבעלה כבר דהן מופקרות ע"ז מסיק דבירושלמי קאמר דאיירי אפילו במשומרת שלא נבעלה מעולם ואפ"ה אין לה קנס והיינו משום דאין בעבדים דין קנס כו' וק"ל:

שם בתוס' בא"ד ועי"ל דהכי פריך משה גזר עליהם עבדות ולא עבדות ממש ומסתמא גזר נמי כו' כצ"ל והא דפירשו דלא גזר עליהם עבדות ממש היינו דאפילו המקשן לא הי' סובר דגזר עליהם שום אדם עבדות ממש מעולם וממילא אין בהם כלל תורת עבדים ומה שכתבו דמשה מסתמא גזר נמי שלא יתחתנו בהם היינו משום דאל"כ לא הי' מקשה מידי דמשה גזר עליהם קצת עבדות ודוד גזר עליהם שלא יתחתנו בהם לכך אמר דמסתמא גזר נמי שלא יתחתנו בהם ומה שמסקו ודוד נמי נוכל לומר דגזר עליהם בעבדות כו' היינו דעכשיו אתי שפיר לומר דדוד גזר ממש עליהם כמו שגזרו משה ויהושע ועוד דהוצרכו לכתוב כן כדי לפרש הגמ' דאמר בימי רבי בקשו להתיר נתינים דאם לא גזר עליהם רק חתנות לא הי' אפשר להם להתיר וכמו שאכתוב בזה ומסקו התוס' וניחא השתא הא דאמר בימי רבי בקשו להתיר נתינים כו' ר"ל דלפירוש הראשון דדוד לא גזר עליהם שיעבוד רק חתנות קשה איך רצו להתיר בימי רבי הלא אין ב"ד מבטל דברי ב"ד חבירו אבל עכשיו דעיקר גזירה הי' עבדות ניחא דבקשו להפקיע מהם העבדות ורשות בידם דהפקר ב"ד הפקר כמבואר בתוס' בהיפוך הדף ומסקו לפרש חלק מזבח מי יתיר דלפי"ז דלא היו עבדים ממש וחיתון אסור רק משום דנראין כעבדים א"כ כשנפקע מהם עיקר העבדות וישאר חלק מזבח לא בשביל זה נראין כעבדים לשיהי' אסור להתחתן בהם לכך מפרשי דאפילו הכי אין הגון לידבק בהם ומה שמסקו התוס' הא דקאמר בגמרא ופליגא דר' חייא בר אבא כו' היינו משום דמאחר דהטעם הוא דעיקר הגזירה דחיתון הוא משום שנראין וא"כ אף אם הי' חלק מזבח מותר בזמן שאין בית המקדש קיים מ"מ כשיבנה יחזור ויאסר וממילא אין הגון לידבק בהם ע"ז כתבו דגם אח"כ יהא מותר חלק מזבח אם נתיר חלק העדה ואף שעניין זה דפליגי דר' חייא בר אבא נצריך במכ"ש לפרש כן בגמ' כשנאמר דאסור משום עבדות ממש מ"מ כבר כתבו התוס' דא"א לפרש דאסרו משום עבדות ממש בימי דוד (ולא נאסרו רק משום דאינו ראוי להתחתן בהם ולא תלוי כלל בעבדות) רק אם נאמר דדוד גזר עליהם לא משום עבדות כלל רק משום דאינו ראוי להתחתן בהם ולא תלוי כלל בעבדות ונצריך לפרש דבימי רבי בקשו להתיר נתינים

משום דראו דטעמא דדוד לא הוי שייך בהו דנעשו רחמנים וביישנים וגומלי חסדים ואמר להם רבי חלק מזבח מי יתיר כלומר גזירה דיהושע דגזר בזמן שבית המקדש קיים שלא להתחתן בהם משום עבדות וע"ז אמר שפיר ופליגא דר' חייא בר אבא דאמר בזמן שאין בית המקדש קיים חלק מזבח ממילא מותר וא"כ אין כאן שום איסור גבייהו שלא להתחתן בם בזמן שאין ב"ה קיים משא"כ לפירוש התוס' דגזירה דדוד משום שנראין כעבדים וא"כ כשנשאר חלק מזבח בזמן שבית המקדש קיים אין להתיר כשאין בית המקדש קיים לכך הוצרכו לפרש דהי' מותר גם לכשיבנה בהמ"ק וק"ל:

שם בתוס' בא"ד שלא תשתכח חלק מזבח ופליגא דר' חייא בר אבא כו' הוצרכו לפרש משום הא דכתבתי לעיל דאם יחזרו לאיסורן בזמן בית המקדש בוודאי אינו נכון להתיר שום דבר אפילו חלקנו בכדי שלא ישתכח קורת חלק מזבח ולא הי' שום טעם לכשיחלוק ר' חייא בר אבא ויאמר דליכא למיחש להכי ודוק:

דף עט:

בגמ' א"ה יבומי נמי מייבם ראיתי מקשים מאי זה דקאמר א"ה וכו' הלא בוודאי בלא מה שייתרץ לו מתחלה הוי מצי להקשות אר' אליעזר דאמר סריס חמה חולץ וחולצין לאשתו הל"ל מייבם ומייבמין לאשתו דהא סריס חמה כשר לבוא בקהל ואין לומר דר"א נקט חולץ וחולצין לאשתו איידי דר"ע דקאי על דבריו דאמר לו לא כי כו' אבל איידי דר' יהושע שאמרו לו לא רצה לומר דאפ"ה נקשה דהא הא דרבי אליעזר קאי ארבותיו של ר' יהושע שאמרו לו סריס חולץ וחולצין כו' וא"כ יקשה לדידי' למה אמרו רבותיו לישנא דחולץ וחולצין כו' למה לא אמרו מייבם ומייבמין דוודאי לפי תירוץ הראשון לדברי ר"ע אתי שפיר דהוא אמר דרבותיו של ר' יהושע היו סוברין כר' יהושע דקהל גרים איקרי קהל אך דהוא לא סובר הכי בזה ומ"מ במה שהוא מפרש דבריהם בוודאי סובר כוותייהו ולכך לא רצה הגמ' לתרץ בקושיא הראשונה דר"ע לא ס"ל כוותייהו ודוק אך לר"א יקשה למה לא אמרו רבותיו של ר' יהושע מייבם ומייבמין ונראה דמוכרחין לומר דוודאי קשה אר"א רק שהמקשן רצה בזה לדקדק אריש דמתניתין אדברי ר"ע וכשתירץ לו דאיירי בגיורת א"כ קשה גם אדברי ר"ע מה שהי' רוצה להקשות אדברי ר"א ולפי התירוץ בגמ' ודאי מתורץ דנקט איידי דר"ע ורבותיו של ר' יהושע דאמרי חולץ וחולצין היינו לדברי ר"א נאמר דנקט כן איידי דסוף דבריו דקתני לא חולץ ולא חולצין וכמו שכתבו התוס' ואף שרש"י בחר בתירוץ אחר למה נקטו ר' יהושע רש"י בא לתרץ לדברי מ"ע דנוכל לומר דר' יהושע מוכרח לומר כן ועדיף לומר כן משנאמר דנקיט אגב סוף דבריו ואי"ל א"כ בר"ע הי' לו לתרץ כך ולמה לו לומר דנקט הכי איידי דר' יהושע כבר כתבו בתוס'

דר"ע דאמר מילתא בטעמא שפיר ה"ל למינקט גם בסוף דבריו לא מייבם ולא מייבמין וכמבואר שם וא"כ גם לר"א א"א לתרץ כן דבריו דגם הוא אמר מילתא בטעמא רק דנאמר דהוא נקט הכי איידי דר"ע או איידי דר"י ורבותיו של ר' יהושע נקטו כן לר"א משום סוף דבריהם ודוק:

שם בגמ' אלמא בקהל עסקינן ר"ל מדאמר דאסור לקיימן ש"מ דאיירי בנשא בקהל ממש ולא בגיורת וא"כ מאחר דאיירי בישראל וקשה קושיא דלעיל מכדי שמעינן ליה לר"ע דאמר חייבי לאוין כחייבי כריתות דמו כו' ובריייתא זו אתיא כר"ע מדנקט סריס אדם חולץ כמ"ש התוס' וק"ל:

שם בגמ' אמר רבא א"כ אין לך אשה שכשירה כו' ר"ל דכמו הסריס שאין חולץ מטעם דאיקרי כאן להקים לאחיו שם והאי לאו בר הכי הוא כן נמי נצטרך לומר דאין חולצין לאשתו מטעם דכתיב ולא ימחה שמו מישראל וזה שמו מחוי וא"כ אין לך אשה כו' וק"ל ומה שמסיק שלא נעשה סריס חמה שעה אחת כו' נ"ל למחוק מילת חמה והא ודאי קאי דוקא אסריס אדם דחולץ וחולצין וסריס חמה באמת אינו חולץ ולא חולצין לאשתו גם לישנא דסריס חמה אמר בגמ' אח"כ דהיינו שלא ראה שעה אחת בכשרותו לכך נ"ל פשוט דיש למוחקו ואפשר דאין צריכין למוחקו דכל שלא נעשה סריס בידי אדם נקרא סריס חמה כדמשמע בברייתא לקמן דף פ' ע"א והא דמפרש אח"כ שלא הי' שעה אחת בכשרותו היינו דסריס חמה דמתניתין איירי בזה וכן משמע להדיא בנ"י ע"ש בזה גם לעיל משמע כן ברש"י בדף ע"ה סוף ע"א: שם בגמ' היכי דמי סריס חמה אמר ר' יצחק כו' ז"ל נ"י לאו לשון שאלה אלא מדבריו של ר' יצחק הוא שמפרש סריס חמה דמתניתין שהוא בעניין שלא ראה שעה אחת בכשרותו כיון שסריס אדם חולץ מפני שהי' לו שעת הכושר דאל"כ הא לקמן מפרש סימנים הרבה לכן לא שייך לאקשויי כאן ה"ד סריס חמה אלא דר' יצחק עצמו מפרש לשון סריס חמה דמתניתין וכן משמע קצת מלשון רש"י ודוק:

שם ברש"י בד"ה חלק עדה לעולם אסור עד שיתירוהו דאין לפרש דאסור ממש לעולם ואינו מועיל לו היתר כלל דא"כ תימא למה לא יהא אפשר להם להתיר הלא בוודאי הפקר ב"ד הפקר ועוד דא"כ לא הוי שום פלוגתא לעניין דינא דגם רבי קאמר דאסורין וא"א להתיר אותן ומה לי טעמא משום דא"א לעדה להתיר אותם או מטעם דחלק מזבח מי יתיר וק"ל:

שם ברש"י בד"ה כחייבי כריתות כו' והיכי קאמר ר"ע סריס חולץ את אשת אחיו כו' כן צריכין להגיה וכן מבואר בדברי רש"ל בח"ש ע"ש מ"ש בזה:

שם בתוס' בד"ה א"ה ייבומי כו' אע"ג דהיא שפיר מתייבמת ר"ל דאשת סריס ודאי שפיר מתייבמת דממ"נ היא מתייבמת אף שהראשון הי' אסור בה באמת דאם אין לו קידושין בה רשאי אחיו לנשאה אפילו בלא ייבום וממילא הי' יכול לומר במקום הא דקתני וחולצין לאשתו ומייבמין לאשתו מ"מ אז לא תקשה אמאי לא קתני גם ברישא דהסריס מייבם לאשת אחיו במקום הא דקתני הסריס חולץ משום דשם ודאי לא אפשר למינקט מייבם שהרי הוא אסור בה כו' ואפשר עוד לפרש הא דכתבו התוס' אז לא תיקשה אמאי אינו מייבם דקאי אאשת סריס ור"ל דלא תיקשה אמאי לא נקט מייבמין את אשתו במקום חולצין לאשתו וע"ז מסקו שהרי בדידי' בסריס גופו אי אפשר למינקט דיהא מייבם לאשת אחיו שהרי הוא אסור בה כו' ואע"ג דקתני סתמא שהרי הוא אסור בה ועדיין לא הזכיר לפירוש זה מיבם סריס כלל מ"מ נראה דנכון הוא וק"ל:

שם בתוס' בד"ה ואיידי דאמר ר' יהושע כו' אמאי נקט חולץ כיון דאיירי בגיורת כו' ראיתי מקשים דהתוס' היה להקשות קושיא זו אף אם לא איירי בגיורת אלא בישראלית דלמה אמר ר' יהושע אין לי לפרש הלא ודאי האי חולץ וחולצין איירי בסריס אדם מדלא אתנייה מייבם ומייבמין דסריס חמה כשר לבוא בקהל וי"ל דעיקר קושיית התוס' לא הוי ארבי יהושע למה אמר דאין לו לפרש רק דמכח זה דייקו דאין לתרץ דרבי יהושע דוקא קאמר חולץ כמו שתירץ רש"י דודאי לאו דוקא קאמר חולץ וה"ה מייבם וא"כ מקשו אמאי נקט חולץ וכדי לאסוקי תירוצם דנקט חולץ אגב סוף דבריו ומש"ה כתבו כיון דאיירי בגיורת דאם איירי בישראלית ודאי היינו מוכרחין לומר דההיא דוקא חולץ ולא הי' אפשר להקשות אמאי נקט חולץ אבל כיון דאיירי בגיורת ואפשר לומר דה"ה מייבם ודאי הכי הוא האמת כדי שיתורץ בזה הא דאמר דאין לו לפרש וא"כ מקשה אמאי נקט חולץ וע"ז מסיק תירוץ די"ל דרבי יהושע נקט חולץ כו' ודוק:

שם בתו' בא"ד דאי בסריס חמה א"כ אפילו לייבם נמי שרי ר"ל מאחר שיש בו דין של חליצה שרי נמי לייבום ובשלמא אי קאמר בו לא חולץ ולא חולצין לא קשיא מידי דאע"ג שמותר לבא בקהל מ"מ אינו בר חליצה וייבום מטעם דאינו בר הקמת שם ומשום שלא הי' לו שעת הכושר וכ"כ רש"ל בח"ש ואין להקשות דהתוס' ה"ל להקשות קושיא זו אדברי רבי אליעזר דמאחר דמוקי להא דחולץ וחולצין בסריס חמה למה לא אמר מייבם ומייבמין י"ל דלר"א נתרץ דנקט כן משום סוף דבריו דהוצרך למינקט לא חולץ ולא חולצין לרבותא וברבי יהושע לא אפשר לתרץ כן דא"כ לא הי' לו להתרצן לתרץ דר"ע נקט כן איידי ר' יהושע ה"ל למימר דר"ע גופיה נקיט הכי משום סוף דבריו והא דבאמת לא תירץ כן התרצן בדברי ר"ע היינו משום דעדיפא רצה לתרץ דריש דבריו שנויין איידי

דריש דבריו של רבי יהושע אבל אם נצריך לתרץ בדרבי יהושע גופי' דנקט חולץ אגב סוף דבריו ה"ל לתרץ כן בדר"ע גופי' ולכך מקשים בתוס' ארבי יהושע ולא אר' אליעזר ולפי תירוצם של התוס' בוודאי נאמר דרבי אליעזר נקט הכי איידי רבי יהושע כמו שתירץ בר' עקיבא דאי אפשר לומר דנקט כן אגב סוף דבריו דגם הוא אמר מילתא בטעמא כמו רבי עקיבא ודוק:

שם בגמ' אמר אביי כל המטיל מים ואינו עושה כיפה ז"ל נ"י סימן מיוחד ומובהק למי שהוא סריס חמה ממעי אמו ואילו סריס חמה דעלמא הא לקמן נתפרש בו סימנים הרבה עכ"ל ור"ל בדף זה ע"ב ע"ש:

שם בגמ' כל כי הני מילי מעליותא יתאמרו משמאי ר"ל משמי וצריך לנקוב המ"ם בחירי"ק והשי"ן והמ"ם בקמ"ץ והאל"ף בחירי"ק וק"ל:

שם ברש"י בד"ה ולא ידענא מאי הוי כלומר כו' ל"א ה"ג כו' עיקר לשון האחרון אינה אלא דמשנה דקאמר מה היא ולכך פירש לא ידענא אהיכי קאי ולשני הלשונות הא דאמר היינו דשמעית לאמא כו' ר"ל אמו כמשמעו ששמע כך מאמו שאמרה לו כן וק"ל:

שם בתוס' בד"ה ולאחר מכאן הביא שתי שערות רבותא נקט כו' אע"ג דגם רש"י קאמר דנקט רבותא מ"מ רש"י לא קאמר אלא דנקט רבותא לרב אבל לשמואל לא הוי שום רבותא וא"כ הי' קשה כיון דלשמואל לא הוי שום רבותא דלא ליכתוב אותו ויהי' רבותא לשמואל ועדיף למשמע רבותא בשלא יאמר משישמיענו רבותא בשיאמר דבר מה לכך פירשו דאפילו לשמואל הוי רבותא מן י"ח ומעלה דאפילו הביא אחר מכאן שערות חשבינן ליה גדול מי"ח וק"ל:

שם בתוס' בד"ה נעשה סריס כו' שמא יביא ב' שערות קודם י"ח ר"ל ואז לכ"ע הוי קודם ההבאה קטן ולא חשבינן ליה גדול אלא משעה שהביאן וק"ל:

שם בתו' בא"ד ולא דמי להכה את זה וחזר והכה את זה כו' ר"ל בששניהם עומדין לפניו ואחד מהם הוא אביו שזה הוא ספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון והראשון והאחרון עומדין לפני והוא רוצה להכות את אחד מהן ואינו ניכר מי הוא אביו שלו ובאו עדים והתרו בו אל תכה לו דילמא הוא אביך והוא הכה אותו וחזר ורצה להכות את השני וחזרו והתרו בו אל תכה אותו דילמא זה הוא אביך והוא הכה גם אותו אפ"ה חשבינן להו התראת ספק אע"ג דודאי אחד מהם הוא אביו ע"ז מסיק דשאני התם דאף לאחר שהכה כו' וכמבואר לקמן ריש דף ק"א: שם בתוס' בד"ה והא תניא כו' ואם הי' יכול להיות בן קיימא לא היה אסור לטלטלו דודאי אין לאסור לטלטל מספק דהא איסור מוקצה דרבנן וספיקא לקולא וק"ל:

שם בתוס' בא"ד ונראה דאפילו נגמרו סימנים דאסור לטלטלו כו' דאין יוצא מתורת נפל כו' אין להקשות דה"ל לתלמודא לתרץ קושיית המקשן דאיירי אפילו בנגמרו סימנים שלו ואפ"ה אסור לטלטלו די"ל דחדא דילמא באמת מתרץ ליה הכי דלא קאמר רק דרב אבהו איירי בנגמרו סימנים ולכך אפשר להיות בר קיימא ואפשר דגם הברייתא דאוסר אותו לטלטלו איירי ממנו ועוד דאף אם לא איירי הברייתא בנגמרו הסימנים אפ"ה לק"מ דהתרצן עדיפא מתרץ דאותו תינוק ודאי אסור לטלטלו אך דבאמת נראה בעיני דלפי מה שכתבו התוס' כאן דין זה דאסור לטלטלו ודאי דבאו לפרש דהכי מתרץ ליה התרצן באמת דלכך אסור לטלטלו אף שאפשר להיות בן קיימא מאחר דיש לו סימנים כו' ודוק:

דף עט:

בגמ' טעמא דבעלה הוא הא אחר לא דדוקא הוא דהוא עליה מן חייבי כריתות אבל איש אחר שבא על יבמה שזקוקה לייבום דלא חייב עליה כרת לא עשאה זונה לימא תיהוי תיובתא כו' אבל אחר שבא על יבמה זו שנפלה לפני סריס בוודאי לא עשאה זונה דאינה זקוקה לייבום כלל או אפשר דאיירי במתניתין אפילו ביש להסריס עוד אח אחר בחיים שאינו סריס וממילא היא זקוקה לו ואתי הדיוק כפשוטו וק"ל:

שם ברש"י בד"ה מפני הסכנה סכנת שניהם הבן והאם כו' האלוף מהר"ר שכנא ז"ל העתיק בגמרא שלו בכאן ס"א ז"ל מפני הסכנה סכנת עצמה שמתעכב החלב בתוכה ומסתכנת ולא סכנת הולד שלא ימות על ידה עכ"ל ואותן ספרים נכונים בעיני דבהולד לית לן בה מאחר שאינו בר קיימא ודוק:

שם בתוס' בד"ה כיון דאיכא רשב"ג כו' דמשמע דפליגי איפכא ובסתם ולדות דייקו דאיירי שם בסתם ולדות מדאמר שם לרבנן דהוי בר קיימא אפילו בלא שהה דבבן ח' ליכא למ"ד בעולם לחושבו בר קיימא אפילו בלא שהה ודברי רבנן לא נזכרו בשום מקום שיחלקו עם רשב"ג רק דדייקינן מדאמר שמואל הלכה כרשב"ג מכלל דפליגי רבנן וכמו שהביאו התוס' אח"כ בדיבור זה ואנו אומרים דרשב"ג איירי בבן ח' אז ודאי יאמרו רבנן דלא הוי ולד כלל אף בשהה שלשים יום וכת"ק דרבי דהכא וכשרשב"ג איירי בסתם ולדות אז ודאי רבנן יפלגו ויאמרו דכבר קיימא חשבינן ליה ודוק:

שם בתוס' בא"ד דבבן ח' אין הלכה כמותו מדר' אבהו דהכא התוס' קאי לפירושם שפירשו לעיל דר' אבהו סובר כרבנן וקאי אליבייהו וק"ל:

שם בתוס' בד"ה עד שיהא בכולן כו' כשמטיל מים ועושה כיפה יחלוץ וייבם כו' ז"ל רש"ל בח"ש לאו דוקא דהא פשיטא מעשה קטן אינו כלום לפטור אותה לשוק אלא

אייבום קאי ור"ל דמייבם אותה ואע"ג דביאת קטן אינו כביאת גדול מ"מ רשאי לקיימה עד שיגדיל ותהי' כאשתו גמורה משא"כ בחליצה שרוצה לפטור אותה לשוק בזה וק"ל:
שם בתוס' בא"ד ואפילו אם יולדו כל הסימנים לאחר מכאן אין בכך כלום כו' אין להקשות דקושיא זו היה להם להקשות גם לרבי יוחנן דאם אינו עושה כיפה מזה לבד לא איירי כדדייק לרב הונא אח"כ וכשעושה כיפה א"כ אינו לקוי במעי אמו ואין לו דין סריס חמה לשלא יחלוץ דהא דסריס חמה אינו חולץ היינו דוקא שלא הי' לו שעת הכושר י"ל דלרבי יוחנן ודאי נוכל לתרץ דכשאינו עושה כיפה הוי ודאי סריס חמה ממעי אמו שלא הי' לו שעת הכושר כשהוא עושה כיפה ויש לו סימן אחד מסימני סריס אז הוא ודאי סריס לר' יוחנן וספק סריס ממעי אמו דיינינן ליה אבל לרב הונא אינו סריס כלל אלא ביש לו כולן ולא שייך לומר בו דיהא ספק סריס חמה ממעי אמו מאחר דעושה כיפה וזה פשוט:
שם בתוס' בא"ד משמע דבכל קטנה איירי ר"מ גבי יבם ר"ל דדין זה דלעיל דיבם קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין ר"מ אמר אותו כדאיתא בהדיא לעיל בפרק הבא על יבמתו דף ס"א ע"ב ולקמן דף קי"ט ע"א ומדקדק מדאמר לקמן מתניתין דקתני דקטן מייבם דלא כר"מ ולא מתרץ דמתניתין איירי בסתם קטן ולכך מייבם ור"מ איירי בקטן סרים ולכך אינו מייבם אלא ודאי דר"מ בכל קטן איירי וק"ל:
שם בתוס' בא"ד אבל ספק סרים הוה ואע"ג שאין בו סימני סריס והינו שמא לא יביא עד רוב שנותיו והוי בכלל סריס רש"ל בח"ש ודינו בחליצה וייבום קודם רוב שנותיו אינו כדין ודאי סריס דודאי סריס אין חליצתו חליצה לפסול לכהונה ודין ספק סריס בחליצה שחלץ לפוסלה מספק דשמא יביא שערות ולא יביא סימני סריס ואזי יהא כגדול ודאי ולא סריס ומבן כ' יהי' כגדול לכ"ע וחליצתו יחשב חליצה אך כשיביא השערות קודם רוב שנותיו וק"ל ומביא ראי' ממה שפירש רשב"ם ביוצא דופן כו' ועיקר הראי' שמביא הוא דכשלא נולדו בו סימני סריס עד רוב שנותיו דיהא דינו כסריס ודאי וממילא אף שאין לקטן סימני סריס יש לחושבו כספק סריס דבגמרא אפשר לומר עד רוב שנותיו אנו ממתינין לו וכשלא נולדו בו סימני סריס אז לא יהי' דינו כסריס ולדברי רב הונא האי קטן בודאי אין בו סימני סריס דהא אינו סריס עד שיהיו בו כולן וזה אין בו כולן דהא הוא עושה כיפה וצריכין שיהא לקוי ממעי אמו כדלעיל בתוס' וממילא אין לחושבו בספק סרים אלא בשנאמר דאף שלעולם לא יולדו בו סימני סריס אפ"ה יחשב סריס בשלא יביא שערות עד רוב שנותיו ולכן מביא פירוש רשב"ם לזה ודוק ומה שמסקו אבל קודם לכן הוא קטן ויש לו דין בן ט' מכ' עד רוב שנותיו כלומר דבן ט' ויום אחד אמרינן דביאתו

כמאמר בגדול כך אמרינן בזה אפילו משהגיע לכ' שנים עד רוב שנותיו והיינו בלא הביא שערות אבל אם הביא שערות חשבינן ליה כגדול אך אם הביאן קודם אזי הוה כגדול מאותה שעה שהביאן ואם הביאן לאחר כ' שנים עד רוב שנותיו אז חשיב כגדול משנת כ' ואפשר לכך נקטו התוס' ואם הביא שתי שערות מכ' ורש"ל בח"ש שכתב דלאו דוקא קאמר מכ' אלא אפילו מכ' קאמר קאי אמה שאמר מתחילה ויש לו דין בן ט' מכ' כו' וכמו שכתבתי ודוק:

שם בתוס' בד"ה כי פליגי כו' אלא בהאי לחודא חשיב סריס ופירוש דברי ר' יוחנן דאמר אפילו באחד מהן היינו שאחד מן הסימנים סגי לעשותו סרים אך שאותו סימן יהא שלא הביא שערות בזקן ובסימן זה לחודא סגי ולא באחר דהא ר' יוחנן לא פליג כ"א בשלא הביא והוא סובר דבאחד מהן סגי ואילו הביא שערות בזקן מודה ר"י דעד שיהא בכולן ודוק ומביא ראיה לפרש לשון באחד מהן דוקא באחד מיוחד ולא באיזה מהן שיהי' שכן מצינו באילו טריפות כו' וק"ל ומיהו בקיצור פסקי הרא"ש מבואר דר' יוחנן סובר בלא הביא ב' שערות בזקן דצריכין עוד סימן אחד לעשותו סריס ע"ש וזה בפשיטות נגד דברי התוספות:

דף פא.

ברש"י בד"ה לא יחלוץ אם יש אח אחר עיין בזה בכתבי בגמ' לקמן דף פ"ג ע"ב מה שכתבתי בזה:

שם בתוס' בד"ה ואין מאכילה כו' והא דפריך לקמן דר' יוחנן אדרבי יוחנן כו' בשלמא אי לא הוו מחלקין בין אקראי בעלמא לא הוי קשה דיתרץ ר' יוחנן כו' כמו באילו עוברין די"ל דסוגיא דהכא סוברת דליכא מ"ד דלא גזרו דרבנן אטו דאורייתא וכל היכא דדאורייתא אסור גם דרבנן אסור משום גזירה והכא מתיר ר' יוחנן אפילו בדאורייתא ולכך פריך שפיר לקמן אבל עכשיו שחילקו התוס' ואמרו דבאקראי בעלמא לכ"ע לא גזרינן הוי מצי לתרוצי הכי וק"ל ומה שכתבו התוס' לפני זה והקשו מגמרא דאילו עוברין דאמר שם דלא גזרינן דרבנן אטו דאורייתא ולא תירצו דסוגיא דהתם אינה סוברת כסוגיא דהכא היינו משום דעדיפא קאמר וגם לא אפשר לתרוצי שם כמו שתירץ לפני זה אגמרא דכתובות דשם לא הוי אלא תירוצא של איבע"א ולכך אפשר לומר דאותו תירוץ אינו סובר כסוגיא דהכא משא"כ בגמ' דאילו עוברין דאין שם תירוץ אחר בברייתא דמדוכה ואיכא להקשות איך מתרץ לה סוגיא דהכא וק"ל:

שם בתוס' בא"ד וא"ת ומי דחקו לר"ל דלא אכלה בתרומה בזמן חזה ושוק ר"ל למה לא אמר לר' יוסי כמו ר' יוחנן דהוא מאכילה בכל תרומה אף בזמן חזה ושוק דמשמעות

דבריו של ר' יוסי ודאי משמע כמו ר' יוחנן דסתמא קאמר ע"ז תירצו דשמעינן ליה לר' יוסי דאנדרוגינס ספיקא הוי ולכך אינו ראוי שיאכיל בתרומה דאורייתא או בזמן שהוא דאורייתא ועוד תירצו לפי שהי' שונה בדברי ר' יוסי עיגול בעיגולים עולה ואותו לשון מוכרחין לומר דאיירי בתרומה בזמן הזה כמבואר ברש"י בגמ' א"כ ש"מ דר' יוסי איירי בסתם דבריו בתרומה בזמן הזה לכך נפרש ג"כ דבריו שבמתניתין דאיירי בתרומה בזמן הזה דוקא וק"ל ומסקו התוס' אח"כ ור' יוחנן אית ליה לקמן דתני לה וסבר לה וכו' מתרצין בזה איך אמר ר' יוחנן אליבי' דמאכילה אפילו בתרומה דאורייתא הלא שמעינן ליה לר' יוסי לעיל דאנדרוגינוס ספיקא הוי עז"א דהוא סובר דר' יוסי תנא לה וסבר לה דתרומה בזמן הזה דאורייתא ומאכילה לפי שהוא ודאי זכר כדדייק ממתניתין דהכא דמשוי ליה ר' יוסי כודאי זכר כו' ולדידי ליתא לברייתא מקמי מתניתין ר"ל לר' יוחנן אנו אומרים דליתא לברייתא דקתני לר' יוסי דאנדרוגינוס ספיקא הוי מקמי מתניתין דידן דקתני דהוי ודאי זכר ודוק:

שם בתוס' בד"ה והלא אני שונה כו' היינו מתניתין דמייתי בסמוך כו' אע"ג דבהדיא קאמר בגמ' בלשון זה מאי חתיכה דתנן כו' הוצרכו התוס' לכתוב כן דהי' אפשר לומר דר"ל מתניתין אחרת ונזכר שם ר' יוסי בפירוש וכאלו אמרו בגמ' מפרש דהיינו מתניתין דחתיכה של חטאת כו' וק"ל:

שם בתוס' בא"ד והכי נמי הוי מצינן לשנויי לריש לקיש כו' התוס' כתבו דהם היו יכולין לתרץ גם לריש לקיש כמו שתירצו הכא לר' יוחנן ולא הוו צריכין לתרץ לריש לקיש דהוי ליה למיתנא ביצת טריפה כדמתרצי בדיבור שלפני זה בשם ר"י וק"ל:

שם בתוס' בד"ה מה היא דתנן כו' הא בדרבנן אינו אוסר כל שדרכו דהא קאמר עיגול בעיגולים עולה והיינו מאחר שהוא דרבנן אינו אוסר הואיל ולא הוי אלא כל שדרכו לימנות וק"ל:

שם בתוס' בד"ה נתערבו באחרות כו' כגון גבי יוחסין בספ"ק דכתובות כו' רש"ל בח"ש הגיה גבי יוחסין ובסוף פ"ק דכתובות כו' ולא הגיה נכון דבספ"ק דכתובות דף ט"ו ע"א מבואר שם דהא דמצרכינן תרי רובי היינו דוקא לעניין יוחסין דבדין זה שמביאים התוס' מסיק שם בגמ' דלכך מצרכינן שם תרי רובי משום דמעלה עשו ביוחסין ומבואר שם דדוקא ביוחסין בעינן תרי רובי ע"ש:

דף פא:

בגמ' וחלפי תרדין וקולחי כרוב רש"י בזבחים דף ע"ב ע"ב פירש לשין קלח בירק שלו ור"ש בפירוש המשניות פירש חילפי תרדין פירש בעל הערוך צלעות של תרדין הן

וקולחי כרוב כרובים גדולים הן ועלין שלהן עד כאן לשונו והרמב"ם פירש שם חילפי תרדין מה שמחליפות וצומחות. וקלחי כרוב עיקר הכרוב ר"ל הכרוב הגדול מהם עכ"ל ורש"י בביצה דף מ' ע"ב פירש קלחי כרוב הגדלין עם העלין וכרוב של ארץ יד אל הי' גדול כאילן עכ"ל ורש"ל בח"ש הביא קצת מזה:

שם ברש"י בד"ה כולן ידלקו כו' כדאמר בפסחים באילו עוברין מן המאתים כו' לשון זה דמן המאתים הוא פסוק ביחזקאל מ"ו ודריש ליה בגמ' ממותר ב' מאות כו' עיין שם בדף מ"ח ע"ב: שם ברש"י בד"ה ר"י אומר לא תעלה דקסבר רבי יודא בכל דוכתא מין במינו לא בטל מדברי התוס' משמע דרש"י פירש כן אף לפי מאי דסלקא דעתיה השתא דאיירי בלא נימוח ואין להקשות מאי מקשה בסמוך א"ה מ"ט דרבי יודא הלא אף כי איירי בלא נימוח הי' יודע הטעם דמין במינו לא בטל י"ל דהמקשן הי' סובר דדוקא בלא נימוח דאז דרכן לימנות הוא דלא בטיל מאחר דהוא מין במינו ג"כ אבל בנימוח לא הי' סובר דמין במינו לא בטיל וק"ל:

שם בתוס' בד"ה כולן ידלקו וליכא למימר דלניידינהו ר"ל בוודאי בעוד שהן מונחין לפנינו במקומן לא בטילי משום דקביעי הן וכל קביע כמחצה על מחצה דמי ולכך לא בטילי ברובא אבל מ"מ אפשר להקשות דלניידינהו ממקום קביעתן ובעוד שהן מטולטלין ניקח מינייהו ונאמר כל דפריש מרובא פריש עז"א דליכא למימר הכי משום דאף דניידי אסור דגזרינן דילמא יבואו הרבה בני אדם בבת אחת ויקח כל אחד מהם אחת ושוב לא שייך לומר על כל אחד מרובא פריש דהא יקחו בבת אחת ואמר עשרה בני אדם שהוא מספר כולל ואם נפיל מאה יש לגזור דילמא יבואו מאה בני אדם וק"ל ומ"מ תמה רש"ל דבזה ודאי לא שייך לומר דלניידינהו כ"א בבעלי חיים דניידי מעצמן ועוד דמסקנא דשם אינה כמו שמביאין התוס' רק דמסיק דגזרינן שמא יקח מן הקבוע עיין שם בח"ש שדבריו נכונים:

שם בתוס' בא"ד היינו משום דאינו נהנה מגוף האיסור דאסור בשתייה ר"ל דעכ"פ אסור היין בשתייה דלא גרע ממגע גוי וא"א להתירו בשתייה ולכך מאחר דא"א להתיר אלא בהנאה יתירנו בהנאה מאחר שאינו נהנה מגוף האיסור משא"כ בערלה וכלאי הכרם דהיכא דשרי בהנאה שרי באכילה דלא מצינו בהן חילוק בין איסור אכילה לאיסור הנאה בשנתירנו יהנה מגוף האיסור ולכך לא יתירנו בזה וכ"כ רש"ל:

שם בתו' בא"ד וחביתא דההוא גברא אם הי' חפץ כו' וחביות סתומות דהכא דאסירי ולא בטול צ"ל דאיירי בשמן זית או ביין תפוחים דאיכא למיחש בהו שמא יחזור וימכרנו

לישראל אבל אי הוי יין ויתסר משום יין נסך ודאי הי' מותר ע"י שימכרנו לנכרי דלא אפשר למיגזר שמא יחזור וימכרנו לישראל תוס' בזבחים דף ע"ב ע"ב ע"ש:
שם בתוס' בד"ה ככרות של בעה"ב כו' שאני לחם הפנים דחמירא טפי וראוייה להתכבד כו' התוס' בזבחים דף הנ"ל כתבו דסמידא טפי ור"ל שהיה מנופה בי"ג מיני נפה עד שהי' מעמידו סולת גמור ואם לא נגיה דסמידא במקום דחמירא אזי נראה בעיני להגיה דחמידא במקום דחמירא והוא מלשון חמדה דהוא נחמד לאדם מחמת יופיו וע"ז שפיר קאמר דראוי להתכבד בו וק"ל:
שם בתוס' בד"ה הראוי לערלה כו' ועוד מצי לשנויי כו' ובזבחים מסקו דעוד מצי לשנויי משום דקתני ידלק ועולין באחד ומאתים ואין דין זה נוהג בתרומה ע"ש דף ע"ב ע"ב:
שם בתוס' בד"ה ר' יוחנן אומר כו' ובגד שצבעו בקליפי כו' כל הדברים האלו הנזכרים בתוס' בזה שנויין במסכת ערלה פ"ג דף פ"א ע"ב וע"ז שפיר מסקו התוס' בתירוצם דלא חשיב בירושלמי רק אותן ששנויין במסכת ערלה וק"ל:
שם בתוס' בא"ד וכל הני דתנן במסכת ע"ז יין נסך ועורות לבובין כו' וכדי שלא תטעה דילמא הא דחשיב התם במתניתין לא הוי כלל דבר שבמניין ולכך לא חשיב ליה הכא עז"א וקאמר דהאי תנא תרתי אית ליה דבר שבמניין כו' א"כ ש"מ דדברים השנויים שם חשובים דבר שבמניין וכדי שלא תאמר דילמא הא דהתם לא הוי אלא כל שדרכו ולכך לא חשיב ליה דלא חשיב אלא את שדרכו לימנות עז"א וכל הנהו הוי את שדרכו לימנות דאל"ה תיקשה האי משנה לרב יוחנן ומסיק דאין לתרץ דמש"ה לא מקשו מההוא מתניתין לרב יוחנן משום דאפשר לתרץ דאותו מתניתין תנא דליטרא קציעות הוא דאוסר הכל דא"כ ה"ל לאקשויי כן כו' וק"ל:
שם בתוס' בא"ד ואי בחתיכה איירי ההיא דע"ז לא הוי צריך לטעמא דהפסד קדשים כו' דהא הוה מצי למימר אי הוה תני ההיא דע"ז דלא בטיל ה"א דדוקא התם הוא דלא בטיל משום דאיירי בשחוט דחשיב ראוייה להתכבד משא"כ בההיא דזבחים דאיירי בבעלי חיים ה"א דבטיל וההיא דזבחים איירי בחי דוקא דקתני כל הזבחים שנתערבו בהם חטאות המתות או שור הנסקל אפילו אחד ברבוא ימותו כולן מדקתני ימותו ש"מ דבחיים איירי וק"ל:
שם בתו' בד"ה ד"ה לא תעלה כו' והא דפליגי בתוספתא במסכת תרומות כו' הנה התוס' לא באו להקשות רק מאחר שכתבו דחשיב כאן ראוייה להתכבד א"כ מאי טעם אמרו רבנן בתוספתא דתעלה דודאי לפי דברי רש"י שכתב דהכא לא תעלה משום דאינו אלא הפסד מועט שפיר קאמרו רבנן דהתם דתעלה דכבר אפשר בפשיטות לומר דאין

חילוק בין הפסד מועט למרובה וס"ל לרש"י דלא איירי בראוייה להתכבד בה דאיירי דאינה מבושלת דאינה ראוייה להתכבד בה וכמ"ש הנ"י סברא זו ע"ש ותוספתא דמסכת תרומות פליג אגמרא דידן או דרבנן דהתם הוי רבנן אחריני מרבנן דהכא אך דלדברי התוס' מקשו מ"ט דרבנן דהתם דאמרו דתעלה מאחר דהוי חתיכה הראוייה להתכבד ואין שום סברא לחלוק ולומר דתעלה אבל אין לפרש ולומר דהתוס' באו להקשות ולומר דהתוספתא דתרומות הוי נגד ברייתא דהכא דא"כ גם לרש"י קשה כן ועוד דלריש לקיש דאוקי ברייתא דהכא בנימוח לא יהי' מתורץ כלל אלא ודאי דמה שהתוספתא דהתם הוא נגד ברייתא דהכא אין זה שום קשיא דאפשר דפליגי הברייתות או דרבנן אחריני המה וכמו שכתבתי ודוק:

שם בתוס' בא"ד ונראה דלרב יוחנן הוי חידוש טפי להשמיענו דבר שבמניין כו' ולא דלא נתרץ כן לר"ל בגמ' הא דמקשה ליפלוג וליתני בדידה בד"א בנימוח אלא לא נימוח לא תעלה דא"כ הוא יהי' דבר שבמניין ואיסור הנאה ואין זה חידוש כ"כ י"ל דלר"ל דמתרץ ומחלק דסיפא איירי באיסור דאורייתא או בשאר תירוצים הנזכרים בגמרא לכולם הוי יותר חידוש להשמיענו דלא בטיל בעניינא דרישא מדמשמיענו בסיפא דהא לתירוץ הראשון איירי רישא בדרבנן ולתירוץ רבה איירי באיסור לאו דלא חמיר כ"כ כמו כרת דבסיפא ודוק:

דף פב.

בגמרא ולר"ל מ"ש רישא ומ"ש סיפא דאין לתרץ דסיפא איירי בלא נימוח ולא רצה ליפלוג בדידה משום דטהורות בטהורות עדיף ליה דלעולם אנו אומרין דרישא וסיפא יהיו שוין דממה שאיירי הרישא בוודאי איירי בסיפא ואין לחלק בין רישא לסיפא היכא דלא נזכר בהדיא וק"ל ובנ"י משמע שהיה גורס כאן ולר"י מ"ש רישא ומ"ש סיפא וכתב דלר"ל לא קשיא דיש לחלק בין נימוח ללא נימוח וכמ"ש כאן ע"ש:

שם ברש"י בד"ה ולר"ל מ"ש רישא כו' מכלל דמודה בעיגול דבטל משום הפסד מועט ר"ל דאע"ג דלא הוי אלא הפסד מועט אפ"ה בטל וה"ק מודה בעיגול דבטל משום הפסד מועט לבדו דאין לנו חילוק בין הפסד מועט למרובה וכ"כ רש"ל:

שם בתו' בד"ה רבי יהודה לטעמי' כו' ועוד נראה דאפילו קמח ביין שצונן הוא ואין טעם מתפשט בטיל וכו' ולכך אפילו כשנעמידנו בקמח לא יתיישב ומסיק אלא התם ברותח איירי ר"ל הא דהתם חיטין בחיטין לא בטיל איירי בתבואה ואיירי ברותח דאז מתפשט הטעם בהם וחיטין בשעורין בטיל טעם דידהו ואיסור גופא זורקן מביניהם אבל אין לומר

דאיירי בקמח דא"כ היה קשה חיטין בשעורין הוי חד מין מאחר דאזלינן בתר שמא אלא ודאי דאיירי בתבואה וכמ"ש וק"ל:

שם בתו' בד"ה רישא איסור לאו כו' דהא חתיכה של חטאת טהורה בחולין עדיפא אפילו מאת שדרכו לימנות כדפרישית לעיל כו' היינו שכתבו התוס' בדף שלפני זה בד"ה ר' יוחנן אומר כו' דכל הנהו דחשיב בע"ז עדיפא מאת שדרכו לימנות וחשיב התם שור הנסקל ובירושלמי מוקי לה היינו בשחוט דראוי להתכבד בו כמבואר לעיל באותו דיבור ע"ש:

שם בתוס' בד"ה אלא לר"י כו' אפילו הוה מוקי לה רבי יוחנן כשרבו תיקשי ליה כו' וא"כ למה ליה להביא פלוגתא דר"י ור"ל ה"ל לאקשויי מסתמא דברייתא דאף אם נאמר דרבו חולין אפ"ה תיקשי ליה היכי סמכינן כו' וק"ל:

דף פב:

בגמ' בין למר ובין למר מיפשט פשיטא ליה ואיכא בינייהו כו' תירוצא הוא ור"ל בין ר' יוסי בין ר"א סברי בפשיטות תרוייהו דודאי זכר ואיכא בינייהו כו' וק"ל:

שם ברש"י בד"ה ואנא אמינא לרבי יוסי כו' ולדידי' אמינא כו' דקדק רש"י לכתוב דרבי יוחנן אליבא דרבי יוסי קאמר כלומר דליה לא סבירא ליה הכי וכמו שדייקו התוס' ותירצו בשם ר"י ע"ש:

שם ברש"י בד"ה ור"א סבר כזכר כזכר במקום זכרות אין כו' נ"ל למחוק מילת כזכר א' דהא דוקא באנדרוגינוס שייך לומר לשון זכרות ונקבות ולא בזכר גמור ולכך צריכין למחוק חד תיבת כזכר וקאי הא דאמר במקום זכרות אין כו' דוקא אאנדרוגינוס וק"ל וזכרות דידיה היינו ר"ל שבא עליו באחוריו והיינו בנקב שמוציא רעי דהוא המשכב השייך בזכר וק"ל:

שם בתו' בד"ה ירושה ראשונה כו' עוד שאל הר"ר שמואל מאניוב כו' היינו הר"ר שמואל דלעיל בעמוד שלפני זה וע"ז אמר לישנא דועוד וק"ל:

שם בתוס' בא"ד וא"כ סברי דתרומה בזמן הזה דרבנן לריש לקיש ובטלה וכו' הנה רש"ל בח"ש מחק לריש לקיש ואני בינותי ולא אבין דודאי קשיא דוקא לריש לקיש דלרבי יוחנן אפילו בדאורייתא בטיל כמו חתיכה בחתיכות וממילא לדידי' נוכל לומר דסברי תרומה בזמן הזה דאורייתא ואפ"ה בטל אבל ר"ל דסובר דאפי' תרומה דרבנן לא בטיל בזמן שיש תרומה דאורייתא כדאמר לעיל עיגול בעגולים עולה דוקא בזמן הזה דאין שום תרומה דאורייתא וכמו שפירש שם רש"י א"כ לדידי' מוכרחין לומר דלא סברי הם דבטילי אלא

בתרומה בזמן הזה ודוק וכן משמע להדיא בתוס' בזבחים דף ע"ג ע"א דדוקא לר"ל איכא לאקשויי הכי ודוק:

שם בתוס' בד"ה נתן סאה כו' משמע דדם לא חזי להטביל בו ר"ל ואפילו מדאורייתא לא חזי דהתם קאי בדאורייתא דקאמר התם דמים חזיא רביעית דידהו להטביל בו מחטין וצינוריות והיינו דוקא מדאורייתא דמדרבנן אף מחטין וצינוריות בעינן מ' סאה וכמו שמסקו התוס' אח"כ וא"כ אם הוי דם חזי מדאורייתא להטביל לא הוי מקבל טומאה כמו מים ודוק:

שם בתוס' בד"ה אמר רבי יוחנן כו' או אם הי' מערה בדבר דנפיש עמודי' טפי מפי חבית דלא נפיש עמודי' טפי מצירצור קטן ר"ל דפי חבית לא נפיש עמודי' טפי מצירצור קטן ולכך בטיל בשנופל מפי חבית דלא חשיב עמודי' ודוקא אם היה מערה מדבר דנפיש עמודי' טפי מפי חבית הוא דלא בטיל כגון בשהי' מערה מקופה וכיוצא בזה וק"ל:

שם בתוס' בא"ד וקסבר ר' יוחנן דכי איכא למימר ראשון ראשון בטל באיסורא כו' שבטל והולך עד ס' וכו' ר"ל דרבי יוחנן דאמר באיסורא לגו היתירא ולא נפיש עמודיה דראשון ראשון בטל היינו דוקא לעניין זה שבטל והולך עד ס' ולא מחמרינן שיאסר בכל שהוא כו' ומתרץ בזה איך שייך דרבי יוחנן איירי דוקא עד ס' והוא אמר סתמא דראשון ראשון בטל א"כ מאי בא למעט עז"א דלא בא למעט אלא דלא יאסר בכל שהוא ועכ"פ לא עדיף משאר איסורים ומדקדק זה לומר דר' יוחנן לא בא למינקט אלא דלא יאסר בכל שהוא שהרי קאי אמתניתין דהתם דקתני דאסור בכל שהוא ולכך אף שקאמר סתמא שפיר יש לפרש דבריו כמו שפירש ר"י וזה שאמר בפשיטות דר' יוחנן אמר כן באיסורא לגו היתירא ולא נפיש עמודי' היינו משום דאמר המערה יין נסך מחבית וכו' היינו בהדיא איסורא לגו היתירא ולא נפיש עמודי' כדכתבו התוס' לפני זה וק"ל:

שם בתוס' בא"ד ומסקו דכולא מתניתין היתירא לגו איסורא ומ"מ אמת הוא כו' התוס' כתבו כן דלא תימא מאחר דמסיק התם דכולי מתניתין היתירא לגו איסורא א"כ דוקא בהיתירא לגו איסורא הדין כן אבל באיסורא לגו היתירא בטל אפילו בנ"ט ביין במים דהא אפילו בהיתירא לגו איסורא אינו אלא בנ"ט עז"א אע"ג דמסיק שם דכולי מתניתין היתירא לגו איסורא מ"מ אמת הוא דבנ"ט אסור בכל עניין כו' והא דקתני הדין בהיתירא לגו איסורא היינו משום דינא דרישא דיין ביין דאז אסור בכל שהוא ודוק:

שם בתוס' בד"ה דלא נישקול רובא כו' שהן מתערבות בחצר ובמערה של מעלות המערה וכו' ר"ל שהן מתערבות בחצר וזוחלין אח"כ לתוך המערה או שאפילו אינן מתערבות אלא במערה אך שהן מתערבות על מעלות המערה ואח"כ זוחלין לתוך המערה עצמה

שנעשית שם המקוה אזי אם הרוב כשר כו' ובאו לומר שהם נתערבו קודם שבאו לתוך המקוה כדמסיק וזה כתבתי לגירסת התוס' שלפנינו ושם במתניתין דף קכ"ח ע"ב איתא קצת לשון אחר וכפי מה שפירשו שם הרמב"ם והר"ש פירשתי הלשון שבפנינו והוא הנכון:

דף פג.

בגמ' מדשבקי' ר' יוסי לבר זוגיה ש"מ הדר ביה בזה דשביק לבר זוגיה לא בא לדקדק רק דלא אפשר לומר תנאי פליגי אליבא דר' יוסי ואם נאמר כן ודאי הלכה כמתניתין וכמו שפירש רש"י רק דמוכרחין לומר דיש כאן חזרה וכשיש חזרה כך נוכל לומר שחזר ממתניתין כמו שחזר מברייתא ולא קשיא כלום ארב דהמקשן שהקשה אדרבה ליתא לברייתא כו' היינו משום דהי' סובר דפליגי תנאי אליבא דר' יוסי א"כ מסתמא ליתא לברייתא כו' אבל כשמסיק דלא אפשר לומר תנאי פליגי אליביה ומוכרחין לומר דיש כאן חזרה תו לא קשיא קושיית המקשן ובזה מיושב קושיית התוס' דמקשו דילמא הדר ביה מברייתא כו' ע"ש ובאשר"י משמע להדיא כמו שכתבתי דלא בא לדקדק רק דלא פליגי תנאי אליבא דר' יוסי ומבואר שם יותר קצת שמתרץ בהדיא קושיית התוס' דכשנידוק דיש כאן חזרה אזי מסתמא חזר ממתניתין דהיא נשנית תחלה ע"ש וממילא משמע דהגמ' לא בא לדקדק רק דיש כאן חזרה וכמו שכתבתי ודוק ושמואל פליג ואמר ליתא לברייתא כו' סבר דפליגי תנאי אליבא דר' יוסי ומש"ה אמר דליתא לברייתא ולזה מקשה שפיר אליביה מאחר דתנאי פליגי בזה ה"ל לחוש לחומרא ולפסוק כתנא דברייתא מאחר דשמואל חייש ליחידאה נגד רבים א"כ גם כאן ה"ל לפסוק כתנא דברייתא נגד תנא דמתניתין דלא עדיף מתניתין מברייתא יותר מרבים נגד יחיד ודוק ומבואר יפה בנ"י איך מדוקדק מדשביק ר' יוסי לבר זוגיה ש"מ דהדר ביה דאי לא הדר ביה ותנא דמתניתין ותנא דברייתא פליגי ממ"נ איפליגי נמי בדר"ש אמאי שבקי' לדר"ש בר זוגיה ואי לא פליגי בדר"ש אלא בדר' יוסי לחוד א"כ אליבא דתנא דברייתא ר"י ור"ש מיפלג פליגי וה"ל לתנא דברייתא לאתויי סברא דר"ש וסברא דר' יוסי דפליג עליה עכ"ל:

שם בגמ' ה"ז קידש וחייב ר' יוסי ור"ש אומרים וכו' כצ"ל וכן הוא בגמ' דב"ק דף ק' ע"א ורש"ל בח"ש הגיה קודם ר"י ור"ש וכו' דברי ר"מ והיינו משום דהתוס' כתבו דזה הוא דברי ר"מ בפשיטות ולא הגיה שפיר דבהדיא מבואר בבבא קמא דף הנזכר בתוספות סוף ע"א דלא שנוי כאן דברי רבי מאיר ובגמרא דהתם מדקדק מזה דרבי מאיר דאין דינא דגרמי והיינו משום דסתם מתניתין ר"מ היא וכן מבואר שם בתוס' ולכך אין להגיה דברי ר"מ וק"ל גם תיבת באחריותו נ"ל למחוק מדפירש רש"י הכא והתם בב"ק

וחייב לשלם ממילא משמע דלא היה כתוב לפניו תיבת באחריותו ושם בב"ק ליתא אך דבמשנה דכלאים איתא וחייב באחריותו ופירש שם ר"ש לשלם התבואה דאף שאיתא תיבת באחריותו צריכין לפרש דחייב לשלם דלשון באחריותו לא משמע שפיר תשלומין רק אם נעשה לה הפסד אח"כ ממקום אחר לא מעניין זה ולכך אין למוחקו ומיהו תיבת דברי ר"מ גם במתניתין דכלאים ליתא ולא כמו שהגיה רש"ל ע"ש במשנה דכלאים דף ל' ע"ב: שם ברש"י בד"ה כמה יהא קישוייה כו' בתוך י"א שבין נדה לנדה כו' מבואר בטור י"ד סימן קפ"ג דכשמתחילה לראות מונה ז' ימים עם יום ראייתה וטובלת בליל שמיני וכן הדין אפילו בשופעת כל ז' רק שתפסוק בטהרה ביום ז' קודם בין השמשות והן הנקראין ימי נדה ומיום ז' ואילך עד י"א יום הן נקראין ימי זיבה והם שהחכמים קוראין להם י"א יום שבין נדה לנדה ומשפטה בהם אם ראתה יום אחד או שתים היא שומרת יום כנגד יום ואם ראתה ג' ימים בזה אחר זה נעשה זבה גדולה ולא תטהר עד שיהיו לה ז' נקיים חוץ מיום שפסקה ואינה חוזרת לתחילת ימי נידות עד שיהיו לה ז' נקיים כדעת רש"י ורמב"ן והטור ע"ש בסימן הנ"ל ומה שמסיק אלא טומאת לידה עצמה גרידתא כלומר שבעת ימים בנדתה או י"ד יום אבל אינה צריכה ז' נקיים רק שטובלת אחר ז' ללידה לזכר או אחר י"ד לנקיבה אע"ג שלא פסקה מלראות כלל וק"ל ומה שמסיק ואינו מטהרה אלא מזיבה אבל מנידה אינו מטהרה בימי נדה כן מבואר בגמ' דנדה דף ל"ו ע"ב ור"ל דוקא אם הראיות והקישוי בימי זיבה הוא דטהורה דהתורה טיהרה דם קישוי בימי זיבה אבל אם ראתה מחמת קישוי בימי נדה אינה טהורה מנידה וזה דטהורה בימי זיבה היינו אפילו לבעלה טהורה דרחמנא טיהרה לגמרי ולא חיישינן דילמא תישפה ולא יחשב דם קישוי דאזלינן בתר רוב נשים מקשות דאינן שפות יום שלם כמבואר בתוס' שם דין זה וזה דמסיק ואם שפתה מן הצער כו' ר"ל שפסקה מן הצער שאין לה עוד צער באותו יום וק"ל:

שם בתוס' בד"ה בריה בפני עצמה כו' והיינו ע"כ כר' יוסי דברייתא כו' דאין לומר דרב ס"ל ככמה משניות דסברי דספיקא הוי כמ"ש התוס' אח"כ בד"ה היכא דמעיקרא מתני' לא חיישי כו' י"ל דמדאמר רב ליתא למתניתין מקמי ברייתא ש"מ דס"ל דהלכתא כר' יוסי דברייתא וכמו שמדקדק התוס' בד"ה הלכה כר' יוסי באנדרוגינס כו' וק"ל:

שם בתוס' בד"ה קידש דתנן כו' אע"ג דפסקינן בהגוזל כי הך דר"מ כו' מכח דברים הללו הגיה רש"ל בח"ש בגמ' דברי ר"מ במתניתין דקידש וכבר כתבתי דלא הגיה שפיר דאף שלא נזכר דברי ר"מ מ"מ דייק בגמרא בהגוזל דר"מ ס"ל הכי דסתם מתניתין ר"מ הוא וכמ"ש שם התוס' דף ק' סוף ע"א: שם ע"ב בגמ' מאי בינייהו אמר רבא לפסול במקום

אחין ולחלוץ שלא במקום אחין איכא בינייהו ונ"ל דלפי האמת לא פליג ברא אאבוה רק פרושי קמפרש את דבריו והגמרא לא קאמר מאי בינייהו אלא משום דאם אין שום חילוק בלשוניתיהם לעניין דינא למאי קאמר ר' יוסי את דבריו ולכך מצריך למצוא חילוק ביניהם אבל ודאי כשיש כאן דברי ר' יוסי ויודעים אנו איך דעתו לעניין דינא כן נאמר בדברי אביו ולכך כתב רש"י במשנתנו בדברי ר' יודא דאמר לא יחלוץ היינו אם יש שם אח אחר והיינו כדברי ר' יוסי בכאן ודאי אילו לא אמר ר' יוסי את דבריו היינו מפרשים דברי ר' יודא כמ"ש ברש"י דלעולם לא יחלוץ אבל כשמצינו לפנינו דברי ר' יוסי נפרש גם את דברי אביו באופן שלא יחלוק ברא אאבוה ודוק:

שם בגמ' ורבנן זכר גרידא מנא להו ומשני נפקא ליה מריבוי דכתב את זכר כו' דמלת את ריבוי הוא ומקשה אשה שלא כדרכה מנ"ל לכ"ע וכדפרש"י מאחר דנפקא לן לשון משכבי אנדרוגינוס ומתרץ דנפקא לן מן תיבת אשה דכתיב משכבי אשה וה"מ למיכתב את זכר לא תשכב משכבות ולא הוה צריך למיכתב תיבת אשה וק"ל ורש"ל בח"ש הגיה בכאן דברים שאינן נראין:

שם ברש"י בד"ה שלא כדרכה כו' דהויא ביאה לעניין עונשין דאילו איש באשתו פשיטא דמותר אפילו בשלא כדרכה כדלעיל דף ל"ד ע"ב ועכ"פ ליכא בו עונש לאו עז"א דר"ל לעניין עונשין של עריות הבא על אחת מן העריות בביאה שלא כדרכה וק"ל:

שם בתוס' בד"ה (כשאגיע אלקטנו) אין אדם אוסר דבר שאינו שלו כו' כשאגיע אלקטנו אפילו הוסיף מאתים מותר במסכת כלאים פ"ה והיינו דדינו של כלאים כל מה שנעשה ממילא בלי ידיעתן של בעלים אינו מיתסר אא"כ יודע בו ומניחו ולכך כל מה שגדל קודם שידע ממנו הוא היתר וכשרואה אותו ואומר כשאגיע להתם אלקטנו אפילו הוסיף כ"כ משעה שידע חלק מאתים דהיינו שאז א"א להיתר שהי' בו כבר לבטל את זה שראוי ליאסר דכלאים אינו נתבטל אלא במאתים וזה הוסיף חלק מאתים אפ"ה מותר דאין זה חשוב מתעצל בכלאים דדוקא במתעצל נאסר משא"כ כשאומר כשאחזור אלקטנו דאז נתייאש מלעוקרו עתה ולכך נאסר ואם הוסיף חלק מאתים משעה שנודע לו נאסר הכל וק"ל וכן משמע שם מפירוש ר"ש ורמב"ם וע"ש ברמב"ם:

שם בתו' בד"ה אמרי בי רב מנו כו' אלא אימא אמר רב המנונא אמרי בי רב רש"ל בח"ש כתב בזה דברים דלא צריכין להו כלל ונ"ל דכל מקום שאמר אמרי בי רב היינו דרב הונא אמר כן משמיה דרב ולקמן משמע כן בתוס' בסמוך ולכך קורא אותו בי רב ולא אמר רב הונא וק"ל:

שם בתו' בד"ה שמא יקרע כו' ואם ימצא זכר בודאי ימצא סריס כו' אין להקשות דא"כ היה קשה מאי בינייהו כדמקשה בגמרא י"ל דלא מקשה בגמ' מאי בינייהו אלא משום דר' יודא במתניתין אמר הטעם דלא יחלוץ דהוא ודאי סריס ור' יוסי אומר הטעם דשמא הוא סריס מאחר שכל אחד אמר טעם אחר שייך להקשות מאי בינייהו אבל בששניהם יאמרו טעם אחד דהוא ודאי סריס לא שייך להקשות מאי בינייהו או מאי קמ"ל דהא אין שום חידוש שאמר תנא אחד דבר מה שכבר אמר תנא חבירו והמקשן בגמ' אינו מקשה אלא מאחר שר' יוסי אומר הטעם שמא הוא סריס והיינו טעם אחר בדינא דלא יחלוץ וע"ז מקשה מאי בינייהו ודוק ומסקו התוס' דדייק בגמ' דא"כ מאי נ"מ במאי דקאמר הלא בין כך ובין כך כו' ר"ל בין אם יהא נקיבה בין אם יהי' זכר אינו ראוי כלל לייבם ולמאי נ"מ האריך בדברים והל"ל טומטום הרי הוא כסריס וק"ל:

שם בתוס' בד"ה לא לכל אר"א כו' וסיפא רשב"ג הוא דתניא כו' ור"ל דתניא נולדה טומטום ואנדרוגינוס רשב"ג אומר אין הקדושה חל עליהם וקאי אוולדות קדשים וסובר רשב"ג דאין הקדושה חל עליהם משום דס"ל דוולדות קדשים בהווייתן הם קדושים והיינו כשנולדים והילכך אין קדושת אמם חלה עליהם דקודם שתחול קדושת אמם עליהם היו כבר בעלי מומים וכן מבואר בתמורה בגמ' ריש דף כ"ה ובתוס' שם דף כ"ד ע"ב ובתוס' בב"ב דף קמ"א ע"א וע"ז מקשין התוס' מאחר דאיירי בבהמת קדשים היכי מדמי קדשים כו' ומתרץ דגרס התם כדגרס ר' שמואל כו' והוא משנה במסכת תמורה דף כ"ד ע"ב ואיירי בבהמה מעוברת שלא ילדה מעולם והוא בא להערים ולהפקיעו מכהן ולהפריש לחובת עצמו ואומר מה שבמעיה של זו אם זכר עולה ואם נקיבה זבחי שלמים (ובגמרא שם מקשה נקיבה מי קדשה בבכורה ולמה לו להתפיסה בקדושה) אם זכר עולה כו' וע"ז מסיק ילדה טומטום ואנדרוגינוס רשב"ג אומר אין הקדושה חל עליהם ומזה אייתי ראיה דבריה הוי כו' כדמסיק בתוס' ומסקו התוס' ול"ג דתניא כמו שגורס הראב"ן ואומר דתניא גבי בכור ור"ל דקאי אמערימין על הבכור כדקאי המתניתין ודייק מיניה מדלא קדיש בקדושת הפה וכמו שדייקו התוס' עז"א דל"ג הכי דלמה לו לרבא להניח ממשנה ולהביא הברייתא שאין להוכיח ממנו דשמא הברייתא לא קאי אבכור רק אוולדי קדשים וכדפרשתי מתחילה וא"כ אין לפשוט מיניה מידי דאין לדמות קדשים לשאר מילי בענין זה וכמו שהקשו התוס' ודוק וכל זה מבואר קצת בדברי רש"ל בח"ש:

שם בתוס' בד"ה מטמאין בגדים כו' טריפה לא חשיב הכא ר"ל דמטמא בבית הבליעה כדתנן בזבחים פרק חטאת העוף דף ס"ט ע"ב ע"ז מסיק דלח חשיב ליה הכא משום דפליגי בו תנאים התם וקצתן סברי דאינו מטמא וק"ל ומסיק והתם נמי מפרש דכל

שפסולו בקודש אינו מטמא בגדים לפום ריהטא נראה דהתוספות באו ליתן עוד טעם בזה למה לא חשיב הכא מולק ונמצאת טריפה ואמרו דהתם קאמר דכל שפסולו בקודש אינו מטמא בגדים וזה הוי פסולו בקודש שהרי נמצא טריפה אחר המליקה ואע"ג דאכתי הוי מצי למיחשב טריפה דקודם מליקה דמטמא בבית הבליעה מ"מ לא מצי חשיב טריפה דמשום טריפה שנמצא אחר המליקה דאינו מטמא לא חשיב טריפה כלל והא דחשיב נרבע אע"ג דיש לחלק ג"כ בנרבע בקודש ויהי' פסולו בקודש ולא יטמא י"ל דלא חשיב פסולו בקודש אלא מה שנעשה בקרבן אחר השחיטה או אחר המליקה ואז לא שייך נרבע דהמשמש מתה בעריות פטור משום דלא שמה ביאה וה"ה דבהמה אינה חשובה נרבע מאחר ששימש עמה אחר המליקה דאז כבר היא מתה ודוק והנה רש"ל בח"ש האריך מאוד בזה ומקשה מכח הפירושים שנאמרו שם בהא דכל שפסולו בקודש בדף ס"ח ע"ב דלכל הפירושים משמע דטריפה אינה בכלל פסולו בקודש (ומ"מ מאחר שאפשר לפרשו דגם טריפה יהי') ומפרש דברי התוס' בענין אחר ע"ש ואני אומר דאף שבאמת טריפה אינו בכלל פסולו בקודש מ"מ מאחר שאפשר לפרשו דגם טריפה יהי' בכלל פסולו בקודש וטריפה אינו מטמא בבית הבליעה לחד תנא והוא ר"מ דסתם מתניתין כוותיה בודאי נאמר דתנא דהכא לא חשיב אותו משום זה דסובר דסתם מתניתין משמע דאינו מטמא והא דהמפרשים דהתם כתבו כולם דטריפה אינו בכלל היינו ליישב המתניתין דהתם אליבא דכ"ע אבל ודאי מי שסובר דטריפה אינה מטמאה כתנא דהכא וכר"מ דהתם יפרש דטריפה הוא ג"כ בכלל פסולו בקודש וכמו שכתבתי והתוס' לא באו לומר בזה רק דלשון דסתם מתניתין משמע דטריפה אינה מטמאה וזה שכתבתי פירושו דכל שפסולו בקודש דר"ל שנעשה פסול בקרבן אחר השחיטה מבואר בתוס' דהתם דף ס"ח ע"ב בד"ה אמר רב כו' וז"ל וכל שפסולו בקודש דלא ירד היינו שאירע פסול משנשחט ונתקדש בקדושת כלי ולא כמו שפירש בקונטרס לקמן אין פסולו בקודש שאירע פסול קודם ביאתו לעזרה כו' וזה הרש"י שמביא רש"ל בח"ש ודברי התוס' בפירושם בפסולו בקודש הוא מבואר התם בהגהה בתוס' ושם מסקו דטריפה אינה בכלל פסולו בקודש כדברי רש"ל בשמם אך דבהגהה דהתם מסיק בזה ז"ל וכמדומה שכן פירשם לנו רבינו הקדוש נ"ע ולא כמו שפירש בפנים דא"כ אין מטמאין בגדים כו' ע"ש ומזה משמע לי ודאי דהתוס' פירשו בעצמם פי' דפסולו בקודש כמו שכתבתי לעיל ואז ודאי נכלל טריפה בכללא דכל שפסולו בקודש ויפרשו באמת התוס' בהא דפסולו בקודש דטריפה הוי בכלל וסברי התוס' דהכא כמו התוס' דהתם ולא כמו הגהה דהתם ודוק בזה ואף שלא יפרש התוס' התם הכי מ"מ נ"ל מה שכתבתי כבר לעיל אבל באמת

משמע לי מלישנא בהדיא דסברי דטריפה הוא בכלל פסולו בקודש כדמשמע מלשון הגה"ה שמסיק ולא כמו שפירש בפנים דא"כ אינו מטמא בגדים כו' ואף ששם איתא וא"כ אין כו' נ"ל דט"ס הוא וצריכין להגיה דא"כ אין מטמא כו' וקאי אמה שפירש בפנים בתוס' וכן מוכרחין להגיה מתוך לשון הגה"ה דהתם ע"ש ואז משמע בהדיא דלפנים התוס' דהתם הוי טריפה בכלל פסולו בקודש ודוק הארכתי בזה להוציא מדברי רש"ל דהכא:

דף פד.

ברש"י בד"ה ואין מקדיש לעשות תמורה כו' אי אתה מוצא שיקדיש אלא בוולדות קדשים ר"ל אי אתה מוצא בהן קדושה לשנוכל לומר בהו שיקדשו שיהיו צריכין לומר בהו שלא יקדישו אלא בוולדות קדשים דאז קדושת אמם חיילא עליהם והתנא הזה סובר דוולדות קדשים במעי אמן הם קדושים כמבואר בתמורה דף י"א ע"א ודלא כרשב"ג דלעיל בתוס' דס"ל דוולדי קדשים בהווייתן הם קדושים וכמ"ש לעיל וק"ל:

סליק פרק הערל

פרק יש מותרות

שם **במשנה** שניות מדברי סופרים שנייה לבעל כו' כתב הנ"י דהתנא משמיענו בזה דאפילו פסולי דרבנן לא מתייבמות אלא חולצות שהעמידו דבריהם במקום מצות עשה עכ"ל ולכך חזר למצוא כל העניינים הנזכרים ברישא דמתניתין גם בשניות מדברי סופרים וק"ל:

שם ברש"י בד"ה ולא מזנות כו' כדקאמר לקמן בגמ' כו' ר"ל דלקמן דף פ"ה ע"א משמע דהיכא דלוותה ואכלה מעלמא אשה דעלמא דהבעל מיקרי בעל חוב גמור וממילא צריכין לחלק כחילוק שכתב רש"י והתוס' לקמן תירוץ אחר בזה וכדי שלא תקשה מאי נפקא לה מינה כשהבעל אינו משלם גם היא אינה משלמת דאין לאשה שום ממון בלי בעלה וא"כ למאי קאמר הכא דאין לה מזונות עז"א שיש נפקותא לדידה דאם אין הבעל משלם אז היא משלמת מדידה אם תתאלמן כו' וק"ל וכן משמע בדברי רש"י שברי"ף:

שם ברש"י בד"ה והרי כולי פירקין כו' ומאי טעמא דהא נפקא לן בפ"ב מועלתה יבמתו השערה כן הוא לעיל פ"ב דף כ' ע"א ובמסקנא דהתם לא קאי האי טעמא אלא דעיקר הטעם דגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה כדמסיק התם בעמוד ב' וכמ"ש התוס' בכאן וכ"כ רש"ל בח"ש:

שם בתוס' בד"ה והא כולי פירקין כו' דבחללה נמי איכא עשה דקדושים יהיו אלא כו' כן הגיה רש"ל בח"ש ור"ל דכתיב בפרשת אמור קדושים יהיו לאלהיהם ודרשינן ליה לעשה ותימא גדולה דאם נחשב קדושים יהיו לעשה א"כ גם אלמנה מן האירוסין יהי' עשה ול"ת דקדושים יהיו על כל הכהנים בכל מה שהזהירן הקב"ה הן בציווי דקדושים יהיו וא"כ איך אמר כאן בגמ' דקדוש יהי' רק לא תעשה בלבד ובאמת לא חשיב קדושים יהיו לעשה כדמסיק בגמ' לעיל דף כ' ע"ב דא"כ כל התורה כולה נמי עשה ול"ת היא דכתיב והתקדשתם ואם נחלק ונאמר דקדושים יהיו חשיב עשה ונאמר דלעיל לא דחי רק דוהתקדשתם לא חשיב עשה אז אלמנה מן האירוסין לכ"ג ג"כ יהי' עשה ול"ת וכדאמר רבא לעיל בהדיא בתחילה דבאלמנה מן האירוסין נמי עשה ול"ת הוא דכתיב קדושים יהיו לאלהיהם ובגמרא דהכא מבואר דלא חשיב ליה רק ל"ת וא"כ ודאי נאמר דלא חשיב ליה עשה דלישנא דקדושים נדחה לשלא נדרש אותו לעשה וא"כ צ"ע והי' נראה בעיני להגיה בתוס' דבחללה איכא עשה בקידושין אלא כו' ולא קאי אעשה דקדושים יהיו רק עשה אחרת יש דקאי אחללה אך דבאמת בקשתי בכל מסכת קידושין ולא מצאתי שום עשה בחללה וצ"ע:

דף פד:

בגמ' אי הכי יש לו אח כשר נמי כשר לקהל ר"ל דודאי אפילו לכהונה כשר רק דבכשרותו לא בא לומר רק דהוא כשר לקהל ובא לאפוקי אחיו שמת דהיינו אפילו לקהל אינו כשר וזה שמסיק מכלל דהוא פסול לקהל בתמי' דא"כ איך תני במתניתין מותרות לבעליהן הלא יהיו אסורות לבעליהן אם איתא דאיירי בפסולי קהל אלא ודאי דהאי כשר היינו כהן ר"ל דכשר לכהונה ומדהא כשר איירי בכשרות לכהונה היא כשרה נמי איירי בכשרות לכהונה וממילא הוי סייעתא וק"ל:

שם בגמ' לא יקחו לא יקחו מלמד שהאשה כו' לעיל בדף ה' ע"א כתבו התוס' דדרשינן ליה דהיא ג"כ מוזהרת דקרי ביה לא יקחו לא תקח ר"ל דקרינן בלא יקחו היינו כאילו נכתב לא יקחו בשורק תחת היוד וקמץ תחת הקוף וממילא קאי האיסור אהאשה וכאילו נכתב לא תקח וק"ל:

שם ברש"י בד"ה דוקא אלמנה שנתחללה בביאתו כו' הא דלא פירשו רש"י כפשוטו דאלמנה דוקא דאז היא אסורה לו לכ"ג דאילו בתולה שריא ליה ובמתניתין תני בעניין זה אסורות לאלו ולאלו נ"ל לומר דאז לא הוי שייך לומר דתנא ברישא איידי דסיפא דאיך שייך למיתני גבי היתירא דרישא דקתני מותרות לבעליהן איידי דסיפא דקתני ענייננא דאסורות לבעליהן לכך אמר דבסיפא הוצרך למיתני הכי משום אסורות ליבמיהן והיינו

בעניינא דרישא ולכך שייך שפיר לומר בו איידי וזה דוקא דלא אמרינן איידי בעניינים שאינם שוין משום דיקשה דהוה ליה למיתני ברישא רבותא אבל בשלא נקט שום חידוש שייך לומר איידי ולכך פריך לעיל דלינקוט קידש ברישא איידי דמציעתא משום דנשא לא הוי שום חידוש ואדרבה בקידש הוי חידוש יותר משא"כ הכא דה"ל למינקט בתולה דהוי רבותא ודוק:

שם ברש"י בד"ה ההוא דחלל כו' מלינשא לפסולין לחללין כו' אבל הפסולין לבא בקהל בוודאי דמוזהרות כהנות עלייהו דלא גרעה מישראלית דהוזהרו מלינשא לפסולין ממש דכתיב בהו לא יבואו בקהל לך ודוק:

שם בתוס' בד"ה אי נסיב כי אורחייהו כו' דא"כ שתיהן מותרות לבעליהן ולמיבמיהן כו' זה הוא דלא כרש"י דכתב דשלישי אסור בשנייה וטעמו של רש"י דמאחר דאביו ואמו כבר גרים גרורים אין לו דין גר שלא לקרותו קהל דדוקא מי שנתגייר קרוי גר אבל התוס' אינן סוברים סברא זו כלל דכל דבאין מגרים קרויים גרים ולא קהל וכמבואר בדבריהם אח"כ וסוברים בפשיטות דשלישי מותר בשנייה וכדמסקו וכ"כ קצת מזה רש"ל בח"ש:

שם בתוס' בא"ד וא"ת אפילו אי ליתא לדרב דימי ליתני ישראל שנשא ב' נשים כו' אין להקשות דה"ל להתוס' להקשות את קושייתם במצרי שלישי שנשא ב' נשים ואז לא הוי צריך למימר וכי תימא דלא תני הכי לפי שנישואי מצרית הוי באיסור כו' דהא מצרי שלישי מותר ליקח מצרית שנייה לסברתם י"ל דכבר מבואר דבישראלים הולכין אחר הפגום ולכך הוי הבנים שנולדו ממצרי שלישי וישראלית דינם כגרים ולא היו קרויין קהל ולא היו אסורין במצרית שנייה כלל וכמו שמסקו התוס' לפני זה דבן הישראלית ממצרי שני לא חשיב קהל וה"ה נמי ממצרי שלישי וק"ל:

שם בתוס' בא"ד וכ"ת דלא תני הכי לפי שנישואי מצרית הוי באיסור ולא רצה למיתני הדינים בבנים שנולדו באיסור דבאיסור ודאי קמיירי דהא קתני אסורות לבעליהן ואסורות ליבמיהן אלא ודאי ר"ל שנולדו באיסור ועז"א הא קתני ממזר וחלל כו' והאי וכי תימא וכו' הוו מצי התוס' לאומרו גם בקשיא שהקשו לפני זה בהא דמקשו אמאי לא נקט דליהוי קאי אתרוייהו כו' והא דלא אמרו אותו התם משום הקושיא מתורצת יפה בתירוצו של התוס' ואף שהי' אפשר לתרוצי אותה הקושיא בתירוצא של וכי תימא כו' דהכא לא הי' מתרץ אותה בזה דתירוץ דלעיל עדיף משא"כ הכא דהתוס' אינן יודעין שום תירוץ אך שר"י תירץ אותה ואפשר שגם אותו התירוץ לא ניחא להו להתוס' כמו תירוצא של וכי תימא כו' אם הי' אפשר לתרוצי בזה ודוק:

שם בתוס' בא"ד דאם איתא לדרב דימי הי' לו לכוללה במשנתינו חידוש דינא דרב דימי דהולכין אחר האם במצרית וק"ל ומסיק אח"כ והא דלא קאמר שייר גרושה וזונה כו' ר"ל השתא א"ש דלא ר"ל דשייר מילתא דלית ביה חידוש כלל וכבר נשמע בכללא דאידך משא"כ בשמעתין בלא תירוצא דתוספות דנוכל לומר בפשיטות כל מילי חשיב שיורא אפילו מילתא דלית ביה חידושא כלל וק"ל:

שם בתוס' בא"ד ועוד דמתניתין מיירי בפלוגתא דקסבר דקידושין תופסין בחייבי לאוין ועיקר מילתא לעיל בהחולץ דף מ"ט ע"א: שם בתוס' בד"ה שייר פצוע דכא כו' ולא אמרינן במותר לה נאסרה כו' לשון זה הוא מבואר לעיל בפ"ק דף י"א ע"ב ור"ל בבעלה שמותר לה נאסרה בזה שנעשה פצוע דכא באסור לה ר"ל באחי בעלה שהיתה אסורה לו כל ימי חיי בעלה לא כ"ש שתאסר עליו במעשה זה שנעשה פצוע דכא עז"א דלא אמרינן הכי אלא כשנעשה באשה שום מעשה כו' וק"ל:

דף פה.

בגמ' א"ל יש לה הא בעמוד והוצא קאי בעיני נראה לפרש דגם להאי אית דאמרי קאי האי בעיא בלוותה ואכלה והא דפריך הא בעמוד והוצא קאי היינו ר"ל מאחר דהוא חייב להוציאה אינו ראוי שישלם בשבילה וכמ"ש לעיל מזוני דילמא תעכב גביה לית לה ודוק אך שראיתי במ"מ פ"ד דאישות אליבא דעת הרמב"ם שהוא מפרש האבעיא לאית דאמרי דוקא ביושבת תחתיו וליכא שקלא וטריא כלל בלוותה ואכלה והוא סובר דלא אמרו אין לה אלא ביושבת תחתיו אבל בלוותה ואכלה יש לה והא דמתרץ כי תניא ההיא לאחר מיתה ה"ה שהיה יכול לתרץ בלוותה ואכלה אלא שמשמע ליה יש לה מזונות בניזונת והולכת ולפיכך העמידוה בלאחר מיתה עכ"ל לענייננו:

שם בתוס' בד"ה ולוותה ואכלה כו' לא היה בעל חייב לשלם אפילו בב"ד כו' ר"ל אפילו לוותה בב"ד וכן הגיה האלוף מוהר"ר שכנא ז"ל בגמרא שלו בתוס' והרבותא הוא דמבואר בטור א"ע סימן ע' דקצת דיעות סברי דאף שנאמר אם לוותה ואכלה אינו משלם דוקא בשלוותה שלא בעדים אבל אם לוותה בעדים חייב לשלם וע"ז באו התוס' לומר דאפילו לוותה בב"ד דעדיפי בוודאי מבעדים דמיהמני יותר אפ"ה בשלא פסקו בב"ד רק שההלואה נעשית בפניהם אינו חייב לשלם וק"ל ומה שמסקו דהכי מיבעיא ליה אם יש לב"ד לפסוק כו' ולא פירשו דהכא מיבעיא ליה בפסקו לה ב"ד היינו משום דלא רצה לפרש דבעל האבעיא בעי כשטעו בי דינא דאם אינו חייב לשלם לא הי' להם לפסוק לה מזונות וק"ל:

שם בתוס' בד"ה אלמנה לכ"ג כו' כי ההיא דהאשה כו' מביא ראיה דפירוש אין לה פירות היינו אפילו כמשמעה שאין לה פירות שהבעל אכלם ולא אמרינן שאין לה פירות היינו שאין לה דין פירות שאין הבעל חייב לפדותה אבל שמא גם הבעל אינו לוקחם ואם אכלם שיחזור וישלם לה ויהיו שלה וק"ל ודברי מהר"ש נכונים:

שם בתוס' בא"ד ונראה לר"י לפרש יש לה פירות דאם נשבית משלם הבעל כו' דאי אפילו לא נשבית א"כ היתה נשכרת וכל הנשים היו רוצות בכך שלא יפדו ויהיו הפירות שלהן תוס' בכתובות דף נ"ב ע"א: שם בתוס' בא"ד ואליבא דרבא בכתובות פירש כן ר"ל דלאביי דס"ל נשבית חייב לפדותה ודאי אכלן בדין דתיקנו לו פירות תחת פירקונה אלא ודאי דלרבא פירש כן וק"ל ומסיק אך נראה לר"י כמו שפירשתי דלא משלם בעל כו' ומטעם שכתבתי דלא עדיפא מאשה אחרת וק"ל:

שם בתוס' בד"ה בלאות כו' אבל ק"ק כיון דקתני באלמנה שיש לה פירות היינו בלאות בשלמא אם נפרש בלאות קיימין ליכא לאקשויי מאחר דקתני יש לה פירות היינו שאין קיימין מכ"ש שיש לה בלאות קיימין דהיינו נמי פירות והן קיימין דנוכל לומר דתנא זו ואצ"ל זו קתני ודרכו למיתני פעמים דבריו בזו ואין צריך לומר זו אבל אי אירי בבלאות שאין קיימין היינו ממש פירות וכאילו תנא שני פעמים דיש לה פירות ולכך שייך לאקשויי למה שינה אותו וק"ל או נוכל לומר ששונה כן באלמנה משום הסיפא דאירי בשנייה שאין לה אפילו בלאות קיימין ודוק:

שם בתוס' בד"ה וכל מקום שהוא פסול כו' כדאמר בסמוך ממזרת ונתינה איכא בייניהו כו' בא להביא ראיה דפסלות דידיה לחוד מהניא לה לומר דאינה מרגילתו משום דיראה שיתקוטט עמה ולאפוקי מדברי ר"ת בסמוך דפסלות דידיה אינו מהניא לומר דמחמת זה אינה מרגילתו ומביא ראיה לזה לרש"י דמבואר גבי ממזרת ונתינה דאפילו פסלות דבנו לחוד מהניא לומר דאינה מרגילתו דיראה מקטטה וכ"ש פסלות דידיה ור"ת דייק דפסלות דידיה לא מהני לומר דאינה מרגילתו מבעולה לכ"ג לקמן והיינו משום דאעפ"י שהוא פסול לעבודה עד שידור הנאה ממנה היינו מדרבנן בעלמא וגם הוא חוזר להכשירו כשמדירה לכך לא חשיב פסול (ולפיכך קנסו אותו כתובה דמסתמא היה הוא הגורם וכמבואר בנ"י בדברי זה) ולכך פר"ת דפסלות דזרע או פסלות דידה מהני לה לומר דאינו מרגילתו וזה דפסלות דזרע מהניא לה מדוקדק מדאמר לקמן ממזרת ונתינה איכא בייניהו כו' וכמ"ש התוס' לפני זה וזה דפסלות דידה לחוד מהניא מדקדק בתוס' מדאמר לקמן ולרבי מתיא בן חרש ולרש"י דלעיל לא הביאו ראיה זו דפסלות דידה לחוד

מהניא משום דלעיל לא באו להביא ראיה רק לאפוקי מדברי ר"ת דאפילו פסלות דידי' לחוד מהניא וכמו שכתבתי ודוק ובזה מבואר כל הדבור הזה:

שם בגמ' מאי איכא בין רבי לרשב"א כו' דבר זה קאי אפילו לאיכא דאמרי דרבי קתני לה להא דבר אחר דלעיל דאף שרבי קאמר לה בודאי לא הדר מדבריו הראשונים רק שבא לתרץ קושיית חליצה ובא לחלק באיסורי דרבנן דבדבר זה שאינה מרגילתו אית לה כתובה אבל בדאורייתא לעולם אית לה כתובה לדידי' ודברי רשב"א דאמר מפני שהוא פסול והיא פסולה קנסו אותו ואם הוא כשר והיא כשרה קנסו אותה הוא ודאי משום דזה הוא מרגילה וזה היא מרגילתו דאין כאן טעם אחר ואף שלא קתני לה לדברי הדבר אחר דלעיל ולכך אף אם נאמר באיכא דאמרי דרבי קתני לה מוכרחים לומר דאיכא בינייהו הדברים הנזכרים וטעמא דרשב"א דאין חילוק בין איסור דאורייתא לדרבנן רק בין הוא מרגילה ובין היא מרגילתו ולרבי תלה הכל בין דאורייתא לדרבנן וכדמבואר ודוק:

שם ברש"י בד"ה הא היא מרגלא ליה כו' טרחא ומהדרא לינשא לישראל כדי להעלות זרעה ר"ל דזרעה חשוב דבא מישראל כשר אבל ודאי א"א לפרש דתטהר זרעה דבזה לא נעשה כשר ואם נאמר דתטהר ע"י שפה כדרבי טרפון הלא גם כשתנשא לממזר גמור יכולין לטהר זרעם בזה אלא ודאי כדפרישית והא דמסיק רש"י אע"ג דבנה נמי ממזר היינו דמחמת זה אינה מרגילתו דיראה שיתקוטט עמה תמיד וק"ל:

שם בתוס' בד"ה ממזרת ונתינה כו' משמע דלא מרגלא ליה משום פסול זרעה כו' ר"ל דהא קאמר מפני שהוא פסול והיא פסולה ופירשו התוס' דהוא פסול קאי אולד וכתבו ג"כ דאו או קאמר דבפסלות הולד לחוד או בפסלות דידה לחוד סגי וזה קאי אהא דקתני אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט א"כ ממילא משמע דלא מרגלה ליה מחמת פסול זרעה שהם חללים וק"ל וזה דר' דוסתאי ברב ינאי הוא בקידושין עשרה יוחסין דף ע"ז ע"א: שם בתוס' בא"ד מ"מ מקפיד הוא על בניו שאינם כהנים כו' אע"ג דבני בניו יהיו כהנים וגם בממזרת אין בניו כשרים נוכל לומר דכאן הוא מקפיד על שאינם כהנים דניחא ליה שיהיו זרעו כהנים שיאכלו בתרומה וכיוצא משא"כ בממזרת דפסלות הזרע אינה לכהונה דהא אמר בגמרא בהדיא ממזרת ונתינה לישראל איכא בינייהו ונראה בעיני דממזרת ונתינה לכהן לכ"ע יש לה כתובה דהוא נעשה חלל על ידיה דמבואר לעיל פרק אלמנה לכ"ג דממזר שבא על אשה כהנת שפסולה מן הכהונה ומן התרומה וממילא ה"ה כהן שבא על הממזרת נעשה חלל על ידי' ואף אם נאמר דהוא לא נעשה חלל על ידי' מ"מ זרעו ודאי אינם כהנים דזרעה הולך אחריה והולכין אחר הפסול ודוק:

שם בתוס' בד"ה ולר"ע דאמר כו' וא"ת ומאי קשיא ליה לר"ע כיון דלא תפסי בה קידושין א"כ אינה אשתו כו' אין להקשות דילמא באמת הכי מקשה דלר"ע לא שייך לומר שיתן לה כתובה וא"כ מאי בינייהו י"ל דהתוס' מדקדקין בלשון המקשן דקאמר ולר"ע דאמר יש ממזר מחייבי לאוין הא לא מרגלא ליה ולא מידי משמע מזה דר"ל דלכ"ע יש לה כתובה וע"ז מקשו קושייתם והא דבאמת לא מקשי המקשה דלר"ע לא שייך לומר שיתן לה כתובה וא"כ מאי בינייהו י"ל דלפי מה שתירצו התוס' דפירות ובלאות שייך ליתן לה א"כ נוכל לומר דאיכא בינייהו מחזיר גרושתו משניסת ולעניין פירות ובלאות לכך הוצרך להקשות דלכ"ע יש לה מאחר דלא מרגלא ליה וק"ל:

שם בתוס' בד"ה ולרבי מתיא בן חרש כו' וקשה כיון דגירשה לאו בת שתייה היא כו' ר"ל דודאי מוכרחין לומר דאיירי בגירשה מדקתני בגמרא מחזיר ספק סוטתו משמע שגירשה רק שמחזירה והא דבאמת מוקי לה בגמ' בגירשה והחזירה היינו משום דאילו לא גירשה רק שקיים אותה אחר שקינא לה ונסתרה בודאי יש לה כתובה לכ"ע דמבואר בסוטה פרק ארוסה דף כ"ד ע"א דאם אינה שותת מחמת שהיא גורמת אז היא מפסידה את כתובתה דאין לך עוברת על דת גדולה מזה וכמבואר בטור א"ע סימן קט"ו ואם הוא גרם לה שלא תשתה כגון שאמר איני משקה או שבא עליה משנסתרה נוטלת כתובתה וא"כ כאן שיקיים אותה ויבעול אותה בודאי שנוטלת כתובתה הראשונה דשוב אינה שותת מאחר שבא עליה וכמבואר אח"כ בדברי התוס' והוא גרם לה ולכך בודאי יש לה כתובתה הראשונה אליבא דכ"ע ואין בזה שום פלוגתא במסכת סוטה במקום הנ"ל ע"ש ואיך יאמר ר"ע דאין לה כתובתה אלא ודאי דאיירי שגירשה ושוב מחזירה ונותן לה כתובה מחדש ובאותה כתובה פליגי ומזה מוכרחין לומר דאיירי בגרשה בלא דקדוק לשון הגמ' מחזיר ספק סוטתו וזה דיקדוק אמיתי בעיני ואין להקשות לרש"י מאחר דאיירי בגירשה בלא"ה פסולה לכהונה ואיך אמר דניחא לה לשתות ברישא כי היכי דלא ליפסלה לכהונה י"ל דמ"מ נ"מ אם היא בת כהן דאוכלת בתרומה כשתשתה משא"כ כשאינה שותת דנפסלה מתרומה וכמו שאכתוב בסמוך ודוק:

שם בתוס' בא"ד דאם יבא עליה שוב לא ישקנה דלא הוי מנוקה מעון כו' דבר זה מבואר לעיל בפרק הבא על יבמתו דף נ"ח ע"א דאם אין הבעל מנוקה מעון אין המים בודקין אותה וממילה אין להשקותה ולמחוק את השם בחינם וק"ל:

שם בתו' בא"ד אע"ג דבלא"ה היתה פסולה (לתרומה) מונטמאה לכהונה כו' ר"ל מאחר דאינה ראוייה עוד לשתות א"כ היא פסולה לכהונה מדכתיב ונטמאה ג' פעמים ודרשינן אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לכהונה כדלעיל בגמ' דף י"א ע"א ע"ב ועיקר הקושיא

שמקשין התוס' הכא הוא זה דמסיק דבתרומה נמי אסורה מפני שהיא זרה ור"ל מאחר דקינא לה ונסתרה נעשית כזרה ונפסלה מן התרומה אף אם היא בת כהן וכמבואר לעיל דף הנ"ל בהדיא דמונטמאה דרשינן דנפסלה מכהונה ומתרומה וא"כ כיון דלסברת התוס' אינה בת שתייה פסולה בלא"ה מכהונה ומתרומה ולמה לא מרגלא ליה ע"ז מסיק דמ"מ פסול של זנות גנאי הוא לה כו' ומסיק להביא ראי' מפרק עשרה יוחסין דף ע"ז ע"ב דפסול של זנות חמור הואיל ושם זנות פוסל בישראל והיינו ר"ל אם זינתה תחתיו נאסרה על בעלה וכ"כ רש"י שם ודוק:

דף פו.

בגמרא ל"א מעשר ראשון דטביל מדר' יוסי נפקא כו' להאי לישנא מביא המקשן ברייתא דר"י ומקשה מינה הקושיא והתרצן משיבו אי מההיא משא"כ ללשון ראשון דהתרצן דלעיל מביאו לראי' דנידרוש היקישא לעניין טובלת וק"ל:

שם בגמ' אמר רב ששת מאי אינה אוכלת דקתני אינה נותנת רשות לתרום נראה דאין חילוק בין אם היא עצמה תורמת או אם נותנת רשות לתרום דאם היא יכולה לתרום יכולה לעשות שליח לתרום דשליח של אדם כמותו ואם אינה יכולה לעשות שליח לתרום גם היא עצמה אינה יכולה ליתרום והא דאמר דאינה נותנת רשות לתרום משום דאין דרך הארוסה להיות בבית הארוס ומסתמא אינה יכולה ליתרום בעצמה לכך אמר אינה נותנת רשות ואע"ג דבבת לוי לישראל דאינה נותנת רשות לתרום קאי אתרומת מעשר של מעשר אביה הלוי דמסתמא העניינים נישנין בשוה וקאי הכל אתרומת מעשר והיא בבית אביה והי' יכול למינקט דבעצמה אינה תורמת מ"מ נקט לישנא חדא בבת לוי לישראל או בבת ישראל ללוי וק"ל וכן בבת לוי לכהן או בבת כהן ללוי והא דמסיק הכא בפשיטות דנשואה בת ישראל ללוי נותנת רשות לתרום בקשתי בפוסקים הדין ולא מצאתיו אך זה לבד מצאתי דהמיימוני והסמ"ג כתבו בפשיטות בדין הפרשת תרומה גדולה דהאשה תורמת על מה שהיא אוכלת ולא על הכל והאשה בעיסתה תורמת מפני שחשובה ברשות וכן בן האוכל אצל אביו כמבואר ברמב"ם פ"ד דתרומות ובסמ"ג סימן קל"ד בעשיין אך דאפשר לחלק דבהפרשת תרומת מעשר ממעשר הלויים אפשר שהקילו וכדנדרש מפסוק הזה דקאי דוקא אמעשר הלויים ומיהו בקשתיו ולא מצאתיו בשום פוסק ואם לא נחלק ביניהם נפרש את זה דנותנת רשות לתרום דהיינו מה שאוכלת ודוק:

שם ברש"י בד"ה ה"ג מר בריה דרבינא אמר כו' ומאן דגריס איפכא לא מיתוקמא כו' ר"ל דגורסין הניחא למ"ד משום יחוד אלא למאן דאמר משום גרושה בת כהן מי לא אכלה

בתרומה וליטעמיך גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר אלא גזירה כו' וס"א האלו נזכרו בדברי רש"ל בח"ש ולפי אותה גירסא ודאי מוכרחין לומר דהא דקאמר בת כהן מי לא אכלה בתרומה קאי ג"כ אמתניתין דידן ולא קאי אעיקרא דמילתא דהתם כמו שפירש"י בזה לעיל דא"כ ה"ל להקשות כן אעיקרא דמילתא דהתם ואיך תלוי כלל בשמעתין דידן אלא ודאי דאמתניתין דידן קאי וע"ז פריך רש"י דלא מיתוקמא כלל כו' ודוק ואין להקשות מאי דוחקיה דאית דגרסי ליגרוס בהיפך ולמה לא גרסו כגירסת רש"י ויפרשו כפשוטו לפי מה דלא קשה להו קושיית רש"י י"ל דאפשר דגירסתם היתה כך לא שמחקו הספרים רק שמצאו כך הגירסא ולא רצו למוחקה ועוד דא"כ לא הוי שום וליטעמיך דהא ודאי ניחא ליה להקשות מרישא דקתני בת לוי מלהקשות מבת כהן דקתני בסיפא ומאי קאמר ליה וליטעמיך ודוק:

שם בתוס' בד"ה תרומה לכהן כו' הא אמרינן וכולהו אליבא דר"ע ר"ל סתמות דמתניתין ודספרי ודספרא דמבואר בכמה מקומות דאמרינן סתם מתניתין ר"מ וסתם ספרי ר' ישמעאל סתם ספרא רבי יהודה וכולהו אליבא דר"ע ובהליכות עולם דף ו' ע"א הביאו:

שם בתוס' בד"ה מה תרומה טובלת כו' וקשה לר"י מעשר ראשון נמי כתיבא ביה תרומת מעשר ר"ל ההיקש דמעשר הוקש לתרומה הלא בלא"ה ודאי מעשר ראשון טובלת משום תרומת מעשר שבו ודין תרומת מעשר כדין תרומה גדולה בכל דיניו דקרוייה ג"כ תרומה וממילא איכא בו מיתה כמו בתרומה גדולה וק"ל:

שם בתו' בד"ה ואי מהתם כו' אי לאו דאשמעינן לאו מהכא כדפרישית אע"ג דלעיל לא אמרו כן אלא היכא דיש לאוקמי ההיקש באופן אחר משא"כ כאן דלא יהי' שום דבר שנאמר דההיקש מורה עליו מ"מ נוכל לומר דלא נדרוש ההיקש כלל והגמרא שתירץ אותו לרבנן היינו משום דיש כאן שום דבר שנוכל לדרשו עליו ועוד דודאי לפי האמת אנו אומרים דההיקש נדרש ואתא לשום דרשא אך דמ"מ אפשר לומר אי לאו דאשמעינן לאו מהכא הוי אמרינן דההיקש לא אתי לשום דרשא כלל וק"ל:

שם בתוס' בד"ה מה אינה אוכלת כו' ועוד דליתני אפילו בת לוי ללוי ר"ל דהוי רבותא טפי דאף שהיא אוכלת במעשר אליבא דכ"ע אפ"ה אינה נותנת רשות לתרום ממנו תרומת מעשר לא ממעשר של הארוס ולא ממעשר של אביה דיצאה קצת מרשות האב ולא נכנסה עדיין לרשות הארוס וק"ל ומסיק ועוד דמעוברת מה שייך למיתני לעניין נטילת רשות דאם ר"ל במעשר שיש לו לירש מאביו הלא מצי לאשמעינן הדין אפילו בוולד גמור שיש לה ממנו דאינה נותנת רשות לתרום מעשרו דודאי אין לה רשות בנכסי בנה וק"ל:

דף פו:

בגמ' ואי אכיל ליה בטומאת הגוף לא לקי ר"ל עוד נוכל לתרץ דקרא דואכלתם אותו בכל מקום משמיענו דאי אכיל ליה בטומאת הגוף לא לקי ובכל מקום ר"ל בכל העניין שהוא אדם דבודאי אין כהן בבית הקברות או אפשר דמשמיענו אי נעשה כך באונס או בשגגה שבא כהן על הקברות אז רשאי לאכלו שם ולא לקי עליה ואע"ג דקרא משמע דאפילו לכתחילה רשאי לאוכלו בכל מקום ואיך אמר כאן אי אכיל ליה בטומאת הגוף לא לקי משמע אבל איסורא מיהא איכא י"ל דהיתירא דאכילה דקרא ודאי משמע לכתחילה לאוכלו מיהא לישנא דבכל מקום לא נאמר דמתירו לכתחילה לפי תירוץ זה ודוק:

שם בגמ' אזל ר"ע אהדר לפיתחא לבי קיברי ר"ל שעשה פתח של אותו גינה לבית הקברות וסתם פתח האחרת וממילא לא הי' אפשר לרבי אלעזר בן עזרי' ללילך להגינה וליקח שם את המעשר כי הוא הי' כהן וכשנשמע הדבר לרבי אלעזר בן עזרי' אז אמר עקיבא בתרמילו ואנא חיי ר"ל עקיבא ילך בתרמילו כדרכו ואנא חיי שהקב"ה יתן לי חיים כמאז ואמר כן דרך מילתא דבדיחותא לפי שהיה מיצר על ר"ע על מה שעשה לו בזה וק"ל:

שם בגמ' בשלמא למ"ד קנסא לעניים מש"ה אהדרי' ר"ע לפיתחא לבי קיברא אלא למ"ד לכהנים אמאי כו' כל זה צריכים למחוק וצריכין להגיה אלא ר"ע אמאי אהדריה לפתחא כו' וע"ז קאי רש"י בפירושו דלמ"ד לכהנים קא פריך כו' וק"ל גם האלוף מהר"ר שכנא ז"ל מחק אותו ובדפוסים קטנים ג"כ נמחק:

שם בתוס' בד"ה מ"ט דר"ע לכאורה משמע דר"א ור"מ כו' הא דמציינין התוס' בהא דקאמר מ"ט ולא מציינין בגופא דברייתא היינו משום דבאו לומר ולדקדק דפליגי בפלוגתא חדא מדלא מפרש הגמרא לעיל טעמא דר"א ור"מ בעניין נתינה לכהן או ללוי דבשלמא כשפליגי בחדא עניינא אתי שפיר דלא מפרש לעיל טעמייהו דר"ע ור"א בן עזריה קדמו טובא וכשמפרש טעמייהו אז ממילא איתפרשו טעמייהו דר"מ ור"א דלעיל וק"ל:

שם בתוס' בד"ה מפני מה כו' דלר"א בן עזרי' דלא שקלו לויים כלל בתר קנסא כו' דהא לדידי' דקודם קנס היה אף לכהן ממילא אז מוכרחין לומר דבתר קנסא היה לכהנים לבדו דבשלמא לר"ע היה קודם קנסא ללויים דוקא אז שפיר הי' הקנס במה שנתנו אף לכהן משא"כ לר"א בן עזרי' וק"ל:

שם בתוס' בא"ד וקיי"ל מלאכי זה עזרא נ"ל דהוצרך לכתוב כן משום דמבואר בכמה מקומות דקנס הזה קנסוהו עזרא כמבואר ברש"י דקאי אהא דמבואר בכמה דוכתין בתר דקנסינהו עזרא וממילא צריכין למצוא דעזרא קניס להו וק"ל:

שם בתוס' בד"ה מר סבר קנסא לעניים כו' וקנסא לעניים דקאמר הכא אין לפרש כו' ר"ל מאחר דמבואר דקאי דוקא לר"ע א"כ אפשר נפרש הא דאמר קנסא לעניים דהיינו דוקא לעניי לויים מאחר דדין התורה הוא דיהא דוקא ללויים למה נאמר דאפקוה מדיניה דודאי אילו הי' אפשר לומר דקאי גם לר"א בן עזריה אז ודאי א"א לפרש הכי דהא ודאי לכהנים לא קנס ואפילו לעשירים לא קנס כמבואר אך דמאחר דקאי דוקא לר"ע א"כ אפשר לפרש הכי ואז ודאי נפרש הכי כדי שלא להוציא מדין תורה עז"א דא"א לפרש הכי ודוק:

שם בתוס' בא"ד ונראה דלר"ע לא הפקיע עזרא כו' עניינא בפני עצמו הוא ובא לתרץ בזה כמה גמרות דאתיין לדר"ע ואי לא נאמר הכי לא אתיין כמאן וכמבואר בתוס' וק"ל:

דף פ"ו ע"א **בגמרא** מת בנה מלוי תאכל בתרומה נ"ל דלפני רש"י לא היה כתוב זה רק היה כתוב תיכף אחר המשנה דהדרא כלה בשביל בנה מנלן כו' וע"ז הוצרך רש"י לכתוב דקאי אמתניתין דקתני גבי בת ישראל מת בנה מלוי דתאכל בתרומה כו' וק"ל:

שם בתוס' בד"ה ואימא פרט כו' ולפי טעם זה היה נראה כו' ר"ל דבפשטא דשמעתין היה נראה דלא פריך אלא היכא דמסרה לשלוחי הבעל ואז לא צריכין לטעמא דיהיה דין תרומה כדין נדרים אלא דמסתמא עדיין לא יצתה מרשות האב אבל לדברי רש"י דמדמה דין נדרים לדין תרומה א"כ לדידי' היה נראה דפריך אכל נשואה כו' ומסיק וע"ז צ"ל הא כבר פסקה כו' ר"ל מאחר דפריך אכל נשואה א"כ לא מביא מידי מדתנא דבי ר' ישמעאל דהא הוא לא דרש רק היכא דמסרה לשלוחי הבעל ולדברי פשטא דשמעתין היה א"ש דהי' קאי דוקא לזה כדפרישית משא"כ לרש"י לכך כתבו דלרש"י אנו צריכין לפרש דה"ק דכבר פשיטא ליה לדבר זה לתנא דבי ר' ישמעאל ולא איצטריך ליה קרא כו' וק"ל:

שם בתוס' בד"ה התם כתיבו מיעוטי כו' דדרשי קראי דכתיב בהו אביה אתי שפיר כו' אע"ג דרבא דדריש מפסוק ואת חזה התנופה כו' לא כתיב בו אביה מ"מ ממשמעותה קאי אאביה דוקא וק"ל:

שם בתוס' בא"ד וי"ל כיון דכתיב ברישא דקרא ובת כהן נראה דחוזרת כו' הא דלא מביא ראיה כדכתב רש"י לעיל דמסתמא קאי אחוזרת דסמיך ליה ובת כהן כי תהיה אלמנה י"ל דרש"י לא קאמר אלא דלא לידרשי' למשמעותיה דרישא דקרא דאיירי בנבעלה לפסול

לה אבל ודאי דמאותו קרא אינו ממועט לשלא ידבר מחוזרת בשביל בנה דהא אדרבה נדרש מדכתיב ובת כדלעיל בגמ' לכך הוצרכו התוס' למימר דאיירי בעניינא דרישא דקרא ודוק:

דף פו:

בגמ' סימן לא נעשה ונעשה במיתה נעשה ולא נעשה בולד ייבום ותרומה ייבום ותרומה כצ"ל והוא סימן להקל וחמורים הנזכרים בגמרא דמתחלה אמר ק"ו דלא נעשה ואח"כ אמר ק"ו דנעשה ושניהם איירי במיתה היינו בעניינא אם מתים כחיים ואח"כ אמר לא נעשה ונעשה בולד ר"ל אמר ג"כ מתחילה ק"ו דלא נעשה ולד של ראשון כמן השני ואח"כ אמר ק"ו דנעשה ונותן עוד סימן דמתחלה במיתה אמר מתחלה ייבום ואח"כ תרומה וכן בוולד אמר מתחלה ייבום ואח"כ תרומה וק"ל:

שם בגמ' ת"ל דרכיה דרכי נועם כו' ר"ל ואין זה נועם שתתגנה זאת על בעלה מחמת חליצה זו והרי כדין ניסת מחמת שהיה לה זרע ממנו וק"ל כנ"ל לפרש דבר זה ורש"ל בח"ש כתב בזה דרך אחר וכתב שכן משמע לו לפרש דברי התוס' דלעיל נוכל לפרש כעניין שכתבתי דהתורה ניתנה לישראל וכל דרכיה נעימים לא שיהי' להם צער במצותיה ובעניין זה יבואו דברי רש"י דהכא ודברי התוס' דלעיל ודוק:

סליק פרק יש מותרות

פרק עשירי האשה רבה

שם **בגמרא** ניסת ע"פ ב"ד תצא כו' ר"ל אם ניסת ע"פ ב"ד שהיתה צריכה לב"ד שלא היה שם רק עד אחד וב"ד התירוה לינשא עכ"פ תצא מן האחרון כשבא בעלה ומיהו פטורה מקרבן דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור ואם לא ניסת ע"פ ב"ד אעפ"י שהיה לה ב' עדים שאמרו לה שמת אז פשיטא דעכ"פ תצא וחייבת בקרבן דשוגגת היא ואין זה אונס ליפטר מקרבן דאיבעיא לה לאמתוני וכל זה נלקח מדברי רש"י לקמן בגמרא והובא בדברי רש"ל בח"ש:

שם ברש"י בד"ה תצא מזה ומזה כו' דהך לאו אנוסה היא ז"ל רש"ל בח"ש פי' לאו אנוסה ממש אבל רצון ג"כ לא הוי אך דרבנן אסרו לה כדמוכח לקמן בגמ' עכ"ל:

שם ברש"י בד"ה והולד ממזר כו' הוי ממזר מדבריהם בדברי התוס' בעניין זה כתבתי למה הוא ממזר מראשון מדבריהם עיין עליו לקמן בסמוך:

שם ברש"י בד"ה מן המעשר קנסא וכן תרומה מדרבנן כן הגיה רש"ל בח"ש וכן הוא בהדיא לקמן בגמרא דף צ"א ע"א ושם פירש"י דמוכרחין לומר כן דאילו תרומה דאורייתא לא איצטריך למיתני דאם קנסוה במעשר כ"ש בתרומה עכ"ל:

שם בתוס' בד"ה האשה איידי דאירי לעיל כו' נ"ל דקשיא להו להתוס' דלא ה"ל לשנויי פרק זה כי אם בסוף המסכתא גבי אידך פירקין דאירי בענינא דפרק זה וה"ל לשנויי מתחלה ענינא דחליצה וייבום כגון פרק מצות חליצה וכיוצא בה ולכך מתרצין התוס' ג"כ לקמן בפרק נושאין על האנוסה איך תלוי זה בפרק זה ודוק ובמרדכי מסדר כן הפירקין באמת כל פירקי האשה זה אחר זה בסוף מכילתין:

שם בתוס' בד"ה הולד ממזר כו' מידי דהוה אראשון שהולד ממזר ממנו נראה בעיני פשוט דהתוס' סברי דמראשון הוי ממזר כשחזר ובא עליה מטעם קנס מאחר דעבד איסורא ועשו כן מתוך גודל חומר שהחמירו על האשה שתיאסר על בעלה הראשון לעולם דמאחר דבניו יהיו ממזרים ויאסרו בבת ישראל בוודאי לא יקחנה וממילא לפי טעם זה גם אם חזר ובא עליה השני אחר שנתן הראשון גט והיה לו ולד ממנה הולד ממזר ואסור בבת ישראל מטעם קנס וחומר הנ"ל וכן מבואר בגמ' דף פ"ט ע"ב דהולד מראשון כשחזר ובא עליה אינו ממזר ממש אלא שאסור בבת ישראל ופירש"י הטעם דקנסא בעלמא הוא ולהחמיר ולעשות סייג לתורה והיינו כדי שלא ישאנה בעלה הראשון והכל כדי שהאשה תהא דייקא ומינסבא ולא תבא לידי איסורא דאשת איש וכן משמע ג"כ בנ"י והארכתי בזה יען שראיתי שדעת הרמב"ם פ"י דגירושין ופט"ו דאיסורי ביאה דהא דולד מן הראשון ממזר מדבריהם דוקא כשבא עליה קודם שגירשה השני וכ"כ הנ"י בשם הירושלמי דאז איכא למימר שמא גירשה הראשון ונשאה זה ונמצא שנושא זה אשת איש גמורה והולד ממזר אבל אחר שגירשה השני לא גרע ממחזיר גרושתו אחר שניסת ונתגרשה דלא מצינו בה תקנתא של חכמים לומר שהולד ממזר ודבריו מובאים בב"י סימן ד' וסוף סימן י"ז בטור א"ע ולפי דבריו ודאי בפשיטות דאם בא עליה השני אחר שגירשה הראשון ודאי דאינו ממזר כלל כמו שאינו ממזר מראשון אם בא עליה אחר שנתן השני גט וכמבואר בטעמו אבל התוס' ס"ל דמסתמא המתניתין מדברת אפילו אם בא עליה אחר שנתן השני גט דקתני צריכה גט מזה ומזה ואח"כ קתני הולד ממזר מראשון מדבריהם והיינו ודאי אפילו אחר שנתן לה השני גט והיינו ודאי מטעם קנס וחומר וכמו שכתבתי וממילא ה"ה אם בא עליה השני אחר שנתן לה הראשון גט וכמו שכתבתי וזה פשוט בעיני ובדעת הטור א"ע סימן י"ז ג"כ מוכרחין לומר כדעת התוס' מדכתב אם גירשה הראשון הולד מן השני ממזר מדבריהם והיינו ממש כדעת התוס'

וצריכין לומר דלא ס"ל כהרמב"ם ודלא כהב"י שמביא שם דעת הרמב"ם סתמא ולא כתב שהוא כנגד דעת הטור ודו"ק:

שם בתוס' בד"ה ר"מ מחייב וממשכנים אותו כו' כתבו כן שלא תאמר דמחייבין אותו היינו שאומרים לו שמחוייב להביא קרבן דבזה לא שייך לשון חיוב מאחר שהוא אינו רוצה להביא ואמר לא אכלתי ובע"כ לא יביא חטאת דהא חייבי חטאות אין ממשכנין אותן עז"א דממשכנין אותו ולא דמי לשאר חייבי חטאות כו' וכן מבואר בתוס' דכריתות דף י"ב ע"א וז"ל וא"ת היכי מחייב ר"מ והאמר לא אכלתי ובע"כ לא יביא חטאת כדאמרינן חייבי חטאות אין ממשכנין אותן וי"ל דהתם איירי כשאומר דלא ניחא ליה בכפרה אבל האי ניחא ליה בכפרה אלא שהוא סבור להיות פטור ממשכנין אותו עכ"ל:

דף פח.

בתוס' בד"ה ומה אם ירצה כו' מדלא מחייבי ליה תרי קרבן אע"ג דמכחיש להו ר"ל דמן הראוי שיתחייבו ליה תרי קרבן אע"ג דקא מכחיש להו דהא בעלמא תרי מיהמני ואפ"ה אנו אומרין דלא מחייבי ליה תרי קרבן ומזה מדקדק דהדבר תלוי דוקא בהודאתו להתחייב קרבן והיכי מוכח מזה הא לא מכחשי ליה כו' וק"ל:

שם בתוס' בא"ד ומשמע ליה דאפילו באמרו לו שנים כו' זה תירוץ אחר וכאילו כתב ע"ל דמשמע ליה כו' וכ"כ רש"ל בח"ש ודבריו אמתים אף שיש לדחוק וליישב שיהי' הכל תירוץ אחד מ"מ הנכון כדברי רש"ל ועיין במהר"ש:

שם בתוס' בא"ד ולא קאמר דנ"מ באומר לא אכלתי לא שוגג ולא מזיד ר"ל דמ"ד טעמא דמתרץ דיבוריה האי א"א לתרץ דיבוריה ולא מיהמן ומדלא קאמר התם הכי ש"מ דמיהמן אפילו לטעמא דמתרץ דיבוריה דגם בזה יכול לתרץ דיבוריה וכמ"ש התוס' לעיל בזה וא"כ מאי מספקא לר"י הלא מוכרח דנאמן גם בזה עז"א דאפילו את"ל דלא מיהמן לפי טעמא דמתרץ דיבוריה ניחא למינקט כו' וק"ל וכ"כ רש"ל בח"ש:

שם בתוס' בד"ה שתיקה כהודאה דמיא כו' מאחר שהוא שותק כמו שמפרש ר"ת כו' באמת לא מצינו שם בהאומר בקידושין דאיירי בשותק ומטעם דשתיקה כהודאה דמיא מהניא אך ר"ת מפרש כן התם מכח ההיא דגיטין דקתני התם דאינו נאמן ובקידושין קאמר דנאמן עד אחד באומר לו אכלת חלב ושורו נרבע כו' ולכך מפרש דהא דאמר בקידושין דנאמן בעד אחד אמר לו אכלת חלב ושורו נרבע ונטמאו טהרותיך והלה שותק מטעם דשתיקה כהודאה דמיא כדמסיק הכא וכן מבואר בקידושין בתוס' דף ס"ה ע"ב ומדכתב ר"ת התם מכח קושיא הנ"ל דאינו נאמן אלא מטעם דשתיקה כהודאה דמיא ממילא ההוא עובדא דהתם דאמר אי מיהמן לך כו' נמי איירי בשתיקה וכדמוכח התם

גם משמע בקידושין דף ס"ו ע"א דההוא עובדא איירי בההוא עניינא דעד אחד אמר לו אכלת חלב כו' דאביי מדמה כשאשתו זינתה בעד אחד להההוא עניינא דחלב ושורו נרבע כו' ומביא ראיה מההוא עניינא דעד אחד נאמן ודוק וא"כ כתבו התוס' מאחר דשם איירי בשתיקה ומטעם דשתיקה כהודאה דמיא ושם בע"כ אינו הודאה ממש דאם כן אפילו גזלן נמי וכמ"ש התוס' א"כ ממילא הכא נמי אינו הודאה ממש ומיהו מוכרחין לומר דהתם נמי איירי בכה"ג שא"ל נטמאו טהרותיך בפניך או ידעת כו' דאיכא רגלים לדבר וכמ"ש התוס' כאן וק"ל וקצת מדברים הנזכרים כתב רש"ל בח"ש:

שם בתוס' בד"ה ברי לן דשומן כו' דגמרינן מנידה כו' ר"ל דהבעל סומך על דבריה כשהיא אומרת טהורה אני א"כ ממילא משמע דעד אחד נאמן דהיא לא עדיפא מעד אחד וע"ז מקשו דא"כ אפילו אתחזק איסורא נמי דהא נידה אפילו ידוע שהיא נדה כשהיא אומרת אח"כ שספרה שבעה נקיים נאמנת דהא כתיב וספרה לה לעצמה וק"ל אך תימה בעיני דא"כ דמנידה ילפינן דעד אחד מיהמן א"כ אפילו אשה נמי תהא נאמנת ווה ודאי דאין אשה כשרה לעדות ואפשר לומר בפשיטות דודאי באמת אשה נמי מיהמנא דדוקא במקום שהצריכה התורה שני עדים צריכין להיות אנשים דוקא אבל במקום שהאמינו חכמים עד אחד א"כ לא קפדה התורה אעדות אפילו אשה נמי נאמנת וכמו שמבואר קצת לקמן בגמ' ע"ב דאמר רבי נחמיה כל מקום שהתורה האמינה עד אחד הלך אחר רוב דיעות וכמו שבאמת בעדות נשים אשה מיהמנא ג"כ וכן לעניין הא דעד אחד נאמן באיסורין נאמר נמי דה"ה אשה נאמנת אע"ג דהריב"ש כתב בתשובה דקטן אינו נאמן דעד אחד נאמן באיסורין אמרו ולא קטן והביאו ב"י בי"ד סימן קכ"ז מ"מ נראה דאשה נאמנת דמיקריא נמי עד דהא אשה לא אימעטא אלא מדכתיב ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר וכמ"ש הב"י בח"מ סוף סימן ל"ו ומיהו היכא דעד אחד מביא אדם לשבועה אין בכלל זה אשה דעד אחד הושווה בעניין זה לשני עדים דעליה קאי לא יקום עד אחד באיש לכל עון כו' ודרשינן הא לשבועה, קם ור"ל עד אחד משני עדים הנזכרים לא יקום עד אחד באיש לכל עון כו' ודוק:

שם בתוס' בד"ה אי קסבר יש מעילה כו' תדע מדנקט כיכר זו עלי ר"ל מדלא אסר אותו רק עליו לבדו ודאי דאינו הקדש דהקדש אסור אכ"ע א"כ פשיטא שר"ל קונם מזה מוכח דקונם דאסור אכ"ע יש לו פדיון כהקדש מדלא נקט רבותא דאפילו קונם דאסור אכ"ע דהוי כמו הקדש דאסור אכ"ע אין לו פדיון אלא ודאי דיש לו פדיון וק"ל:

שם בתוס' בא"ד והשתא פליגי חכמים בין ארישא כו' ר"ל מדאיירי רישא נמי בקונמות ממילא פליגי חכמים נמי וסברי דאינו מועיל כו' דא"ל דלא פליגי חכמים רק בקונם דלא

אסיר אכ"ע אבל בקונם דאסור אכ"ע מועיל לכ"ע דא"כ איך אמר הכא בגמ' ואי קסבר אין מעילה בקונמות כו' הלא כ"ע מודו דיש מעילה בקונם דאסר אכ"ע ומזה מיירי הכא כדמוכח ממ"ש התוס' הכא בריש הדיבור מדאמר אי קסבר יש מעילה בקונמות משום דבידו לפדותו וכמבואר בדבריהם ודוק:

שם בתוס' בד"ה מתוך חומר וכו' נראה לר"י דלית לן למימר כו' נראה דהתוס' לא באו לומר רק דאין מוכרחין לומר כך דאפשר לומר דתקנת חכמים הוא דנאמן ואינו קשה דאיך יעקרו חכמים דבר מן התורה דאין זה עקירה כו' וכתבו כן שלא תידוק מכח קושיא זו דאיך שייך שיעקרו דבר מן התורה אלא ודאי דנאמן מן התורה עז"א דאין אנו צריכין לומר כך ודוק:

דף פח:

בגמ' מניין שאם לא רצה דפנו כו' אע"ג דכבר מבואר ללישנא קמא דגמרא דרב בא להשמיענו לאפוקי מרב מנחם בר יוסי א"כ פשיטא שיש לנו לאוקמי ברייתא דאתי כר' מנחם וכמו שבאמת מסיק בגמ' וללישנא בתרא אפילו רב נמי מודה בו וא"כ ודאי נאמר דהברייתא איירי דבאו עדים וניסת אח"כ דתצא גם לרב י"ל דמקשה מסתם ברייתא ולא נראה בעיני המקשן דסתם ברייתא יהי' דלא כדברי רב ועיקר הקושיא הוא ללישנא קמא ולדידי' א"א לאוקמי אלא דלא כרב וזה דוחק בעיניו והתרצן שמשיב הכי היינו שבא לתרץ עוד תירוץ אחר ללישנא בתרא וכמ"ש רש"י דרב נמי מודה בו והיינו ללישנא בתרא אבל ללישנא קמא לא נאמר תירוץ זה כלל רק נאמר תירוצים אחרים כדי לאוקמי ברייתא כדברי רב ודוק והי' עוד אפשר לתרץ קושיית הגמ' דאיירי בניסת בעד אחד ונשאת לאותו עד ואח"כ בא בעלה ושני נשים מעידות ואומרות שהוא בעלה והיא לא מכחשה להו דאז תצא ממנו וכמבואר בדברי הגמ' בסמוך לפי תירוץ הגמ' בדברי שמואל ואז ודאי לא יהיה קשה מאומה דהברייתא דסמוך משמיענו דין זה דשתי נשים הוו באיש אחד כשני אנשים באיש אחד ולא יהי' קשה מידי ארב אך דהגמרא מתרץ לה בלא"ה שפיר והמקשן בוודאי לא ידע תירוץ הזה או שהי' סובר כתירוץ השני וכפי מה שפירש הוא לדברי ר' נחמי' דלקמן דשתי נשים באיש אחד הוי כפלגא ופלגא ולא תצא וק"ל:

שם בגמ' טעמא דמכחשתו הא שתקה תצא והאמר עולא כו' אין להקשות דילמא כי שתקה תצא משום דשתיקה כהודאה דמיא ומשים הכי סמכינן אעד השני די"ל דודאי אין האשה נאמנת לומר שנאנסה אם היא אשת כהן או שזינתה אם היא אשת ישראל לאסור עצמה על בעלה וכמו שמבואר דין זה באה"ע סימן קט"ו לכך גם כאן מאחר שעד אחד נאמן כשנים להתירה לבעל השני והעד האחרון שבא לאסרה עליו חשיב כעד

אחד א"כ אפילו שתקה לא מהני דהא הודאתה אינו כלום ומיהו כי לא מכחשתו רק הודתה לדבריו ממש יקשה למה תצא מן הבעל השני הלא הודאתה אינו כלום ולמה ליה לאקשויי מדיוקא ה"ל לאקשויי על הא דאמר כי לא מכחשתו דתצא ונ"ל דמוכרחין לומר דכבר מבואר לעיל דלא אמרינן שתיקה כהודאה דמיא אלא היכא דיש רגלים לדבר שיודע קצת וכאן מוכרח דהיכי דשתקה דתצא כי ליכא רגלים לדבר כלל כגון שאומר האחרון שזה בעלה והיא לא ידעה אותו מעולם כלל כגון שקידשה ע"י שליח ולא ראתה אותו מעולם ואפ"ה תצא מדאמר דוקא במכחשתו לא תצא משמע הא אלו לא מכחשתו לעולם תצא אפילו אם שתקה ולא ה"ל לידע וא"כ שפיר קשה מדעולא ואין להקשות דנידוק מדרישא איפכא דאע"ג דשתקה לא תצא די"ל דהכל בכלל דלא מכחשתו דגם כי שתקה אינה מכחשתו וק"ל:

שם בגמ' ועשו שתי נשים באיש אחד כשני אנשים באיש אחד זה מדברי ר' נחמי' רק דהגמ' הוא דמפרש דבריו ומש"ה קאמר אח"כ בתירוץ השני ותריץ לדר' נחמי' הכי כו' כן פירש"י פרק מי שקינא לה בדף ל"ב ריש ע"א רש"ל בח"ש:

שם ברש"י בד"ה אלא לאו כה"ג כו' שהי' חי באותה שעה ומת ולא רצה להוציא כו' העד אחד שנשאה והוא כהן רש"ל בח"ש והוצרך רש"י לפרש העניין שהעידו שעכשיו מת דאילו הוא עודנו חי א"כ אפילו לישראל מיתסרא ומכין אותו עד שיוציאה ולכך הוצרך לאוקמי בעניין איסורי כהונה שבכהן כתיב האי קרא וקדשתו וק"ל:

שם ברש"י בד"ה וקתני דפנו וכו' ובעד אחד לא מצי לאוקמי כו' ר"ל דמתחלה בא עד אחד ואמר שמת בעלה ונשאת לו ואח"כ באו שנים והעידו שזה בעלה דא"כ ל"ל קרא פשיטא דדפנו וק"ל:

שם ברש"י בד"ה ואי בעית אימא לעולם דניסת וכגון כו' אמר לישנא דלעולם לאפוקי מתירוץ שלפני זה התירוץ דתירץ דפנו בעדים דהיינו שלא ישאנה לכתחילה וק"ל:

שם בתוס' בד"ה והבא עליה כו' אע"ג דרב בעי חתיכה משתי חתיכות בפרק ספק אכל בגמרא דכריתות דף י"ז ע"ב מבואר דבריו דסבר רב דכשאכל חתיכה אחת ולא היה שם לפניו כ"א אותה חתיכה ולא ידע אם היא חלב או שומן אינו חייב אשם תלוי כי אם דוקא כשהיו לפניו שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן ואכל אחת מהן ואינו יודע אם אכל אותה של חלב או אותה של שומן אז חייב אשם תלוי וטעמו מבואר שם ע"ש:

שם בתוס' בא"ד אמאי נקט אשם תלוי אפילו חטאת איכא כו' ר"ל מי שבא עליה קודם שבאו עדים האחרונים דאילו אחר שבאו עדים האחרונים הבא עליה במיתת ב"ד וכדמסקו התוס' וזה דאמר בגמרא הבא עליה באשם תלוי היינו ר"ל הבא עליה מתחילה

אפילו קודם שבאו עדים האחרונים הוא באשם תלוי מאחר שבאו עדים ואיך נאמר שיקיימנה מכאן ולהבא ולכך לא רצו התוס' להקשות קושיא השני' דקא מיחייב מיתת ב"ד אהמקשן די"ל דהמקשן בא לומר דיש חיוב אפילו להבא עליה קודם שבאו עדים האחרונים אך על התרצן יש להקשות אותה הקושיא וכדמסיק אבל מה שמקשו דהא אפילו חטאת חייב שפיר מקשה על המקשן דודאי כשנודע שבא על ודאי אשת איש מאחר דמוקמינן אחזקה לא שייך להביא אשם תלוי רק חטאת שייך להביא וק"ל:

שם בתוס' בד"ה א"ה סיפא כו' משום דאיכא למימר דבגט איירי רש"ל בח"ש הקשה דיש לתמוה דא"כ איך מותרת לחזור לראשון והלא מחזיר גרושתו משניסת וא"כ ה"ל לאקשויי מרישא דאז לא הוי מצי לשנויי דאתי כר"י בן כיפר והאריך ליישב הקושיא ע"ש ודבריו דחוקים ואפשר ליישב בפשיטות בשנקדים ונפרש הגזירה דאמר הגמרא דחיישינן לשמא יאמרו גירש זה כו' ונמצא אשת איש יוצאה בלא גט מאי איכפת ליה שיאמרו העולם. כך דודאי אין לטעות ולהתיר כל אשת איש בלא גט דמבואר בכתוב דאשת איש צריכה גט דכתיב וכתב לה ספר כריתות. אלא ודאי דהטעות הוא שיאמרו העולם דבנים שיהיו לה מאיש אחר ממזרים הם וישיאו להם ממזרות וממילא יבא מזה איסור גדול אבל ודאי דלא שייך למיטעי בדבר המבואר בכתוב כן נאמר דהוא דעת המקשן ולפי האמת דמאחר דעבד איסורא קנסינן ליה אפשר דחיישינן דיטעו אפילו בדבר דמבואר בקרא ולכך אחיו של שני חולץ כדלקמן ברש"י דף צ"א ע"א ע"ש דהוא טעות המבואר בכתוב איסורו וק"ל וטעם של חולץ לדעת המקשן משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים כדלקמן סברא זו בדף צ"ב ע"ש והנה א"כ ממילא ברישא דמתניתין ליכא למיטעי כלל שיאמרו העולם שזה החזיר גרושתו מן הנישואין דאף אם יאמרו כך לא יבא מזה שום איסור דבניו אינם ממזרים גם לא יבואו לטעות לישא גרושתו שנישאת לאחר דהא מבואר בכתוב איסורו אך בסיפא דמתניתין דאיירי בנתקדשה לשני איכא טעות דשמא יבואו לומר דמן הנישואין דוקא אסורה ומן האירוסין מותרת לחזור לבעלה ודעת המקשן דהילכתא דלעולם איכא איסור לחזור לבעלה וע"ז השיב לו המתרץ דמתניתין אתיא כר' יוסי בן כיפר דמאירוסין שריא וא"כ לא שייך שום טעות ודוק וזה נראה יותר בדברי התוס' מדברי רש"ל בח"ש בתוס' ע"ש עוד נראה לי דהמקשן אינו מקשה לחוש שמא יאמרו מחזיר גרושתו דאינו אלא איסור לאו דדוקא בחשש דאשת איש יוצאה בלא גט הוא דחיישינן לשמא יאמרו ולכך לא מקשי מרישא דמתניתין והא דמקשה מסיפא משום דלא אפשר לאוקמי בגט כדמסיק מדקתני אעפ"י שנתן לה אחרון גט לא פסלה כו' והא דמקשה א"ה נמצא זה מחזיר גרושתו לא הקשה

אלא לגלות דעת המתרץ בהא דאמר דאיירי בגט אי דעתו משום דאינו חושש לשמא יאמרו גבי מחזיר גרושתו או אי דעתו כר' יוסי בן כיפר וזה ג"כ פשוט לומר כן ויותר נכון הוא מדברי רש"ל בח"ש ואחר כתבי זאת מצאתי בדברי תשובת ר"ש כהן ח"א דף קס"ו ע"ד ממש כמו שכתבתי בעניין זה בתוס' ע"ש ולפי דעתי נראין דבריו יותר ממה שכתבתי בעניין זה בתחילה והיינו מכח קושיא דאחיו של שני חולץ מדרבנן אע"ג דליכא למיתלי בשום טעות כ"א בדבר המפורש בקרא שיאמרו אשת אח הזקוקה לייבום יוצאה בלא חליצה ודוק בזה ולפי זה נצטרך לומר דביבמה לשוק מחמרינן יותר משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים דנראין כאשת איש כדלקמן דף צ"ב בגמרא ע"ש ודוק ובזה מתורץ הקושיא גם לפירוש הראשין דבאשה שהלך בעלה למדינת הים איכא איסור ממזרות וחיישינן דמיחלפא ויבואו לידי טעות איסור ממזרות וכמ"ש ודוק:

דף פט.

ברש"י בד"ה קנסוה רבנן ולא תלינן לקולא ר"ל שיאמרו קידושי טעות הוו אלא חיישינן שמא יאמרו גירש זה כו' וק"ל כ"כ רש"ל בח"ש ועיין באשיר"י:

שם ברש"י בד"ה תנאי כתובה כו' אע"ג דאין לה כתובה משום דרבנן קנסוה ר"ל ולרבנן תקנו להבעל הפירות תחת פירקונה שהוא תנאי כתובה והואיל ואין לה כתובה ממילא נמי אין לה תנאי כתובה ואם כן מן הראוי שישלם הבעל פירות שאכל אפ"ה אינו משלם משום דרבנן קנסוה ומסיק ומשום דאשכחן באלמנה כו' כתב כן שלא תקשה פשיטא דאינו משלם הפירות שאכל דהבעל הראשון בוודאי אינו משלם פירות שאכל דהא אשתו גמורה היתה וכדין אכלם גם הבעל השני בוודאי אין לו לשלם פירות שאכל דהא בשעה שאכל כדין אכלן ואילו נשבית בוודאי היה פודה אותה וא"כ פשיטא דאין עליהם לשלם לה הפירות שאכלו ולמאי קתני דאין לה פירות ע"ז אמר דמשום דאשכחן באלמנה דיש לה פירות שאכל הוא דאיצטריך כו' ודוק בזה כנ"ל:

שם ברש"י בד"ה בתרי מנא כו' דתרוייהו בחד מנא רבו בעציץ נקוב לאו דוקא דה"ה שניהם בארץ רש"ל בח"ש רק דבאמת עציץ נקוב דין גידול בארץ יש לו וק"ל:

שם בתוס' בד"ה אין תורמין מן הטמא כו' והתם אפילו בדיעבד אין תרומתו תרומה נ"ל דזה הוי כאילו אמר עוד דיוק אחר דאין לפרש כפירוש ריב"ן משום תתן לו ולא לאורו דא"כ אז אפילו בדיעבד אין תרומתו תרומה וכאן לא אמר רק בתחלה אין תורמין ובדיעבד תרומתו תרומה וק"ל:

שם בתוס' בד"ה קישות ונמצאת מרה כו' ומ"ט דרבי כו' ר"ל מאחר דסובר דמדאורייתא הוי מין אחד למה אין תורמין מזה על זה עז"א משום דאם אתה אומר כו' וק"ל:

שם בתוס' בד"ה איבעיא ליה למיטעמיה כלומר יפריש על משהו מיניה וביה כו' ר"ל כשירצה להפריש קישות אחד לתרומה אזי יקח אותו קישות ויצייר עצמו בדעתו מעט ממנו לטועמו בו ובאותו דבר מועט יפריש מיניה וביה משהו ממנו לתרומה ויטעום אח"כ אותו מעט שצייר בדעתו ואז לא יצטרך לעשות שום דבר יותר וק"ל:

דף פט:

בגמ' ר"א אומר משתיבעל ויורשה ומטמא לה כו' אע"ג דכל דבריהם הם בירושתו של בעל ולמאי חזר ואמר דיורשה צריכין לומר דה"ק ויורשה הא דאמרינן ויורשה לכל חד וחד כדאית ליה לא תימא דוקא יורשה לבד אלא ה"ה דמטמא לה כו' וק"ל:

שם בגמרא והכי קאמרי ליה ב"ש לב"ה כו' עיין בח"ש מ"ש רש"ל לדברי רש"י בעניין זה ע"ש:

שם בגמרא קורא ואחרים עונים אותו אין זה מת מצוה ר"ל אילו היה הכהן העומד שם קורא לאחרים שיבואו לקוברו והם עונים אותו ובאין לשלם וכן פירש הר"ן בשם הירושלמי ורש"ל בח"ש הביא זה וזה הפירוש פשוט ועיין בנ"י שהאריך בזה ומיישב הלשון דאמר כיון דלא ירתי לה קריא ליה ולא ענו לה ע"ש:

שם בתוס' בד"ה ממקום אחר כו' משום דלא ליתי למיכל השירים לזרים וכיון שיקרא עליו שם המעשר לא יזהרו כו' כנ"ל להגיה ר"ל מאחר דיפריש מיניה וביה תרומה אז יעלה על דעתו דהשירים הם חולין גמורים ויאכילנו לזרים ואח"כ מבאר והולך עוד טעם אחר דכיון שיקרא עליו שם מעשר כו' ר"ל דהא גם מעשר מפריש מיניה וביה והואיל שיקרא עליו שם מעשר לא יזהרו כו' והחכם מהר"ר שכנא ז"ל הגיה דלא ליתי לידי למיכל השירים לזרים כיון שיקרא עליו שם חולין לא יזהרו כו' ואז הוא הכל עניין אחד ואינו נראה בעיני להגיה כך דלא שייך לומר שיקרא עליו שם חולין דאינו קורא עליו שם חולין גם לא אתי שפיר לשון דלא יזהרו עליו לשומרו כו' מאחר דחייש לשמא יאכיל לזרים ודוק:

שם בתוס' בד"ה משתגדיל כו' וכשבועל בגדלות לשם קידושין ר"ל ובתנאי זה נמי דוקא שיהא בועל בגדלותה לשם קידושין דאל"כ לא הויא אלא מסירה לחופה לבד וזה אינו קונה ליורשה ומסיק אח"כ בעניין בפני עצמו ואפילו את"ל כו' וק"ל ודין זה דביאה אירוסין עושה כו' מבואר בקידושין דף י' ע"א ע"ש:

שם בתוס' בא"ד וטעמא דיורשה משום דהפקר ב"ד הפקר כן מוכרח לומר לפי האי תירוצא דאינה אשתו מן התורה אלא דינה כארוסה והמקשן שלא ידע טעמא דהפקר

ב"ד הפקר היה דייק גם מזה דרבנן עוקרין דבר מן התורה לפי דעת ר' אלעזר וכמו שדייק מדברי הת"ק בעניין ירושה וק"ל:
שם בתוס' בד"ה שהפקר ב"ד כו' דאפקוה מרשותיה בשעת הפרשה וכאילו לא הפריש כלום ולכך אין צריך להוציא עליה תרומה ומעשר ממקום אחר ועז"א דא"א לומר כן משום דכיון דבתר הכי הוא ג"כ שלו האי תרומה טמאה ועליו מוטל לתקנו א"כ לא שייך לומר שהפקיעו ממנו וק"ל:
שם בתוס' בד"ה כיון דלא כו' ואע"ג דאינו זכאי במציאתה ובמעשי ידיה היינו משום קנס דידה ר"ל כדי שתהא לה איבה דטעם שתקנוהו לבעל הוא כדי שלא יהא לה איבה וכדלקמן בגמרא דף צ' ע"ב: שם בתוס' בא"ד ומדאמר לקמן נמי ולא זה ולא זה מיפר נדריה כו' עיין במ"ש רש"ל בח"ש בעניין זה דזה תלוי במ"ש התוס' לפני זה שחילקו באלמנה וגרושה דאע"ג דמדאורייתא אינו מטמא לה מ"מ יורש אותה ואין חילוק ביניהם אלא לעניין טומאה ותאמר דגם לעניין הפרת נדריה אין חילוק ביניהם על זה אמר דזה אינו ודוק:

דף צ.

בתוס' בד"ה ואוכלת בגינו כו' ומשום דקטן אוכל נבילות הוא ואין להקשות דא"כ מאי משמיענו דהיא אוכלת בשבילו הלא בלא"ה אוכלת דאין מצווין להפרישו די"ל דבידים בוודאי אסור להאכילו ולכך אם אינה אשתו אז צריכין למנוע תרומה ממנה אבל עכשיו שהיא אשתו אין צריכין למונעה מן התרומה כלל דהוי כאילו אוכלת מעצמה ממנו מאחר שהיא תמיד אצלו ואוכלת במזונותיו וק"ל:
שם בתוס' בד"ה אכל תרומה טמאה כו' אפילו לאביי דאית ליה אליבא דר' נחוניא בן הקנה כו' מבואר בגמרא דכתובות דף ל' ע"א וע"ב ומסקו התוס' דשאני תרומה דגלי קרא בהדיא כו' ומיהו דוקא בשוגג קאי קרא אבל במזיד באמת פטור משום דקם ליה בדרבה מיניה לאביי וכן מבואר בגמרא ובתוס' דף הנ"ל ע"ב והכא איירי באכלן שוגג והא דאמר במזיד אין תשלומיו תשלומין קאי אתשלומין וכמ"ש התוס' אח"כ בד"ה בשוגג תשלומיו תשלומין ומיהו אי לאו קרא דשוגג חייב בתשלומין הוי ג"כ פטור מטעם קים ליה בדרבה מיניה לאביי דאע"ג דבשוגג אין חיוב מיתה כלל מ"מ קיי"ל דאפילו בשוגג אמרינן קים ליה בדרבה מיניה אם חייב על המזיד מיתה וכמבואר בתוס' דף הנ"ל ודוק:
שם בתוס' בא"ד ואפילו אכל תרומה משל עצמו כו' פשוט דהוה ליה זר שאכל תרומה שלו והיינו שירש מאבי אמו שלו כהן ומ"מ מפריש תחתיה פירות להיות קדש ומוכרן אח"כ לכהן וזה שמסיים ואמר שמפריש קרן הראוי להיות קודש לעצמו שמעכבן לעצמו

והיינו דשם לא שייך כלל לתשלומין ואפ"ה מפריש אותן משום כפרה ומיהו חומש שמוסיף עליו נראה פשוט שאינו מעכב לעצמו ופירוש זה כתב רש"ל בח"ש בזה ומה שמסיק וכן משמע בפרק כל שעה דלר' יוסי דשרי חמץ בפסח כו' בזה באו לדקדק דהתירוץ השני הוא הנכון דלתירוץ הראשון דהטעם הוא משום דגלי קרא נוכל לומר דדוקא בתרומה שהוא במיתה אבל חמץ בפסח שנוסף עליו כרת דחמיר מי גלי לן קרא ולכך מהיכי תיתי לחייבו בתשלומין בתרומת חמץ בפסח משא"כ לתירוץ השני דאתי שפיר דחייב שם דאע"ג דלא גלי לן קרא בכרת והיינו משום דשוגג כו' וכ"כ רש"ל בח"ש והוא מבואר בהדיא בתוס' בכתובות דף ל' ע"ב ע"ש וזה שמסקו התוס' אע"ג דלא גלי לן קרא בכרת אלא משום כו' וק"ל:

שם בתוס' בא"ד ואפשר שאם אכל תרומה במזיד שיפטר כו' ר"ל דודאי לטעם הראשון דשוגג חייב בתשלומין משום דגלי קרא יש טעם לפוטרו במזיד הואיל ולא גלי קרא אך לתירוץ השני יש לדקדק למה יהא פטור במזיד הלא בוודאי מכ"ש דמזיד צריך כפרה לכך יש לחייבו בתשלומין ולמה אמר בגמרא דכתובות דף הנזכר לאביי אליבא דר' נחוניא בן הקנה דפטור מתשלומין זר האוכל תרומה במזיד עז"א דגם לתירוץ השני אפשר לומר דטעם שיפטר במזיד משום דלא אתי לכפרה ודוק וכעין זה כתב רש"ל בח"ש בדבריו האחרונים שבזה ומה שמסקו התוס' א"נ מחייב משום דמדאגבהיה קנייה כו' האי א"נ קאי אדלעיל דברייתא דהכא משום הכי מחייבי בתשלומין משום דמדאגבהיה קנייה והא דמבואר בכתובות דף הנזכר דפטור לר' נחוניא היינו בתחב לו חבירו בבית הבליעה ואכלו כמבואר שם בגמרא בהדיא וכ"כ רש"ל בח"ש והוא פשוט:

שם בתוס' בד"ה בשוגג תשלומיו תשלומין כו' דא"כ במזיד אמאי אין תשלומיו תשלומין דאפילו סובין יכול לשלם כו' ר"ל מאחר שאכל את התרומה במזיד א"כ אין התשלומין נעשין (תרומה) קדש דדוקא כשאכלן בשוגג ילפינן מקרא דנעשין קדש דכתיב ונתן לכהן את הקדש דע"י נתינתו נעשה קדש אבל כי אכלן במזיד משלם מעות ולא צריכין דבר הראוי להיות קדש וכ"כ רש"ל בגיטין דף נ"ד ע"א וא"כ מקשו התוס' שפיר לפירוש ריב"ן דאם אכלן במזיד ודאי מן הדין שיהא תשלומיו תשלומין ולכך נראה לר"י כפירוש הקונטרס דשוגג ומזיד קאי אתשלומין אבל האכילה היתה בשוגג בכל פעם וע"ז מסיק לפרש הגמ' דקפריך תבא עליו ברכה דבשלמא לפירוש ריב"ן דאין התשלומין נעשין קדש א"כ הן חולין טמאים וראויין יותר מתרומה טמאה משא"כ לפירוש ר"י דאיירי תמיד באכלן שוגג א"כ ממילא התשלומין נעשין קדש ונעשין תרומה ולמה תבא עליו ברכה וק"ל:

שם בתוס' בא"ד מ"מ תע"ב דמפסיד הוא דמשלם יותר ממה שהפסיד לכהן ר"ל דאע"ג דאין לכהן בזה הנאה כלל דבידו הן נעשין תרומה טמאה מ"מ הבעה"ב שמשלם מפסיד יותר ממה שנהנה דתרומה טמאה לא חזיא כל כך כמו חולין טמאה דחולין טמאין שוין יותר למכור ולכך תע"ב וק"ל:

שם בתוס' בד"ה חסורי מיחסרא כו' אבל תרומה כו' וא"ת אי לפי דמים משלם כו' דפליגי בפסחים דף ל"ב אי לפי דמים משלם אי לפי מדה משלם א"כ מקשין תוס' למ"ד דלפי דמים משלם למה יהא תשלומיו תשלומין מאן דמשלם חולין טמאים ודוק וראיתי מקשים דהתוס' ה"ל לאקשויי קושייתם בברייתא גופא בלא חסורי מיחסרא כשאכל תרומה טמאה משלם חולין טמאין דשויין יותר למה יהי' תשלומיו תשלומין למ"ד לפי דמים משלם דהא הם נעשין תרומה טמאה כו' ונ"ל פשוט דשם ודאי לק"מ דכשאכל תרומה טמאה והוא משלם חולין טמאין ואנן ידעינן דהם נעשין קודש א"כ פשיטא דמשלם כפי מדה שאכל דהא משלם כמו שאכל ואין שם שומא משא"כ הכא דאכל תרומה טהורה והוא נותן בתשלומיו חולין טמאין וממילא צריכין שומא לידע כמה היתה שוה התרומה טהורה ושיתן תחתיהן חולין הטמאין ואין כאן שום תשלומין לפי מדה דאף שנדע דנעשין תרומה טמאה צריכין שומא ולכך בוודאי משלם מתחילה לפי דמים וע"ז מקשה התוס' שפיר ומוכרחין לומר דבלא חסורי מיחסרא בתחלה הוו התשלומין לפי מדה מדפריך בגמרא במזיד אמאי אין תשלומיו תשלומין תע"ב ופירשו התוס' דהיינו ר"ל שהוא נפסד יותר ממה שהפסיד לכהן ואי לפי דמים משלם הלא בוודאי לא מפסיד יותר ולמה קאמר תע"ב אלא ודאי דשם פשוט דמשלם לפי מדה מאחר שאין שם שומא הואיל ששניהם טמאין וק"ל:

שם בתוס' בד"ה והא הכא מדאורייתא ליכא לפלוגי כו' ר"ל בין זריקה לטומאה דאין שום טעם לחלק ביניהם וכשנאמר באחד מהן דמרצה בין בשוגג בין במזיד ה"ה באינך ומסתמא דבדאורייתא נמי איירי בברייתא ולכך מוכח שפיר דמדאורייתא בתרוייהו הציץ מרצה בין בשוגג בין במזיד ומסיק ונראה לר"י דבהא סברא כו' ר"ל בשלמא אי איירי בדרבנן שהם חילקו בין טומאה לזריקה בין שוגג ובין מזיד אתי שפיר דיש סברא לחלק בינייהו וכמ"ש התוס' אבל אי הוי החילוק ביניהם מדאורייתא אין כאן שום טעם וסברא לחלק ביניהם אלא ודאי מדאורייתא אין חילוק ביניהן וק"ל וכן כתב קצת רש"ל בח"ש:

שם בתוס' בד"ה ועל הבשר כו' למיקבעי' בפיגול ולאפוקי מידי מעילה כדמפרש בפרק כיצד צולין מבואר שם בדף ע"ח ע"א ברש"י ע"ש ובהא שכתבו התוס' כדמוכח התם הוא

סוף דיבור ואח"כ מתחיל דיבור חדש בין ביחיד בין בציבור כמ"ד כו' וכן הגיה רש"ל בח"ש וצריך למחוק מיל אלא דלמ"ד כו' וק"ל:

דף צ:

בגמ' והביאוהו לב"ד וסקלוהו כחילול שבת גמור דדינו בסקילה והביאוהו לב"ד והלקוהו כמי שבא על הפנוייה שאינה אשתו בזנות דדינו להלקותו וק"ל והא דאמר שהטיח באשתו ר"ל שבא על אשתו הוא מלשון כמטחוי קשת ועל שם שהזרע יורה כחץ:

שם ברש"י בד"ה אליו תשמעון כו' ואיכא כרת דשחוטי חוץ וכרת דהעלאה ר"ל דתרי כריתות איתנהו שם חד ששחט בחוץ ואף שלא הקריב אותו הי' חייב משום שחוטי חוץ וחד שהקריב אותו ואיכא כרת דהעלאה בחוץ וק"ל:

שם ברש"י בד"ה אדעתא דרבנן כו' דהפקר ב"ד הפקר כתב בתשובת בן לב ח"א דף נ"ה ע"א דצ"ע דלמאי איצטריך שני טעמים דלפי המסקנא לא איצטריך לטעמא דהפקר ב"ד הפקר דלא שייך לקדיש בביאה אלא לטעמא דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ולפי סלקא דעתיה לא איצטריך לטעמא דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש דבטעמא דהפקר ב"ד הפקר סגי דהוי ליה כקידושין בדבר שאינו שלו עכ"ל:

שם בתוס' בד"ה כולהו נמי כו' ומיהו קשה מדברכינן להתעטף כו' וכדי שלא תיקשה איך נדקדק מלשונינו בנוסח הברכה איסורא דאורייתא ע"ז מסיק דה"נ מוכיחות הלכות גדולות דקיימא לן כו' מלשון להתעטף א"כ ש"מ דדייקינן מלישנא דנוסח הברכה וממילא נמי תידוק מיניה דבשעת העיטוף עביד מצוה וק"ל:

שם בתוס' בד"ה טעמא מאי כו' כי תקינו ליה רבנן מזוני עיקר כו' ר"ל תחילת התקנה לטובתה ניתקנה ולא שתקנו תחת מעשי ידיה רש"ל בח"ש ומסיק ומעשי ידיה משום איבה והא דקאמר הכא דתיקנו מעשי ידיה משום דאכלה מזוני היינו משום איבה דמאחר דאכלה במזונותיו אי לא הוי מעשי ידיה שלו הויא לה איבה אבל אי לא אכלה מזוני לא היה שייך שם איבה כ"כ אף אילו לא היה לו מעשי ידיה וק"ל:

דף צא.

בגמרא מציאתה ומעשי ידיה דמדידה לדידי' עיקר הקנס שעשו חכמים הוי הכל לדידה ובשבילה דהא הבעל לא עשה ולא כלום ולא שייך למיקנסיה רק הכל עשו בשבילה להחמיר עליה שלא תעשה כן ותידוק להנשא והנה א"כ צריכין לפרש הגמרא דה"ק ומה כתובה דמדידיה לדידה לא קנסינן אותה ואמרינן דהבעל צריך ליתן לה כתובה כ"ש שלא קנסינן אותה במציאתה ומעשי ידיה דמדידה לדידיה ואם היא רוצה ליתן לו כדי

שלא יהא לה איבה למה נקנוס אותה דהיא רשאה ודאי לתת לו משלה ובודאי דליכא למיקנסיה התם וק"ל:

שם בתוס' בד"ה אמר רב ששת כו' ושמא לר"מ דוקא מיפסלא כו' כתבו כן שלא תיקשי דא"כ דאפילו ר"מ מודה דשריא מדינא רק מטעם קנסא ממילא לרבנן דאפילו זרה מותרת במעשר שריא היא אפילו היכא דזינתה מדעתה דלא גרעה מזרה ולמה אמר במתניתין דפסולה מן המעשר עז"א דאפשר באמת דוקא לר"מ מיפסלא באכילת מעשר כו' ומסיק א"נ דמתניתין אתיא אפילו כרבנן כו' ומיהו ברייתא דגמרא לא אתיא רק כר"מ דלרבנן לא איצטריך למיתני זונה אוכלת במעשר כו' דמהיכי תיתי דמיפסלא וכמו שכתבו התוס' כבר דאין לומר דה"א דמיפסלא מטעם קנסא שלא ליתן לה המעשר אעפ"י שאוכלת מדינא דבברייתא לא שייך קנסא כלל דלא נעשית זונה מדעת דהא איירי בנשבית ג"כ וק"ל:

שם בתוס' בד"ה כ"ש מציאותה כו' ומ"מ קאמר לקמן מדידה לדידיה כו' קאי דוקא לתירוץ השני דמתוך כך חשיב קנסא משום דאין לה מזונות וא"כ איך אמר לקמן לישנא דמדידה לדידיה מאחר דאין לה מזונות ממנו בשביל זה א"כ הוי מדידיה לדידה ע"ז מסיק דשפיר הוי מדידה לדידיה משום דסתם נשים מעשי ידיהן עודפות כו' ומיהו חשיב קנסא דאינה עודפת תמיד וניחא לה להוי לה מזונות תדיר בין שמעשי ידיה עודפות ממה שיהי' לה מעשי ידיה שלה ועוד דאפשר דזאת האשה אין מעשי ידיה עודפות והוי לה קנסא וק"ל:

שם בתוס' בד"ה הני דמחיים קניס כו' וא"ת כיון דר"ש מודה כו' הא דמקשו קושייתם דוקא אדברי ר' יוחנן ולא מקשו כן גם אדברי רב הונא או בסתמא דמתניתין י"ל דפשיטא להו להתוס' דשם נתרץ דמאחר דר"ש לא קניס ליה כלל לכך לא חיישינן אבל עכשיו דמסיק דקניס גם ר"ש מחיים א"כ מקשו קושייתם דניחוש לשמא יאמרו כו' ואפ"ה מתרצי בתירוצם לחלק דמאחר דבלאחר מיתה לא קניס לא חיישינן לשמא יאמרו לאוסרה מטעם זה על חינם דכל היכי דלא קנסינן תלינן לקולא שיאמרו קידושי טעות הוי וכדמסקו ומביא ראיה מידי דהוה אנתקדשה כו' וק"ל:

דף צא:

בגמרא והתנן כתב לשם מלכות שאינה הוגנת לשם מלכות מדי כו' ברש"י בגיטין דף ע"ט ובגמרא שם דף פ' מבואר הכל יפה ע"ש:

שם בגמ' אמר אביי ת"ש כל העריות שאמרו כו' אמר רבא ת"ש כתב סופר כו' מה שיש לדקדק בסידור דברים הללו שכולן הן בבות במתניתין דגיטין דף ע"ט ודף פ' מבואר בכתבי שכתבתי בתוס' בזה בד"ה ת"ש כל העריות שאמרו כו' ע"ש:

שם בתוס' בד"ה היה במזרח וכתב במערב כו' ושמא י"ל הא דנקט בגמרא היה במזרח סופר לאו דוקא כו' ר"ל דהא דהגמרא בגיטין מפרש במתניתין דקתני היה במזרח דהיינו ר"ל הסופר לאו דוקא דקפדינן אסופר כו' וק"ל:

שם בתוס' בא"ד וא"ת מצאו באשפה אמאי כשר לר"מ כו' ר"ל דבגיטין דף כ"ו ע"ב בפרק כל הגט קא פסק כן ר"נ אליביה ותמה רש"ל בח"ש בזה דודאי דשם איירי בגט שנמצא כתוב בלא עדים והעדים חותמין במקומן ובשעתו וא"כ מה יש לנו לחוש בסופר לחוד כדפירשו התוס' לעיל ותירץ רש"ל דודאי האי קושיא מקשין התוס' אפשטא דגמרא דקפדינן גם אסופר לחוד וכ"כ התוס' בהזורק דף פ' כפשטא דאף אסופר קפדינן ולא יפה עושים מה שנוהגים שהסופר כותב כתובה כו' עכ"ל ור"ל דהתוס' לא כתבו כאן תירוצם הנזכר דלאו דוקא סופר אלא בלשון שמא ולא החליטו דבריהם לתרץ כך לפי שכפי הנראה עדיף להם משמעות הגמרא וע"ז הקשו קושייתם ודו"ק וראיתי בתשובות בן לב ח"א דף ל"ט ע"ב שהקשה ג"כ קושיא זו בתוס' ומסיק שם דאין דרך להמלט מזאת הקושיא אלא כשנאמר דרך חדש ומפלפל בזה הדיבור והוא שהתוס' כתבו ושמא י"ל הא דנקט תלמודא כו' כנראה מדבריהם שהם מסופקים אם צריך לכתוב גם מקום הסופר ולכן הקשו הם לעצמם למה נסתפקו בדבר זה והלא הוא דבר ברור מההוא דמצאו באשפה דאין שום חשש בסופר גם הרא"ש בגיטין מביא ראיה ממנו דאין שום חשש בסופר אלא בעדים וא"כ לא היה לכתוב ושמא י"ל כאילו הוא בספק אלא היה לו לכתוב וי"ל דודאי מילתא ברירה ולית בה ספיקא ולכן תירצו דאיכא לדחויי ההוא ראיה דמצאו באשפה כדכתב ר"י ומש"ה כתבו לשון ושמא דלא ברירא להו מילתא עכ"ל:

שם בתוס' בא"ד וכן מוכח בפר"ח דגרס והאיכא שלום מלכות כו' משמע כו' מלשון כו' דגרס ר"ח דייקו התוס' דסבר דמסיפא פריך בפר"ח וק"ל:

שם בתוס' בד"ה ת"ש כל העריות שאמרו כו' ס"ד בכונס יבמתו כו' התוס' הוצרכו לתרץ כאן מה בא להקשות מאחר שכבר תירץ לו תירוץ זה ממש שמתרץ על קושייתו דודאי במקום אחר אין צריכין לתרץ דאיכא למימר דהמקשן הקשה מכל המשניות או מכל הברייתות בפעם אחד משא"כ הכא דבכל חדא וחדא נזכר שם אמורא אחר גם אין לתרץ דאותו אמורא לא ידע מקושיית אמורא שלפניו דהא כל המשניות הנזכרים כאן הם שנויים ביחד במתניתין דגיטין דף ע"ט ודף פ' וסידור בבות דמתניתין דלשם

כך הוא מתחלה איתא כתב לשם מלכות כו' ואח"כ איתא שינה שמו כו' ואח"כ איתא כל עריות שאמרו כו' ואח"כ איתא הכונס את יבמתו כו' ואח"כ איתא כתב סופר גט כו' ובסופה דפירקין איתא כנסה בגט קרח כו' והנה א"כ קשיא להו להתוס' למה סידר הגמרא קושיית אביי דמכל עריות שאמרו אחר קושיית רב שימי בר אשי דמהכונס את יבמתו הא בבא דכל עריות שאמרו כו' איתא קודם בבא דהכונס את יבמתו גם אביי קדים טובא לרב שימי בר אשי אלא ודאי דסידר כך להורות לנו דבתרייתא לא מיתרצא בשינוייא קמייתא וכמ"ש התוס' אח"כ בד"ה ת"ש כנסה בגט קרח כו' ולכך כתבו התוס' ותירצו ס"ד דכונס יבמתו שייך כו' ודוק ונשאר לדקדק למה הקשה רב שימי בר אשי מבבא דהכונס את יבמתו כו' ולא פריך מכל עריות שאמרו כו' שכתוב במתניתין קודם ואם ידע תירוצו דאיבעיא לה לאמתוני כ"ש דלא מקשה מידי מבבא דהכונס את יבמתו וצריכין לתרץ דהוא הקשה ואמר דגם מסיפא דמתניתין יש לדקדק דלא אמרינן מה הוה לה למיעבד משום דדמי לעניינא דלעיל דכאן בהכונס את יבמתו היא עומדת בחזקת איסור ובמתניתין ג"כ היא עומדת בחזקת איסור אשת איש ודוק והא דלא סידר הסדרן קושיית רבא מן כתב סופר כו' וקושיית שינה שמו כו' וקושיא דכל העריות כו' אע"ג דשלש קושיות האחרונות מתורצין בתירוצא קמא דבבא קמייתא דכתב לשם מלכות כו' י"ל דהגמרא רוצה לסדר דברי האמוראים שהקשו קושיות אלו כפי סדרן זו אחר זו ומיהו דברי רב שימי הוצרך לסדר קודם דברי אביו אע"ג דהוא היה בנו של רב אשי השנוי לבסוף (מ"מ) משום להראות לנו דקושיית אביי קשה אף לפי תירוצא של קושייתו אבל אין לתרץ דנקט בבא דהכונס את יבמתו ובבא דכל העריות מתחלה הואיל והן שנויין ברישא דמתניתין דז"א דהא בבא דשינה שמו כו' איתא לפניהם השנוי כאן לבסוף ומיהו אפשר לתרץ הכי ונאמר מאחר שהוצרך להתחיל בשלש קושיות דלקמן בבבא דכתב סופר כו' וכמו שיבא ושני בבות הללו נישנות במשנה תחלה סדרן כן הסדרן וק"ל ואח"כ פריך הגמרא מבבא דכתב סופר כו' ואע"ג דבבא שינה שמו כו' איתא לפנינו ברישא משום דלא מיתרצא בתרייתא בשינוייא דקמייתא וכמ"ש התוס' אח"כ בזה ודוק וגם שם צריכין לתרץ למה הקשה רבא מבבא דכתב סופר ולא הקשה מבבא דשינה שמו כו' ואם ידע לתרץ דאיבעיא לה לאקרויי לגיטא נתרץ כן במכ"ש בבבא דכתב סופר כו' דהא אף כשתירץ כן בבבא דכתב סופר מקשה מבבא דשינה שמו וצ"ל דרבא בא להקשות דאפילו מזה נדקדק דלא אמרינן מה הוה לה למיעבד אע"ג דלא הוצרכה לדקדק כ"כ כמו בשינה שמו וכדתרצתי לעיל כו' ודוק בזה הארכתי לבאר כל סדרי הבבות דמתניתין שסידרן המסדר בגמרא לפום ריהטא שלא כסדרן ודוק:

שם בתוס' בד"ה ת"ש כתב סופר כו' ס"ד דהכא ל"ש כו' בכאן קשה בפשוטו למה לא הקשה מרישא דמתניתין (שינה שמו כו') כתב לשם מלכות כו' אלא ודאי דידע לחלק דה"ל לאקרויי לגיטא א"כ אמאי מקשה הכא עז"א דהכא לא שייך משום דס"ד דאיירי הכא אפילו אקריאת גיטא כו' ר"ל שהיא קראה לגיטה אחר כתיבה וק"ל:

שם בתוס' בד"ה ת"ש שינה שמו כו' גם כאן קשה בפשוטו דה"ל לאקשויי מרישא דמתניתין דקתני כתב לשם מלכות כו' אך דאף שנוכל לתרץ בשום תירוץ דלא היה יכול להקשות משם נשאר לדקדק על הסדרן למה סידר קושיית דבבא שינה שמו כו' אחר בבא דכתב סופר כו' השנוי לפניה לכך צריכין לומר דאף בתירוץ בבא דכתב סופר כו' אינו מתורץ בבא דשינה שמו כו' וק"ל:

שם בתו' בד"ה כנסה בגט כו' גם בכאן קשה להו להתוס' כפשוטו וכמשמעו למה לא הקשה מכל הבבות השנויות לפני בבא זו דזהו סופה דכל הבבות כולן ומסיק התוס' ואין הגמרא מביא המשניות כסדר השנויות במשנה כו' והיינו דברים שכתבתי בזה למעלה באורך ואף שכתבתי דמכח זה כתבו התוס' מה שכתבו למעלה חזרו התוס' לכותבו בכאן כדי לבאר דבריהם למה כתבו ופירשו כן ומ"ה מסקו כדפרישית וק"ל:

דף צב.

בגמרא דאילו הורו ב"ד בחלב ובדם להיתירא כו' אמר חלב ודם דבהם איכא למצוא איסור והיתר דבחלב איכא למצוא איסור והיתר בחלב הקיבה דחלב דאקשתא טריפה ודאייתרא כשירה וממילא שייך בקל לטעות ובדם איסור והיתר דדם האיברים שלא פירש מותר ודם האיברים שפירש אסור ואיכא למיטעי בקלות וק"ל:

שם בתוס' בד"ה ואמרו לה כו' דלמסקנא דגמרא הוי דהכא מבעל ראשון כו' ר"ל למאי דמסיק בגמרא דף זה ע"ב דשומרת יבם שזינתה אסורה ליבם וגם לטעמא דמיחלפא באשת איש א"כ כמו שאסורה ליבם אח"כ נאמר ג"כ דהוי ממזר ממנו אם עבר ונשאה אח"כ ואע"ג שמן הדין היתה ראוייה לייבם וזה שמסקו התוס' דקנסו נמי לאוסרה איבם ר"ל דלפי המסקנא דקנסו נמי לאוסרה אייבם נאמר ג"כ דיהיה ממזר ממנו אם נשאה ומיהו אף לפי המסקנא אין לפרש כך רק רישא דמתניתין אבל בבא דאמרו לה מת בנך ואח"כ מת בעלך א"א לפרש כך וק"ל:

דף צב:

בגמ' נישואין יש בה דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים אבל משום לתא דידה אין ראוי לקנס כיון דבמזיד לא מיתסרא מדאורייתא אין לקונסה נמי בנישואין בשוגג תוס' ואשיר"י ומסיק הרא"ש ואין לאוסרה איבם משום שמא יאמרו חלץ זה ונשא זה

ונמצא נושא חלוצתו דהא אפילו באשת איש לא חיישינן להכי אלא משום קנס דהא בנתקדשה דלא עבדא איסורא מותרת לחזור לו עכ"ל וכמ"ש התוס' בשמעתין ג"כ:
שם בגמ' א"ל ר"ל לר"י אי לאו דקלסך גברא רבא כו' עיין בח"ש במ"ש רש"ל בזה:
שם בתוס' בד"ה אבל חכמים אומרים כו' ובירושלמי מוקי להההיא דגיטין כר' עקיבא והוא פליג אגמרא דידן דהביאו התוס' לעיל מגמרא דגיטין דכשאתי ההיא מתניתין דגיטין כר"ע פשיטא דנישאו לאו דוקא דה"ה זונה ואפ"ה ליכא סייעתא לרב המנונא וכמ"ש התוס' לעיל ולשון ראשון דגיטא שהביאו התוס' לעיל פשיטא דלא אפשר ליישבו כשנאמר דמתניתין אתיא כר"ע ומסקו התוס' ואר"י דירושלמי אתיא כלישנא קמא דרב גידל כו' ורב גידל ודאי אתי כרבנן בפרט כשנאמר דלא מיתסרא בזנות וכמו שמסיק וזה שמסקו התוס' ולהאי לישנא ע"כ ההיא דהזורק כר"ע דהא לרבנן לא מיתסרא איבם כלל ואיך אמר שם במשנה דכל הדרכים האלו בה ואחד מהן דתצא מזה ומזה ומכ"ש דלא הוי ממזר אפילו מדרבנן ודוק ובח"ש נדפס ולהאי לישנא ההיא דהזורק כר"ע כצ"ל אל תטעה בזה שמחק תיבת על כרחך דהא באמת אתי דוקא כר"ע ולמה לן למוחקו רק שבספרי הגמרא שלפניו לא היה כתוב תיבת על כרחך והיה נדפס שם טעות אחר והגיהו אבל ודאי דר"ל דאתי דוקא כר"ע וכמ"ש:
שם בתוס' בא"ד ובשיש לה בנים איירי דהא קאמר התם דתצא מזה ומזה ושלש עשרה דבר בה ר"ל ואחד מי"ג דברים הוא דהבנים ממזרים מזה ומזה וממילא ש"מ דאיירי אפילו ביש לה בנים ממנו וק"ל וכן דייק להדיא בהרי"ף מזה ע"ש:
שם בתוס' בד"ה נותן לה שני גט כו' אבל אם מדעתו היה חולץ היתה מותרת ואין זה איתגורי איתגר והא לא איצטריך ליה לרב אשי לאשמעינן כו' בזה מתרץ מאי פריך מגמרא איתגורי איתגר דילמא רב אשי מיירי ברוצה לחלוץ מדעתו וק"ל וע"ז מסיק מאחר דקשה ליה להמקשה מאי חידוש משמיענו בזה רב אשי א"כ השתא נמי מאי קמ"ל כו' וק"ל:

דף צג.

בגמרא קונם שאני עושה לפיך כו' ז"ל התוס' בקידושין דף ס"ג ע"א שאני עושה לפיך גרסינן ולא גרסינן שאיני עושה כיון דמשועבדת לבעלה לא מצית למיסר בקונם עכ"ל אבל אין לומר דלא גרסינן שאיני עושה משום דאז הוי דבר שאין בו ממש וכ"כ התוס' בכתובות פרק אעפ"י דף צ"ט ע"א ומביאין ראיה מדתנן פרק בתרא דנדרים קונם שלאו אתן תבן לפני בקרך אינו יכול להפר עכ"ל ודוק:

שם בגמ' שדה זו שאני לוקח לכשאקחנה קנוי לך כו' כצ"ל וכן הגיה החכם מו"ה שכנא ז"ל וכן הוא בגמ' בב"מ דף י"ו ע"ב והתוס' דייקא שם דלא גרסינן מילת זו ע"ש:

שם בתוס' בד"ה קנוייה לך מעכשיו כו' ולעיל נמי גבי לאחר שתתגיירי ליכא מעכשיו אע"ג דבאמת אין הקידושין תופסין שם היינו משום דהשתא נמי לא תפסי בה קידושין וכדמביא ראיה לעיל מזה דאין קידושין תופסין ביבמה ש"מ אילו הוי השתא תפסי בה קידושין הויא מקודשת אף בלא מעכשיו ויותר היה נראה דהתוס' מדקדקין מן ר"מ דפליג באותה ברייתא דסובר דמקודשת ובדף זה ע"ב הביאה בגמרא וכ"כ התוס' להדיא בקידושין ריש דף ס"ג דמדברי ר"מ דסובר דמקודשת דייקו והא דלא דייקו התוס' מהא דאיתמר המוכר פירות דקל לחבירו דסובר רב הונא דאינו יכול לחזור בו דקתני נמי סתמא ומשמע אפילו בלא מעכשיו י"ל דהתם נוכל לומר בפשיטות דאיירי בדאמר מעכשיו ואע"ג דלא איתא שם בגמרא דלא קאמר שם דברי המוכר שאמר ללוקח רק משמיענו דינא דהמוכר פירות דקל משא"כ במימרא דקידושין שהביאו התוס' דכותב דברי המקדש האומר לאשה הרי את מקודשת לי יש לדקדק דה"ל למימר דאמר מעכשיו דלמה דילג דבריו וכן בהא דלעיל גבי לאחר שתתגיירי אמר ג"כ דברי המקדש האומר לאשה הרי את כו' וכן גבי ערוגה דלקמן הזכיר ג"כ דברי התורם דבכל שלשתן יש שפיר לדקדק מדהזכיר דברי הקונה איך הוא אומר למקנה לא הוה ליה לדלג תיבה אחת מדבריו אלא ודאי דאינו מדבר שום דבר יותר וק"ל:

שם בתוס' בא"ד שהמעות נשארו אצל המקנה כו' ר"ל דהמעות נשארו אצל האשה שהיא עכשיו המקנה ואם לא נגמר הקנין היה מוטל עליהם להחזירם משום דקאי על שם המקנה וק"ל ומה שמסקו דלא דמו לפיקדון ולא דמו למלוה מבואר ר"פ האומר במסכת קידושין דף נ"ט ע"א ע"ש:

שם בתוס' בא"ד ומוקי לה דאמר מעכשיו אפילו עומדת באגם כו' אין לתרץ דילמא התם מיירי דאמר מעכשיו לבסוף דאז אין שייך להסתפק כלל וכמ"ש התוס' לפני זה דא"כ מכ"ש נקשה דאז פשיטא דקניא ואפילו אינה עומדת באגם וכמו שמקשו אי תנאה כו':

שם בתוס' בא"ד ואף אם אמר מעכשיו ולאחר ל' דמהני לכ"ע שטר כו' כן הגיה רש"ל בח"ש ר"ל ואף אם אמר מעכשיו ולאחר שלשים דמהני לכ"ע יותר מלאחר שלשים בלבד והיכא דקונה בלאחר שלשים בלבד מכ"ש דמהני באמר ג"כ לישנא דמעכשיו והיינו בכסף אפילו אינו בעין ובשטר כשהוא בעין וכמ"ש התוס' כבר מ"מ גם שם באמר מעכשיו ולאחר שלשים הוי דינא הכי שטר הנאבד וחזקה כו' והלשון הזה דמהני לכ"ע ר"ל דמהני בפשיטות יותר מבלאחר שלשים בלבד וק"ל וראיתי מי שרצה לדחוק ולתקן

גירסא לא מהני לכ"ע דר"ל לא מהני לכ"ע רק איכא בו פלוגתא והכי הוי דינא שטר הנאבד כו' ודבר זר הוא בעיני לפרש כן הלשון דכבר כתבו התוס' באותו שורה לא מהני לכ"ע ושם ר"ל דלכ"ע לא מהני כמשמעה וק"ל:

שם בתו' בד"ה מייתי כנתא כו' דאי משל ר' ינאי לא חשיב דשלב"ל כו' וא"כ לא הוי מייתי ראיה דר' ינאי ס"ל דאדם מקנה דשלב"ל וק"ל:

דף צג:

ברש"י עמד לשחררו ומוזהר שלא להשתעבד בו ר"ל דב"ד מוזהרין עליו שלא להסגירו לבעליו להשתעבד בו וכן הוא בהדיא ברש"י דקידושין דף ס"ג ע"א: שם ברש"י בד"ה עד אחד ביבמה מעיד שמת בעלה כו' עיין מה שכתב בתשובת ר"ש כהן ח"ב דף קנ"ט ע"ב בענין זה:

שם בתו' בד"ה אלא לאו כה"ג כו' וקשה לר"י דמה לי שבתות וי"ט מבשאר ימים ר"ל דמאחר דהוא ס"ל דבאמת אדם מקנה דשלב"ל א"כ כך לי שבתות וי"ט כמו שאר ימים דלעולם מותר לעשר משא"כ לפירוש ר"י דקאי אשלא מן המוקף דבאמת אסור רק דלכבוד שבת שרי וק"ל:

שם בתוס' בד"ה לאחר שאתגייר כו' כיון שהגוף הוא בעולם רק שמחוסר גירות והא דהכא דייק מזה דר"מ סובר דאדם מקנה דבר שלב"ל אפילו דבר שלא בא לעולם כלל דהא קאי אמקנה פירות דקל לחבירו שלא בא לעולם כלל י"ל דפירות דקל מאחר דעבידי דאתו אע"ג דלא באו לעולם כלל אדם מקנה כמו דבר שהגוף בעולם ולא עבידי דאתו כמו דהכא דלאחר שאתגייר כו' וכמו שמסקו התוס' ובגין ראיתי דף י"ג ע"ב דמסקו בתוס' בקושיא זו ואע"ג דילפינן מינה דאדם מקנה פירות דקל לחבירו לר"מ ולא מפלגינן היינו משום דאית לן למימר דקאי בשיטתיה דר' אליעזר בן יעקב כו' וכמו שתירצו התוס' גם כאן בקושיא אחרת שמקשו אח"כ בדיבור זה ונ"ל מאחר שהתוס' כאן לא מסקו בתירוצם כמו שמסקו בגיטין ואח"כ מקשו קושיא אחרת ותירצו באותו תירוץ ש"מ דהכא יש לתרץ בענין אחר ואין צריכין לתירוצא דלקמן והיינו משום דאפשר לתרוצי כדכתבתי ודוק:

שם בתוס' בא"ד ועי"ל דר' חנינא למ"ד אדם מקנה דבר שלב"ל דוקא מסיק כו' מבואר יפה בדברי רש"ל בח"ש ובתוס' קידושין דף ס"ב ע"ב מבואר ג"כ יפה ומה שיש לדקדק שם בתוס' מבואר בתשובת בן לב דף ל"ז ע"ב וע"ד ע"ש:

שם בתוס' בד"ה ע"א ביבמה מהו כו' וממאי דהיא גופא נאמנת לומר מת בעלי להתייבם לא בעי למיפשט כו' דבר זה נ"ל דכתב מכח כ"ש דעד אחד מיהמן וכן הא דמסיק ופשיט

רב ששת תניתוה כו' ג"כ צריך לפרש במשמעות הגמרא דהא באמת לפום ריהטא לא פשיט רב ששת מידי דדילמא שאני התם דעד אחד מיהמן משום דאינו מעיד רק מי מת בתחילה אבל כבר ידוע דהבעל מת ולכך מאחר דאינו מעיד רק להתירה ליבם דאין בו מיתת ב"ד באשת אח שלא במקום מצוה נאמן אבל בע"א להעיד שמת בעלה דממיתת ב"ד הוא באמת אפשר דאינו נאמן לכך הוצרך לפרש דפשיט מכח כ"ש ודוק ואף שיש לדחות ולתלות את כל מה שכתבו התוס' בדיבור זה בענין פירושם שכתבו הם בשמעתתא מ"מ נראה בעיני פשוט שהוא ענין בפני עצמו וכמ"ש:

שם בתו' בד"ה מאי חזית כו' ואיכא לאוקמי בחזקת איסור ליבם אע"ג דחזקה זו גרועה משום דאשה דייקא ומינסבא וכמ"ש התוס' לעיל דף פ"ח ע"ב היינו משום דלא ליחייב חטאת להבא עליה כבר או דלא ליחייב מיתת ב"ד להבא עליה אח"כ אבל ודאי היא אסורה לינשא אם לא באומרת ברי לי ודוקא כשניסת למי שאומר ברי לי וכדלעיל בהדיא בגמרא דף פ"ח ע"ב וכמ"ש התוס' וזה פשוט:

שם בתוס' בד"ה כי תיבעי לך כו' דאיהי לא מיהמנא כו' הוצרכו לכתוב כן כדי לחלק למה בעי יותר ביבמה לעלמא דליכא אלא לאו בעלמא מיבמה לייבם דע"א נאמן אע"ג דאיכא כרת דאם שם דייקא אע"ג דמרחמא ליה ה"נ דייקא אע"ג דסניא ליה לכך כתבו דעיקר בעייתו הוא הואיל והיא לא מיהמנא כדאמר לקמן בסמוך דאשה שאמרה מת יבמי אינה נאמנת משא"כ ביבמה ליבם דהיא נאמנת וק"ל:

שם בתוס' בא"ד וה"ה דהוי מצי למיבעי ביבמה ליבם במת בנה ואח"כ מת בעלה דאיהי לא מיהמנא והא דבאמת שם לא מיהמנא ובמת בעלי נאמנת להתייבם היינו משום דלאפוקי מחזקת איסור אשת איש הימנוה משום עיגונא וממילא שריא ליבם משא"כ במת בני ואח"כ בעלי דכבר היא יצאה מחזקת איסור אשת איש ולא באה רק להפקיע מחזקת איסור ליבם שתהא שריא ליבם בזה לא הימנוה וכדמסקו התוס' אח"כ בדיבור זה וק"ל:

דף צד.

בגמרא לעולם תרי ותרי כו' הא דלא דחי הגמ' כן באבעיא קמייתא דרב ששת ביבמה ליבם כשפשיט ממתני' ומוקי לה בעידי הזמה דלא חשש הגמ' להאריך משום לישנא אחרינא דפשיטא להו דמיהמן אבל השתא דחו הגמ' משום דמיסתבר דלא מיהמן ע"א כי היכי דאיהי לא מיהמנא וק"ל אשיר"י ע"ש:

שם ברש"י בד"ה ואית דגרסי קמל"ן כו' ואוקימנא כר"ע בירושלמי מוקי לה כר"ע ומבואר בתוס' לעיל דף צ"ב ע"ב אבל לסוגיא דגמרא דידן אתי כרבנן כמבואר שם בתוס':

שם ברש"י בא"ד ועוד אי איהי לא מיקלקלא כו' עיין בתשובת ר"ש כהן ח"ב דף קי"ט ע"ב מ"ש ע"ז:

שם בתוס' בד"ה כי תיבעי לך יבמה לעלמא דהתם איכא למימר כו' זה דיבור אחד עם שלפניו וכן הגיה רש"ל בח"ש וזה שכתבו התוס' היינו דוקא לתירוץ השני שכתבו דלא בעי אפילו במת בנך ואח"כ מת בעליך דאיהי לא מיהמנא ואפ"ה העד נאמן א"כ מאי קמבעיא ליה ביבמה לעלמא דלמה לא יהא שם העד נאמן אע"ג דאיהי לא מיהמנא עז"א דהתם איכא למימר טפי כו' אבל לפירוש הראשון דלעיל דעיקר האיבעיא הוא דוקא היכי דאיהי לא מיהמנא ובזה תלוי הכל א"צ לחלק בין דרחמא ליה לדסניא ליה דהא בשניהם מיבעיא ליה כשהיא לא מיהמנא וק"ל וכן הא דמסיק אח"כ וא"ת מאי קמיבעיא ליה והתנן בהאשה שהלכה שהיא נאמנת לומר אותה קושיא קאי ג"כ דוקא לפירוש השני דתלוי עיקר האיבעיא בחילוק שבין אהבה לשנאה דאז ודאי נוכל לומר דקאי האיבעיא גם במת בעלה ואח"כ בנה וכמו שפירש"י באמת וע"ז מקשה בפשיטות דכשנוכל לומר כרש"י ודאי נפרש כפירושו משא"כ לפירוש הראשון של תוס' דתלוי עיקר האיבעיא היכא דאיהי לא מיהמנא דיבמה לייבם לא איבעיא ליה הואיל ואיהי מיהמנא א"כ פשיטא דיבמה לעלמא נמי לא קמיבעיא ליה היכא דאיהי מיהמנא ולא קמיבעיא ליה אלא היכא דאיהי אינה נאמנת והיינו בכגון שאמרה מת יבמי וממילא ליכא לאקשויי כלל קושיית התוס' ומיהו גם לפירוש הראשון קשה דלא פשיט מידי דפשיט ממת בעליך ואח"כ מת בנך כו' דהא בזה לא איבעיא להו כלל דשם נאמן העד מכח כ"ש דהיא נאמנת ובאתירוצן של תוס' ודאי מתורץ יפה דפשיט שפיר דהא שם העד נאמן אע"ג דליכא מיגו וליכא דייקא ואינו מכח כ"ש מדהיא נאמנת א"כ ש"מ דאמרינן דבמילתא דעבידא לגלויי לא משקר ולכך נפשט גם בעייתו אך דלפירוש השני יש להקשות גם על בעל האבעיא לכך הקשו לפירוש השני דוקא וק"ל:

שם בתו' בא"ד אבל בעד איכא למיחש שמא שכרוהו או שונא אותה או הוא עצמו חשוד כו' באשיר"י איתא שמא שכרוהו שונאיה או הוא עצמו חשוד כו' והיה נ"ל להגיה בתוס' שכרוהו מי ששונא אותה או הוא עצמו חשוד כו' ואז א"ש דכתבו או הוא עצמו חשוד דלגירסת התוס' לא אתי שפיר תיבת עצמו דהרי כבר מדבר בעד עצמו אך לא ראיתי מי שהגיה כן:

דף צד:

בתוס' בד"ה ר"ע מוסיף כו' אשת אביו ואשת אחי אביו לא בעי למינקט ר"ל אע"ג דאפשר למצא שלקחה בטעות כגון שהיה סבור שזו אינה אשת אביו אע"ג דבכל העריות אנו

מוצאין טעות כזה אפ"ה לא מצי למינקט רק אילו שנים דבשאר עריות אין שום טעם לומר להצריכה גט דהא לא שייך שם שמא יאמרו גירש או קידושי טעות משא"כ באשת אביו ואשת אחי אביו דמיתסרא מחמת קידושין דצריכה גט מזה שנשאה בטעות דשמא יאמרו קידושי תנאי היו בה לאביו ולא נתקיים התנאי ולכך לקחה זה ונמצאת אשת איש יוצאה בלא גט עז"א דלהכי לא נקט מאחר דלאחר מיתה ג"כ אסירי וא"א למצוא שישאנה אם לא ע"י שמועה בטעות שיאמרו לו שזו אינה אשת אביו וזה לא שכיחא שקר כזה לכך לא נקטו משא"כ באחות אשה ואשת אחיו שהם נישאו בשמועת שמתו האוסרן וק"ל וקצת מזה כתב רש"ל בח"ש ג"כ:

שם בתוס' בד"ה אלא נישואין כו' דהא שמואל אית ליה האי סברא ר"ל דהמקדש על תנאי ובעל דאינה צריכה גט והוא מבואר בכתובות דף ע"ב ע"ב ואית ליה אין תנאי בנישואין כו' כצ"ל וכן הגיה רש"ל בח"ש וכן מבואר לקמן ר"פ ב"ש ע"ש בתוס' שכתבו כן בהדיא כמו שכתבו כאן:

שם בתוס' בד"ה אי ר"ע כו' ה"ל למינקט חמותו דהוי חידוש טפי כו' הוצרכו לכתוב דהוי חידוש כדי שלא תיקשה מאחר דאמתניתין פריך יקשה למה לא נקט אשת אחיו ואז לא יתורץ כתירוצא דגמרא אלא ודאי דזה אינו קושיא כלל דדי לנו כדנקט עניין אחד ולא מקשה רק דהוה ליה למינקט חידושא דחמותו הוי חידוש שתשתרי דהא ר' ישמעאל פליג וס"ל דאסירא ודוק:

שם בתוס' בד"ה מאיסורא מי מיעטיה כו' מלאו וכרת עיין בח"ש מ"ש רש"ל בזה והא דכתבו דלא מיעטיה מכרת היינו משום דילפינן מאשה ובתה דכתיב ביה כרת וכ"כ הנ"י בהדיא ע"ש גבי בא על חמותו בפלוגתא דב"ש וב"ה דלקמן דף צ"ה ע"א בגמרא שיכול והלא דין הוא ומה במקום שבא על איסור קל נאסר האוסר כו' ואין להקשות דא"כ נימא חמותו יוכיח דהוי איסור חמור ואינו נאסר האוסר לב"ה לפי דברי ר' יוסי וא"כ ל"ל קרא י"ל דאי לאו דכתיב אותה ה"א דגם חמותו נלמד שתהא נאסרה מק"ו הזה ומיהו כי כתיב אותה אין לאוסרה מכח הק"ו דקרא דאותה ממעט גם חמותו דר"ל דוקא שכיבתה פוסלתה ואין שכיבת שום אשה אחרת פוסלתה וק"ל:

שם בתוס' בד"ה וזה הדין לשוגג כו' כיון דאית ליה ההוא דינא ל"ל לר' יוסי דינא דהכא כו' ר"ל בוודאי אם היה אפשר לומר עניין אחר לאסור אשתו בשכיבת אחותה אי לאו קרא אז אפשר דגם שוגג היה מיתסר אך מאחר דבלא קרא לא היה ס"ד למיסר אלא מאותו ק"ו הנזכר לעיל דהיינו מאשת איש וא"כ לא היה אפשר למיסר שוגג דהא באשת איש גופא שוגג מותרת וכמו שמוזכר בק"ו שאמר ר' יוסי וא"כ למה לו הק"ו למישרי

שוגג היה לו לר"י לחלוק על ר' יהודא בפשיטות כו' והא דלא מקשה התוס' מתחילה גם מהאי ק"ו דשוגג דל"ל דמהיכי תיתי לן דאסירא י"ל דאין הקושיא כ"כ חזקה כשמקשה אהק"ו דלית בו שום ייתורא ולכך עדיפא ליה לאקשויי מקרא דכתב לן ייתורא אך אף כשנתרץ הקרא אכתי תקשה לן אהק"ו ל"ל מאחר דלית לן שום תירוץ אחר בכתוב וק"ל ורבים שגו בדיבור זה ומ"ש נכון הוא ופשוט הוא:

שם בתוס' בד"ה עבד בה מאמר כו' השתא נקט מילתיה כמ"ד מאמר קונה מדאורייתא דאילו למ"ד מאמר קונה מדרבנן היה קשה דלא לכתוב ייתורא דקרא דודאי התורה לא הוצרכה לכתוב ייתורא להיתר כדי שלא לאוסרה מק"ו מענייינא דרבנן וק"ל ומיהו הא דאמר קונה מדאורייתא אינו ר"ל קניין גמור כמו קידושין דא"כ היינו אשת איש ואמאי קרי ליה איסור קל אלא ר"ל דקונה לדחות מהאחין מדאורייתא וק"ל:

שם בתוס' בד"ה מאי איריא כו' כלומר לא דמי לאחות אשה כו' דודאי לא מקשה על לישנא דברייתא דקתני מקום שבא על איסור כו' כמו שפירש"י דא"כ נוכל לומר דאמר לישנא דבא ללמד לאחות אשה דאירי בבא עליה לכך פירשו דעיקר הקושיא הוא דלא דמי לאחות אשה כו' דהא ודאי דבא עליה דנקט הוא לאו דוקא דה"ה נתן לה גט כו' וק"ל:

שם בתוס' בד"ה אילימא בסוטה כו' מאי איריא בבא עליה אפילו נתן לה גט כו' ר"ל דכשנתן לה גט אינה ראוייה עוד לשתות וכמ"ש התוס' לעיל דף פ"ה ע"ב ומסקו אפילו אם יחזור הבעל ויקדשנה ויכניסנה לחופה אפ"ה אינה ראוייה לשתות מאחר שגירשה מתחילה ודאי אי לא יחזור ויקדשנה פשיטא שאינה ראוייה לשתות דהתורה תלאה ההשקאה בבעל דכתיב והשקה את האשה והוצרכו לכתוב דאינה ראוייה בהשקאה אפילו אם יחזור ויקדשנה דאל"כ לא הוי מקשה מידי דשאני התם דאפשר שתחזור להיתירה להבועל כשהבעל יחזור ויקדשנה ויתן לה לשתות ותצא זכאי וק"ל:

שם בתוס' בא"ד ויש להוכיח קצת דמכי אמר איני משקה כו' כצ"ל ודלא כמו שהגיה רש"ל בח"ש הא דלא הביאו התוס' הא דאמר בסוטה בפרק ארוסה דף כ"ט ע"א דאם אמר הבעל איני משקה דאינה שותה י"ל דשם ר"ל בעוד שהבעל אינו רוצה להשקותה אין משקין אותה בע"כ אבל כשחוזר ורוצה להשקותה משקין אותה לכך הוצרכו להביא ראיה מהא דמני אומר איני משקה בהדי הנהו דמנחותיהן נשרפות וק"ל:

דף צד:

בגמ' א"ה כל שאינו פוסל כו' אין להקשות למה לא מקשה התינח כל שאינו פוסל אבל הפוסל מאי עבידתיה כמו שמקשה אח"כ די"ל דאם ר' יוסי ס"ל דאשת גיסו שריא אזי יש לפרש דהכי קאמר להו לרבנן אני סובר דאשתו ואשת גיסו שריא אך אתם החכמים

דהיינו הת"ק שסובר דאשת גיסו אסירא א"כ לדידכו גם אשתו אסירא דכל שפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו וק"ל:

שם בגמרא ר' יצחק נפחא אמר לעולם אסיפא כו' באמת כשנתרץ דפליגי בדלא כתיבא במתניתין בהדיא וכמו שמפרש ר' יצחק נפחא נוכל עוד לתרץ דפליגי דת"ק אוסר אשת גיסו בין אם בא גיסו בתחילה לבדו בין אם בא עם אשתו של זה שנשאר בכאן ואשתו לעולם שרי דת"ק לא פליג כלל ואתא ר"י לאפלוגי דאם בא גיסו בתחילה לבדו דאז אשת גיסו אסורה ובעי גט משני משום שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ואי אמרת משום אחות אשתו אמרי מתה אשתו אז גם אשתו אסירא וכשבא גיסו ואשתו של זה בבת אחת דאז לא מיתסרא אשת גיסו דליכא כאן שמא יאמרו גירש זה כו' ואז גם אשתו שריא וסברא זו מבואר ברש"י לשמואל דסובר כתירוצא דרב אמי אך אפשר לומר דר"י נפחא לא רצה לתרץ כן משום דלא ס"ל סברא כזאת שיחלוקו ת"ק ור"י כשבא גיסו ואשתו של זה בבת אחת אם אשת גיסו תתסר ולשמואל ס"ל כתירוצא דרב אמי וק"ל ואין להקשות למה לא תירץ דמתניתין איירי בארוסתו וגיסו ולכך אשתו שריא ואשת גיסו מודה דאשת גיסו נמי שריא דא"כ ת"ק לא איירי באשתו וגיסו כלל לא הל"ל לר' יוסי רק כל שפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו ודוק:

שם ברש"י בד"ה וא"נ אדר"י נפחא כו' קמ"ל כר"י דשריא הא דלא קאמר דשמואל בא לפסוק ולאשמעינן דאשתו אסירא ולא בא לפסוק כלל באשת גיסו י"ל דמאיזה טעם נאמר דאשתו תיאסר הלא אין שום טעם אלא משום דאשת גיסו אסירא ולשמואל אשת גיסו אין לאסור דאין לתלות בקידושי טעות וממילא גם באשתו דהיינו ארוסה אין לאסור ולכך הוצרך לומר דשמואל בעי לפסוק כר' יוסי בשריותא דאשת גיסו וק"ל:

שם בתוס' בד"ה אלא אמר רבא כו' אבל ק"ק לר"י דאכתי תיקשה ליה כל הני פירכי דלעיל כו' ואין לתרץ דיש לנו להחמיר כיון דהאיסור נמשך כל ימיו כמו שתירצו התוס' לפני זה דבכל הני פירכי דלעיל אנו רואין לעיל בגמרא דבאין החומרא דהאיסור נמשך כל ימיו משוי ליה להיות חמור כ"כ דהרי ביבמה לאחר פריך הרי פירכי ואע"ג דהאוסרה דהיינו יבם אינו אוסרה כל ימיו דהא יש היתר בחליצה וא"כ הל"ל דיש להחמיר באחות אשה דהאוסר אוסרה כל ימיו אלא ודאי דאותה חומרא אינה כלום נגד הני פירכי דלעיל ולכך מקשו התוס' שפיר דאכתי קשה כל הני פירכות דלעיל ודוק:

שם בתוס' בד"ה וקאמר ת"ק כו' שריא אשת גיסו כיון דלא בעי גט ר"ל דודאי מוכרחין לומר דלא בעיא גיטא דאי בעיא גט ממילא איתסרא עליה דהויא לה אחות גרושתו ומדשריא אשתו ש"מ דסובר דלא בעיא גט והיינו דהוא סובר אליבא דהאי שינוייא דר"י

נפחא דאין תנאי כלל לא בקידושין ולא בנישואין ולכך לא בעיא גט (לא בקידושין) אלא בא"א בלבד וכת"ק דברייתא דלעיל דף צ"ב ע"ב וכן פירשו התוס' לעיל בהדיא בד"ה לאו איתמר עלה וכ"כ רש"ל בח"ש מזה:

דף צו.

בגמ' מותר בראשונה וכו' ופוטרות צרותיהן זה לשון התוס' לעיל פרק הבא על יבמתו דף נ"ד ע"ב איצטריך לומר ופוטרות צרותיהן אע"ג דס"ד דמוטב שיחלוץ הצרות גזירה שלא יחלוץ לשנייה או לרביעית עכ"ל מזה משמע דפוטרות צרותיהן היינו אם יש לזה עוד נשים אחרות שאינן מן האחיות וכן מבואר ברש"ל ומלשון רש"י שבכאן לא משמע כן ע"ש:

שם בגמרא אטו כולהו לאו לאחר מיתת ראשונה הוו אהא דקתני במתניתין ואם בא על השנייה לאחר מיתת ראשונה קאי ומתרץ רב ששת כדפירש רש"י במתניתין וק"ל:

שם בגמ' איתמר נמי אמר רב יודא אמר שמואל יש לו גט ראיתי שכתב מהרר"ל על הגמרא שלו צ"ע דמאי מייתי ראיה מדאמר רב יודא אמר שמואל יש לו גט דהא ע"כ רב יודא אמר שמואל אליבא דר"מ דבסמוך קאמר דלרבנן אפילו חליצת קטן לית בהו כמו שמביאין התוס' וא"כ אכתי דילמא ברייתא דלעיל דקתני דבן ט' פוסל בדבר אחד דאתיא כרבנן כמו שמכריחין התוס' לית להו שיהא מאמר פוסל אפילו בתחילה ונראה דיש להגיה בגמרא וכן אמר רב תחליפא דאמר שמואל ג"כ דיש לו מאמר והיינו ע"כ אליבא (דר"מ דאי אליבא דרבנן) דרבנן דאי אליבא דר"מ הא כיון דכבר אמר שמואל דיש לו גט כ"ש דיש לו מאמר וכמ"ש התוס' אלא ע"כ אליבא דרבנן קאמר וא"כ מייתי שפיר ראיה מיניה והוצרך להביא דברי רב יודא אמר שמואל דיש לו גט דמכח זה מוכח דהא דאמר דיש לו מאמר אמר אליבא דרבנן דאי אליבא דחד תנא אמר שמואל כיון דאמר דיש לו גט כ"ש מאמר וסברא זאת מבוארת בהדיא באשיר"י גם נדפס שם אמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל יש לו מאמר ע"ש ובעיני נראה לתרץ אף שלא נגיה כלום והיינו דהוצרך להביא איתמר נמי כדי שלא תיקשה מהיכי תיתי לומר דלרבנן מאמר מהני אלא אדרבה מדנקט עשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול ולא נקט ביאתו כמאמרו ש"מ דלא מהני ולזה מביא ראיה דשמואל אמר אליבא דר"מ דיש לו גט הלא יש להקשות איך אפשר דיש לו גט למה נקט עשו חליצת בן תשע כגט בגדול ה"ל למיתני כגיטו וכמו שמקשה בגמ' אלא ודאי דצריכין לתרץ אית ליה וזוטר וכמו שמתרץ בגמ' באמת א"כ ממילא נמי לרבנן נאמר דיש לו מאמר וזוטר וסברא זו ג"כ מבוארת שם ברא"ש ע"ש וע"ז מביא שפיר תניא נמי הכי דיש לו גט ויש לו מאמר דברי ר"מ דמאחר דחזינן לר"מ

דסובר דיש לו גט ואפ"ה קתני כגט בגדול וממילא נאמר נמי לרבנן דיש לו מאמר ואפ"ה תנן כמאמר בגדול וכמ"ש ולפי תירוץ של מהרר"ל מוכרחין לומר דהאי תנ"ה קאי לדברי שמואל דאמר דיש לו גט וזה דוחק ודוחק שם בגמ' וסבר ר"מ יש לו גט והתניא הא דלא הקשה לרבנן וסברי רבנן דיש לו מאמר דאם איתא ה"ל למיתני עשו ביאתו כמאמרו י"ל דלרבנן נוכל לתרץ דלא תני כמאמרו משום דמאמר אינו פוסל אלא מתחילה וביאתו פוסל בתחלה וסוף וכמו שמוזכר סברא זאת גם בהרא"ש בתירוץ קושיא זו אבל לר"מ אין לתרץ דגיטו פוסל בתחלה דוקא דלא מצינו בשום מקום שיהא חילוק בגט בין תחלה וסוף גם דלא מצינו לר"מ שיהא חילוק בין תחלה לסוף משא"כ לרבנן דמבואר להדיא דיש חילוק במאמר בין תחלה לסוף ודוק:

שם בתוס' בד"ה ר' מאיר אומר וכו' אלא במתניתין ר"פ מצות חליצה פליגי כו' ר"ל מאחר דא"א לומר דסברי תרוייהו כרבנן או כר"מ א"כ במאי פליגי דא"ל דר"א סבר כרבנן ושמואל סבר כר"מ דא"כ יקשה לימא כתנאי ומוכרחין לומר דפליגי בפירושא דמתניתין דמצות חליצה שהביאו התוס' לעיל דשמואל מפרש דהא דקתני במתניתין דהחולצת מן הקטן דחליצתה פסולה ר"ל פסולה ופוסלת וממילא אתיא דוקא כר"מ ור"א מפרש דר"ל פסולה דאינה כלום וכאילו לא חלצו לה כלל וממילא אתיא כרבנן ובזה פליגי וק"ל:

דף צו:

בגמ' דאיכא למיגזר משום צרה רצה לומר דלכך אסירא בעלת מאמר משום דאיכא צרה בהדה ואיכא למיגזר דילמא חליץ והדר מייבם כדלעיל בפרק ד' אחין דף ל"א ודף ל"ב ומסיק אלא אפילו היכא דליכא צרה דהא הכא ליכא צרה כו' לפי שגזרינן אטו שני מתים דהוי בעלמא מדאורייתא וכן מבואר להדיא בתוספות בדף ל"ב ע"א שכן דעת הגמרא דהכא ופירוש אשת שני מתים הוא מבואר בהמגרש דף פ"ב ע"א דהיינו שקידשה ראובן חוץ משמעון ובא שמעון וקידשה סתם כתבתי מזה לעיל בתוספות דף י' ע"א: שם בגמ' תנינא להא דתני רבנן כו' ר"ל תניניא במתניתין להא דתנו רבנן בברייתא וש"מ דההוא ברייתא עיקר הוא כן פירש"י בב"ק דף י"ד ע"ב: שם בגמרא הך תנא דארבעה אחין גזר משום צרה כו' ולא גזר משום צרה כו' פירשו התוס' לעיל דף ל"ב ע"א דה"ק דתנא דד' אחין גזר כו' ולא גזר משום צרה דלכך אסורה בעלת מאמר משום דאיכא צרה בהדה ומשום דילמא חליץ והדר מייבם כדלעיל ומיהו כי ליכא צרה בהדה נמי מיתסרא אטו היכא דאיכא צרה כדקאמר רבא לעיל בהדיא והאי תנא דהכא לא גזר משום צרה פירש הא דקאסר לבעלת ביאת בן תשע לייבומי לאו משום צרה אלא משום אשת שני מתים

דהוי בעלמא מדאורייתא ודוקא בדידה גזרו אבל בצרתה לא דלא רצו להחמיר גם בצרתה אטו שני מתים וריב"ן רצה לפרש פירוש אחר בעניינא דשמעתין ודחו התוס' פירושו עיין עליו:

שם בגמ' עול לגביה רב אמי ורב אסי א"ל לא כך היה המעשה כו' והביאו לו ראיה שמחמת גודל רגזנותן נחרב הבית הכנסת ונעשה בית ע"ז וממילא אין לקצוף ובזה רצו לסלק את רוגזו והוא קצף יותר דשאני התם דלא היה לקצוף כל אחד על חבירו כ"כ עד שמחמת רגזנותו יקרע הס"ת משום דהיו חבירים זה לזה אבל הרב לתלמיד יש לו לקצוף עליו מאוד כשיעשה דבר נגדו וק"ל:

שם ברש"י בד"ה בן תשע שנים ויום אחד שבא כו' שבמאמר זה לא יצתה כו' ר"ל בביאת קטן דהוי כמאמר בגדול וכ"כ רש"ל בח"ש:

שם ברש"י בד"ה ר"ש אומר מייבם לאיזה שירצה דלית ליה זיקת שני יבמין כו' עיין במ"ש רש"ל בח"ש ודברים פשוטים הם:

שם בתוס' בד"ה אגורה באהלך עולמים כו' כשנשמתו כו' נראה פשוט דקשיא להו איך הוא בשני עולמות כששפתותיו דובבות בקבר הלא אינו אלא עולם אחד דהיינו בעולם הזה לכך פירשו דר"ל הנשמה הוא בעולם הבא וק"ל:

דף צז.

בגמ' יביאו ראיה שהוא בן כ' כו' ר"ל אם מצרכינן את היבמה לחלוץ או לייבם יביאו קרובי היבמה ראיה שהוא בן עשרים ודאי דפטור בלא חליצה וייבום רש"י לעיל פרק הערל דף פ' ע"א: שם ברש"י בד"ה כי אתי כו' למיבדק אי משום קטנות אי משום סריסות האי בדיקה דהכא ע"כ היה בעניין שערות כדאמר להו רבא זמנין דנתרו כו' לכך צריכין לפרש דאתי למיבדק אי משום קטנות אי משום סריסות דכשיהי' לו שערות הוי גדול ולא סריס ועיין רש"ל בח"ש מ"ש בזה שדחה דעת הטועים דהבדיקה קאי אסימני סריס עיי"ש בעניין זה:

סליק פרק האשה רבה

פרק אחד עשר נושאין על האנוסה

שם **בגמ'** עריות שאר כתיב כו' רצה לומר בפרשה של עריות כתיב שאר ולישנא דשאר לא שייך אלא בנישואין וזה דכתיב שאר היינו בפסוק ערות אשה ובתה לא תגלה דסיים בה שארה הנה כו' ולכך קאי דוקא האי קרא בנישואין וק"ל:

שם בגמ' ורבנן אי הוה סמיך ליה כדקאמרת השתא דלא סמיך ליה כו' לא סמיך ליה דכתיב לא יקח איש את אשת אביו בנתיים והיינו דלא יקח איש את אשת אביו מפסיק בין פרשת אונס לפסוק לא יגלה רש"י ותוספות לעיל פ"ק דף ד' ע"א: שם בתוס' בד"ה נושאין על האנוסה איידי דתנא כו' נראה דקשיא להו דה"ל לשנות פרקי דהאשה זה אחר זה והיינו פרקי דהאשה דלקמן מאחר דהוכרח למיתני פרק האשה דלעיל וכמ"ש לעיל ר"פ האשה וק"ל:

שם בתוס' בד"ה עריות שאר כתיב בהו וא"ת כיון כו' האי קושיא אף על גב דאינו תלוי בתירוץ הזה שבגמרא דגם אגופא דברייתא הוי מצי להקשות מ"מ כיון דתירוץ קושיא זאת תלוי דוקא בתירוצא שבגמרא הקשו זאת כאן והוי כאילו אמרו ולפי תירוצא זאת שבגמרא אתי שפיר דלא תיקשה כיון דאיסור כו' ודוק ואף שיש לתלות הקושיא הזאת בתירוצא דגמרא מה שכתבתי נ"ל נכון:

דף צז:

ברש"י בד"ה והוליד ממנה בן וקא"ל כו' אנא ואמך אחי מן אב אחד היינו ר"ל אפילו מן האב משא"כ בתר הכי אנא ואביך אחי דאינו אלא מן האם משא"כ הא דהכא כמ"ש דהן אחי גם מן האב אבל ודאי דאנא ואמך אחי היינו מאב ומאם וק"ל:

שם ברש"י בד"ה אלא אי אמרת כו' אע"ג דכשתי אימהות דמו שרי לעלמא ולגבי יבמה לשוק לא איכפת לן כו' כל זה עניין אחד הוא ובאמת דלא הוי צריך לאסוקי את זה דלגבי יבמה לשוק לא איכפת לן כו' דהא אדרבה אין שום חידוש במה שהן ררתי אימהות אפ"ה הן מותרות לעלמא דהא היא נותר הן כשתי אימהות דא"כ אינן אחין כלל ופשיטא דשריין לעלמא אך האמת קאמר דלעניין יבמה לשוק לא איכפת לן אם בני אם אחת הן או לאו וק"ל:

שם בתוס' בד"ה אח הוא ברי הוא כל אילו המשלים לא כו' אלא לתשובת המינין התוס' מציינין במשל השני דאילו במשל הראשון בוודאי איצטריך להשמיענו דלא כר' יודא ומ"ש התוס' דזה נכתב לתשובת המינים היינו שידע להשיב למינים באם יבואו לשאול שאלות כאלה לחכמים דאילו לא נכתבו וישאלו כאלה ליהודים ולא ידעו להשיב עליהם אז יאמרו שהיהודים המה ככסילים שאינם יודעין להשיב בדברי חידות ורמזים כלל לכך נכתבו בגמרא וכן כתב רש"ל בח"ש וכתוב קצת בעניין אחר ע"ש:

שם בתוס' בד"ה והשני הורתו וכו' וליכא למימר דלישמעינן רבותא טפי כו' דהתם יכול להיות דשרי אבל כששניהם הורתן ולידתן שלא בקדושה אז ודאי דאסירי ופשיטא הוא דאז אינן דומין כלל לשתי אימהות אלא אפילו אם היה אחד מהן הורתו שלא בקדושה

והשני היתה גם הורתו בקדושה אפ"ה אסירי דאע"ג דדומין קצת לשתי אימהות מאחר דהורתן לא היתה בשוה מ"מ הואיל ולידתן היתה בשניהם בשוה בקדושה דומין כאם אחד ואסירי וק"ל:

דף צח.

בגמרא דכתיב בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם כצ"ל ומזה דייק דרחמנא אפקריה לזרעיה וע"ז מציין רש"י כאן זרמתם זרע כו' וק"ל ומ"ש אח"כ ת"ש דאמר ר' יוסי כו' הוא קאי אדלעיל אדברי רב ששת דאסיר ואין להקשות כאן בעניין זה איך מקשה מתחלה ודייק דאסורים ועכשיו דייק דמותרים די"ל דהמקשן היה סובר דמתניתין דלעיל דמדוקדק דאסירי היינו דוקא בשהן מאם אחת וכאן דמדוקדק דשריא היינו בשהן מאם אחת ומאב אחד דמ"ש בברייתא אשת אחיו מאמו היינו דהוא אחיו גם מאמו לאפוקי מן האב לחודיה ולעיל דמקשה על רב אחא היינו לאיכא דאמרי דרב אחא שרי אפילו במן האם לחודיה ודוק:

שם בגמ' משום דקאמר הרי אשה ושבעה בניה ר"ל שהביא עדות וראיה דמילתא דעבידא לגלויי הוא ומ"ש רש"י ראיה של קודם לכן הביא אינו תלוי במה שהמעשה היה קודם לכן רק תלוי במה שהביא ראיה לדבריו ורש"י האמת קאמר דמשמעות הלשון משמע שאותו מעשה נעשה קודם לכן ודוק:

שם בגמ' אם קודם מעשה אמר שומעין לו עיין בכתבי לעיל בפרק הערל דף ע"ו ע"א במה שכתבתי בזה:

שם ברש"י בד"ה דהא שני אחים כו' ומסיפא יליף טעמא כו' ר"ל מהא דקאמר בסיפא דברייתא היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין כו' דאי דאי מרישא דאיירי בלידתן שלא בקדושה לא מצי יליף כו' ודוק:

שם בתוס' בד"ה על עיסקי נינוה תימא אמאי איצטריך למיכתב כו' הא דלא הקשה כן על לשון הברייתא גופא י"ל דאז היינו יכולין לתרץ דבא למעט שלא תפרש הפסוק הזה אשר דיבר ביד עבדו יונה בן אמיתי כפשוטו רק תפרשהו כמו שמפרש רב נחמן בר יצחק אבל לדברי רבינא קשיא וק"ל:

שם בתוס' בד"ה נשא אחותו מן האם כו' וריב"א פירש דלהכי נקט הורתו שלא בקדושה כו' התוס' באו לתרץ עוד תירוץ אחר למה נקט הכא לידתו בקדושה ולא נקט הכא לידתו שלא בקדושה ומביא דברי ריב"א שכתב לפי סוגייתו תירוץ על הא דנקט הורתו שלא בקדושה ולא נקט הורתו בקדושה ולפי אותו תירוץ יתורץ הא דלעיל דלהכי נקט לידתו בקדושה דלא שייך כ"כ שמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה מאחר שלא

ראה עצמו שעה אחת בגיות וכדלקמן בתוס' ואפ"ה אסור בה דגם בזה שייך שמא יאמרו מאחר דהורתו שלא בקדושה ומכ"ש אולי היתה שלא בקדושה גם לידתו דהיה אסור בה מטעם שמא יאמרו כו' ודוק ומסקו התוס' א"נ משום הכי נקט הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה כו' ור"ל דלעולם נאמר דטעם האיסור משום איחלופי כדלעיל והוצרך למינקט לידתו בקדושה דאילו היה גם לידתו שלא בקדושה אז היה מותר באחותו שנולדה אחריו בקדושה מאחר דדומין ממש לשתי אימהות וכדלעיל בתוס' בדף שלפני זה בד"ה והשני הורתו וכו' ובגמרא בברייתא דהכא רוצה לאשמעינן דאסור גם בנולדה אחריו בקדושה ולפי"ז נמי מתורץ דלא מצי למינקט הורתו ולידתו בקדושה דא"כ היה מותר באחותו שנולדה בגיות דאז לא שייך לדמותו לאם אחת רק דומה ממש לשתי אימהות וכדכתבתי ולכך הוצרך למינקט הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה מלבד טעמא דרישא שמפרש דאז לא היה שייך טעם שמא יאמרו כו' ודוק ורש"ל בח"ש כתב בהאי תירוצא דא"נ דרך אחר וטרח לפרשו בעניין אחר שיכוון לדעת התוס' שבסנהדרין פרק ד' מיתות דף נ"ג ע"ב ואני אומר בפשוטו דהתוס' שבכאן אינם מכוונים בתירוץ זה לתירוצם דהתם ובוודאי שתרוצם של שם עולה יפה אך שבכאן אינם מתרצים כן אך כמו שכתבתי את פירושי כנ"ל לפי משמעות הלשון ודלא כמ"ש רש"ל בח"ש:

שם בתוס' בא"ד דהא שמעינן לרבי מאיר דהכא כו' בסמוך לו מאביו כו' ר"ל ואם כן יקשה דברי ר' מאיר אהדדי דהכא לא אסר אחותו מן האב ובירושלמי וכמו כן בבראשית רבה כתבו בשמו דס"ל דגם באחותו מן האב אסור אלא ודאי דצריכין לחלק ולומר דהא דאוסר בירושלמי הינו בשגם לידתו שלא בקדושה והא דהכא בברייתא היינו בלידתו בקדושה וכמו שכתבו התוס' כבר וע"ז מסיק ומיהו נראה לר"י דבאמת הך ברייתא פליגא אירושלמי כו' ולא נחלק כמו שחילק הר"ר חיים דלעיל ודייק דהא בלא"ה פליגי אהדדי דהא משמע דכ"ע מוקי הכא כו' ואח"כ מסקו ודייקו דגם בלידתו בקדושה שייך שפיר שמא יאמרו כו' וא"כ אם נאמר דמן האב אסור מטעם שמא יאמרו היכא דהוי לידתו שלא בקדושה א"כ גם בלידתו בקדושה דשייך בה שמא יאמרו הוה אסור אלא ודאי דבקורבה דאב לא שייך בו שמא יאמרו כלל דיודעין שפיר דאין אבות לגוי דסתם גויה זונה היא ודוק:

דף צח:

בגמ' התם קאי והכי קאמר כו' ר"ל אהתם קאי ארישא ולא למאי דסמיך והכי קאמר הך דאמור רבנן יקיים כו' ור"ל דקאי אדלעיל וק"ל:

שם בתוס' בד"ה מותר באשת אחיו כו' ועוד דאשת אחיו בי אחיו לא שכיחא כו' ר"ל ומאחר דלא שכיחא בי אחיו לכך לא גזרינן דילמא אתי לאיחלופי בישראל וישראל יעשו כן גם כן דלא חיישינן להכי מאחר דליכא קירוב הדעת באשת אחיו לא חיישינן שישא אותה משא"כ באמה ובתה דשכיחי אהדדי וק"ל:

דף צט

בגמרא זה מוכר את אביו כו' אע"ג דהכל נותן לו במתנה וגם אביו בכלל כל נכסי הוא וא"כ למה יתן לאמו כתובתה מדמי מכירת אביו כבר כתבו התוס' דזה איירי במתנת ש"מ דאשה גובה ממנו את כתובתה ע"ש וק"ל:

שם ברש"י בד"ה יש חולץ לאחותו כו' הפוטרות צרותיהן ר"ל וממילא כ"ש שהן עצמן פטורות ואפילו הכי מצינו שחולץ לה מספק וק"ל:

שם ברש"י הכי גרסינן לאחותו מספק כו' לישנא אחרינא ובאו אחיהם שלא מאותה האם ונשאום אחיו של ראובן כו' רצה לומר כגון שיש כאן יעקב ואשתו לאה ויש כאן כלב ואשתו מחלה וליעקב יש לו בן מאשה אחרת ושמו ראובן ולכלב יש לו בן מאשה אחרת ושמו יחצאל ויש לו ליעקב בן מלאה ושמו שמעון ולכלב יש לו בן ממחלה ושמו חצרון ואח"כ ילדו מחלה ולאה שתי בנות במחבא ונתערבו והם נולדו מאנשים אחרים שנישאו שתיהן להם אחרי מות בעליהן והלך ראובן ויחצאל ונשאו לשתי הבנות שנתערבו ולהן מותרות ומתו ראובן ויחצאל וא"כ ממילא שמעון חולץ לאשת ראובן והיא אחותו מספק וק"ל:

שם בתוס' בד"ה כתב כל נכסיו כו' אבל מיתמי אפילו ר"מ מודה דלא מישתעבדו וכאן בגמרא לא הוי מיתמי דלא היה כאן רק מקבל מתנה הזה לבדו:

דף צט:

בגמ' תנן כמ"ד אין חולקין תרומה כו' אין זה קושיא רק סיומא דמילתא הוא דלפי התירוץ הזה שנגיה חלק כאחד ממילא תנן במתניתין כמאן דאמר אין חולקין כו' וק"ל:

שם ברש"י בד"ה חלק אחד ס"ד חלק אחד משמע כו' צריכין לומר דגירסת רש"י בגמרא היה חלק אחד ס"ד אימא כו' וכמו שמציין רש"י אבל גירסת התוס' הוא כגירסא שלפנינו בגמרא חלק אחד פשיטא אימא וכו' וק"ל:

שם בתוס' בד"ה ואלו הן כו' וקטן היודע לישא את כפיו עולה עם הגדול כו' באו לתרץ לפי פירושם שבקטן ממש איירי בלולב הגזול וממילא דבקטן ממש היודע לישא את כפיו אז הוא נושא את כפיו מדתלה בו חילוק תרומה ובמגילה דף כ"ד ע"א קתני בהדיא דקטן אינו נושא את כפיו ע"ז תירצו דבלולב הגזול איירי שעולה עם הגדולים כו' ואח"כ מסקו

ולישא בקביעות עד שיתמלא זקנו היינו משום דבחולין דף כ"ד ע"א קתני בהדיא דאינו נושא את כפיו עד שיתמלא זקנו ע"ז אמרו דלישא בקביעות אינו רשאי עד שיתמלא זקנו אבל באקראי בעלמא נושא את כפיו אפילו ביחיד כשהביא רק שתי שערות וכל זה מבואר להדיא בתוס' במגילה דף כ"ד ע"א ע"ש וגם בסוכה דף מ"ג ע"א ע"ב דברו בזה התוס' ובחולין דף כ"ד ע"ב ובשניהם אינו מבואר כ"כ כמו במגילה ע"ש:

דף ק.

ברש"י בד"ה מעשר עני אינו מתחלק כו' כדכתיב לגר ליתום ולאלמנה כו' דדייק מסיפא דקרא דכתיב ואכלו בשעריך ושבעו א"כ ממילא מתחלק בעיר ומסיק אח"כ ועוד משום כו' כלומר ועוד נוכל לומר דאף בלא קרא מצינו למימר מילתא בטעמא שלא יתחלק בגורן אלא בבית משום דלא ליכספו עניים וק"ל:

שם ברש"י בד"ה ואל המזבח לא יעלו כו' וחכמים אומרים תעובר צורתן כו' ז"ל רש"ל פירוש לעשותו נותר ואז דינו בשריפה עכ"ל:

דף ק:

בגמ' היו לו אחים מן הראשון ואחים מן השני שלא מאותה האם כו' הוצרך לומר שלא מאותה האם דאילו היו מאותה האם לא היו רשאין לייבם דילמא אינו אחיו מאביו רק אחיו מאמו ואסור בה וק"ל:

שם בתוס' בד"ה היו לו אחין כו' פירוש ומתו כולן כו' דא"ל שלא היה לו רק אח אחד מן הראשון ואח אחד מן השני דהא קתני היו לו אחים מן הראשון דהוא לשון רבים משמע שהיה לו יותר מאחד וק"ל ודייק דלא נשאר אלא הוא דאם היה כאן עוד אח אחד מן הראשון אז אותו אח היה צריך לחלוץ לה כדי שלא יהא יבמה לשוק וא"כ שוב לא היה רשאי האי ספק לייבמה מאחר שכבר חלצה דכיון שנדחית בחליצה קיימא עליו באיסור אשת אח וזה פשוט:

דף קא.

בתוס' בד"ה הכה את זה כו' ולא חש למיתני בעניין אחר כאן דר' יודא פליג כו', ר"ל דכאן לא שייך לאקשויי דה"ל למיתני בלשון המשמיענו הסברא הפשוטה במשמעות אבל כאן מאחר דר' יודא פליג בחדא ממילא ידעינן שפיר דבבת אחת עדיף מבזה אחר זה מדר' יודא מחייב בבת אחת ופוטר בזה אחר זה ודוק וכ"כ רש"ל בח"ש קצת מזה:

שם בתוס' בד"ה ואם היו שניהם כו' תימא אמאי לא פריך חלק אחד פשיטא ר"ל כדפריך לעיל בגמרא דף צ"ט ע"ב דכאן א"א לתרץ דפירושו חלק כאחד דהא בכאן אינו אלא אחד ולכך ה"ל לאקשויי כאן פשיטא ומיהו לרש"י דגרס לעיל חלק אחד ס"ד בכאן ל"ק

כלל אותה קושיא אך שתוס' מקשין לפי גירסתם שגרסו לעיל חלק אחד פשיטא וכמ"ש לעיל וק"ל:

סליק פרק נושאין על האנוסה

פרק שנים עשר מצות חליצה

שם **בגמ'** ומאחר דאפילו שלשה הדיוטות דיינים ל"ל לעניין מה נקראים דיינים מאחר דאפילו שלשתן הדיוטות דאם הם הדיוטות אינן נקראין דיינין ע"ז מסיק דלכך נקראין דיינים שצריכין להקרות כעין דיינים וק"ל:

שם ברש"י בד"ה זקני כו' דכיון דכתיב הזקנים אהנך דלעיל קאי משא"כ הזקנים הראשון דכתיב ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים דהוא כתוב לפני זקני עירו ולכך לא מצינו לפרש בעניין אחר רק שרומז על שני האנשים וק"ל:

שם בתוס' בד"ה הא קמ"ל דבעינן שלשה כו' וכי לא עשו בטוב יוכלו לשאול לבקיאים כלומר דהשלשה יוכלו לשאול לדיינים הבקיאים אם החליצה שעשו בה כך וכך אם כשרה היא ואם לא נעשית כהוגן יחזרו ויחלצו ואין לחוש דילמא לא ישאלו דמסתמא מאחר שהם עם הארץ ישאלו לבקיאים אם עשו כהוגן אבל בקריאה אם אינם יודעין להקרות א"כ קוראין פעם כך ופעם כך וא"כ ממילא אינם יכולים לישאל לומר כך הקרינו להם דיכול להיות שלא הקרו להם כמו ששואלין עכשיו ולכך צריכין שיהיו בקיאים בקריאה ואע"ג דמבואר לקמן דקריאה לא מעכבא היינו כשאינן קוראין כלל אבל אם קוראים ואינם קוראין כהוגן מיגרע גרע דאפשר דמשמעות קריאתם יהיה שחפץ לייבם ולקחתה וכדמשמע בסוף פירקין ודוק:

שם בתוס' בד"ה ואין ב"ד שקול כו' דהא איכא פלוגתא במתניתין ר"ל ויש לספק בהו הלכה כמאן ולכך צריכין תמיד ג' להכרעה וק"ל:

שם בתוס' בא"ד ועי"ל דבכל דוכתין בעינן ראוי לב"ד ואין ב"ד שקול רש"ל בח"ש הגיה דבכל דוכתין דבעינן ראוי לב"ד אין ב"ד שקול ופירוש כל היכא דילפינן מקרא דבעינן שנים א"כ ש"מ דבעינן ב"ד דתרי נמי הוו ב"ד כדאיתא בסנהדרין אינו שאינו נקרא ב"ד שקול עכ"ל רש"ל ודבריו תמוהים בעיני דשמואל הוא דקאמר דתרי הוו ב"ד אבל אנן קיי"ל דאינו נקרא ב"ד בפחות משלשה או יחיד מומחה כמבואר בטור חה"מ סימן ג' גם בסימן ל"ט כתב בפשיטות דאין טועין כלל לומר דשנים נקראו ב"ד והכא ה"פ דהתוס' קאמרי מכח סברא דכל מה שאנו עושין מעשה במצוה בעינן שיהי' ראוי לקרותו ב"ד וממילא אם הוא דבר שנעשה ביחיד ראוי לקרותו ב"ד דגם יחיד מומחה נקרא ב"ד

משא"כ שנים דאינן נקראין ב"ד כלל לפי שאין ב"ד שקול והואיל וכן הוא א"כ גבי פר דנלמד מקרא דבעינן שנים ממילא בעינן שלשה כדי שיהי' ראוי לקרותו בשם ב"ד דבעינן שיהיו ראויין לב"ד אע"ג דלא בעינן שם ב"ד ודוק:

דף קא:

בגמרא שנאמר כולך יפה רעיתי ומום אין בך כו' זה לא היה כתוב לפני רש"י ולכך כתב רש"י סוף עמוד שלפני זה דבסנהדרין יליף מהאי קרא כולך יפה רעיתי וק"ל ולפני התוס' היה כתוב כמו שמציינין כאן:

שם בגמ' אלא מעתה וקראו שנים כו' קאי אדלעיל אגופא דברייתא וק"ל:

שם בתוס' בד"ה יפה רעיתי כו' אבל מוהתייצבו שם עמך בדומין לך כו' הנה התוס' לא הביאו כאן אותו קרא שדרשו ממנו פסול יוחסין ליפסל דבסנהדרין דף ל"ו ע"ב הא דתני רב יוסף כשם שב"ד מנוקין בצדק כו' ומסיק דמהא דכתיב והתיצבו שם עמך בדומין לך ליכא למידרש מיניה למעט פסול יוחסין משום דדילמא התם דוקא משום שכינה ומסיק דנדרש מהא דכתיב ונשאו אתך בדומין לך ליהוי ועל אותו קרא דונשאו אתך כתבו התוס' התם דליכא למעט מאותו קרא בעל מום דמשה לאו בעל מום הוה ותירצו משום דלא הוה מיסתבר למידרש אתך להכי אי לאו משום דכתיב קרא דמום אין בך ור"ל דמאחר דבאותו קרא לא נזכר שום עבודה א"כ לא שייך למיפסליה משום מום דידי' ולכך לא הוי דרשינן מיניה רק פסול יוחסין ולהכי צריכין קרא דכולך יפה רעיתי וגומר למעט ולפסול גם מום ממש ודוק והתוס' שבכאן לא דייקו להביא הקרא דאתך דקאי לפי המסקנא רק מביאין מה שנזכר שם מתחלה אף שאינו עולה לפי המסקנא וק"ל:

שם בתוס' בד"ה ב"ד מנוקין כו' וחדא לאתויי ממזר אמתניתין דהכל כשירין לדון דיני ממונות לא מצי למימר כו' כצ"ל ומן התימא בעיני דהאלוף מוהר"ר שכנא לא הגיהו וגם רש"ל בח"ש לא הגיה כלום ובפשוטו נראה דיש להגיה כך דע"ז קאי שם הא דקאמר לאתויי גר או ממזר ולפי מה שהגהתי מביא שפיר ראיה מסיפא דקאי בדיני נפשות ומזכיר שם כשרות דדיני נפשות דוקא ביוחסין משא"כ בדיני ממונות דלא בעינן מיוחסין משא"כ בשלא נגיה לא שייך לומר להביא ראיה מסיפא מאחר דמסיפא מדבר מתחלה וק"ל:

שם בתוס' בד"ה מונקרא שמו נפקא כו' ואומר רבי דהתם דרשינן מדסמכיה לבישראל כו' אע"ג דבגמרא דקידושין משמע בהדיא דמייתורא דבישראל קא דריש י"ל דלמאי דמסיק שם דהא דרבי טרפון נלמד מונקרא שמו והיינו מכח סמיכות וכמו שמפרשים התוס' ממילא נמי ליכא לאקשויי דצריכין בישראל לישראל כל דהו דנוכל לומר דדרשא

דהתם נלמד ג"כ מסמיכות וכמו שמסיק התוס' כאן וסמיכות דהכא נדרש דאי לא אתא רק לדרוש דכיון שחלץ לה נעל הותרה לכל ישראל הוה לה להתורה ליכתוב ויקראו שמו בית חלוץ הנעל בישראל דאז הוי משמע ממנו דרשא דהתם מדכתב בישראל אחר ונקרא ולפני בית חלוץ הנעל ש"מ דמידרש לתרוייהו ודוק:

שם בתוס' בד"ה הדר ביה כו' כיון דלא ממעטינן מלעיני כו' ר"ל ודאי אילו לא היה הדר ביה ר' יודא היה אפשר לומר דטעמיה מדכתיב לעיני ודריש ליה למעוטי סומין וא"כ ראוי לנו להחמיר ולפוסלה לכתחילה לכך מציין כאן דקאמר דהדר ביה ר' יודא וק"ל:

שם בתוס' בד"ה מרענא שטרא אפומיה כו' והא דא"ל רבא לרב פפא בהכותב כו' עיין במ"ש רש"ל בח"ש בזה ודבריו מבוארין בגמרא דהכותב דף פ"ה ע"א:

דף קב.

בגמרא במנעל או בסנדל זה לשון השאלה ששאל ר' יוסי להזקן אם ראה שחלץ ר"י בן בתירא במנעל או בסנדל וק"ל:

שם בגמ' וערקתא מעל דמעל והתורה אמרה מעל ולא מעל דמעל ור"ל דהתורה ציותה לנו שתהא חולצת הנעל דוקא מעל רגלו ולא יהיה שם כלל חליצת מעל דמעל אף אם לצאת לחלוץ שתיהן ע"ז מסיק ואמר א"כ אפילו בדיעבד נמי לא יהא חליצה כיון דערקתא הוי כמו מעל דמעל וק"ל:

שם ברש"י בד"ה התיר רצועות מנעל שלא התירוהו היא כצ"ל גם בגמרא צריך להיות התיר רצועות כו' ומשום הכי הוצרך רש"י לומר דלאו דוקא שיהא תלוי הפסול במה שהבעל התירו רק שתלוי במה שלא התירוהו היא ורש"ל בח"ש הגיה הותרו רצועות כו' כמו שבדפוס בגמרא וכמ"ש נראה דלדברי רש"ל בח"ש לא הוצרך רש"י לפרש מיד וק"ל נ"ל:

שם ברש"י בד"ה דחיס נסמך לשון דיחוס כו' כצ"ל וכן הגיה רש"ל בח"ש והוא מלשון צריך למידחסיה אארעא דלקמן דף ק"ג ע"א: שם בתוס' בד"ה מרענא שטרא אפומיה וכו' וכה"ג מיירי הכא ר"ל דנתן לו נאמנות כנזכר ואפ"ה יכול להשביעו וק"ל:

שם בתוס' בד"ה לענין חליצה כו' הקשה ר"י בפרק נערה כו' רש"ל בח"ש האריך לבאר דברי התוס' הללו וכל מה שכתב בביאורם מבואר הכל להדיא ככתבו וכלשונו בתוס' בכתובות בפרק נערה דף מ"ד ריש ע"ב ע"ש:

שם בתוס' בד"ה ועל שולחני הוא תדיר בירושלמי גרס שולחני הייתי בעירי כו' ר"ל דקשיא להתוס' דלגירסתינו יהיה דבר מגונה דשנאמר על ר"י בן בתירא שהיה אוכל תמיד על שלחן אחרים וא"כ היה ח"ו מן כת המרבים סעודות בכל מקום לזה מביא

גירסת הירושלמי שהיה הזקן אומר שהיה שולחני בעירו והיה רגיל על שלחנו להחליף מטבעות הצריכים לו וק"ל:

דף קב:

בגמ' דנפק בחמשא זוזי מוקי כו' האי זוזי לשון זוגי וכ"כ רש"ל בח"ש עיי"ש שמביא ראיה לדבריו:

שם בגמ' נעל נעל ריבה ר"ל דכתב רחמנא מתחלה וחלצה נעלו ואח"כ כתיב חלוץ הנעל כן משמע להדיא מדברי התוס' בדף שאחר זה ריש ע"ב ועיין שם מה שמקשין על זה:

שם בגמרא ההוא קרקא מיקרי עיין מ"ש הנ"י בזה:

שם ברש"י בד"ה מידי אחריני עור בהמה אחרת ואח"כ מציין בדיבור בפני עצמו והוא סנדל כן נראה לכאורה להגיה דלשון או סנדל דקאמר ודאי אינו נוח לי וגם הוא מיותר וכשנגיה אז נאמר דמציין מילת הוא של עור בבעיא דרב אליעזר ודוק:

שם ברש"י בד"ה והכתיב יחלץ עני כו' והכי קאמר בשכר עניו שכיפר לו בחייו רצה לומר בשכר זה שהיה לו העניות בחייו והוא כיפר לו עונותיו שהיסורין ממרקין עונותיו של אדם ור"ל שהעוני כיפר לו עונותיו בחייו וממילא פטור אח"כ מדינו של גיהנם וק"ל:

שם ברש"י בד"ה הכי גרסינן שוטה מי כתיב כו' הוא קיבל חליצה מהם כו' ר"ל דהקב"ה נקרא בשם יבם דהוא הזכר וישראל היא הכלה ונקראה בשם יבמה ואילו היה כתיב חלץ להם היה פירושו שהוא חלץ מנעלו ומי חלצו ממנו ע"ז היה מסיק להם דהחליצה היתה ממנו להם והיינו שהם קיבלו המנעל ממנו והיינו כסדר כל חליצה אבל עכשיו דכתיב חלץ מהם ר"ל דהקב"ה חלץ המנעל מהם והיינו שהוא חלץ מנעל שלהם כלומר שהוא קיבל מנעל חליצה מהם ואילו יבמה שחלצו לה אחים כו' וק"ל:

שם ברש"י בד"ה אלא אמר רבא ל"ק כו' מתניתין ותרומת הלשכה כו' כנ"ל להגיה ואז א"ש דמסיק תרי טעמי חדא על מתניתין דידן דלכך לא הוי מנעל משום דלאו מגין הוא שיהא קרוי מנעל ואידך טעמא קאמר על הא דתרומת הלשכה ולגבי עזרה ליכא בזיון כו' ואם לא נגיה אז לא אתי שפיר הא דקאמר דלאו מגין הוא דעל מתניתין דעזרה לא שייך לומר טעמא דלאו מגין הוא דלא תלוי כלל בהכי ומלבד זה היה קשה למה קאמר רש"י בלשונו מתניתין דתרומת הלשכה ולא קא מדבר ממתניתין דידן כלל לכן נראה לי להגיה כמו שכתבתי וזה דקאמר דלאו מגין הוא שיהא כמו נעל אחר דמאחר דלאו מגין הוא ממילא לא הוי נעל וק"ל:

שם בתוס' בד"ה ודקא תני בעי כוונה כו' נראה פשוט דקשיא להתוס' דה"מ לתרץ הא חזינא חוששין שמא כיוונו ולכך מיפסלא על האחין ואפילו לעלמא תשתרי כשתאמר

היא והוא שכיוונו את דעתם לחליצה ולמה ליה לחלק בין אשתרויי לעלמא ובין פסלות האחין לזה כתבו התוס' דלישנא דברייתא דייקא דאינה קרוייה חליצה אא"כ יודע שמכוונין לחליצה בשעת מעשה החליצה שעושין וק"ל וברי"ף תירץ דודאי דחיישינן דהיא לבדה כיוונה וע"ז מסיק ותנא בעינן שיתכוונו שניהם היינו לאישתרויי לעלמא אבל לאחין מיפסלא בכוונה אחת מהן ע"ש בכתבי:

שם בתוס' בד"ה סנדל התפור כו' רב ס"ל כרבנן דפליגי ארבי מאיר כו' התוס' ס"ל כלישנא קמא דרש"י שפירשו שתפור בתוכו בגד פשתן וק"ל:

שם בתוס' בד"ה מאי מעל רגלו כו' הנה רש"ל בח"ש הגיה בדברי התוס' דא"כ ה"ל למיכתב מרגלו מאי מעל כו' ולפי זה נצטרך לומר דהתוס' באו להקשות כפי האמת דפירושו שלופי הוא ובגמרא לא קאמר דרש דשוקו רק כפי מה שרצה לפרש דזרוזי הוא ומתרצין כמו שדורשין שוקו בפירוש דזרוזי הוא כן נוכל לדרוש בפירוש שלופי וק"ל אך קצת דוחק בעיני דמילתא דפשיטא הוא כמו שקשה שהיה לו לכתוב ברגלו אי לאו שוקו בפירוש דזרוזי הוא כן נאמר נמי הוה ליה למיכתב מרגלו בפירוש דשלופי הוא אי לאו שוקו בדין חליצה הוא והיה נראה לי דלפני התוס' לא היה כתוב בספרים כמו שכתוב בספרים שלנו אך תכף על קושיא הראשונה דשמא פירושו כמו זרוזי גרמי היה כתוב תירוץ האחרון והי' כתוב בקיצור לשון אם כן מאי מעל רגלו ש"מ מישלף הוא וע"ז מקשין התוס' קושיית הגמ' שכתוב לפנינו בפירוש דזרוזי הוא ותירצו כדמתרץ הגמרא ולפי"ז נגיה בתוס' דא"כ ה"מ למיכתב במעל רגלו מאי מעל כו' וק"ל ודברי רש"ל בהגהותיו ובפירושו כפי מה שכתבתי למעלה עיקר בעיני:

דף קג.

בגמרא רישא נמי רבנן ורישא במחופה עור והא דמכשרינן במוק אע"ג דאין שם עור כלל י"ל דמאחר דנעשה משל צמר אנעלך תחש קרינן ביה כדלעיל בשער של עיזים וק"ל והא דשל שעם ושל סיב דכשר נ"ל דצריך ג"כ לאוקמי לרבנן במחופה עור ודוק:

שם בגמ' האי איסתווירא עד ארעא נחית כתב רש"ל בח"ש דנ"מ לעניין דהמנעל צריך להיות גבוה עד האיסתווירא הואיל ואין פרק אחר בינו לקרקע וק"ל וכן משמע להדיא ברי"ף ריש פרק זה דמידת המנעול הוא עד האיסתווירא ע"ש בהא דכתב פירוש סנדלא דטייעא:

שם בתוס' בד"ה בין עומד בין יושב כו' אבל ועמדו שני האנשים אע"ג דלא כתיב כו' ה"ג באמת גם שם מבואר דבדיעבד אין הדין פסול כי דינו דין אף שישבו הבעלי דינין וכמבואר להדיא בחושן המשפט סימן י"ג אך דמ"מ דרשינן שם ועמדו שמצוה להעמידן

ולכתחילה צריכין לדקדק בזה שלא להושיבן בשעת גמר דין משא"כ הכא דכתיב ועמד ואמר דאמרינן דאפילו עיכובא לכתחילה ליכא ואין בזה שום מצוה בהעמדתן ואין צריכין לחזור אחר זה כלל ובדבר קטן דוחין אותו לעשותו אף בישיבה ומסיק והא דדרשינן בספרי ועמד אין דברים הללו אלא בעמידה ר"ל ומשמע מלשון זה קצת עיכובא שצריכין לדקדק בזה להיות דוקא בעמידה ע"ז אומר ר"י דשמא לכתחילה בעינן הכי כדפרישית ר"ל דטוב לעשותו לכתחילה בעמידה כשאין כאן שום טורח המעכבו מלעשותו בעמידה ודוק:

שם בתוס' בד"ה והחולצת מן הסומא כו' מדכתיב לעיני הזקנים וה"א דה"ה לפני יבם ואין להקשות דא"כ ה"ל למיכתב לעיניהם ולא לכתוב הזקנים וכמ"ש התוס' לעיל דף ק"א ע"א דלהכי איצטריך למיכתב הזקנים לרבות יבם סומא לחליצה י"ל דה"א דפסול הסומא בחליצה והזקנים איצטריך לרבות עוד שני דיינים לחליצה ויהיו שבעה ודוק:

שם בתוס' בד"ה באנפיליא של בגד כו' ובשמעתין מדמי יהכ"פ לחליצה אע"ג דבשמעתין מדמה לומר שכל מה שחשוב מנעל ליום הכיפורים בוודאי חשיב מנעל גם לעניין חליצה אבל מה (שחשיב מנעול לחליצה) שאינו חשיב מנעול ליום הכיפורים לא מצינו בשמעתין שלא יחשוב מנעול לחליצה י"ל דהתוס' מביאין ראיה מאחר דבשמעתין מדמה אותן להדדי והיינו משום דגם איסור נעילת סנדל ביום הכיפורים נלמד מהא דכתיב ואנעלך תחש א"כ ממילא ודאי שווין להדדי לגמרי ודוק:

שם בתוס' בד"ה מאן דמסגי כו' ועוד מעיקרא דסבר דברגל הפוכה נמי שייכא חליצה כו' ר"ל דלא שייך כלל לומר לרב אשי וליטעמיך קב הקיטע כו' דלסברת רב אשי דסובר דברגל הפוכה שייך חליצה גם קב הקיטע חליץ א"כ איך שייך לומר לו וליטעמיך קב הקיטע מי חליץ הא לטעמא דידיה ודאי חליץ אך לפי המסקנא גם קב הקיטע לא חליץ וק"ל:

שם בתוס' בד"ה והא קא מתהניא כו' היא שדלתו בדברים להבריאו להביאו עלה כו' כנ"ל להגיה ודלא כמו שהגיה רש"ל בח"ש היא שדלתו בדברים להכריח להביאו עליה כו' דהא בהשתדלות דברים אין שם הכרח כ"א פיתוי וק"ל:

דף קג:

ברש"י בד"ה מאי לאו מוחלטת ואי כמאן דמכתת דמיא זיל בתר מה דעייל כו' אין להקשות למה קאמר זיל בתר מה דעייל הלא אף אם היה כולו שם אין כאן שום שיעור לטמא את הבית מאחר דמיכתת שיעורם י"ל דודאי אף אם הוא כאילו נכתת מ"מ מטמא כשכולו בתוכו דהא עכ"פ יש בבית שיעור בגד טמא ומטמא את הבית אך כשאין בבית

אלא רובו דאז אמרינן כאילו הוה כולו דהמיעוט אזיל בתריה ואי הוה כמאן דמיכתת אז ודאי ליכא לאיצטרופי מה דאינו בבית שלא בא לשם כלל דמאיזה טעם נשליך המיעוט אחר הרוב מאחר דכולו כשרוף דמיא וק"ל:

שם בתוס' בד"ה מטמא מאחוריו כו' ומתוכו דמוסגר היינו שנכנס כולו לבית כדפירש בקונטרס דהיינו אותה גירסא אחרת שהביאה רש"ל בח"ש דמטמא מתוכו היינו כשהוא כולו לתוכו אפילו אין שם ביאה כגון שנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו דקיי"ל בשבועות דאין זה ביאה ואפילו נכנס כולו חוץ מחוטמו טהור וכי נכנס כולו מיהא טמא דכתיב ולא יטמא כל אשר בבית דהוי טמא משום שהוא כולו בבית ובמוחלט מטמא אף מאחוריו במגע אם נגע בכותל מטמא עכ"ל ובח"ש נדפס קצת בלשון אחר ובעיני נראה להגיה כמו שהעתקתיו:

דף קד.

בגמ' דיחידאה קתני לה דתנן חלצה בשנים כו' אע"ג דגם ר"ע דמכשיר לא מכשיר אלא בדיעבד ולא לכתחילה וכן משמע בהדיא לקמן דף ק"ה ע"ב בגמ' י"ל דה"ק דעכ"פ יותר מיחידאה לית לך לסיוע ואף שאפשר דאפילו היחידאה לא קיימי ליה כוותיה מ"מ עדיף מיחידאה לא הוי וע"ז תמה ואמר כמה רב גובריה ודוק:

שם בתוס' בד"ה סנדל של ע"ז כו' ומשני באשירה דמשה פירש"י אשירות שהיו בשעת כיבוש ארץ ישראל שהצריכן הכתוב שריפה כו' ורש"ל בח"ש הביאו וכל דיבור זה הוא ג"כ באורך שם בסוכה דף ל"ה ע"א: שם בתוס' בא"ד תפשוט מדרבא דסוכה כו' שהביאו התוס' לעיל דאמר לולב של ע"ז לא יטול וכו' ובסוכה דף ל"ה ע"א האריכו התוס' בקושיא זו ודייקו מסוגיא דהתם דשום אמורא לא פשיט ליה הא מילתא דאבעיא דר"ל ודחו התירוץ שמתרצין בכאן ותירצו בע"א ע"ש:

שם בתוס' בד"ה מר סבר כו' דומה שהוא טעות ר"ל נראה פשוט שהוא טעות דהא ודאי לא תירץ כלום במה שמתרץ מניין שאם טעו ודנו בלילה שדינם דין ת"ל ושפטו את העם בכל עת דאכתי נקשה אית קרא לשעבר ועוד דמתחילה לא מקשה שפיר אית קרא לשעבר כשקאי אגומרין בלילה דהוא מותר לכתחילה לפי האמת וק"ל ובאשיר"י האריך ג"כ בדברי הירושלמי הזה ומסיק לפרשו ולהגיהו כמו התוס' ע"ש:

דף קד:

בגמרא שנחלק עיין בנ"י מ"ש בזה:

שם ברש"י בד"ה ור"ש ור"י ול"ג בשנים וכו' עיין במ"ש רש"ל בח"ש בזה:

שם בתוס' בד"ה דא"ר זירא כו' וי"ל דסברא הוא דכיון דכתיב בלילה ואמר רחמנא דלא מעכבא כו' ר"ל מדלא כתיב ויבלול לשון צווי וזה קאי לתירוץ ראשון שבתוס' ולתירוץ השני דאתיא לשום דרשא צריכין לומר דמאחר דכתב לנו כל הדרשות בלישנא דבלילה ממילא סברא הוא דלהכי אהני דבעינן ראוי לבילה וק"ל:

שם בתוס' בא"ד וי"ל מדדרשינן בת"כ מזובו ולא מנגעו כו' דרשא זו דת"כ הוא בגמרא דמגילה דף ח' ע"א ופירש"י שאם היה זב ומצורע ופסק מזובו ולא נתרפא עדיין מנגעו ומפרש א"כ ש"מ דטמא משלח קרבנותיו דהא התם עדיין לא נטהר מצרעתו ואפ"ה מביא קרבן זיבתו דבהבאת קרבנות איירי קרא כשיהיה אחר טהרתו מזובו דעל הא דכתיב וכי יטהר הזב מזובו וספר לו כו' דרשינן ליה כנזכר ודוק:

שם בתוס' בא"ד ועוד מדמעטינן בפ"ק דחגיגה טמא מראייה ר"ל קרבן ראייה בשלש רגלים ומובאת שמה והבאתם שמה כל שישנו בביאה ישנו בהבאה ש"מ דשאר קרבנות משלח ולא חיישינן שיהא ראוי לסמיכה כצ"ל וכן הוא להדיא בתוס' דגיטין דף ק"ח ע"א וכן הגיה רש"ל בח"ש:

דף קה.

בתוס' בד"ה ככה יעשה כו' וא"ת ולמ"ד כו' קושיא זו ותירוצה היה יכול להקשות ולתרץ במתניתין גופא ולא בכאן כשמביא את דברי ר' אליעזר וצ"ע:

שם בתוס' בד"ה רבא ואביי כו' ועוד שגם רבה עסיק בגמילות חסדים וכו' ראיתי מקשין הלא כבר תירצו התוס' דלא עסיק כ"כ בגמילות חסדים שינצל מגזירת בית עלי י"ל דהתוס' כתבו כן דהגמרא דהכא סוברת הכי שמחלקת בין רבה לאביי אבל רבא דאמר דבמזלא תליא מילתא ומביא ראיה מרבה שחי' ארבעין שנין ס"ל דעסקו בגמילות חסדים שעסיק היה ראוי לינצל גם מגזירת בית עלי והא דתירצו התוס' וחילקו בין גמרא דחלק ובין גמרא דהכא ולא קאמר דפליגי י"ל דודאי לא שייך לפלוגי אם עסיק רבה בגמילות חסדים או לא דהוי מילתא דידוע לכך חילקו אם היה ראוי לינצל מהגזירה במעט גמילות חסדים או בהרבה דוקא ודוק:

דף קה:

בתוס' בד"ה קטנה שחלצה כו' וי"ל משום דבקטנה פליג ר' יוסי בגמרא אע"ג דגם בקטן פליגי חכמים מ"מ לא דמי דשם פליגי חכמים וסברו דאין חליצתו כלום משא"כ בקטנה דסברי חכמים דחלצה לכתחילה וק"ל:

שם בתוס' בא"ד משמע שסובר דהא דמקיש ר"מ כו' ר"ל מאחר שגורס חליצתה כשרה ואפ"ה מוקי לה בגמרא כר"מ א"כ ש"מ דר"מ דמקיש אשה לאיש דוקא מדרבנן ולא

מדאורייתא וכדי שלא תאמר דילמא תלמודא דידן דמוקי לה למתניתין כר"מ גריס במתניתין חליצתה פסולה והירושלמי דגרס במתניתין חליצתה כשרה מוקי למתניתין כר' יוסי לזה אמר ובירושלמי נמי מוקי לה כר"מ וממילא צ"ל דסובר דהא דמקיש ר"מ וכו' וק"ל:

שם בתוס' בד"ה אבא יודן בירושלמי ואבדן לישנא קלילא ר"ל בעובדא דר' ישמעאל בר' יוסי איתא שם אבא יודן במקום שם אבדן שבתלמוד שלנו וע"ז מתרצין התוס' דהכל שם אחד הוא אך דאבדן הוא לשון קצר משם אבא יודן ולישנא קלילא הוא שכולל שתי תיבות בתיבה אחת וק"ל:

שם בתוס' בד"ה ובא מעשה לפני ר' עקיבא כו' ר"י הסנדלר עבר קומי חבושין דר"ע ר"ל שעבר לפני התפיסה שבו היה תפוס ר"ע והיה גזירת מלכות הרשעה שלא לעסוק בתורה ורצונו של ר"י הסנדלר היה לשאול מאת ר"ע דין דחלצה בינו לבינה ורוצה היה להסתיר דבריו בפני העם ובפני שומר העיר שהיה ממונה על התפיסה של ר"ע ולכך היה מכריז ואומר מאן בעי מחטין כו' כאילו הוא מוכר מחטין צינורין ומכריז מאן בעי לקנותן וכולל בתוך דבריו חלצה בינו לבינה מהו וכשהיה אומר כך היה ר"ע אודיק ליה רישיה מן כוותא ר"ל הביט מן החלון שבתוך התפיסה והיה משיב לו על שאלתו אית לך כשר כלומר בשאלתך יהא לך הדין שכשר הוא וק"ל:

דף קו.

בגמרא א"ל אימא ישיבתה כו' עיין בח"ש מ"ש רש"ל בזה:

שם בגמ' א"ל חלוץ לה ובכך אתה כונסה באשיר"י הקשה למה ליה לטרוח כ"כ וכן אמוראי דבסמוך כדי לפוסלה עליו הוי להו לומר להיבמה שתרוק בפניו ותהיה פסולה לו דהא מיפסלא מאחין ברקיקה כדלעיל בגמרא דף ק"ד ע"ב ואח"כ יכפוהו לחלוץ לה ותירץ דלא מהניא הכא רקיקה לפסול מאחין דידעי ביה שלא היה רוצה לחלוץ כי ידוע הוא שלא כוון וכבר מבואר לעיל דאפילו חליצה צריכה כוונה עיי"ש שהאריך בלישניה:

שם בגמ' הא דאמר רוצה אני הא דלא אמר רוצה אני כתב הנ"י וז"ל ונקט רבותא בכל אחד דאפילו בגט החמור שהוא איסור כרת אם אמר רוצה אני כשר כיון שמעושה כדין (דמסתמא איירי כשהוא מעושה כדין) ואפילו בחליצה שהוא איסור קל ויבם שאינו הגון אם לא אמר רוצה אני פסולה וחליצה מעושה כדין היינו כל שאין היבם הגון אי לא ידעינן לאטעויי כופין לחלוץ עכ"ל:

שם ברש"י בד"ה בתי עמודי עמודי כו' דכתיב ועמדו שני האנשים בעמידה ר"ל כמו דדרשינן ועמדו שני האנשים דעניים ציווי אע"ג דלא כתיב ויעמדו כן נדרש נמי הא

דכתיב ועמד ואמר אע"ג דלא כתיב ויעמוד וכעניין שכתבן התוס' ריש דף ק"ג ע"א ע"ש ובנ"י ר"פ מצות חליצה מביא ראיה מלשון רש"י שבכאן דטעם עמידה בחליצה לא הוי משום דכתיב ועמד ואמר רק משום דחליצה הוי כדין ובדין כתיב ועמדו עיי"ש:

שם ברש"י בד"ה ישיבתה זו היא כו' אמר לה ידע לה מכיר הוא בה כו' ר"ל שאמר לאם היבמה אם היבם מכיר את היבמה שידע ממום זה ואפ"ה רוצה לייבמה וכ"כ רש"ל בח"ש:

שם בתוס' בד"ה אין לו אלא שכרו כו' אבל היכא שלוקחין דבר גדול כו' פירש במרדכי כגון בשכר שדכנות או רפואה וכיוצא ע"ש רש"ל בח"ש:

שם בתוס' בד"ה לפיכך אין כותבין כו' וישאלו להם אם הכירום ב"ד הראשון דכולי הוי ודאי לא חיישינן ר"ל דליכא למיחש דילמא לא ישאלו ב"ד האחרון כלל להעדים וישיאוה לשוק על פי עדותן שיעידו שחלצה בב"ד דכולי האי ודאי לא חיישינן דמסתמא אם לא יכירו הם בעצמם להיבם והיבמה ישאלו לעדים אם הכירום ב"ד הראשון וק"ל ועיין בתשובת בן לב ח"ג דף ק"ח ע"א מ"ש בזה ובדיבור שאחר זה בתוס':

דף קו:

בגמ' רבא אמר אפסוקי מילתא הוא כו' ר"ל אין כאן כ"א הפסק בדברים שאומרים שמפסיקין קצת בדבריהם כדי לקבל הנשימה ואפסוקי מילתא לית לן בה וק"ל ובגמרא דסוכה ריש דף ל"ט איתא אסוקי מילתא הוא וכן הוא כאן בריי"ף ורא"ש ופירש"י שם הואיל דכוונתו לגמור לית לן בה עכ"ל:

שם בגמ' ואקרינהו לדידיה מן לא עד לקחתה תמה הרא"ש בזה ואמר לא ידעתי למה הוצרך ליכתוב כך ולא כתב בהדיא ואקרינהו לדידי' לא חפצתי לקחתה דהא קיי"ל ג' תיבות כותבין בלא שירטוט ע"ש:

שם בתוס' בד"ה מודה רבא בלא אבה יבמי לא אבה כתיב בספרים כו' נ"ל דקשיא להו להתוס' למה מודה רבא משום דאפשר לפרש האי לא דקאי אריש דבריו הלא א"א לומר כלל דקאי אריש דבריו דהא כתיב בפסוק בספרים ולא אבה יבמי א"כ אי אפשר לפרשו אדלעיל ע"ז אמר דבספרים מדוייקים כתיב באמת בפרשה בלא וי"ו וכיוצא בזה כתב מהר"ש והיותר נראה דר"ל לא אבה כתיב בגמרא בלא תיבת יבמי דלא צריך לומר בנשימה אחת רק לא אבה וע"ז מביא ראיה מן מסורת דג' כתיבי במקף וכן משמע מדברי רש"ל בח"ש ומסיק וכן מוכח במסורת לא אבה ג' דסמיכי כו' ר"ל ג' כתובין במקף ועיין בח"ש מ"ש רש"ל בזה ומסיק ועוד יש פסוקים דלא שייכי לאותו מסורת כו' ר"ל לפי שהם אינם ריש הפסוק רש"ל בח"ש:

סליק פרק מצות חליצה

פרק שלשה עשר בית שמאי

דף קז.

ברש"י בד"ה דאיסורא דבעילת זנות אע"ג דלא שייך כלל איסורא דבעילת זנות דהא אחר הבעילה שוב אינה ממאנת וא"כ לא שייך לומר דממנעי ולא נסבי מ"מ צריכין לומר דהוא יסבור בדעתו דהעולם יאמרו דמסתמא בעלה אחר החופה ובעילתו בעילת זנות מאחר דממאנת וא"כ ממנעי ולא נסבי וק"ל:

שם בתוס' בד"ה אמר רב יהודא אמר שמואל כו' ועוד דאפילו נכנסה לחופה ולא נבעלה קאמר הכא דאין תנאי כו' ר"ל והתם מסיק אביי דלא פליג רב אלא דוקא בבעל משום דאין אדם בועל בעילת זנות אבל בנכנסה לחופה בלבד פשיטא דלא פליג רב וכ"כ רש"ל בח"ש בזה. ונראה לר"י דאביי לא היה מפרש טעמא דב"ה וכו' הנה רש"ל בח"ש האריך מאוד בעניין זה ודוחק עצמו בחילוקים ולבי אומר לי שאין אנו צריכין לדבריו כלל רק שנאמר דהתוס' שכתבו דאביי לא היה מפרש כו' היינו משום דאביי לא פליג ארבה בעניין זה דאמר דבטעות אשה אחת גרידותא מודה רב ובאמת לא מצינו שם בכתובות שיהיו פליגי בו אך משמע פשוט דאביי ורבא מוקי פלוגתייהו דרב ושמואל בבעל ומיהו בטעות אשה אחת גרידותא מודה רב דהוי כאילו התנה בהדיא ובפירוש שעל מנת כן כונסה דאז ודאי יש תנאי בנישואין וכשנאמר כן אז א"ש הא דמסקו התוס' דגרסינן הכא אמר רב יהודא אמר רב דהא ודאי קטנה כטעות אשה אחת גרידותא הוא וכמבואר בגמרא דכתובות ובזה מודה רב דיש תנאי בנישואין כב"ה ולדברי רש"ל בח"ש קשה דה"ל למימר ונראה דגרסינן הכא אמר רב יודא אמר רב כו' דהוה משמע קצת כאילו בא לפלוגי על דברי ר"י אבל עכשיו שכתב וגרסינן הכא אמר רב יהודא אמר רב ודאי משמע דהכל הוא מדברי ר"י ומה שמסיק רש"ל בח"ש דכן משמע להדיא בדברי התוס' דפרק המדיר אני ראיתי ולא מצאתי רק זה ששם כתב ונראה דגרסינן אמר רב יהודא אמר רב כו' ואז אפשר לדחוק ולפרש כדברי רש"ל אבל אין שום הוכחה לפירושו משם כלל וכלל ומ"ש נ"ל פשוט:

שם בתוס' בא"ד וה"פ לפי שאין תנאי בנישואין אין רגילות שיתבטלו כו' אע"ג דבקידושין נמי קאמר שמואל דאין רגילות שיתבטלו הקידושין מחמת תנאי וכמ"ש התוס' לעיל מזה א"כ ממילא גם מן האירוסין לא תמאן דאם תמאן ודאי לא אתי למימר דמחמת תנאי נתבטלו דהא אין רגילות ומחמת קידושי קטנה נמי לא ידעי וא"כ יאמרו אשת

איש יוצאה בלא גט וכמו שמסקו התוס' באין תנאי בנישואין י"ל דמ"מ פשיטא הוא דבקידושין רגילות יותר להתבטל בתנאי מבנישואין וסובר ב"ש דבקידושין לא גזרינן דהעולם יתלו בתנאי ולא יאמרו דא"א יוצאה בלא גט ודוק:

שם בתוס' בד"ה דאי אמרת תמאן כו' ואר"י דמ"מ שמיט ואכיל אפילו הזמורות כו' כנ"ל להגיה וא"ש אח"כ הלשון של תוספת ודלא כרש"ל בח"ש דודאי שייך אכיל בזמורות גם בקרקע שייך והיינו שיחפור בקרקע ויקח העפר לצורכו והיינו אכילתה וק"ל:

דף קז:

בגמ' אלמא משעת נפילה נראית ככלתו דאין לומר דילמא אסורה לאביו משום דס"ל כרב אושעיא דאינה ממאנת לזיקתו וממילא נשארה כלתו מבנו הראשון דא"כ למה אמר דאסורה לאביו הלא אסורה לכ"ע מאחר דעדיין יש עליה זיקת הבעל ואי חלץ לה ודאי אסורה לאביו דהוי חלוצת בנו ומילתא דפשיטא הוא וק"ל:

שם בגמ' בעלת הגט כיון דאיתסר לה לחד לא איתסר להו לכולהו ר"ל בתמיה ורש"ל בח"ש הגיה בעלת הגט לאו כיון דאיתסר לה לחד איתסר כו' וא"צ להגיה:

שם בגמ' ר"א אומר אין מעשה קטנה כלום כו' עניינא בפני עצמו הוא ולא פליג עם תנאים שלפני זה רק משמיענו דקטנה יתומה אינה כאשתו כלל וכמבואר בברייתא בגמרא וק"ל וממ"ש הרשב"א בנ"י בפירוש דאינה צריכה למאן משמע שפליגי שפיר ע"ש:

שם בתוס' בד"ה תרי קיטרי עבדו ביה כו' ומשני רב חסדא הדא אמרה כו' כצ"ל ור"ל דמשני דממעשה זאת נלמד דקטנה שעברה ומיאנה מן הנישואין אפילו שלא בפניו מיאונה מיאון רק דלכתחילה אין מניחין אותה למאן משום גזירה דלעיל וממילא לא קשיא כלל איך אנו מתירין ערוה שלו דמן הדין מותרת וק"ל:

שם בתוס' בד"ה מכשירין בשנים ה"ה בחד כו' ר"ל דלענין דין מיאון שיהא המיאון מועיל סגי בחד אך שצריכין עדות שמיאנה לכך קאמר שנים ומיהו אם מיאנה בפני אחד ואחד עמד מרחוק וראה שמיאנה אף שהיא לא כיוונה למאן בפני אותו העומד מרחוק מיאונה מיאון אבל כשאין שם אלא ע"א שמיאנה נראה פשוט דלא מהני אף שמיאנה בפניו והוא מודה בזה שמיאנה נ"ל ואח"כ ראיתי בתשובת מהר"ר יודא מינץ סימן י"ג דף ק"ט עמוד א' שכתב וז"ל ואפילו לא מיאנה אלא בינו לבינה והבעל מודה דמיאנה בו מיאונה מיאון כיון דמיאון בשנים דלא בעינן ב"ד והאי דבעינן שנים לא בעינן אלא בשביל עדות ומביא ראיות הרבה לזה והוא מלשון אור זרוע הגדול ומביא ראיה מלקמן דשגרה בעלה אצל חנוני דלא היה אלא חנוני ואפ"ה מיאונה מיאון ע"ש באורך:

דף קח.

בגמרא ואמרה אי אפשי בפלוני בעלי אין לך מיאון גדול מזה ר"ל אין אתה צריך למיאון גדול מזה דגם זה הוי מיאון אבל ודאי דמיאונין דלעיל עדיפי ממיאון זה וק"ל:

שם בגמרא לר' אליעזר נמי אי לאו אשתו היא מיאון נמי לא תיבעי ומשני אלא בכדי תיפוק ליה ר"ל וכי שייך לומר שתיפוק בכדי בולא כלום וק"ל:

שם ברש"י בד"ה אצל חנוני דליכא אלא חנוני ר"ל ואין כאן אלא אחד שמיאנה בפניו ומיהו נראה דמסתמא איירי כשהיה עוד אחד עומד מרחוק וראה שמיאנה דעכ"פ צריכין עדות שמיאנה וכמ"ש לעיל בסמוך בדף שלפני זה בתוס' וק"ל ודברי תשובת ר' יודא מינץ מבוארין בהדיא דלא כמו שכתבתי וכמו שהביאותיו לעיל בזה העניין גופא:

שם בתוס' בד"ה מחמת בני אדם כו' ותימא דא"כ תפשוט הא דבעי לעיל כו' אין להקשות דממה תפשוט דממתניתין ליכא למיפשט דהא אפשר לפרשה כדפירשה אביי בר אבין ואם בא לומר דתפשוט מדר' יודא אמר שמואל כפי פירושו למתניתין הלא באמת פשיט ליה לעיל מדר' יודא אמר שמואל דאמר בהדיא דהלכה כר' יודא בן בתירא וי"ל דעדיפא למיפשט מדר' יודא דהכא דמדקדק שפיר דהלכה כמותו בקידושין דהא אפילו בגילוי דעת שרוצה להינשא סגי והוי מיאון משא"כ לעיל דאפשר לומר דלא קאי רק אדברי ר' יהודא בן בתירא דבנישואין רק דצריכין לומר לעיל דמסתמא אתרוייהו איתמר ודוק נ"ל:

דף קח:

בגמ' מאן תנא אמר רב יודא אמר רב ור' ישמעאל ברבי יוסי דאמר רב יודא אמר רב מאי דכתיב כו' כצ"ל נ"ל וכן הוא באשיר"י ור"ל הגמרא משני דתנאי דקאמר ר' אלעזר היינו רב ורבי ישמעאל ברבי יוסי וכמו שפירש"י וכן נראה פשוט וק"ל:

שם בגמ' ותיעקרינהו לנישואין קמאי ותתייבם צרתה יש מיאון כו' כתב רש"ל בהרי"ף והרא"ש לא גרסי צרתה אלא אהיא גופא קמבעיא ליה וכן משמע מפירש"י אבל במקצת ספרים נמצא בפירש"י להדיא דאצרה קמבעיא דכתב דוקא באיסור שנייה קמבעיא אבל באיסור דאורייתא להדיא תנן דצרתה חולצת כו' ודוק והא דבעי בגמרא אי יש מיאון לאחר מיתה במקום מצוה הלא אפילו בלא מצוה קיי"ל דיש מיאון לאחר מיתה דכל הפוסקים פוסקין כעולא דממאנת לזיקתו והיינו משום דנישואין הראשונים קעקרא תירץ הרא"ש בשמעתין דגבי שנייה לא נאמר הכי דהא בתו לא ממאנת לאחר מיתה כדי שתתייבם צרתה כדאמר בר יחזקאל דלעיל ה"נ אי שרית להאי שנייה אחר מיתה למאן אתי למישרי צרת בתו עכ"ל והוא מדברי הרי"ף:

שם ברש"י בד"ה שתמאן כו' אבל באישות דערוה כגון אשת אחיו מאמו כו' הא דלא קתני כגון אשת אחי אביו קטנה ומת וכו' משום דא"כ גם אחיו מאביו שנפלה השתא קמיה לא היה רשאי לישאנה דגם לו הוא באיסור אשת אחי אביו וק"ל:

שם בתוס' בד"ה אלמא אתי מיאון כו' אגופא דסיפא ה"מ לאקשויי כו' ולפי האמת לא קשיא דלכך אסור להחזירה משום דאיידי דמכרת ברמיזותיו אזיל ומשבש לה ומייתי לה כדמסיק רבה בגמרא ואפילו ר' יודא אמר שמואל נמי ס"ל סברא זאת דאסור משום דילמא אזיל ומשבש ומייתי לה אך דהוא סובר דגם במיאון דידיה אחר גט דידי' יש לאסור להחזירה מטעם זה דילמא אזיל ומשבש לה וכמו שהקשה בגמרא וסברת התרצן שמחלק ביניהם סבירא ליה לרב יודא אמר שמואל ולכך הוצרך לומר תברא וכו' ודוק:

שם בתוספות בד"ה אזיל משבש ומייתי לה וכו' רש"ל בח"ש הגיה נמי אזיל ומשבש כו' ונראה דר"ל שמציין במקשן שהקשה במיאון דידי' נמי למה יבטל גיטא דידי' ניחוש נמי דילמא אזיל כו' והוצרך לפרש כן דודאי לפי האמת לא קשיא כלל דניחוש אפילו היכא דליכא גט משום דמסתמא פייסה ולא איפייסא וכמו שמתרץ הא שבשה ולא אשתבש וכמו שפירש"י ולכך מוכרחין לומר דמציין במקשן והקשו התוס' למה מקשה ממיאון אחר גט ה"ל לאקשויי אפילו היכא דליכא גט כלל מאחר דלא ידע לתרץ הא כבר שבשה כו' ודוק ומה שמסקו התוס' דכיון דליכא למיחש למידי לא גזרינן מבואר בדברי רש"ל בח"ש דלא גזרינן הא דאזיל ומשבש אלא היכא דיש עוד חשש איסורא דיאמרו העולם שהוא מחזיר גרושתו משנשאת אבל היכא דלא גירשה דאין כאן שום חשש לא גזרינן דאזיל ומשבש ע"ש:

שם בתוס' בד"ה כגון ששילשה בגיטין כו' ולר"א ל"ל למיתני מיאנה לאחר וגירשה תרי זימני ל"ל ר"ל דתנא ב' פעמים מיאנה בבעל אחד וניסת לאחר וגירשה האחר ומתרץ דרבותא קמ"ל דאפ"ה לא מיחזא כגדולה ומותרת למאן במי שיחזור וישאנה ואפילו אם נתגרשה בפעם השלישית ג"כ מותרת לחזור ולמאן אח"כ אעפ"י שנתגרשה מקודם ג' פעמים דה"ה אפילו אם נתגרשה מאה פעמים מותרת לחזור ולמאן תמיד והא דלא נקט ג' פעמים משום דתנא לאו כי רוכלא מינקט ואזיל וכן מוכרח זאת לתרץ לעולא ודוק:

שם בתוס' בד"ה לאיסור כרת התרת כו' אבל גט לא מפקיע ר"ל דמיאון של איש השני ודאי לא מפקיע גיטא דראשון הא קידושי הראשונים אינה מפקיע ומסיק דלאו קושיא הוא דאף שאין המיאון מפקיע אלא קידושי השני אפ"ה מותרת לחזור לראשון דמאחר שאין קידושי השני קידושין א"כ לא היתה אשתו כלל רק דזונה היתה כאילו זינתה אחר הגירושין וממילא מותרת לחזור לו וק"ל:

שם בתוס' בא"ד דהיינו אשת אחיו ואחות אשתו אשת אחיו היינו שהיא מותרת בקרוביו ורשאי להינשא לאחי בעל הראשון שגירשה דמיאון השני ביטל הגירושין לגבי אחיו דמודה רב בזה וכמו שמבואר לקמן בסמוך בגמרא וא"כ ממילא מתיר המיאון לאיסור כרת דלאותו שמותרת מתקריא אשת אחיו ואחות אשתו היינו שהוא מותר בקרובותיה ע"י מיאון הזה וק"ל:

שם בתוס' בד"ה יש מיאון אחר מיתה באחיו או לא האי באחיו הוא תחת תיבת במקום מצוה דקאמר בגמ' ור"ל מאחר דנפלה לפניו מכח שהיתה דבוקה באחיו שהיתה אשת אחיו ונפלה עכשיו לפניו לייבם א"כ מיבעיא ליה אם יש מיאון לאחר מיתה ותמאן השתא וכו' וק"ל וממה שמסיק אח"כ בדיבור זה נראה בהדיא שגירסת התוס' הוא בגמ' ותתייבם צרתה וכמ"ש לעיל בגמ' בזה ודוק:

דף קט.

בגמ' ואם לאו תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות אשה כתבו התוס' לעיל בפ"ב דף י"ח ע"א דר"ל תמתין הקטנה מלבעול עד שתגדיל (וכמו שפירש"י כאן ודלא כפירש"י לעיל) אבל בקטנות אסור לבעול אע"ג דסובר אין זיקה דמכוער הדבר כיון דבהאי ביאה לא מיפטרה גדולה עכ"ל וק"ל:

שם בגמ' מיאון דמצוה שאני ראיתי מקשים למה הוי מיאון דמצוה הלא ס"ל לבר קפרא דחליצה עדיפא מייבום א"כ למה מלמדין למאן יחלוץ את הגדולה תיכף ובאמת נ"ל דלא קשיא דבזה דחליצה עדיפא מייבום איכא פלוגתא דאבא שאול ורבנן בהחולץ דף ל"ט ע"ב ובסמוך מייתי לדברי אבא שאול וממילא נוכל לומר בפשיטות דר"א דמתניתין ס"ל כרבנן דאבא שאול דייבום עדיפא אבל במיאון דלא מצינו שום פלוגתא ובודאי הסברא נותנת דכ"ע יודו ויאמרו דטוב להתרחק מן המיאונין לכך לא היה יכול לתרץ דר' אליעזר פליג בזה ודוק:

שם בגמ' לשם אישות עיין במ"ש התוס' בזה לעיל בהחולץ דף ל"ט ע"ב ובמה שכתבתי שם עליהם בכתבי:

שם ברש"י בד"ה קטנה שהשיאה אביה כו' וקיבל אביה גט כדאמר בפרק נערה שנתפתתה כו' ראיתי בתשובת מהר"ם פדואה סימן נ"ח דף ס"א ע"א ע"ב שהקשה בזה דהלא ראינו בכל מקום שאין זכות לאב בבתו אחר שנשאת כו' ומביא ראיות הרבה דמדברי רש"י בעצמו נראה דאף לענין גיטא אין לאביה רשות בה אחר שנשאת ותירץ דיש לחלק ולומר דדוקא בנערה אמרינן דגיטין וקידושין בהדדי ואין לאביה רשות בה אחר שנישאת אבל בקטנה נאמר הואיל וקיבל האב הקידושין בקטנותה גם גיטה יכול

לקבל לכל הפחות אף הוא ואפשר שיסבור הוא ולא היא אבל בקידושין ודאי אין לאב רשות אחר הנישואין אפילו בקטנה ומסיק וא"ת מי דחקו לרש"י לומר כן ותירץ דלשון המשנה דוחקתו דהוה ליה למימר קטנה שהשיאה אביה כיתומה בחיי האב ונתגרשה והחזירה כו' דאם יהיה הדין דהיא דוקא תקבל גיטה ולא אביה דתיכף אחר הנישואין היא כיתומה שלא יוכל האב לקבל גיטה והיה הפירוש נכון כהלכה כו' אלא ע"כ התנא בא להודיע לנו דאף בנישואין יכול גם האב לקבל גט לכך הקדים לומר ונתגרשה ואח"כ אמר כיתומה בחיי האב להשמיענו שלעניין גט אינה כיתומה אלא גם האב יכול לקבל הגט ואף כי רש"י מביא ראיה מפרק נערה שנתפתתה והתם מיירי בנערה ארוסה מביא ראיה בלבד ששייך קבלת הגט באב אבל אינו מביא שהדין הוא כך בנישואין עכ"ל והוא האריך בלשונו שם ואני קצרתי והפכתי קצת דבריו כדי לתפוש עניינו בקיצור לשוני:
שם בתוס' בד"ה ויתרחק מן המיאונין כו' עד שיביאו ראיה שהיא בוגרת כו' כתב רש"ל בח"ש דלאו דוקא בוגרת אלא ר"ל גדולה קאמר וכן בפסקי תוס' כתיב גדולה עכ"ל:

דף קט:
בגמ' בערבי שלציון דעבדי שלוף דוץ פירוש בערוך שלף דר"ל הנתק מזה להנעץ לזה כלומר עזוב הלוה ותפוש הערב עכ"ל והיינו כלישנא אחרינא דרש"י:
שם בתוס' בד"ה אתיא רדיפה כו' דלא הוי נפקא לן מההוא קרא בפ"ק דקידושין כו' ר"ל דבפ"ק דקידושין בא ללמוד ג"ש דרדיפה רדיפה דהבאת שלום אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא ובזה מתורץ דלא היה יכול להביא קרא דהאיש החפץ חיים דשם לא נזכר שכר העולם הבא והוא רצה ללמוד שם שכר עוה"ב לכך הוצרך להביא קרא דכתיב צדקה וכבוד דדרשינן ליה לשכר העוה"ב ג"כ וק"ל וא"צ להגיה מה שהגיה רש"ל בח"ש:
שם בתוס' בד"ה מהו דתימא אית ליה אגרא כו' ועוד קשה לר"י הרי אחר דר"מ למד לפניו כו' קושיא זו קאי על גמרא דיומא ואמר דעל אותה גמרא קשיא מדשמעתין ומן הא דר"מ למד לפני אחר כו' וק"ל:
שם בתוס' בד"ה אחוזי חרב משמע ליה מזויינין בדין התוס' הוצרכו לפרש כך לפי פירושם שפירשו ששים גבורים על ישראל ולא על סנהדרין א"כ היכן מצינו דיינים בקרא לכן פירשו דמשמע ליה מזויינין בדין ומביא ראיה דדרשינן חרב על הדין דדרשינן בסנהדרין מויחגור דוד כו' ומסיק ואע"ג דבתורה כתיב חגור כו' ואפ"ה דריש חרבו דדוד בסנהדרין דקאי על הדין אף שכתוב בו לשון חגורה ומכ"ש דנידרש חרב דהכא על הדין דלא כתיב לשון חגורה גביה וכ"כ רש"ל בח"ש בהא וכתבתי בסוף דברי ע"ש:

דף קי.

ברש"י בד"ה כונס שאינה בת חליצה כו' מוציא בגט כשם שנכנסה ברמיזה כך תצא ברמיזה כו' לא היה צריך לכתוב הטעם דמוציאה בגט מכח טעם זה דכשם שנכנסה ברמיזה דאף אם היו קידושין שלה קידושין גמורין אפ"ה יכול להוציאה בגט הפקח הזה דלא בעינן דעת אשה בגט שהרי אפילו פיקחית בעל כרחה מוציאה וכמ"ש רש"י עצמו בדף זה ע"ב ונראה דצריכין לומר דרש"י כתב כן לרווחא דמילתא דאפילו אי בעינן דעת אשה בגט הכא לא צריכין דכשם שנכנסה ברמיזה כו' ודוק:

סליק פרק בית שמאי

פרק חמשה עשר האשה שלום

דף קטו.

ברש"י בד"ה אי בעיא אמרה שלום בעולם כו' דהא ודאי מת בעלי במלחמה קאמרה כו' ואין להקשות דילמא מת בעלי ע"י לסטים קאמרה דנאמנת וליכא למיפשט משום כדרב אידי בגמרא י"ל דאכתי היה קשה למה פשיט בגמרא מברייתא דנפלו עלינו גוים כו' ה"ל למיפשט ממתניתין דעכ"פ מיירי בענין זה אלא ודאי דצריכין לתירוצו של רש"י שכתב אח"כ וק"ל:

שם בתוס' בד"ה דאי בעיא כו' אבל נהרג אטו מת לא ר"ל דלא ניחא לן כ"כ לומר אותו מיגו דעדיף לומר מיגו דנהרג בלא מלחמה דלא הוי רק לשונה בקיצור וכמ"ש לעיל בזה וזה דנהרג בלא מלחמה היינו ע"י גויים או ליסטים וק"ל:

שם בתוס' בד"ה או דילמא לא אתי כו' ומפרש התם טעמא דרבי כו' ר"ל דר' נתן סובר התם דאף נאמן לאסור והיינו כי אמר מתחילה יש לי בנים ובשעת מיתה אמר אין לי בנים דאז מיתסרא לשוק מחמת אחיו וקאמר טעמא דרבי דאזלינן בתר דבריו הראשונים משום דאתי מה לי לשקר דבשעת קידושין הוה מצי לומר לה אפטור לך בגיטא סמוך למיתתי ועקרי לחזקה דשם איירי דמוחזק לן באחי בקול בעלמא ואין לו בנים ורבי נתן סבר דלא אתי מה לי לשקר דשעת קידושין ועקרי ליה לחזקה ומסקו התוס' דהיינו משום דבשעת מיתה יש לו להיות נאמן יותר וכל זה הוא שם בקידושין פרק האומר דף ס"ד ע"ב: שם בתוס' בד"ה טעמא דעד אחד כו' ולא אמר בדדמי כו' בתשובת בן לב ח"א דף קנ"ט ע"א ז"ל הוצרכו לומר כך דאי יש לחוש שיאמר העד בדדמי ויטעה א"כ אפילו דליהוי טעמא משום מילתא דעבידא לגלויי אפ"ה לא שני ע"ז כתבו כיון דהוי מילתא דעבידא לגלויי לא אמר בדדמי ולא יעיד אא"כ יתברר לו שמת בודאי ומסיק

אח"כ בתשובה הנ"ל דמ"ש התוס' אח"כ דהא דאמר או דילמא טעמא דנאמן כו' כלומר לעולם דלא יאמר כו' דקשיא להתוס' דלא ה"ל להגמרא לומר והכא לא דייקא ומינסבא דאפילו אם דייקא הכא מ"מ כיון דלא הוי טעמא משום דעבידא לגלויי יש לחוש שהעד אומר בדדמי ומתרצין התוס' דרבותא קאמר בעל האבעיא דאפילו תימא דאין לחוש לעד כלל דיאמר בדדמי ומסקו התוס' ואין לפרש כלומר ונתרץ הקושיא הכי דאם היתה דייקא והוי סמכינן אדיוקא דידה אע"ג דהעד אומר בדדמי ע"ז אמרו דאין לפרש כך דהא אפילו דדייקא האשה כו' דאם אמרו דסמכינן אדיוקא דידה במקום (דנאמן העד) דליכא למיחש בדדמי ונאמן העד לא יאמרו כן אף במקום דאיכא למיחש בדדמי עכ"ל ומסיק בזה דכוונתם בדיבור הזה הוא קל להבין אפילו להמתחילין בלימוד והתשובה הזאת חתים עליה דוד במהר"ר יוסף בן לב ואני אומר בזה במחילה מכבוד תורתו שהוא היה בוודאי מן המתחילין בלימוד ולא כיון יפה בדיבור זה כלל דודאי הוא כפשוטו בתכלית הפשיטות דהוצרכו לפרש לשון או דילמא טעמא דנאמן משום דדייקא כו' להוציאו ממשמעות דשמעתין דודאי משמע בריהטא דשמעתתא דהצד הראשון הוא דהעד נאמן ולא יאמר בדדמי והצד השני הוא אפילו אם נחוש שיאמר בדדמי נאמן משום דאשה דייקא והיינו כמשמעות פירושו של רש"י שכתב והכא לא דייקא דתרוייהו אמרו בדדמי והוצרכו להוציא הגמרא ממה שמשמע בריהטא משום דא"כ קשיא מה שמסקו בסוף הדיבור (דהוצרכו) שכתבו בהדיא דהוצרכו לדחות פירוש זה משום דא"כ אם יש לחוש שהעד יאמר בדדמי אפילו אי דייקא האשה למה יהא נאמן כיון דיש לחוש שאומר בדדמי דהא ודאי בלא העד אין מתירין אותה משום דיוק דידה והעדאת העד אינו חשוב כאן כלל דיש לחוש שאומר בדדמי דעל דיוק דידה סמכינן דוקא היכא שאין לחוש שהעד יאמר בדדמי וכסברא שכתב בן לב ג"כ בזה וזה פשוט בתכלית הפשיטות דלזה כיוונו התוס' וכן משמע ג"כ בתשובת ר"ש כהן ח"ב סימן י"ד ע"ש:

שם בתוס' בד"ה והא מים כו' ס"ד שראו הנשים הטביעה כו' ולכך אמרה בדדמי כתב בתשובת בן לב דף רנ"ב ח"א ע"א וע"ב דלכאורה נראה דהתוס' מכוונים בזה לדברי המרדכי שכתב בשם ר"י דס"ד שראו הטביעה ולא העלום ומ"ה שייך לומר בדדמי ודמי למלחמה אבל אם ראו העליה לא שייך לומר בדדמי ותמיה לי דמאי האי דמסיים ולכך אמרה בדדמי ה"ל לסיומי ולכך קאמרו בדדמי דבשלמא אי הוו קאמרו התוס' דהאשה עצמה היתה אצל הטביעה הוי א"ש אבל השתא דקאמרו התוס' דהנשים המעידות היו אצל הטביעה למה מסיימי דהיא אמרה בדדמי דמשמע אשת המת עכ"ל ודבריו תמוהים בעיני דכבר מבואר בתוס' דלעיל דלעולם לא חיישינן שיאמר העד בדדמי רק דהאשה

תאמר בדדמי ולא תדקדק היטב על העדות ולכך בוודאי צריכין לומר דגם כאן ליכא למיחש רק דגם היא תאמר בדדמי מאחר שנפל למים בוודאי מת ולא תדקדק בתרייהו ואע"ג דגם אם הנשים המעידות היו רואות את העלייה אעפ"כ יש לחוש שהאשה תאמר בדדמי ולא דייקא ולמה אמרו התוס' דלא ראו העליה י"ל דאילו ראו העליה אפשר דראו סימנים בהו ואז סמכינן אסימנים וכמו שמסיק בגמרא והיו התוס' יכולים לומר דאף העליה ראו בס"ד דמקשן רק שלא אמרו סימנים והא דלא כתבו כן היינו משום דא"כ לא היה א"ש הא דקאמר ותסברא והא מים שאין להם סוף הוא וכו' דאם ראו העלייה כיש להם סוף דמיא והא דבאמת דחה כן והלא אפשר דהפשטן איירי בראו העלייה י"ל דהיינו משום דכיון דמוכרחין לומר דראו העלייה שוב נוכל לומר דראו בהן סימנים ולא הוי פשיט מידי וכפי מ"ש בגמרא דעיקר דחיית הדוחה תלוי דוקא בסימנים ודוק ובזה מתורץ ג"כ דהוצרך לדחות ולומר דראו בהם סימנים ג"כ ולא די במה שראו ג"כ העליה כמו שכתבו התוס' בסמוך בהיפוך הדף דאפילו העד נחשד לומר בכיוצא בזה בדדמי היינו כפי האמת הדין הוא כן דלא נאמין לעד בכיוצא בזה בלא סימנים דחיישינן דהוא משקר אע"ג דבמלחמה לא נחשד העד שאומר בדדמי אבל עכשיו כפי הסלקא דעתא ודאי סובר דאין העד נחשד בכך או אפשר דבלא ראו העליה אינו נחשד לומר בדדמי דשמא לא מת משא"כ בראו העליה אומר בדדמי שזה הבעל שמת כמ"ש התוס' ובזה גם כן מתורץ דהוצרכו לומר דלא ראו העליה דאילו ראו העליה לא היו שומעין להם בלי סימנים וממילא לא הוי פשיט מידי אי איירי בסימנים ולכך אמר דלא ראו העליה הוה ס"ד דמקשן ובתשובת בן לב הנ"ל מקשה ג"כ קושיא זו דלפי מ"ש התוס' לא היה לו לדוחה לומר רק שראו ג"כ העליה ותירץ דאפשר דקושטא דמילתא נקט דס"ל דהיכא דראו הטביעה צריכין לומר סימנים וכמ"ש הרא"ש עכ"ל ואני אומר דמוכרח לומר כך שראו הסמנים דבלא"ה לא היה נדחה הפשיטות כלל דכל דחיות הדוחה תלוי בזה דראו סימנים וכמ"ש לעיל בשם הריטב"א גם מה שנראה בעיני ע"ש והתוס' שכתבו דאי לא ראו הסימנים לא היה העד נאמן דחיישינן שאומר בדדמי היינו משום דבאו להשמיענו הדין כפי מסקנא דגמרא וכפי מה דקיי"ל אבל ודאי דבלא"ה הוצרך לומר שראו סימנים דבזה לבד תלוי דחיות הדוחה ודוק:

דף קטו:

בתוס' בד"ה וקאמרי סימנים אבל ע"י טביעת עין כו' אין לומר דקשיא להו להתוס' למה לו להתרצן לומר דראו בהו סימנים דהא בפשיטות צ"ל דראו בהו סימנים בדחיית הדוחה דהכל תלוי בזה כל הדחייה בכללה וכמ"ש לעיל בזה בגמ' בארוכה רק דהתוס' כתבו כן

מסברא דנפשייהו דשום עד אינו נאמן בכך וצריכין סימנים להאמינו בזה מלבד דצריכין לומר כן לדחיית הדוחה משמיענו דהדין כך וכמ"ש האשיר"י בזה וראיתי בתשובת בן לב הנ"ל שהאריך בזה מטעמים אחרים שהתוס' כתבו כן מסברא דנפשייהו וע"ש דכתב בתשובה הנ"ל דנראה להגיה בתוס' דאמרו בדדמי מאחר דראו הטביעה ובדבר מועט כו' וכ"כ האשיר"י ג"כ דדוקא באותן שראו הטביעה חיישינן שיאמרו בדדמי אבל אותן שלא ראו הטביעה נאמנים בטביעת עין וכן משמע לו להגיה ממ"ש התוס' בדיבור שאחר זה וכפי מה שאכתוב שם ואין להקשות דנפשוט האי בעיא מדאמרינן דאותן שלא ראו הטביעה נאמנים בטביעת עין דניחוש דהאשה לא דייקא אלא ודאי דהטעם דהוא נאמן משום דעבידא לגלויי וכמו שהקשיתי לעיל בזה בגמרא י"ל דחילוק זה הוא באמת כפי מה דקיי"ל דהאי בעיא נפשט ממקום אחר דנאמן העד מטעם דעבידא לגלויי כמבואר ברי"ף וברא"ש ומסקו בסוף הדיבור א"נ מהני ע"פ טביעת עיין ר"ל הני תרי בהדדי מועילין והיינו סימנים וטביעת עין וק"ל:

שם בתוס' בד"ה וקאמרי סימנים פר"ח דאשה וע"א בספינה שטבעה והכירוהו מת לא מיהמני כו' נראה פשוט דהתוס' באו לומר בשם ר"ח דאין שום חילוק בעולם בין ראו את הטביעה ללא ראו את הטביעה דלעולם לא מהימני בהכירוהו מת בלא סימנים וע"ז מקשה ותימה האיך משיאין כו' דלדברי ר"י דלעיל דמחלק בין ראו הטביעה ללא ראו א"ש דמשיאין ע"פ אותן שלא ראו הטביעה ונאמנין בטביעת עין אבל לפירוש ר"ח קשה ותירץ דשמא איירי הכא כו' וכל זה שכתבתי משמע בהדיא באשיר"י דמתחילה כתב לחלק בין ראו הטביעה ללא ראו ואח"כ כתב ור"ח פירש כו' ומקשה דתימה היאך משיאין כו' ותירץ כתירוץ התוס' ומסיק אח"כ ולפי מה שחילקתי בין ראו הטביעה ללא ראו ניחא עכ"ל הרי בהדיא כמו שכתבתי ומזה נראה בהדיא שצריכין להגיה בדיבור שלפני זה כמו שהגיה התשובת בן לב דשם איירי דוקא בראו הטביעה ובזה א"ש דהוי דברי ר"ח עניין מחודש שלא כדברי התוס' דלעיל ודוק ובתשובת בן לב מקשה על התוס' מאי מקשו תימה היאך משיאין כו' הלא כבר כתבו התוס' דיש לחלק בין ראו הטביעה ללא ראו ודחק לומר דהאי ותימה האיך משיאין כו' היינו מלשון ר"ח והתוס' מביאין דברי ר"ח וחילוקו אף שכבר כתבו חילוק אחר ודבריו תמוהים בעיני דפשיטא הוא דהתוס' באו לדחות דברי ר"ח בהך קושיא וכמו שכתבתי ואח"כ כתבו דיכולים לתרץ את פירושו שלא להקשות עליו מהמנהג והתוס' לא באו לפסוק רק לתרץ לשני הפירושים מה דקשיא עליהם וק"ל:

שם בתוס' בד"ה וכן הוויין כו' מה מועיל הסימן יכול לומר לקוחין הן בידי ר"ל ונאמן במגו דלקוחין הן בידי לומר שהחזרתים לך והני אחרינו נינהו וק"ל:
שם בתוס' בד"ה אימור אישתלויי אישתלי בירושלמי דמעשר שני כו' נ"ל להגיה ולמחוק תיבת פירש רבינו חננאל דמה פירוש כתב בזה שמביא לשון הירושלמי לעניין דינא ובאשיר"י הביא ג"כ דברי הירושלמי הזה לעניין דינא ע"ש:

דף קטז.

בגמ' מאי בינייהו איכא בינייהו כו' הא דלא קאמר איכא בינייהו דאמרה מת וקברתיו דלמ"ד דמשקרה אינה נאמנת ולמ"ד דאמרה בדדמי נאמנת הנה בתשובת המזרחי סימן כ' נתעורר ע"ז והביאו הכסף משנה פי"ג דגירושין וכתב דהגמרא סוברת במת וקברתיו כ"ע סברי דאינה נאמנת דלמ"ד דמשקרא בהא נמי משקרא ולמ"ד דאמרה בדדמי כיון שחושבת עפ"י האומדנא שבוודאי מת ואינה יריאה שמא יבא בעלה חיישינן נמי דילמא משקרא ואמרה קברתיו כדי להוציא הספק מלב השומעין שלא יחשבו שעפ"י אומדנא אומרת שמת ולא עפ"י האמת ממש שהרי היא בחזקת שקרנית שכבר שיקרה ואמרה גירשתני כו' אע"ג דבאומרת מת לבד לא חיישינן דמשקרא אלא בדדמי היינו משום דיראה לשקר שמא יבא בעלה ותצא מזה ומזה כו' אבל באומרת וקברתיו שאנו רואין דאינה יריאה שמא יבא בעלה ותצא מזה ומזה כו' שהרי כבר אמרה מת בדדמי שהיא סוברת שבוודאי מת ולא הוסיפה לומר וקברתיו אלא כדי להוציא מלב השומעים למה לא משקרא והלא היא מוחזקת בכך וליכא למימר דה"ה נמי דהוה קא משני דאיכא בינייהו מת וקברתיו אלא דחד מינייהו נקט דא"כ ה"ל למינקט מת וקברתיו דעדיפא טפי דהא מתניתין סתמא קתני קטטה בינו לבינה כו' ומשמע ל"ש ארגיל הוא ל"ש ארגילה היא ועלה קאמר מ"ט דקטטה כו' דדוחק הוא לומר דמתניתין איירי דוקא בארגילה איהי עכ"ל לענייננו:
שם בתוס' בד"ה למאי ניחוש לה כו' דהתם איירי בנפילה דרבים ר"ל שיפול מיחיד ואשכחו רבים כלומר שימצאנו שום אדם בעולם כן פרשב"ם שם דף קע"ב ע"ב ופירש שם עוד פירוש אחר דאיירי בשטר שכתוב בו לויתי ממך מנה דהיינו ממש נפילה דרבים ע"ש אך דשם באמת מדבר משטר כזה אבל פלוגתא דאביי ורבא באותיות ניקנות במסירה דלאביי צריך להביא ראיה היינו ודאי בסתם שטר וצריכין לפרש כמו שכתבתי וק"ל:

שם בתוס' בא"ד וא"ת והיכי מייתי התם אביי ראיה למילתיה דחיישינן להביא ראיה אלמא כו' הלשון אינו מדוקדק דהכי הל"ל היכי מייתי התם אביי ראיה למילתיה דצריך להביא ראיה משום דחיישינן לנפילה מההיא כו' וק"ל:

שם בתוס' בד"ה מאי אמרת דילמא כו' רבא אמר א"צ להביא ראיה אלמא אין צריך להביא ראיה אי חיישׁ לנפילה ויש לומר דרבא כו' כן הגיה רש"ל בח"ש ולפי"ז צריכין לנקוד מילת אלמא האל"ף בפתח והלמ"ד בקמץ ושפיר הגיה דאל"כ צריכין למחוק מילת אלמא א"צ להביא ראיה דהוא כפול ממש וק"ל:

שם בתוס' בא"ד ובשקר יש לחוש דילמא מסר ליה ר"ל והשתא חזר בו ויגבה שלא כדין וק"ל:

שם בתוס' בד"ה אותיות ניקנות כו' יש לחוש שמא של חבירו היה כי א"א שלא יהא סימן כו' ר"ל והואיל ובודאי יש לאחד שום סימן שאינו בחבירו ה"ל לעשותו ולכך כל מי שיש לו אותו שטר בידו אנו אומרים ודאי אינו שלו מאחר שלא עשה בו סימן ואע"ג אילו היה של האחר ג"כ נאמר היה לו לעשות סימן מ"מ נאמר שכל אחד לא יגבה בו דנוכל לדחותו תמיד בטעם זה וק"ל:

שם בתוס' בד"ה הכא חיישינן כו' אבל התם אם הלכו בגמלא פרחא היה מקלקלם יותר ר"ל דהעדים לא יוכלו לומר שום תירוץ על הא דאזלו בגמלא פרחא אחר שראו שזה הרג את הנפש דאדרבה ההליכה הזאת שהלכו בגמלא פרחא מקלקלם יותר דודאי אי לא הלכו רק כדרך כל כל הארץ לא היה אפשר להזימם ועכשיו הן נהרגין מכח ההליכה שהלכו כ"כ מהרה שאין אנו מאמינים להם שהלכו בגמלא פרחא ואומרים שהגידו שקר וק"ל:

דף קטז:

בתוס' בד"ה איכא בינייהו כו' ולא גרסינן דארגילא היא כו' ר"ל ונאמר דבארגיל הוא כ"ע מודו דאינה נאמנת דמשקרת משום דאין דעתה נוחה בו מאחר דתמיד מתחיל להתקוטט עמה וכן בדדמי ודאי אומרת כדי שלא תשב (עמו) תחתיו והוא גרע מכשארגילה היא דאז הדבר תלוי בה ואינה כ"כ ברוגז עליו בשאינה בקטט ולכך יפלגו דודאי אינה משקרת דיריאה מאחר דהוא אינו מתקוטט עמה ואין לבה כ"כ רחוק ממנו משא"כ בדדמי בדבר מועט אומרת בדדמי ע"ז אמרו התוס' דעכ"פ בארגילה היא היא שונאתו מאחר דהיא מתקוטטת עמו תמיד וא"כ בודאי יש לחוש שתשקר ולכך א"א לגרוס כן וק"ל ומסקו התוס' וא"ת ואמאי לא תשקר כו' ר"ל אפילו בארגיל הוא הקטט היינו שהוא מתחיל

להתקוטט עמה ועכ"פ קטטה דמתניתין היינו שהיא אומרת גירשתני כו' רק שהוא ארגיל הקטט וא"כ קשה אמאי לא תשקר וכ"כ רש"ל בח"ש בזה והוא פשוט:
שם בתוס' בד"ה לא דיברו בקציר אלא בהווה ירושלמי למה קציר אמר רב מנא דאונסא דשכיח שאני כו' נ"ל דהירושלמי מפרש דהא דקאמר אלא בהווה ר"ל בדבר הרגילות ששכיח מיתה בו לא כמו שפירש"י אלא בהווה מעשה שהיה כך היה דהא מעשה שהיה היה בנחש ואיך תירץ דאונסא דשכיח שאני החמה קודחת כו' וק"ל ובסוף הדיבור מסיק דריחשא שכיח תרגום של שרץ הוא ריחשא ערוך ערך ריחשא:
שם בתוס' בד"ה באותה שעה אמרו כו' ומשום דחזו כו' נ"ל דקשיא ליה וכי בשביל שמצאו שהגידה אשה אחת דבר אמת על בעלה שמת נאמין לכל אשה ואשה שבעולם שתאמר האמת ע"ז מסיק דסמכו ג"כ ע"ז דרצו להקל משום דחזו דאיכא עיגונא כו' אבל ודאי טעם דעיגונא לבד לא סגי מדלא תיקנו כן קודם מעשה שהיה וק"ל:
שם בתוס' בד"ה שאין האחין נכנסין לנחלה על פיה כו' מצי לאוקמי בשמעו בו שני עדים כו' ראיתי בתשובת בן לב ח"א דף מ"ב ע"א שהקשה בזה איך אפשר לאוקמי בשני עדים הא בהדיא אמרינן התם דההוא עניינא איירי בלירד ולאכול וא"כ ע"כ ששמעו היינו בעד אחד דאי בשני עדים אפילו בלירד ולמכור וכמ"ש בעצמם אח"כ ותירץ בזה דאפשר לומר דהא דמוקי התם בלירד ולאכול היינו בלא שמעו בו שמת דפליגי בה רב ושמואל אבל בשמעו בו שמת בשני עדים כ"ע לא פליגי דמורידין אפילו לירד ולימכור ומה שמסקו התוס' אח"כ ולפי זה יש לפרש כו' דאי בשני עדים אפילו לירד ולמכור לא שבאו לדקדק כן רק סיומא דמילתא הוא לפי האמת עיי"ש:
סליק פרק האשה שלום

פרק ששה עשר האשה בתרא

דף קכ.

בגמ' ת"ש האשה שהלכה כו' הותרה נמי צרתה הקשה בתשובת בן לב דף נ"ח ע"ד בזה הלא הפשטן רצה לפשוט לעיל ממתניתין דאין צרה מעידה לחברתה ותירץ דודאי הפשטן ידע שפיר דיש לדחות דלדבריהם דרבנן קאמר כי היכי דלא תיקשי ברייתא זו אמתניתין דידן ומ"ה פשיט ליה תחילה ממתניתין כי היכי דבעל האבעיא לימא ליה בנפשיה דלדבריהם דרבנן קאמר להו וממילא יבא לפשוט מהברייתא משא"כ כשהיה פושט מן הברייתא לבדה תיכף הוה דחי ליה דממתניתין איכא למיפשט איפכא ולכך מיבעיא לן כן משמעות דבריו ע"ש שהאריך קצת ליישב בעניין קצת דוחקים אחרים:

שם בגמרא וליחוש דילמא בגיטא אתאי והאי דקאמרה הכי כו' אע"ג דאם איתא דיש לה גט כבר אינה צרתה וצריכה להיות נאמנת וכמו שהקשה רש"י לעיל י"ל דגדולה שנאת הצרה דאף אם יש לה גט ואינה צרתה קמכוונת לקלקלה וכמ"ש לעיל בזה בדברי התוס' שבסוף דף שלפני זה:

שם בגמרא חלף קמייהו ולא בשקרוה פירש בערוך בשקר דהיינו לא הכירוהו וכתב דבס"א איתא ולא אשתמודעוהו עכ"ל ונ"ל שעשה כן משום שלא היה לו לשלם באותה שעה והיה ירא שיעברו דבי ריש גלותא על לא תהיה לו כנושה על ידו ויעבור על לפני עור כו' לכן עשה תחבולה זאת וק"ל:

שם ברש"י בד"ה בין כליו כו' ומכיר את הכיס כו' הוא ענייננא בפני עצמו וכתב כן משום דמזה מקשה בגמרא וקאי אמצאו קשור בכיס ובארנקי ובטבעת וק"ל:

שם ברש"י בד"ה אף השמלה בכלל היתה כו' ר"ל המשנה דפרק אילו מציאות דף כ"ז אף השמלה היתה בכלל כל אלה ולמה יצתה להקיש אליה ולומר לך מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנים ויש לה תובעים אף כל דבר כו' חייב להכריז עכ"ל:

שם בתוס' בד"ה אין מעידין כו' ואין מעידין אלא עד ג' ימים כו' בתשובת ר' דוד כהן בבית י"ו חדר ב' כתב וז"ל הגם שלשון התוס' נראה שהוא משובש כולו מ"מ אכתוב הנראה לעניות דעתי ואומר דיש לדקדק מאי האי שהתוס' כתבו בדבריהם והביאו גם הא דתנן אין מעידין אלא עד ג' ימים ופירשוהו ואח"כ הביאו דברי ר"ת שחילוקו הראשון הוא אירשא דמתניתין דהיינו אאין מעידין אלא על פרצוף פנים ואי משום השני דשייך גם אסיפא דמתניתין דקאמר דבתביעת עין ניכר כיון שיש כל הגוף אפילו לאחר כמה ימים היה להם להזכיר חילוקו הראשון אירשא דמתניתין ששייך בה ולעשותו דיבור בפני עצמו וחילוקו אסיפא דמתניתין דשייך בה ולעשותו דיבור בפני עצמו עם מה שהם מפרשים עליו ועוד מה להם להאריך כולי האי לא היה להם לומר אלא ואר"ת דהיינו דוקא שאין שם אלא הפרצוף אבל כל גופו שלם אפילו אין כאן פדחת וחוטם ניכר הוא היטב ע"י סימני הגוף ובט"ע אפילו אחר כמה ימים ועוד דחילוקו השני של ר"ת לא רישא סיפא ולא סיפא רישא ע"ש שהאריך מאוד בקושיות ובדקדוקים ובתשובת בן לב דף ל"ח ע"א כתב דיבור זה ובלשונו של שם כתב תירוץ על קושיא הראשונה שהקשה ר"ד כהן וז"ל ואפשר שהתוס' באו לומר דהסיפא דאין מעידין אלא עד ג' ימים קאי אירשא דאין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם ומשום דאין כל גופו שלם לכך אין מעידין אלא עד ג' ימים אבל אם כל גופו שלם יכולין להכירו אפילו לאחר כמה ימים וע"ז מביא דברי ר"ת לסיוע לדבריהם ומסיק זה מה שיראה לי בקשר זה הדיבור

ובהבנת דברי ר"ת איני כותב לפי שכתבו בזה הדיבור כמה גאוני עולם עכ"ל וכתב עוד ז"ל סברת התוס' לפי פירוש הראשון איירי מתניתין כשאין גופו שלם ומש"ה כשאין שם פדחת וחוטם אין מעידין עליו אע"פ שיש סימנים דהכי משמע לישנא דקאמר אעפ"י שיש סימנים בגופו אבל כשיש פדחת וחוטם אע"ג דליכא סימנים מעידין דהכי משמע לישנא דקאמר אעפ"י שיש סימנים דאל"כ ה"ל למימר אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם וסימנים וכיון דלא קאמר הכי משמע דלא בעינן תרוייהו ומיהו בפרצוף פנים לחוד בלא בניין הגוף ודאי לא סגי ולא מיירי מתניתין בהכי כיון דקאמר אעפ"י שיש סימנים בגופו וקאמר בגמרא דהני סימנים ארוך וגוץ וזה לא שייך כשאין שם אלא הראש לבד אלא ודאי שיש שם בניין הגוף אלא שאינו שלם ומ"ש התוס' דהיינו דוקא כשאין שם אלא הפרצוף לאו דוקא אלא ר"ל שאין הגוף שלם עכ"ל כזה וכיוצא בזה כתב רבי דוד כהן וז"ל מאי דקאמרי דוקא כשאין שם אלא הפרצוף אפילו שיש שם מקצת הגוף אין שם אלא הפרצוף קרי ליה שהוא העיקר כשאין שם הגוף שלם דמקצת שאר הגוף כשאינו שלם לאו כלום הוא עכ"ל ומ"ש התוס' ועוד דשמא דוקא בסימנים הוא דקאמר הכי אבל ע"י טביעת עין כו' כתב בן לב בדף קנ"ב וז"ל ויש לתמוה דנראה דהיכא דיש פדחת עם החוטם דמעידין בסימנים אע"ג דליכא ט"ע (דדברי התוס' הכי מפרשי דדוקא בסימנים הוא דקאמר במתניתין דאין מעידין אלא בפרצוף עם החוטם אבל כשיש לה ט"ע בו אין צריכין פדחת וחוטם ולכך מסיים ומה מועילין הסימנים כיון דליכא ט"ע דודאי מתניתין לא איירי בסימנים מובהקין דקאמר במתניתין אעפ"י שיש סימנים בגופו ולא סיים אעפ"י שיש לו ט"ע בגופו וק"ל) ומה מועילין הסימנים כיון דליכא ט"ע דודאי מתניתין לא איירי בסימנים מובהקין ולי נראה בקצרה לומר בדוחק דמאי דקאמרו התוס' דמתניתין איירי בלא טביעת עיין לאו למימרא דמתניתין איירי בלא טביעת עיין כלל אלא דאילו לא הוו הסימנים לא הוה ליה טביעת עיין אלא ע"י הסימנים יש לו טביעת עין ובהכי מתיישב זה אפי' השני דמתניתין איירי בדליכא ט"ע אלא ע"י הסימנים וקאמר כיון דליכא פדחת וחוטם וליכא ט"ע אלא ע"י הסימנים אין מעידין עליו אבל איכא פדחת וחוטם אע"ג דליכא ט"ע גמור אלא ע"י סימנים יש לו ט"ע סגי ומסקו התוס' אבל ע"י ט"ע ניכר היטב כו' אע"ג דהן הן הדברים עצמן שאמרו בפירוש הראשון אפשר דלא באו לפרש בפירוש השני רק בהא דדוקא בסימנים הוא דקאמר הכי ומשמיענו קולא דלא הוי שמעינן מפירושא קמא דהיכא דאיכא פדחת וחוטם אע"ג דליכא ט"ע גמור אלא ע"י סימנים יש לו ט"ע מעידין עליו עכ"ל לענייננו ואומר אני בפשטות דהתוס' באו לחדש בהפירוש השני דמתניתין איירי אפילו בכל גופו שלם ואפ"ה קאמר דאינו מעיד

אלא בפרצוף פנים עם החוטם מאחר דאין לו בו טביעת עין גמור ולפירושא קמא מיירי מתניתין בט"ע גמור רק שאינו חשוב ט"ע מאחר שאין גופו שלם לכך צריך פרצוף פנים עם החוטם או גופו שלם משא"כ בפירוש השני דאיירי בגופו שלם וצריכין לחלק ולומר דאיירי בסימנים לבד ודוק:

שם בתוס' בא"ד אפילו הוא אמת דהיכא שנחבל כו' וגם יכול להיות שהוא תוך ג' ימים שאין יודעין כו' כן הגיה רש"ל ומלשון נ"י נ"ל למחוק מילת וגם הכתוב בתוס' וצ"ל כיון שנשאר גופו שלם יכול להיות דהיכא שאין ידוע כו' דז"ל הנ"י וז"ל התוספות ויכול להיות דהיכא שאין יודע כו' וז"ש אפילו הוא אמת כו' הוא דין בפני עצמו ובאו לומר אף כשלא נסכים לדברי ר"ת דלעיל שחילק בין גופו שלם לשאין גופו שלם רק נאמר דלעולם אין מעידין עליו אלא בתוך ג' היכא דנחבל בפנים מ"מ בוודאי יודו כ"ע כשיש גופו שלם וגם אין יודעין מתי נהרג דתל נן לקולא וז"ש כיון שנשאר גופו שלם וגם יכול להיות כו' וכמו שהגהתי וק"ל וכן משמע באשיר"י ובטור אה"ע סימן י"ז דזה דין בפני עצמו הוא ואף שהטור פסק דתלינן לקולא אפילו כשאין גופו שלם היינו משום דהוא סובר באמת כדברי ר"ת דבגופו שלם אפילו לאחר כמה ימים מעידין עליו וממילא כשרצה לכתוב הדין דתלינן לקולא הוצרך לכתוב כשאין גופו שלם אבל התוס' באו לומר דאפילו מאן דפליג על ר"ת בדינא דלעיל מודה בעניין זה וק"ל:

שם בתוס' בד"ה מצאו קשור בכיס ובארנקי כו' ולהכי נקט כיס וארנקי ר"ל דהוי דבר שאין דרך להניח שם שטרות דדרך שטרות להניחן בחפיסה ודלוסקמא כמבואר בהדיא בפרק אילו מציאות דף כ"ח דמידע ידעי דכל מה דאית ליה בחפיסה מנח ליה וכ"כ בעל התרומות בהדיא והעתיקו הב"י בסימן ס"ה בח"ה ומסיק ולדידן כיס וארנקי דכוותן הוא:

דף קכ:

בגמרא לא שיילי אינשי אוכפא דמסקב ליה לחמריה פירוש פעמים תהיה בהמת בעל האוכף רזה ובהמת השואל שמינה וכשנותן עליה האוכף מתפח וכשמחזירה המשאיל על בהמתו מסקבה פירוש עושה בה חבורה עכ"ל הערוך בערך סקב:

שם בגמרא רבא אמר בסכין מלובנת וד"ה קאי אקושיא ראשונה דלעיל למימרא דמגוייד חיי כו' וקמשני דמתניתין מיירי בסכין מלובנת ואתי ככ"ע דכ"ע מודו דבסכין מלובנת יכול להתרפא מתוך המכוה וק"ל:

שם ברש"י בד"ה מצאו קשור בכיס כו' שמא השאילו לאחר וקשר בו גט זה והחזירו לזה ושכח בו את הגט הא דלא מפרש רש"י כפשוטו דיש לחוש דילמא השאיל הכיס לאחר וקשר בו גט זה ואיבדו אותו אחר ולכן אין להחזיר הגט בסימן הכיס וארנקי י"ל

דא"כ היה קשה דאפשר לתרץ דהא דקאמר מהדרינן היינו בידוע שכן איבדו בכיס או בארנקי וכמ"ש התוס' סברא זאת בסוף ד"ה איבעית אימא כו' ולכך כתב רש"י דעיקר החשש (דחיישינן) שיש לחוש דילמא אותו החזירו כך לזה ושכח בו את הגט ולכך אין לתרץ דאיירי בידוע שכן איבדו בכיס או בארנקי דאעפ"כ יש לחוש לחשש דרש"י וק"ל ובגמרא דגיטין דלא חשש לשאלה שהביאו התוס' סובר רש"י די"ל דאיירי שמכיר את הגט וכמ"ש התוס' בקושיא דללישנא קמא לא קשה מידי והתוס' שכתבו כן הוא משום דסברי דלחשש דרש"י ודאי לא שייך למיחש כלל לזה דחששא רחוקה היא זו ואין לחוש רק שמא השאיל הכיס לאחר ואותו אחר איבדו כך ולכך שפיר יש לתרצו בשידוע שכן איבדו והכא הי' לשנויי כך ואע"ג דהתוס' כתבו לעיל בד"ה מצאו קשור בכיס כו' דאיירי הכא דמחזירין ליה בסימן זה שאומר שמצאו קשור בכיס וא"כ ליכא למיחש לשאלה רק לחשש דרש"י י"ל דהתוס' דלעיל לא באו לומר שם רק דאיירי במצאו אחר וזה נותן בו סימן איזה סימן שיהיה רק שהתוס' הזכירו עניין סימן אחד הנזכר בברייתא אבל ודאי דאיירי ה"ה באיזה סימן שיהיה שאומר שיש בו בכיס וע"ז מקשה בגמרא דניחוש לשאלה אבל אם איתא דהתוס' יפרשו החשש דשאלה דהכא כרש"י לא היה אפשר ליישב בשידוע שכן איבדו וא"כ לא היו התוס' מתרצים כלום ללישנא קמא ודוק ועיין במה שאכתוב בסמוך דלא היו צריכין לתרץ כלל ללישנא קמא ע"ש:

שם בתוס' בד"ה איבעית אימא כליו כו' וללישנא קמא כו' דחיישינן לשאלה כו' אע"ג דללישנא קמא לא קשיא כלל דנפרש דמכירו היינו הגט וא"ש דצריך שיכיר את הגט משום דחיישינן לשאלה י"ל דמאחר שתירצו התוס' ללישנא בתרא דמכירו היינו החפיסה והדלוסקמא לא רצו לפרש ללישנא קמא פירוש אחר על הא דאם מכירו דלא נראה להו לומר דיש חילוק בין לישנא קמא ללישנא בתרא בפירושא דמתניתין ודוק:

שם בתוס' בד"ה למימרא דמגוייד חיי כו' בסופו אבל אמילתא דרשב"א לא מצי לשנויי ר"ל דמאחר דמוקמת למתניתין כרשב"א אין לתרץ דאינו מת לאלתר עד לאחר י"ב חודש ואז ודאי מת דהא רשב"א קאמר דאין מעידין משום דיכול לכוות ולחיות ואז אינו מת כלל מחמת זה והא דחילקו התוס' לומר דלאחר י"ב חודש מעידין עליו ולא כתב זמן אחר היינו משום דטריפה אינו חיה יותר מי"ב חודש וק"ל:

שם ברש"י בד"ה אלא מעתה כו' ואפילו מת שמא מחמת דבר אחר מת ור"ל ואפילו מת אח"כ דילמא מחמת דבר אחר מת ואינו גולה למה נאמר כן מאחר דחושבין איתו כודאי מת לשמואל כמו שכתבו התוס' וכפי מה שאכתוב שם ומזה ודאי משמע לי דרש"י סובר כמ"ש התוס' בלישנא דאין לומר ודוק:

שם בתוס' בד"ה דחיישינן לשאלה כו' ואמאי לא חיישינן לשאלה אין לומר דילמא התם איירי בכלים שאין דרכן להשאילן י"ל דסתם כלים שיש בהם פירות דרכן ודאי להשאילן אבל ודאי מצאו בין כליו דגט דפירושו מאני תשמישתו דהיינו כליו שהן כלי ביתו סתמן אין דרכן להשאילן וק"ל:

שם בתוס' בא"ד וי"ל דפשיטא ליה ודאי אפילו אי חיישינן כו' ר"ל זה ודאי פשוט למקשן דאף אם אנו חוששין לשאלה באיסור אפילו מדינא דאורייתא אפ"ה שפיר י"ל דחכמים אמרו דלא ליחוש לשאלה בענין החזרת אבידה והגמרא לא מקשה אלא אהא דמקרא מפקינן דמהדרין חמור בסימני אוכף כמבואר בגמרא דאילו מציאות דף כ"ז וממילא מזה משמע דאפילו מדאורייתא לא חיישינן לשאלה ונדקדק מזה דאף באיסורא ליכא למיחש לשאלה דבדאורייתא אין חילוק בין איסור לממון וסובר המקשן דהא דבאיסורא אנו חוששין לשאלה אינו מחמת חומרא דרבנן רק מדינא דחיישינן לשאלה ולכך מקשה שפיר חמור בסימני אוכף היכי מהדרינן ומ"ש התוס' אבל קשה היכי מהדרינן כו' ר"ל אבל בגמרא הכי מקשה היכי מפקינן מקרא כו' וכן פירש בח"ש וכבר כתבתי דכל לשון התוס' אינו מדוקדק בפרק זה:

שם בתוס' בד"ה אלא מעתה כו' לשמואל דחשיב ליה מת קפריך ר"ל דזה ודאי גלוי וידוע שמי שנשחט בו שני סימנים אינו יכול לחיות ואפ"ה לא היה מקשה בגוף הברייתא למה אינו גולה משום דאפשר דאינו מת לאלתר רק יכול לחיות ה' או ו' ימים כזמן שיכול להעמיד עצמו מאכילה ושתייה אך מקשה לשמואל דחשיב ליה כאילו מת שסובר דמעידין עליו תיכף שתנשא אשתו ואע"ג דבגמרא משני דחי הוא וסופו למות מ"מ פירושו שימות לאלתר קודם שיתירוה לינשא וע"ז מקשה דה"ל לגלות על ידו מאחר דמת לאלתר כמ"ש התוס' ולא באו לומר דדוקא למימרא דשמואל עצמו מקשה דאמר דמעידין עליו ולא אשינוייא דחי הוא וסופו למות דא"כ לא אתי שפיר לכתוב אלא מעתה מאחר דלא יהיה קשה אשינוייא דלפני זה ולא באו התוס' למעט אלא הסברא שבעל פה דכל ששחט בו שנים דאינו יכול לחיות אבל ודאי דעיקר הקושיא הוא אמימרא דשמואל ואף כפי מה דמשני דחי הוא וסופו למות וכמ"ש אבל אמימרא דשמואל דמעידין עליו ודאי היה יכול להקשות בלי שינוייא דחי הוא וסופו למות דהא ודאי כ"ש דקשה כשחשבינן ליה תיכף כמת ולשון התוס' שכתבו דחשיב ליה כמת לאו דוקא אלא ר"ל דחשבינן ליה כמת לענין שמעידין עליו והיינו אף לפי השינוייא דחי הוא וסופו למות ועיין בתוס' דגיטין דף ע' ע"ב מ"ש בענין זה דשם כתוב מקצת לישנא דרש"ל בח"ש אך דנ"ל לפרש כמו שכתבתי בזה והר"ש מפרש דלישנא דתוס' דייקא דחשיב ליה כמת

ממש והיינו אמימרא דשמואל בלי שינוייא והתוס' באו לומר דלא תפרש דהקושיא קאי דוקא לשינוייא דחי הוא וסופו למות (רק דמש"ה מקשה שפיר גופו) לכך קאמרי התוס' דלשמואל קפריך כו' ע"ש ולי נראה כמ"ש ודוק ומסיימו התוס' וס"ד דטעמא דחייב לגלות כו' ר"ל דלכך מקשה דוקא אמימרא דשמואל דלשון או ימות דכתיב גבי גלות משמע לאלתר לכך מקשה דוקא אמימרא דשמואל או אף אתירוצא ולא בסברא שבע"פ משום דבמת לאלתר דוקא חייב לגלות ובסוף הדיבור מסקו התוס' אבל א"ל דמשום כו' ר"ל דהסברא של הא דחילק בין מת לאלתר ללא מת לאלתר היינו דוקא הא דכתיב בקרא או ימות דמשמע מת לאלתר אבל אין לומר דטעם הסברא שחילק ביניהם המקשן היינו משום דבמת לאלתר אין לתלות בדבר אחר אבל בלא מת לאלתר יש לתלות דהרוח קירב מיתתו או בילבלתו עז"א דהא אכתי לא ידעינן הני טעמי וק"ל:

שם בתוס' בא"ד ומאי ונקה ונקה מגלות ר"ל אם הלך על משענתו ונקה מגלות וממילא משמע אם לא הלך על משענתו אעפ"י ששהה הרבה חייב גלות דבר זה לית ליה להמקשן עתה וק"ל:

דף קכא.

בגמרא א"ר מאיר מעשה באחד שנפל לבור הנה ר"מ לא מפליג כלל בין יש להם סוף לאין להם סוף דס"ל דאדם חי בתוך המים ימים רבים ומש"ה אפילו במים שיש להם סוף דאיכא למימר אי נפיק מן המים הוו חזי ליה אפ"ה חייש דילמא נפיק בתר ימים רבים וחכמים פליגי בברייתא בגמ' וחילקו בין מים שיש להם סוף דאשתו מותרת אם שהה שם שיעור שא"א שיחיה כשיעור זה בתוך המים ובין מים שאין להם סוף דאשתו אסורה דשמא לאחר (שיצא משם) שעלה משם יצא והלך לו כדאמר ר' יוסי במתניתין ור' יוסי פליג על ר"מ ואמר מעשה בסומא שירד לטבול במערה ומערה מים שאין להם סוף ושהו עד שתצא נפשם והשיאו את נשותיהם ר"ע בפירוש משניות:

שם ברש"י בד"ה אשתו אסורה כו' ולשהות במים יום או יומים לאו דוקא דהא ר"מ ס"ל דאפשר לחיות כמה ימים ומעשה שמביא ר"מ היה לאחר ג' ימים שעלה וכ"כ ר"ע בפירוש משניות להדיא דכן ס"ל ר"מ וכמ"ש וק"ל:

שם בתוס' בד"ה לקולא פליג כו' אלא אכתי לא פשיט מאי דבעי ר"ל דמתחילה היה בעי אי פליג לקולא או לחומרא והיה דעתו למיבעי אח"כ אף בשיפשוט לו את זה דפליגי לחומרא או לקולא מ"מ נשאר למיבעי בעיא אי דוקא בזה פליג או דילמא בחדא וה"ה באידך וק"ל:

שם בתוס' בד"ה ולא היא ל"ש כו' מ"מ לא חיישינן לאותו רוב כו' ואע"ג דקיי"ל דהולכין בתר רוב ולא חיישינן למיעוט כלל כדלעיל בריש פירקין כבר הקשו התוס' קושיא זו ר"פ כל הצלמים ותירצו דשאני הני תרי ענייני דהוי מיעוט המצוי וחוששין לו ע"ש:

דף קכא:

בגמ' ור"מ מאי טעמא ר"ל דזה ודאי ששהה במים וחי אינו מעשה ניסים דאפשר לחיות במים כמה ימים לסברת ר"מ כמ"ש לעיל משם רבינו עובדי' במתניתין אך זה הוי מעשה ניסים שלא ישן ג' ימים וחי וע"ז משני א"ר כהנא וכו' וק"ל ומה שמסקו דרבנן אמרו דלכך הוי מעשה ניסים משום דהוי דשישא דמחלקין ואין אדם ישן מעומד וא"ל דמ"מ יכול לישכוב עצמו בתחתית הבור די"ל דבתחתית הבור היו המים וא"א לישן במים וק"ל:

שם בגמרא שהתריס עם פ"ה זקנים כו' ר"ל שעמד כנגדם במלחמה ולשון התריס הוא מלשון תריס ומגן רמב"ם בפירוש משניות דתמיד דף ל"ב: שם בגמ' אלא מתניתין דקתני ובעכו"ם כו' ר"ל מאחר דמסיק דלא הודו לו חכמים וס"ל דלעולם אין (עדותו) עדות הגוי עדות במשמתכוון וממתניתין משמע מדקתני אם מתכוון אין עדותו עדות אבל אם לא נתכוון עדותו עדות והיינו לא נתכוון כלל שלא נתכוון להעיד ולא להתיר וע"ז מקשו היכי משכחת לה וכמו שפירש"י וק"ל:

שם בתוס' בד"ה אעפ"כ מת בנו בצמא מ"מ לא הוי דבר כו' בזה מתורץ שלא תיקשה בגמ' דאכתי נדקדק דהוי נביא משום דילמא מתה מטעם דכתיב וסביביו נשערה מאוד כו' והאיך הוה ידע דלא מתה אלא ודאי דבדבר שנצטער בו אותו צדיק אין זרעו נכשל אפילו מטעם וסביביו נשערה מאוד וק"ל:

דף קכב.

בגמ' ודילמא צרה הואי בתשובת בן לב דף רל"ה ע"ג הקשה היאך לא חששו למיפרך דילמא גוי הוי ואינו נאמן דמתוך דבריו אילו מוכח דהוי מתכוון להעיד (ותירץ) וכתב דבשלמא אי תירוצו דקושיא דילמא צרה (יהי') הואי דקאמר תנא דבי ר' ישמעאל כו' לא הוי מיתרצא קושיא דדילמא גוי הוי ודאי לא קשיא דיקשה דילמא גוי הוי והריב"ש בתשובותיו ג"כ לא ידע לתרץ קושיא זו ודבריו תמוהים מאוד עכ"ל:

שם בתוס' בד"ה של עזיקה כו' קרי כאן ממשקה ישראל מן המותר לישראל ר"ל דדרשו ז"ל מקרא דיחזקאל דכתיב ממשקה ישראל למנחה דדוקא מן המותר לישראל יהיו מקריבין מנחה ושאר קדשים כולן וכמבואר בתמורה דף כ"ט ומזה מקשה על זה דהכא דאיך הקריבו עומר או שתי הלחם מן מה שהיו שומרים ספיחים היינו בשנת השמיטה הלא משומר אסור לישראל וכמבואר בתוס' פרק הזהב דף נ"ח: שם בתוס' בא"ד ומופקר

נמי לא שרי לבצור אלא ע"י שינוי זהו עניינא בפני עצמו ובאו לחדש דין הזה דלא שרי לבצור אפילו במופקר אלא ע"י שינוי והיינו משום דבצירה תולדה דקצירה וקצירה אסור אפילו במופקר כן משמע בתוס' פרק הזהב בדף הנזכר ומאחר דאפילו במופקר אינו מותר כ"א ע"י שינוי ע"ז הוצרך לפרש ולומר ובת"כ דקתני כו' וק"ל:
שם בתוס' בד"ה דחזי ליה בבואה כו' היינו בשדה דילמא דיהושע כו' דהא דאל יתן אדם שלום לחבירו בלילה מבואר בסנהדרין דף מ"ד וע"ז מקשה מיהושע שהיה משתחוה למלאך ה' היכי עביד הכי דילמא שד הוי ולכך כתבו התוס' דהוי דומיא דיהושע וק"ל:

דף קכב:
בגמרא תנאי היא דתניא אין בודקין כו' ר"ל תנאי היא ואליבא דר"ט ומביא ראיה שמצינו בברייתא דפליגי בו ר"ט בעניין זה ולכך נוכל לומר דתנאי פליגי אליבא דר"ט ואתיא ברייתא זו דאמר דפליגי בו ר"ט ורבי עקיבא כמאן דאמר לעיל בשם רבי טרפון שדקדק בדבריו הרבה ומאן דאמר לעיל דרבי טרפון סבירא ליה דלא בעינן בדיקה הוא סובר דלא פליגי כלל רבי טרפון ור"ע בדבר זה וק"ל:
סליק פרק האשה בתרא וסליקא לה מסכת יבמות

תולדות הגה"ק המחבר זצללה"ה וספורים נפלאים.

א) **הגה**"ק המחבר זצללה"ה הובא בהקדמת הילקוט שמעוני דפוס פפד"מ. שהעיד עליו המקובל מהור"ר ישראל סרוג מגור"י האר"י הק' זצללה"ה. שנשמתו היתה מנשמת התנא ר' פנחס בן יאיר וכ"כ בס' מנחת ציון בשה"ג השלם ד' פ"ד. והרב המקובל מוהר"י סרוג כשהי' בפ"ק קראקא. וראה צורת ר"פ אמר עליו דנשמתו מר"פ בן יאיר היא עכ"ל:
ב) **ובספר** מגילת איבה דף ט' ע"ב מבעל התוספת יו"ט ז"ל כ' שמעתי מפי איש גדול מק"ק קראקא ה"ה נשיא ישראל. חכם בתורה. ובמילי דעלמא. מנהיג ויושב בראש מנהיגי ד' ארצות שבמלכות פולין. וזה שמו נודע בשערים האלוף מוהר"ר פנחס בן הקציין הראש מוהר"ר ישראל סג"ל מפראג ממשפחת הורוויץ. ואשתו הרבנית מ' רעכיל היא בת מ' נעכלי בתו של אחות מוהר"ר פנחס הנ"ל הגבירה מ' רבקה שטערין. ובהיותו פעם א' בפראג. שמעתי ממנו כדברים האלה. מקובלני שבזמן הגזירות גזרה המלכות שבחמשה בחדש תמוז יהיו נשרפים כל ספרי הקודש של היהודים. וחכמי הדור ההוא עשו שאלת חלום ע"ז בעת ההיא והיתה התשובה ע"ז להם זאת חקת התורה כתרגומו וס' הפרשה הזאת הי' בשבוע ההוא פ' חקת ופתרו החכמים שהוא כתרגומו "דא" גזירת אורייתא "דא" בגימטריא חמשה וכו' ע"ש:

ג) **וכן** הובא בשו"ת הרמ"א סי' ס"ט וז"ל. ראיתי כתבים שכתבתי לגיסי מוהר"ר פנחס וששאלת בו להורות לך טעם הדיינים שפסקו בענין השטר שהי' בו אסמכתא וכו' וכו' ע"ש:

ד) **ובספר** עמק ברכה דף ק"ד לאביו של השל"ה הק' ז"ל כ' האלוף המרומם בפי כל מהור"ר פנחס סג"ל מ"ק קראקא העיד על גיסו מהר"ם איסרלין ז"ל שהי' נוהג בוידוי יהכ"פ לומר כזה הסדר כפרה לחטאים. ומחילה לעונות. וסליחה לפושעים. שחטא הוא שוגג. מתפללים שימחקו לגמרי. כאילו לא היה מעולם. וזה לשון כפרה. כמו אכפרה פניו וגומר. ומחילה לעון. כי שם נשאר שום רושם. וסליחה שהיא אריכת אף לפושעים הם המורדים. כי עליהם יהכ"פ תולה. חזי מאן גברא רבא קא מסהיד עלי' דגברא רבא ז"ל וטעמו כצפיחת בדבש עכ"ל:

ה) **והובא** בשלה"ק ריש מס' יומא ועיין בשלה"ק שער האותיות אות ב' ד' מ"ב שכ' כי אנחנו כנסת ישראל מיוחדים בסוד האחד האמיתי וכשיש מחלוקת אז ח"ו יש חלוקה ופירוד למעלה וכו' פוטר מים ראשית מדון וכו'. ושמעתי משארי הגאון המופלג כבוד מהור"ר פנחס סג"ל ז"ל כי דבר זה רומז בתיבת אותיות מחלוק"ת. כיצד מ' לא יש לה רק פתיחה קטנה מלמטה. כך היא ריש תגרא. ואח"כ נתרבה ונעשה פתח פתוח כמו ח'. ואח"כ מתלהב אש המחלוקת עד למעלה. וזהו אות ל' מגדל הפורח. אח"כ יורד למטה עד התהום. וזהו אות ק' הרי היא ברום רקיע ובעומקא דארעא ואח"כ נמשך זמן גדול ויש לו מעמד וזהו צורת ת' יש לה שני רגלים. ואות ו' המפסיק זהו משענת המטה אשר בידו להחזיק המחלוקת אבל זה המטה נתהפך לנחש וכו' ע"ש:

ו) **ובשו"ת** מוהר"ם מלובלין סי' ד' הביאו וכ' נשאלתי מאהובי האלוף המרומם ר"ג נ"י הגאון מוהר"ר פנחס וכו' ע"ש וכן הובא בס' איתן האזרחי בפ' יתרו ובס' מתנת יד פ' ויגש. ובס' צידה לדרך סוף פ' מקץ:

ז) **ובשו"ת** נחלת שבעה ח"א סי' כ"ז אות ז'. כ' דנהגו לגבות כל הגביות של דבר שבקדושה וכו' וכ"כ וכו' והם הגאונים מוהר"ר ישעי' סג"ל מוהר"ר אפרים ובעל תוס' יו"ט ומהור"ר פנחס הורוויץ ועוד שאר גדולים עמהם וכו' ע"ש. והביאו גם הגה"ק בעל קיקיון דיונה סוף מגילה. ובהקדמה לעין יעקב דפוס אמשטרדם. ובשו"ת חות יאיר סי' קכ"ג:

ח) **ובספר** ענף עץ אבות אות מ"ד כ' ובפנקס הח"ק דפה קראקא נמצא שם אודותיו בזה"ל ואת נשמת האשל הגדול הראש מנהיג הישיש הזקן מוהר"ר פנחס סג"ל בן החבר ר' ישראל נפטר י"ז טבת שע"ח לפ"ק. וכן נמצא חתימתו בספר התקנות דפה קראקא

אשר יסדו פו"מ העיר בשנת שמ"א ובשנת שנ"ה וחתם עצמו בראש מנהיגי העדה. נאם פנחס הקטן מבית לוי בהר"ר ישראל זללה"ה הורוויץ. אשתו מ' מרים היתה אחות רבינו הרמ"א ז"ל ובפנקס ביהכנ"ס של הרמ"א ז"ל נרשמה. הזכרה לנשמת האשה הגבירה מ' מרים באח בת הקצין ר' ישראל איסרליש ז"ל. בעבור שבעלה הגאון מוהר"ר פנחס סג"ל הורוויץ. נדר צדקה בעד הזכרת נשמתה. ועל לוח דב"ע הישן כתוב כי שם מונח הגאון מוהר"ר פנחס הורוויץ ז"ל אך לדאבון לבנו מצבת קבורתו לא נמצא עוד עכ"ל וכן נמצא חתימתו בפנקס הקהל דקראקא על פסק מיום א' ו' תמוז שנת שנ"ו:

ט) **הגה"ק** המחבר זצללה"ה הי' בן הרב האלוף הקצין החסיד מוהר"ר ישראל הלוי הורוויץ מפראג והי' נקרא בפי כל ר' ישראל ר' זלמנס בן האלוף הקצין הקדוש מוהר"ר אהרן משולם זלמן הלוי הנקרא ר' זלמן הורוויץ וגם קראו אותו ר' זלמן ר' ישעיה"ס מפראג ואחיו של הג"מ שעפטיל הלוי [אביו של הגה"ק מוהר"ר אברהם אביו של הגה"ק ר' ישעי' הלוי בעל השלה"ק ז"ל] המה בניו של הגה"ק החסיד שר וקצין גביר ושתדלן המדינה מוהר"ר ישעי' הלוי מעיר הורוויץ במדינת בעהמען. וכפי המסופר הי' הוא האדון של העיר הורוויץ ואח"כ בא לגור בפראג. וקראו אותו איש הורוויץ על שם עירו וצאצאיו המה השולשילתא דיחוסא משפחת הורוויץ בהרב מוהר"ר יוסף בעהמח"ס קיצור שבלי לקט [הובא בשה"ג מהחיד"א ח"ב מע' קצ"ב] חוטר מגזע רבינו יצחק הלוי [הובא בחי' הריטב"א למגילה דף כ'] בן רבינו פנחס הלוי אחיו של רבינו אהרן הלוי נשיא הלוים מברצלונא הנודע בשם הראי"ה בעל ס' החינוך וס' בדק הבית בהר"ר יוסף בהר"ר בנבשתי בהר"ר יוסף בהר"ר זרחי' בהר"ר יצחק בהר"ר זרחי' הלוי בעל המאור. בר"י שם טוב הלוי. ולמעלה בקודש עיין בס' שמן הטוב:

י) **ובספר** עטרת הלוים דף י"ב כ' עיר הורוויץ היא אחת הערים העתיקות באשכנז. שם נולד הרב ר ישעי' הלוי נשיא לעדת ישראל בעיר הזאת. אוהב שלום. ורודף שלום. נכבד בעדתו. ובצל הכסף יתלונן. בר אורין ובר אבהן ממשפחת רם שלשלת היוחסין משם רועה אבן ישראל. ויצא אדיר שמו ושם משפחתו על ארץ יסדה עד עולם בשם אנשי הורוויץ עד היום הזה לגאון ולתפארת. גפן ישראל גאוני התורה אדרת. לסגל לוים עטרת. אח"כ העתיק מגורו מעיר הורוויץ וקבע איתן מושבו בעיר פראג ע"כ נקרא שמו רבינו ישעי' איש הורוויץ. והר"ר משולם זלמן הלוי הנ"ל בנה מהונו את הביהכנ"ס בעיר פראג הנקרא פנחס שוהל ע"ש נכדו הגה"ק המחבר זצללה"ה:

יא) **ובספר** עיה"צ בהערות ד' כ' הובא אשר בלוח דביהכנ"ס שם כתוב לאמור הדברים הללו. וילך איש מבית לוי ושמו אהרן משולם, במעלות רוח הנדיבה עלה בסולם. הלך

בעקבי אבותיו הנסיכים והסגנים ובנה ביהכנ"ס הזה המפוארת בבנינים. ואשתו בת ר' מנחם ז"ל מרת נחמה לעזר כנגדו ובעבור זכרון הנשמה שנת רצ"ה החל המלאכה. ונגמרה לכבוד השם יתעלה ולכבוד התורה פה קהלה הקדושה פראג המעטירה. עיני ה' עלי' זכירה. עם שמירה. אהרן משולם בהר' ישעי' הלוי ז"ל המכונה זלמן הורוויץ:

יב) **כתב** הה"ג מ' אברהם שג"ל יחי' איטינגא מק"ק דיקלא. שמעתי מפי איש אמת מעשה נפלאה, מהגה"ק הרר"ש ז"ל. איש א' גביר נכבד ונשוא פנים בעיר ניקלשבורג נולד לו בן זכר וכיבד את הרר"ש להיות סנדק. כבואו לביהכנ"ס אשר שם הובא התינוק לימול. ישב הרר"ש על הספסל ונשען על מצחו והי' נראה כאילו הוא מתנמנם. האנשים אשר עמדו שם לא הרהיבו בנפשם עוז לגשת אליו ולשאל אותו על ככה. כי יראו מאד לגשת אליו. המתינו עד שעה ששית בערב. ויהי כאשר ראה כי עוד מעט ופנה יום. לבשו עוז ותעצומות ונגשו אליו לעורר אותו ואמרו לו רבינו עוד מעט. היום יבוא ויפנה. והילד עדיין לא נימול. אז התעורר בעצמו ברעש גדול ואמר מדחזינן דאליהו לא בא ש"מ ממזר הוא ולא רצה עוד להיות סנדק וציוה לאחר להיות סנדק הבעל ברית בשמעו זאת נתחלחל מאד. ונתמלא כעס וחימה. ושלח להגיד לו שיברר את הדבר בראיות ברורות. ואם לא יברר את הדבר אזי יגרש אותו מן העיר ויעשה בו שפטים. והשיב לו הגה"ק הרר"ש ע"י השליח. כי יברר את הדבר. ושלח את השמש שלו אל ביה"ק להזמין לדין את פלוני אלמוני שנפטר זה ימים לא כבירים. ושלח לקרוא את האשה והבעל. האשה בבואה אל הרב קללה אותו בקללות נמרצות ואמרה כי שקר ענה בה. אך הרר"ש זי"ע אמר לה כי עוד מעט יברר את הדבר עפ"י ראיות נאמנות ועשה מחיצה בין האנשים העומדים שם ובין הכותל. ואמר הנה פלוני אלמוני שמת זה לא כביר הנה הוא בא. ואמר לו תן תודה על כל מעשיך. ואז שמעו כל האנשים. איש אחד פתח את פיו ואמר בקול יללה. אמנם כזאת וכזאת עשיתי וזניתי עם אותה האשה הרבה פעמים. והילד הזה הנולד לה הוא ממני. ובכה לפניו וביקש ממנו ליתן לו תקון. וכל האנשים שעמדו שם התחלחלו למשמע אזנם וראו כלם את גודל צדקת הגה"ק הנ"ל. ונוכחו לדעת כי איש אלקים קדוש שוכן בתוכם. וזאת שמעתי מפי אנשי אמת כי קבלה מידם מאבותיהם אשר הרר"ש לא הי' סנדק אצל שום תינוק אם לא ראה מקודם את אליהו מלאך הברית עכ"ל:

(ההמשך נמצא בסוף החדושים על מסכת מכות).